14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

AIZSARGS - ŠĀVĒJS

1936. GADS

9. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: E. Rirdāna uzņēmums — **Aizsargs-šāvējs.**

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, 10. ist. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315.

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

9. (159.)
BURTNĪCA
15. SEPTEMBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Augsim ar saknēm dziļi zemē!
Kārlis Ulmanis.

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis pie zemkopjiem rudens darbu laikā.

J. Ķīvīša uzņēmums

Prof. P. Dāle

Rakstura nozīme personības veidošanā

Lielais un atbildīgais garīgās un materiālās celtniecības un jaunveidošanas laiks mūsu tautas dzīvē prasa no visiem valsts pilsoņiem dižo mērķu skaidrību, dzīvu un stipru ticību mūsu nākotnei un īpatnējai misijai. Un tālāk — šis laikmets prasa visu radošo spēku pilnīgu atraisījumu un kāpinājumu, nemitīgu gribas enerģiju, spriegumu un nenogurstošu izturību. Mūsu tautai un valstij jāpieaug spēkā un vienībā, jāveidojas arvien augšup, lai ieņemtu cienīgu vietu lielajā tautu saimē un attaisnotu uzdevumu, ko tai mūžos nolicis visas radības Valdinieks. Tauta aug liela, stipra, nacionāli apzinīga un pilnvērtīga, jo stiprāki, bagātāki, apzinīgāki, pilnvērtīgāki izveidojas atsevišķi īpatņi, no kuŗiem izaug un attīstās tautas koporganisms. Jo vairāk tautā ir spilgtu, stipru un saskanīgi darbīgu personību, jo stiprāka un kultūrāli augstāka ir šī tauta. Bet personības — mūsu apzinīgā un radošā «es» pastāvīgais un vienojošais kodols, aktīvais regulātors un piepildītājs ir tas, ko mēs saucam par raksturu jeb karakteri. Rakstūrā kristallizējas arī citiem cilvēkiem vairāk vai mazāk skaidri vērojamā veidā mūsu «es» darbīgais pamats un spēks — mūsu griba un tieksmes. Stipra un krietna rakstura cilvēki un tālredzīgi un droši vadoņi ir katras sabiedrības un tautas pastāvēšanas un veselīgas attīstības pamats un drošākā ķīla. Ja cilvēka raksturs parasti noteic viņa nākotni un likteni, viņa sasniegumus un zaudējumus, tad tāpat mēs varam teikt, ka arī tautas nākotne un liktenis, viņas dzīves saturs, spars un virziens lielā mērā atkarājas no tam, kāds ir šīs tautas īpatnējais raksturs, — citiem vārdiem — kāds raksturs, kādas tieksmes, kāda griba, kādi paradumi ir viņas locekļu vairumam. Tauta, kuŗas raksturu iezīmēs gļēvums, kūtrība, pasīvitāte, svārstīgums, dzīvos pelēku dzīvi, maz vērtību ienesīs cilvēces kultūras krātuvē, un ātri tā var kļūt saimnieciski un politiski atkarīga no citas spēcīgākas tautas. Senā dižā Romas valsts panīka un izira ne tikai ārējo ienaidnieku uzbrukumu dēļ, bet lielā mērā arī tāpēc, ka bija demorālizējies, sabojājies romiešu raksturs, zaudēdams vīrišķību, izturību, organizātorisko rosmi un padodamies baudkārei, greznumu tieksmei, kūtrībai, nesaderībai.

Mēs, latvieši, gribam būt stipra, vienota un radoša tauta, mēs ticam savai nākotnei, ticam sava nacionālā gara spēkam un īpatnējām spējām, kuŗām jāiemiesojas cilvēciski un latviski arvienu daiļākos un pilnīgākos darbos un darinājumos. Mūsu tālā senatne, nesenā pagātne un rosīgā tagadne liecina, ko mēs varam un varējuši, ja mēs droši un neatlaidīgi gribam, ja esam spējīgi uzupurēties, ja cīņās un darbā mobilizējam visu savu gribas spēku un izturību, tā audzinādami un rūdīdami stipru, noteiktu un ideju apgarotu raksturu, kā labāko ieroci un palīgu personības un tautas pašpiepildīšanās gaitā. Mēs gribam būt ne tikai cilvēki, kuŗi kaut ko vēlas un gaida, par kaut ko sapņo un jūsmo, bet gribam būt arī paši izdarītāji, grūtību un šķēršļu uzvarētāji, gribam būt piepildītāji, darbīgas personības, aktīvi raksturi, kas kaut ko izcīna, iztur, panāk un padara, tā apliecinādami savu gara spēku un uzņēmību. Pareizi uzsveŗ mūsu Vadonis (savos mazpulkiem veltītos vārdos): «Visa mūsu tauta var būt liecinieki, ka visās cīņās, kas mūsu zemei uzvaras deva, pāri par kailo spēku stāvējušas citas lietas, un proti — ticība, sajūsma, griba, raksturs.» Ticībā un sajūsmā ir lielo darbu sākums un sakne, gribā un izturīgā rakstūrā — šo darbu piepildījums un vaiņagojums. Pāri visiem mūsu laikmeta lieliem aicinājumiem un uzdevumiem spoži mirdz doma par gara pirmspēcību un pirmvērtību (priōritāti). Kas tad nu ir gars tīri cilvēcīgā nozīmē? Tas ir tas mūsu «es» nemateriālais radošais spēks, kuŗš apzinās savas darbības mērķi un uzdevumu, pats sevi noteic un vada visu savu aktīvitāti, savus labākos centienus uz augstāko vērtību (reliģisku, tikumisku, nacionālu u. c.) piepildīšanu. Gara attīstības gala mērķis un vaiņagojums ir harmoniski izveidota, patstāvīga, pilnskanīga personība, kas pieder sev un savai tautai, dzīvo savam laikmetam un dzīvo mūžībai. Gars ir ideju apgaismots un vadīts spēks, prāta un sirdsapziņas noteikta griba. Bez gribas spēka personība neko nevar sasniegt ne sevī, ne ārpus sevis, bez gara un prāta gaismas mūsu iekšējais spēks būtu akla enerģija un nezinātu ceļus un mērķus savai darbībai. Griba, darbodamās noteiktu mērķu virzienā, arvienu kaut ko noteikti gribēdama un citu noteikti atmezdama, iegūst zināmas darbības ievirzes jeb tendences, kas saaug ar iedzimtām tieksmēm un nostiprinājas mūsu dvēselē kā pastāvīgs virzītāja faktors. Vārda stingrā nozīmē raksturs nav nekas cits, kā noteiktas, vienveidīgas, enerģiskas un ilgstošas gribēšanas iedzimta un pašveidota īpatnība. Raksturs, tās spēks un noteiktība, kā arī tā trūkumi visspilgtāk izpaužas ilgstoša darba gaitās un sevišķi svarīgos lēmuma un izšķiršanās brīžos, ļoti atbildīgās dzīves situācijās. Ja mēs zinām kāda cilvēka raksturu, t. i. viņa tipisko gribēšanas un negribēšanas virzienu un veidu, tad mēs varam lielā mērā iepriekš noteikt, ka šis cilvēks zināmos apstākļos izturēsies un rīkosies. Ja kāda cilvēka gribēšana un negribēšana ir vāja un nenoteikta, viņa tieksmes nesaskaņotas un pretrunīgas, saprātīgas gribas neapvaldītas, tad tādam cilvēkam nav stingra un stipra rakstura un tāpēc viņa rīcībā un izturēšanās padota vislielākām nejaušībām, un nekad mēs nevaram paļauties uz šādu cilvēku, jo nevaram zināt un aplēst, kurp viņa darbību un rīcību vadīs dažādi acumirklīgi iespaidi un ierosinā-

jumi, viegli uzpeldošas iekāres un iegribas un apslēptu dziņu ietekme. Mēs sakām, ka tāds cilvēks lokās kā niedra visos vējos un ir savu iekāŗu un dziņu un svešiedvemes vergs. Tāpēc mūsu audzināšanas darbā, kā skolā, tā ārpus tās, jo sevišķi svarīga loma piekrīt gribas disciplīnēšanai un stipra, noteikta un krietna rakstura izkopšanai, jo līdz ar to veidojas un iekšēji nostiprinās arī visa mūsu personība. Tas uzsvērts arī mūsu atjaunotās skolas darbības uzdevumos. Ko dod un palīdz mums zināšanu daudzums, prāta vingrība, spīdoša atjautība, fantazijas lieliskie lidojumi, smalkāko jūtu kustības, dažādi talanti, ja mēs savas dvēseles pārdzīvojumu spēju un tendenču daudzejādību nespējam saistīt iekšējā vienībā, ar stipru gribu pakļaut to vienam vadošam mērķim, vingrināt, izkopt un reālizēt dzīvē un darbā savas atziņas un talantus? Cik daudz talantu nesarūs un nepanīkst, cik daudz spējīgu un apdāvinātu cilvēku mūsu pašu latviešu vidū nepagrimst ikdienā un nevarībā, neaiziet priekšlaicīgi bojā, nepiepildījuši sevi, tāpēc ka nav pietiekoši pūlējušies sistēmatiski izkopt un likt lietā savas spējas, nav rūdījuši pūles un darbā gribu un raksturu, nav nedalīti centušies uzvarēt dažādus šķēršļus un kārdinājumus (vieglu dzīvi, alkoholu, slinkuma tieksmi, vieglprātīgu iedomību uz savu apdāvinātību u. c.). Intelliģence un talants tikai savienībā ar stipru raksturu nodrošina pilnvērtīgas personības attīstību. Augstāki par kaila prāta spējām cilvēkā vērtējams viņa rakstura spēks un rakstura krietnība. Te mēs redzam, ka rakstura izpratnē mēs izšķiŗam divi puses: spēku, enerģiju un noteiktu virzienu uz kādu paliekošu mērķi. Stiprs raksturs tikai tad iegūst pozitīvu nozīmi, jā viņā pamatotā darbības enerģija ir vērsta uz augstvērtīgu mērķu (tikumiski - reliģisku, zinātnisku, aistētisku, nacionālu u. c.) sasniegšanu. Stiprs, noteikts un izturēts raksturs mums ir tad, kad spējam apvaldīt elementāras un nevēlamas tieksmes un iekāres, spējam pastāvīgi sekot vienam mērķim, arvien par jaunu sekmīgi pūlēties un piespiesties, uzvarēt ciešanas un grūtības. Par krietnu raksturu saucam tādu cilvēka gribēšanas un darbības īpatnēju ievirzi, kad šī gribēšana vērsta pastāvīgi uz laba, vērtīga, pilnā mērā atzīstama mērķa sasniegšanu. Kails, milzīgs gribas spēks, dzelzs raksturs mums bieži imponē, bet bez kalpošanas pozitīvam mērķim rakstura spēks kā tāds nav tikumiski vērtīgs. Arī sadzīves un tikumības grāvēji, atbaidoši fanātiķi, ļaundari, noziedznieki var būt ar lielu gribas spēku, stipru, cietu un nelokāmu raksturu.

Rakstura jēdziens aprādītā nozīmē nav sajaucams ar jēdzienu par cilvēka dabu. Cilvēka daba ir viņa iedzimto un iegūto psīchisko īpatnību kopsumma, atskaitot viņa rakstura īpašības vārda šaurākā nozīmē. Cilvēka daba izteic kaut ko pastāvīgu viņa izjūtās, domāšanā, personības elementu saistījumā, paradumos, tipiskās tieksmēs. Rakstura īpašības mēdzam apzīmēt: pozitīvi — stiprs, stingrs, ciets, noteikts, izturēts, viengabalains, neatlaidīgs, varonīgs, negātīvi — vājš, mīksts, nenoteikts, pakļāvīgs, svārstīgs, neizturēts, gļēvs. Cilvēka daba pēc mūsu parastiem apzīmējumiem ir ļoti dažāda: asa, maiga, rupja, smalka, vienkārša, komplicēta, aktīva, pasīva, atklāta, noslēgta, drūma, gaiša, harmoniska, disharmoniska, sausa, jūtīga, poētiska, praktiska, reāla, sapņaina, cēla, zema u. t. l. Cilvēks ar maigu (jūtu ziņā) dabu tai pašā laikā var būt ar stipru raksturu. Rakstura spēku mēs bieži taisni audzējam un rūdām cīņā ar mūsu dabas nevēlamām īpašībām, sliktām tieksmēm un nelāgiem paradumiem, piemēram: ar paviršību, nolaidību, pārmērīgām jūtekliskām dziņām, neuzticību, egoismu, pārspīlētu jūtelību, tieksmi uz drūmu gara stāvokli, sīkumību, nedibinātām šaubām, u. c. Daba un temperāments ir pa lielai daļai mūsos kaut kas dots, — raksturs — reizē dotība un uzdevums, mērķis, pie kuŗa reālizēšanas mums neatlaidīgi jāstrādā, ja gribam kļūt īstas, sabiedriski un tikumiski vērtīgas personības. Daba mūsos ir it kā plastisks materiāls, no kuŗa mūsu aktīvi — apzinīgais «es» veido un kaldina pozitīva rakstura stingro skeletu un satvaru, kas satura cieši kopā visas mūsu individuālitātes sastāvdaļas un liek mūsu garīgiem un fiziskiem spēkiem virzīties noteiktā gultnē un darboties noteiktā mērā un veidā. Neviens īsti centīgs, cilvēka cieņu apzinošs īpatnis par kādu savas dabas nevēlamu parādību un vājību neteiks: «tāda ir mana daba, tāds es esmu dzimis, tur jau es nekā nevaru grozīt un darīt.» Mēs zinām, ka cilvēka ticība un griba spēj darīt brīnišķīgas lietas. Vajaga tikai pakāpeniski vingrināties, garīgi koncentrēties, spraust sev skaidrus mērķus un uzdevumus īsākam un ilgākam laikam, sakopot uz tiem visu savu uzmanību un enerģiju; nesākt vairākas lietas uz reizi, nepamest pusceļā iesāktos darbus, atkārtoti piespiesties, pūlēties, apsveŗot savu spēju robežas un paredzamo apstākļu pretestību. Iesākdami ar mazām uzvarām un sekmēm, mēs, pakāpeniski nostiprinādami apņemšanās spēku un nodoma izpildīšanas enerģiju, kļūsim spējīgi sevis savaldīšanā un dzīves uzdevuma veikšanā panākt arvienu lielākas uzvaras un sekmes. Ja dažu reizi šķietas, ka tieši apspiest un likvidēt kādu nevēlamu jūtu un kaislību uzliesmojumu, (baiļu, uztraukumu, fizisko iekāru u. c.) nav mūsu varā, tad to var panākt netieši: mēs savu uzmanību varam koncentrēt uz citiem priekšstatiem un domām, kam nav sakara ar mūsu acumirklīgo jūtu un tieksmu priekšmetu. Līdz ar šādu uzmanības virziena apzinīgu mainīšanu, tās pievēršanu citām domām, ātrāki vai lēnāki saplok un rimstas mūsu jūtu un dziņu šķietami nevaldāmās brāzmas. Mums cieši jāiesakņo savā apziņā un gribā devīze: «ja tu gribi, tad tu vari.» Viss mūsu mūžs, visa dzīve un likteņa pārbaudījumi ir mūsu gribas un rakstura skola. Ja esam ko nokavējuši darīt un tas vēl darāms, tad nekad nav par vēlu ar atjaunotu sparu mēģināt to izdarīt un novest uzsākto līdz galam. Mums jābūt gribētājiem un izdarītājiem. Mēs nedrīkstam nonākt tādā stāvoklī, kad mums būtu jāsaka par sevi: «mana dzīve ir nepiepildītu sapņu un nepabeigtu darbu vēsture.»

Kad mēs lasām tādu vīru biografijas, kā Kolumba, Napoleona, Bethovena, Kanta, Edisona, Ābrāma Linkolna, Kr. Valdemāra, Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, ģenerāļa J. Baloža, tad mēs dzīvi un uzskatāmi pārliecināmies, ko var panākt dzīvē un radīšanā ar ticību, uzņēmību, drosmi, neatlaidīgu gri-

bu, izturību darbā, dzelzs raksturu, personības garīgo spēku.

Mūsu laikmets dod lielas un skaistas idejas, dižus mērķus. Mūsu pienākumi pret sevi, tautu un dzīves un pasaules Valdnieku ir skaidri. Tāpēc mūsu pienākumi un pārdzīvojamais laikmets prasa pirmā kārtā stiprus un krietnus raksturus un noteiktas personības. Tad mūsu tauta savā sabiedriskā un ģimenes dzīvē un valsts darbā sekmīgi turpinās savu atdzimšanas un jauncelsmes gaitu.

Doc. J. Bērziņš,
Valsts vēst. arch. direktors

Saules kauju pieminot

Vācu ienākšana Livonijā notika vietējām tautām nebaltajā dienā. Tā atnesa viņām daudz ļauna. Visi nostāsti par vācu kolonistu labiem nopelniem Livonijas iedzimto tautu kultūras laukā pieder vēlākiem laikiem. Tie guva ticamību tāpēc, ka vācu vēsturnieki iztēloja Livonijas iedzimto dzīvi pirms vācu ienākšanas par nekultūrālu, gandrīz līdzīgu mežoņu dzīvei. Chroniku tēlojumā, kas stāsta par vācu ienākšanu Livonijā un vācu varas nostiprināšanos še, tāda uzskata vēl nav. Livonijas tautas gan top tēlotas kā neticīgas, dažā ziņā vājāki apbruņotas par vācu bruņiniekiem, bet kā vāciem cienīgi pretinieki, kuŗiem vācu ienācēji nodarījuši daudz ļauna. Livonijas iedzimtie uzņēma vācu varu kā smagu jūgu, no kuŗa viņi vairākas reizes centās atsvabināties, bet bez sekmēm. Visā 13. g. simtenī tikai vienu reizi apstākļi sagadījās tādi, kad bija izredzes reiz par visām reizēm atsvabināties no vācu varas un arī no pašiem vāciešiem, likvidējot pašu vācu koloniju Livoniju. Tas notika ap kaujas laiku pie Saules 1236. g. 22. septembrī, kuŗas 700. gada dienu mēs šogad atcerēsimies.

12. g. s. otrā pusē Livoniju sāka arvienu biežāk apmeklēt vācu tirgotāji. Latvijā tie iebrauca pa Daugavu. Tirgotāji meklēja peļņu un spiedās zemē pa ceļiem, kas veda uz vietām, bagātām ar precēm. Viņi centās saņemt savās rokās tirdzniecību, kas gāja pa Daugavu un no Daugavas grīvas uz austrumiem pa sauszemes ceļiem, — uz Polocku, Smoļensku, Pliskavu un Novgorodu, kā arī pa Lielupi uz Lietuvu. Lielupi 13. g. s. vāci pazīst ar nosaukumiem Zemgaliešu upe un Mūsa, t. i. pēc tās upes vārda, kas ved no Zemgales uz Lietavu, un kas satecēdama kopā pie Bauskas ar Mēmeli sastāda Lielupi.

Tirgotāji nebija īsti kolonisti. Viņi nāca un gāja. 12. g. s. beigās viņi gan Livonijā sastopami kā vasarā, tā ziemā. Brauca šurp pavasaŗos un rudeņos, lai pa vasaras vai ziemas laiku izpārdotu savas preces un iepirktu jaunas. Viņi mainījās. Tirgotājiem gan bija nepieciešama droša vieta, kur nokŗaut savas preces un kur pašiem dzīvot, kamēr tirgojās. Bet viņi nebija palicēji uz pastāvīgu dzīvi zemēs, kur tirgojās. Vācu koloniju Livonijā organizēja ne tirgotāji, bet ar tirgotāju palīdzību garīdznieki, kas brauca tirgotājiem līdzi.

Vidus laikos, arī tad, kad vācieši sāka braukt uz Livoniju, Vakareiropā bija citāds pasaules uzskats, nekā tagad. Par augstāko dzīves mērķi tad cilvēki turēja debesu valstības iemantošanu pēc nāves dvēselei. Visu zemes dzīvi uzskatīja par sagatavošanos nākošai aizkapa dzīvei, un visu darbību centās pieskaņot šim augstākajam dzīves mērķim. Ticēja, ka cilvēka daba caur grēkos krišanu ir tik lielā mērā sabojāta, ka neviens cilvēks pats ar saviem spēkiem vien, bez Dieva palīdzības, debesu valstību sasniegt nevar. Tas cilvēkam iespējams tikai ar Dieva palīdzību. Dievs to sniedz ne visiem, bet tikai tiem, kas pareizi tic un pieder pie katoļu baznīcas. Savu palīdzību un žēlastību Dievs cilvēkiem sniedz caur sakramentiem. Sakramentus pareizi pildīt var tikai garīdznieki. Viņi bija starpnieki starp cilvēkiem un Dievu. Tāpēc garīdznieki bija dzīvē nepieciešami, un kā cilvēki, kas grēciniekiem palīdz iegūt pestošu Dieva žēlastību, kas paveŗ tiem ceļu uz paradīzi, bija sevišķā cieņā. Sabiedrībā viņi ieņēma pirmo vietu, bija pirmā kārta. Arī tirgotāji, dodamies tālā ceļā uz svešām zemēm, ņēma sev līdzi garīdzniekus, lai vienmēr būtu kāds tuvumā, kas var palīdzēt dvēselei atrast ceļu uz debesīm. Kad tirgotāji sāka uzturēties Livonijā visu gadu, mainoties tikai rudeņos un pavasaŗos, arī garīdznieki sāka palikt Livonijā ilgāku laiku. Viens no šiem garīdzniekiem bija mūks Meinards, kas vēlāk kļuva par pirmo Livonijas katoļu bīskapu. Meinards bija ideāli noskaņots. Viņš gribēja debesu valstību ne tikai tirgotājiem, bet arī Livonijas iedzimtajiem, kas nepiederēja pie katoļu baznīcas. Lai arī tie varētu baudīt Dieva žēlastību, viņš gribēja tos piegriezt katoļu ticībai. Meinards nodevās misiones darbam. Misiones darbu Vakareiropā saprata tad arī citādi, nekā tagad. Tad turēja ne tikai par pieļaujamu, bet par nepieciešamu, teicamu un svētu lietu piespiest kādu nesaprātīgu vai stūrgalvīgu grēcinieku vai neticīgo ar varu ieiet paradīzē. Misiones darbu tāpēc visur, kur varēja, savienoja ar varas darbiem, kuŗos garīdzniekiem palīgā nāca kareivji. Bertoldu, otro Livonijas bīskapu, kad tas ieradās pie lībiešiem ar kaŗaspēku, lai piespiestu viņus turēties pie kristīgās ticības, bet tos, kas vēl nebija kristījušies, piespiestu kristīties, nevarēja pārliecināt lībiešu aizrādījums, ka kristīgā ticība jāsludina ne ar sitieniem, bet ar vārdiem, kā tas bija parasts misionāriem, kas nāca no austrumiem, no Krievijas. No Vācijas nāca uz Livoniju viens kaŗotāju bars pēc otra, kas Livonijā kāva un laupīja un visu to darīja cēlā uzdevuma vārdā — sagādāt Livonijas iedzimto dvēselēm ceļu uz debesīm. Šī uzdevuma vārdā vācieši uzspieda Baltijas tautām savu varu, ierīkoja še savu valsti,

kuŗā iedzimtiem liedza līdztiesību politiskā dzīvē, spieda tos iet kaŗā par vācu kolonijas interesēm, atņēma viņiem zemi, vēlāk arī brīvību, bet nedeva par to nekā kultūrāli vērtīga un svarīga. Šinī darbā apvienojās vācu tirgotāji, garīdznieki un bruņinieki. Itin kā gribēdami iedzimtajiem garīgo labo, visi viņi centās pēc sava labuma, kam ar cēlo pamata uzdevumu nebija nekā kopēja, pie kam pats šis uzdevums nostājās otrā vietā.

Kristīgās ticības izplatīšanās daudzām tautām bija tiešām par lielu svētību. Kristīgā ticība pie daudzām tautām nāca ar smagi pielocītu kultūras pūru. Viņa nāca ar zinātni, skolu, mākslu, architektūru, dziedāšanu, glezniecību, skulptūru, pat drāmu, ar jaunu pasaules uzskatu. Sabiedriskā dzīvē viņa nesa jaunas idejas par mieru un mīlestību, par labāku sabiedrības iekārtu, pat jaunus likumus. Arī materiālā kultūrā baznīcas iespaids daudzās vietās bija svētīgs, jo baznīcas darbinieki, nākdami no vecām kultūras tautām, pārnesa uz jaunām vietām prasmi izmantot labāk dabas dāvanas. Bet pie mums kristīgā ticība no Vācijas atnāca ar tukšu roku. Kristīgā ticība nedeva mums jaunu pasaules uzskatu, nekļuva par tautas gara īpašumu. Mūsu tautas dziesmu pasaules uzskats reliģiskos jautājumos ir pagānisks, mūsu bēŗu ierašas, ko tauta piekopa līdz pat 20. g. s., savos pamatos ir pagāniskas. Baznīcas iestāžu archīvu aktis gadu simteņiem ilgi runā par bazīcas veltīgām cīņām ar pagāniskiem ticējumiem tautā. Pat vēl 18. g. s. 30. gados mācītāji atrod par iespējamu savos ierakstos baznīcas grāmatās (Ugāles) runāt tieši par pagāniem, kas tikko piegriezti kristīgai ticībai. Visa mūsu garīgās dzīves vēsture liecina, ka vācu garīdznieki bija slikti misionāri, ka viņi prata latviešu tautu tikai kristīt, bet ne padarīt par kristīgu. Vācu ienākšanas laikā katoļu baznīca arī necentās sevišķi pēc tā, lai kristāmie labi saprastu Kristus mācību. Pietika ar formālu kristīšanu. Sakramenta izpildīšana kristītiem deva Dieva žēlastību. Kad tas bija izdarīts, tad gaidīja, ka viss, kas pieder as labam kristīgam, izaugs kā koks no sēklas. Formālismu ticības lietās sankcionēja pat pāvests. Kādā pāvesta Inocentija III vēstulē izteikta doma, ka arī necienīgs priesteris, pildot sakramentus, var ļaudīm sniegt pestošu Dieva žēlastību, līdzīgi tam, kā slims ārsts var dziedināt citus slimos. Vācu misionāru darba niecīgums kļūs vēl redzamāks, ja ņemsim vērā, ka viņi atrada sev ceļu jau sagatavotu. Latgales un daudzi Vidzemes latvieši ar kristīgo ticību bija ne tikai pazīstami, bet lielā mērā arī kristīti. Tas būs jāsaka arī par sēļiem. Kristīgā ticība nāca no krieviem. Visi kristīgās baznīcas kulta un ticības pamata jēdzieni latviešu valodā ienākuši ne no vāciem, bet krieviem. Vācu misiones darbam tas viss nāca par labu. Un tomēr vēlākie laiki rādīja, ka vāciešu sasniegumi ir tik niecīgi, ka vecie pagāniskie ticējumi varēja nodzīvot dažā labā vietā līdz mūsu dienām, un mācītājiem bija jāapmierinās tikai ar to, ka zemniekus piespieda apmeklēt baznīcu un formāli pildīt baznīcas prasības.

A. Krūkas glezna Saules kauja.

Izglītības laukā vācu nopelni bija vēl mazāki. Vācieši latviešiem nedeva zinātnes un skolas, nedeva arī zinātnei un izglītībai tik nepieciešamas lietas, kā grāmatas. Vēlākos laikos, 17. un 18. g. s. vācu muižnieki apzinīgi negribēja latviešus pielaist pie izglītības, lai latvieši nedabūtu apzināties visas tās vēsturiskās pārestības, kādas vācieši viņiem nodarījuši, un lai varētu vieglāk pār latviešiem valdīt. Ir pat norādījumi, ka dažiem vāciešiem patika attiecībā uz zemniekiem vārds «Tiermensch» — lopam līdzīgs cilvēks. Ja latvieši ieguvuši izglītību, tad ne pateicoties vāciešiem, bet neraugoties uz viņu pretestību.

Mākslā vācu kultūras iespaids uz latviešiem ir ļoti niecīgs. Māras baznīca gan ir ierosinājusi dažā vietā latviešu dzejisko fantāziju, bet pašai Mārai mūsu tautas dziesmās nav vāciski kristīgās sejas. Mūsu tautas māksla nevar uzrādīt vācu kultūras ietekmējumus. Krusts mūsu ornāmentos ir vecāks par kristīgo ticību.

Latviešu garīgās kultūras laukā latviešiem nav par ko pateikties vācu ienācējiem.

Tas pats jāsaka arī par materiālo kultūru. Vācu vēsturnieki mēdz sacīt, ka vietējās tautas Livonijā esot pirms vācu ienākšanas atradušās savstarpējās cīņās, tik postošās un asās, ka vācu iekarošana esot pasargājusi tās no posta un savstarpējās izkaušanās. Chronikas neliecina par to. Ir norādījumi, ka Livonijā zeme bija bagāta. Par igauņiem Indriķis saka, runādams par kara darbiem Jervā: «Karetes ciems bija ļoti skaists, liels un daudz apdzīvots, kā visi ciemi Jervā un visā Igaunijā, ko vēlāk visus vairākkārt mēs nopostījām un nodedzinājām.» (XV. 7). Lielie laupījumi, ko vācieši guva, neliecina par zemes nabadzību. Bet kur pāri gāja vācu karaspēks, tur gan palika postažas. Vāci nežēlīgi postīja zemes, kas negribēja viņiem padoties, bet vācu ienaidnieki postīja savukārt tās zemes, kas atradās vācu varā. Pēc vācu iekarošanas liela daļa Livonijas bija stipri nopostīta. Arī archaioloģiskie dati rāda, ka iedzīvotāju bagātība pēc vācu ienākšanas, kļūst mazāka, nekā bija agrāk. Vāci nesa sev līdz iekarotām tautām nabadzību. Daudzkārt tiek gan aizrādīts, ka vāci esot latviešiem un citām tautām Livonijā iemācījuši dažus amatus un izstrādājumus. To pamato uz aizgūtiem no vācu valodas vārdiem šādu izstrādājumu apzīmēšanai, pieņemot, ka līdz ar vārdu radās tautā arī priekšmets, uz ko vārds attiecas. Bet tad iznāktu, ka lielu daļu koka izstrādājumu latvieši būtu iemācījušies no vāciem, ka latvieši nav pratuši pagatavot nepieciešamās lietas pat no koka, kaut gan prata rotāties ar bronzu, sudrabu un purpuru (Jersikā). Bet mēs zinām, ka vārdi mainās, ka arī vārdiem ir mode, un kamēr mums nav zināmi lietu nosaukumi senatnē, mēs nevaram ar vēlāko laiku lietu nosaukumiem izskaidrot šo lietu vēsturi. Vēsturniekiem būs grūti uzrādīt konkrētībā kaut ko, ko vāci ar iekarošanu devuši latviešiem tādu, kas atviegloja viņu cīņu ar dabu par dzīvību. Latvieši pēc iekarošanas prata to pašu, ko priekš vācu ienākšanas, tikai dzīvoja nabadzīgāki.

Sabiedriskā kultūrā vāci arī atnesa latviešiem un citām Livonijas tautām ļaunu. Viņi neatnāca mežonīgā zemē, kur nebija organizācijas un kārtības. Dažas polītiskās organizācijas gan nebija lielas, spēcīgs ienaidnieks varēja tās pārvarēt, bet viss liecina, ka sabiedriskā dzīve bija ceļā uz plašām organizācijām, kas aptvertu visu tautu. Cīņās ar ienaidniekiem veidojās lielas sabiedrības, kas varēja pārvērsties par lielu valsti, kā tas notika Lietuvā. Mums nav jāmeklē svešumā arī mazāko sabiedrisko vienību organizātori — pagastu un vaku un kiligundu, kaut gan šie vārdi latviešu valodā ir ienācēji. Pamatā tām ir sabiedriskās organizācijas ap mūsu pilīm, kas ir vecākas par šiem svešajiem vārdiem Latvijā. Ko vāci ar tām izdarīja? Tautas valdniekus un vadoņus viņi pēc iespējas izkāva. Ja kādā kaujā krita vairāk kungu un virsaišu, tad vāciem nebija priecīgākas ziņas par to. Vāci iznīcināja mūsu polītiskās organizācijas līdz ar tiem, kas stāvēja viņu priekšgalā. To vietā viņi deva savas valstiņas, bet miera ar to zemei nedeva. Mēs zinām, ka vāci Livonijā nekad nav pratuši radīt vienu, visu zemi aptverošu polītisku organizāciju, bet vienmēr ir skaldījušies, naidojušies un veduši savstarpējus karus, kas iedzīvotājiem maksāja ļoti daudz. Vienu daļu no kungu šķiras, kas bija samērā liela Latvijā, kas stāvēja mazāko sabiedrisko organizāciju priekšgalā, vāci izkāva, vienu daļu uzsūca savā sabiedrībā, bet pārējie ar laiku noslīdēja pelēko zemnieku masā. Šīs šķiras vietu centās ieņemt vācu muižnieki — feodāli, kas zemes iedzīvotājiem bija sveši un centās tos izmantot. Brīvo latviešu skaits iekarošanas laikā samazinājās. Daudzi tika izkauti, daudzi aizvesti gūstā gan uz citiem Latvijas novadiem, kur tos pārvērta par vergiem, gan uz svešumu, kur tos gaidīja tāds pats liktenis. Nebrīvo skaits toties pieauga.

Vācu varas sākumā ne lībieši, ne latvieši neapzinājās visus tos ļaunumus, kas tos gaidīja. Lībieši nedomāja, ka kristīgās ticības pieņemšana no vāciešiem uzliks viņiem nodevas, ko viņi pielīdzināja mesliem, nedomāja, ka piļu celšana Ikšķilē un Mārtiņsalā (Salaspilī) dos vācu kolonijai stiprus pamatus zemē, kā to atzīmē Atskaņu un Indriķa chronikas. Ļaunumus viņi sāka apzināties tad, kad novērst tos bija jau grūti. Bertoldam lībieši pārmeta, ka viņš ieradies Livonijā savas nabadzības dēļ, lai iedzīvotos, bet ar Bertolda nonāvēšanu vācieši nebija padzenami. Neatlaidīgi turējās Livonijā garīdznieki, kas bijās Dieva soda, ja viņi pazaudēs baznīcai reiz iegūtos locekļus. Garīdznieki organizēja krusta karotāju barus, kas nāca uz Livoniju. Kristīgo tiesa, ko vācieši prasīja no visiem kristītiem, kā redzams, bija par iemeslu pirmām lībiešu nesaskaņām ar vāciešiem, kas izvērtās par asām cīņām, kurās lībieši pazaudēja savu polītisko patstāvību. Bet ar to nepietika. Kad vāci ierīkoja sev nocietinātu mitekli Rīgā, viņi pasteidzās pārtraukt vietējo tautu tiešos sakarus ar Vakareiropu. Ikšķile, Salaspils, Rīga un Daugavgrīva deva vāciešiem iespēju kontrolēt kuģu kustību pa Daugavu. Zemgaļu tirdzniecība pa daļai gāja pa Daugavu, pa daļai pa Lielupi. Tie zemgaļi, kas gribēja ar kuģu virvēm noraut Daugavā akmeņus no Ikšķiles pils sienām, bez šaubām bija no Daugmales pils. Skaidrs, arī, ka pie šīs pils bija osta, ka še bija kuģi. Bet vai šī osta ir chronikā minētā Zemgaļu osta, nav skaidrs. Liekas, dabiskāki būtu to meklēt Zemgaļu

upes krastos, pie Lielupes, kas vāciešu un citu zemju tirgotājiem bija labi pazīstama ne tikai kā ceļš uz Zemgali, bet arī uz Lietuvu. Apmeklēt Zemgales ostu vācu tirgotāji vienkārši noliedza vakareiropiešiem, sodīdami nepaklausīgos pat ar nāvi. Sakaru kontrolēšana ar ārpasauli ietilpa vācu politikā arī Novgorodā un attiecībās pret Lietuvu. Tam bija ne tikai saimnieciska nozīme, bet arī plašāka kultūrāla. Vāci varēja ielaist zemē to, ko viņi gribēja, un tik, cik atrada par vēlamu. Un vāci prata izlietot savu izdevīgo stāvokli sev par labu un citām tautām par ļaunu. Kad vāci 1230. g. pakļāva savai varai Kursu, tad viņi varēja iznīcināt arī kuršu floti un pārtraukt kuršu tiešos sakarus ar Vakareiropu. Pēc tam vietējām tautām Vakareiropu sāka reprezentēt tikai vācieši. Bet tie negribēja, lai šīs tautas sakaros ar Vakareiropu smeltos sev dzīvības spēkus, bet rūpējās par to, lai to spēks ietu mazumā. Un vācieši daudz darīja šinī virzienā.

Vācu ienācēju ļaunās dāvanas vietējām tautām drīz kļuva skaidras. Viena daļa latviešu sākumā gan bija vāciem draudzīga. Bet kad vācieši sāka apspiest pat savus draugus, tad arī draugiem pacietība zuda. 1209. gadā par Zobenbrāļu ordeņa mestru nāk Volkvins. Ordeņa rezidence viņa laikā pārgāja uz Cēsīm. Ordenis sāka še rīkoties plaši uz vietējo iedzīvotāju rēķina. Lībiešiem vācieši atņēma laukus, pļavas un pat naudu. Autinas latviešiem (Autina varētu būt Raunā) viņi atņēma laukus un bišu kokus. Apspiešana bija tik liela, ka pat vāciešiem draudzīgais Kaupo neizturēja un uzstājās, lai vāci atvieglo lībiešiem kristīgo nastu. Sarunas par izlīgšanu, kurās piedalījās Raceburgas bīskaps Filips, nekā nedeva. Tad lībieši ar latviešiem sazvērējās sacelties un padzīt no zemes visus vāciešus. No sacelšanās nekas liels neiznāca, jo vāci priekšlaikā nopostīja lībiešu pilis. Zemes nedabūja atpakaļ ne latvieši, ne lībieši, jo tā bija vajadzīga vāciešiem, — saprotams, ne jau lai atstātu to tukšā, bet lai ierīkotu tur savas saimniecības. Kaŗi deva pietiekoši daudz gūstekņu, kas varēja strādāt lauku darbus. Kristīto, uzvarēto un vienkārši draudzīgo vāciem, apspiešanas gadījumi nebija retums. Pāvests unviņa legāti ne vienu vien reizi vāciešiem lika pie sirds, neapspiest kristītos, bet ar to maz tika līdzēts.

Kaut gan sākumā vācu kolonija Livonijā nebija liela, un ienaidnieku tai bija daudz, tomēr viņa pieauga un ieguva sev arvienu jaunas zemes. Vietējās tautas neprata apvienoties un saskaņot savus spēkus un darbus pret ienācējiem. Vāci prata tos skaldīt un rīdīt vienu pret otru. Ar katru vācu uzvaru viņu pretinieku skaits kļuva mazāks, un kad sākās cīņu pēdējais posms, tad cerību uz uzvaru bija jau ļoti maz. Vāciešu spēks bija palīgos, kas nāca vienmēr, gan lielākā, gan mazākā skaitā, no vakariem. Tie bija krustneši, kas gribēja ar Dievam patīkamu darbu — cīņu pret neticīgiem, lai glābtu to dvēseles, izpelnīties no Dieva soda atlaišanu par saviem grēkiem. Krustneši bija galvenais vācu spēks. Vietējie vācu spēki — Zobenbrāļu ordenis un vasāļi — nebija lieli. Lai gūtu nepieciešamo militāro spēku, bīskaps Alberts savā darbības laikā pat 14 reizes brauca uz Vāciju pēc krustnešiem. Vācu uzņēmumu drošība un viņu vara pār vietējām tautām atkarājās no tā, cik lielā mērā un cik kārtīgi ieradīsies Rīgā krustneši. Ja to pieplūdums apstātos, varētu sabrukt arī vācu vara Livonijā. Bīskaps Alberts to labi apzinājās. Viņa laikā reiz šāda nelaime notika. Tas bija 1217. gadā. Tad krustkaŗotāju bari devās uz Prūsiju. Livonijā šai laikā gāja lielas cīņas ar igauņiem un krieviem. Alberts nobijās. Viņš griezās pēc palīdzības pie Dānijas ķēniņa un par to apsolīja viņam pat virskundzību Livonijā. Ar grūtībām Albertam vēlāk izdevās šo līgumu pa daļai lauzt, bet ziemeļos, Igaunijā, dāņi 1219. gadā nostiprinājās. Vēl lielākas grūtības radās vāciešiem Livonijā, kad 1229. un 1230. g. sāka Prūsijā nostiprināties Teutoņu ordenis. Tas bija slavens, bagāts. Viņš pievilka sev krustnešu barus, kas agrāk brauca uz Rīgu. Bez tiem vācu kolonija Livonijā nevarēja turēties un nonāca nāves briesmās.

Lai nelaimi likvidētu, Zobenbrāļu ordeņa mestrs Volkvins tūliņ uzsāka sarunas ar Teutoņu ordeni par abu ordeņu apvienošanu, lai tad varētu sadalīt krustnešus pēc vajadzības starp Prūsiju un Livoniju. Sarunas ievilkās, jo teutoņi negribēja uzņemt savā sabiedrībā zobenbrāļus, kuŗu vidū bija daudz necienīgu; negribējās viņiem arī uzņemties atbildību par Livoniju, kad pašiem Prūsijā stāvēja priekšā sīvas cīņas. Sākumā arī pāvests, Dānijas ietekmēts, neņēma sevišķi pie sirds Livonijas grūto stāvokli un no savas puses nekā nedarīja, lai ordeņu apvienošanos sekmētu. Tikai 1236. gada vasarā uz pāvesta pamudinājumu Rīgā saradās liels krustnešu bars. Livonijas politiķi nolēma izlietot to cīņā pret leišiem, kas šķīra vāciem piederošās zemes Livonijā no Prūsijas, kur rīkojās Teutoņu ordenis. Vāci Livonijā nesen, 1230. g., bija ieguvuši ar līgumiem Kursu un tādā ceļā stipri tuvojušies Prūsijai. Uzvara par leišu zaru žemaišiem varētu vācu robežas no Livonijas puses pievirzīt Prūsijai, kas stipri atvieglotu sāpīgā jautājuma atrisināšanu par ordeņu savienošanu, no kā lielā mērā atkarājās Livonijas vācu kolonijas dzīvība, bet drošība katrā ziņā. Krustneši, nepazīdami vietējos cīņas apstākļus, vieglprātīgi uzstājās, lai viņus ved kaŗā rudenī, negaidot, kamēr ziemas sals pārklās ar ledu upes un purvus. Kaŗa gājiens bija nelaimīgs. Vāci kopā ar viņiem padotiem latviešu, igauņu un lībiešu kareivjiem un 200 krieviem no Pliskavas septembrī iebruka Lietuvā. Palaupījuši leišu zemi, viņi devās atpakaļ. Pie Saules, purvainā vietā pie kādas upes, leišu kaŗaspēks ielenca vācu kaŗaspēku. Kaujā un bēgot no tās vācu kaŗaspēks tika gandrīz iznīcināts, Rīgā ieradās tikai desmitais, izglābies no visa lielā kaŗaspēka, bet deviņas desmitās daļas no tā krita cīņā ar leišiem un zemgaļiem. Vācu kolonija Livonijā tagad tiešām atradās nāves briesmās.

Patreizējos apstākļos nebija cerību papildināt ar jauniem locekļiem izretinātās Zobenbrāļu ordeņa rindas, nebija arī cerību uz krustnešu bariem. Neveiksme deva izdevību vietējām tautām nokratīt vācu varu, sākot ar kuršiem. Bez palīdzības no ārienes vācu kolonijai Livonijā būtu jālikvidējas. Liktenis bija lēmis citādi. Pāvests, nobījies par katoļu baznīcas likteni Livonijā, pavēlēja Teutoņu ordenim uzņemt savā vidū pie dzīvības palikušos Zoben-

brāļu ordeņa locekļus. Ar Teutoņu ordeņa palīdzību Livonijas vācu kolonija tika glābta. Livonijas tautām liktenis ar to sagatavoja ilgus un grūtus gadus vācu jūgā.

Chroniku nostāstos par kauju pie Saules ir neskaidrības, kas dod iemeslu dažādām hipotēzēm. Tās attiecas uz kaujas vietu un kaujas dalībniekiem. Par vietu ir divējādas domas: mūsu vācu vēsturnieki agrāk domāja, ka Saule ir Vecsaule, netālu no Bauskas. Otra doma, pie kuŗas pieturos arī es, ir tā, ka Saule ir Šauļi leišos. Atkarībā no tā, kur vēsturnieki domā Sauli, rodas dažādi uzskati par vācu kaŗagājiena ceļu uz leišiem un par zemgaļu lomu vācu sakaušanā: vai viņi piedalījās tieši pašā kaujā, jeb viņi izkāva caur Zemgali bēgošos vācus. Jubilejas dienai tuvojoties par šo ir parādījušies vairāki raksti latviešu un leišu valodā. Leišu vēsturnieki izsakās par Šauļiem. Par Vecsauli karsti iestājas Richards Ērglis savā grāmatā «Zemgales neatkarības vēsture» (Rīgā 1936.), polemizēdams ar manu rakstu «Kur notika Saules kauja 1236. gadā?» (Izgl. M. Mēn. 1935. 1.). Iztirzāt šinī rakstā šīs hipotēzes nav iespējams. Teikšu tikai, ka Ērgļa kunga hipotēžu argumentācija mani nepārliecina par viņa domu pareizību.

Jubileju nozīme ir ne tikdaudz bijušo varoņu godināšanā, cik jubileju svinētāju pārdomās par pieminamā nozīmi viņu pašu dzīvē. Vislabākā pieminа kritušiem varoņiem ir tā, ka pēcteči turpina viņu cīņu, reālizē viņu ideālus. Jubileju svinību pārdomās svinētāji noskaidro sev bijušā nozīmi un savus uzdevumus nākotnē. Tas ir jādara arī mums, pieminot kauju pie Saules. Kad mēs atskatāmies uz pagātni, tad cik vien mēs varam saskatīt gadu simteņu miglā mūsu senču dzīves centienus un ideālus, viscauri mēs redzam vienu — latviešu dziļu nemieru ar vācu varu par sevi, naidu pret apspiedējiem, cenšanos šādā vai tādā ceļā atbrīvoties no svešinieku jūga. Gadusimteņiem latvieši ir glabājuši savās sirdīs šo svēto naidu, nekad nav samierinājušies, ka viņiem reiz atņēma zemi un brīvību. Mainījās apstākļi, mainījās latviešu konkrētie mērķi un cīņas veidi, bet virziens ir palicis vienmēr viens un tas pats. Ilgos gadu simteņos bija ir labi, ir slikti brīži, uzvaras un zaudējumi. Ilgu piepildīšanos pieredzējām tikai mēs mūsu dienās, kad cīņās par brīvību koncentrējās viss vēsturiski izveidojies pretošanās gars apspiedējiem un visu ilgu lolotie radošie spēki. Mēs esam sasnieguši brīvību. Vēsture māca, ka faktiem ir sava loģika, kas nav viegli grozāma un veidojama pēc vienas dienas uzskatiem un sasniegumiem. Senču pārdzīvojumi un darbi dzīvo arī tad, kad viņus mēs pieminam tikai jubilejās. Mūsu ideālu spēks ir šīs faktu loģikas inercijā. Kad mēs to nojaušam, apzināmies, tad senči no kapa palīdz mums reālizēt tos mūsu ideālus, kas bija svēti arī viņiem. Un šie ideāli ir — polītiskā neatkarība, kultūrālās dzīves pilnība visās viņas nozarēs un vēl viens, kas senčiem trūka — spēku vienošana svēto dzīves uzdevumu sasniegšanā.

Mārtiņš Sams

Ar autora oriģināluzņēmumiem

Kas vērojams skaisto Latviju apceļojot

III.

Vidzemes un Latgales novados.

Protams, ka jāsāk ar galvas pilsētu — Rīgu. Bet — te jau sarakstāmas grāmatas, lai viņu kaut cik raksturotu no tūrisma viedokļa. Žurnālā to nevar. Tā tad — par Rīgu nekā, apmierinoties ar atsauci uz iekšl. m-jas tūrisma biroja izdoto teicamo vadoni «Rīga aicina». Tik skopi tomēr nebūsim. Vispirms konstatēsim, ka tūristi nekad Rīgu šai vietā nebūtu dibinājuši: viņa neatrodas skaistā vietā! Viņu no visām pusēm ieslēdz samērā nabadzīgs līdzenums ar smiltainu un purvājiem pārsvarā. Paraugaties, kādā apkaimē atradās seno zemgaļu osta, tirdzniecības vieta, loču un muitas punkts pie Daugmales pilskalna, iepretim Salaspilij: kas par varenu izredzi! Mēs saprotam zemgaļus! Tie bija aistēti savā dzīvē un darbā. Bet varam sevi mierināt: ne jau jūsmotāji tūristi dibinājuši Rīgu 1201. gadā, bet gan bīskaps Alberts un praktiski ļaudis — tirgoņi, kas brauca šurpu naudu pelnīt, pareizāk — iedzīvoties, aizvien mērķējot — uz krievzemes pusi, no kuŗienes gaidīja «lauvas tiesu». Jau toreiz Rīga tiem bija — daudzinātais «tilts». Tā Rīga pašā sākumā dibinājās kā tirgusvieta, viņas pirmās rektes — tirgus tiesības. Bet tad tirgoņi sacēļas pret suverēnu — bīskapu, kas 1207. g. bija jau paspējis nodot Rīgu, viņam pakļautos un vēl pakļaujamos jaunās Māŗas valsts novadus, — Sv. Romas impērijas vācu nācijas ķeizaram, bet tad, apstākļu spiests sāka raudzīties pēc cita aizstāvja — Dānijas karaļa. Un tirgoņi uzvarēja — gadsimta pirmā ceturksnī. Nodibinājās autonomā Rīgas rāte no patriciešiem, tirgoņiem, vēlāk tiem pievienojās vēl amatnieki un tā šī «trīs kārtu satversme» te pastāvēja līdz pat 19. g. s. deviņdesmitiem gadiem. Ar to aprobežosimies, jo telpas mums neatļauj kaučū skicēt Rīgas izveidošanās laikmetus un to pieminekļus, pasvītrosim tikai vienu.

Rīga dibināta no salta aprēķina ļaudīm. Bet kāds viņš bija īsti? Mazliet ģeofizikas un loģikas. Rīga bija vajadzīga svešniekiem kā pieeja plašajam krievzemes tirgum, starpniecības atbalsts — «tilts». Arī no citiem faktiem vērosim, ka šis jēdziens nav jaunāko laiku ražojums. Ja nu tā, un to apstiprina nelaiķis H. Pirangs, Rīgas «plašajiem ceļiem» vajadzēja novietoties — lielo «tirgu virzienā». «Vecpilsētā vērojama viduslaicīgās koloniju pilsētas schēma,» raksta minētais autors (sk. Rīga kā Latvijas galvas pilsēta, lpp. 113.): «Centrā, Daugavas tuvumā, atrodas rātslaukums, kas līdz 1570. g. noderējis arī par tirgus laukumu. Gar viņa vienu pusi, taisni uz Daugavu, iziet galvenais satiksmes ceļš — Kaļķu iela — senās pilsētas ielu tīkla galvenais nervs. Turpinājums šai ielai abos galos — šosejas. Par šo virzienu gala mērķiem var apzīmēt — Berlīni un Ļeņingradu. Gar otru malu šim kādreizējam tirgus laukumam stiepjas Kungu iela, tās tālākais gala mērķis dienvidu virzienā ir — Maskava, bet ziemeļu virzienā tāda nav, tādēļ arī šī iela «palikusi» bez turpinājuma taisnā virzienā.» Rīga viņas dibinātājiem tā tad bijusi — tikai «tilts», bet viņi paši arī tikai — šī «tilta» — sargi. Un kad šoreiz — 20. g. s. taisnā vēstures tiesa piesprieda Rīgu zemes īstajiem saimniekiem, viņu valdība, pēc 15. maija, nāca arī te — ar latvisku skatījumu: jo viņa iekārto nevis «tiltu», bet savas mājas, Latvijas galvas pilsētu. Iesāk arī Vecrīgas pārveidojumu, tās pilsētas daļas pārkārtu, kas pēc H. Piranga kompetenta slēdziena atgādina — Austrumvācijas koloniju pilsētu! No zemes īstajiem saimniekiem nu taču reiz nevar prasīt, lai viņiem obligātas šādas svešas schēmas un celtnes, kādēļ arī zināmu aprindu uztraukums par valdības paredzētiem pārveidojumiem nevietā: Rīgai jātop arī ārēji latviskai pilsētai! Arī tūristi ārzemnieki vērtēs

Vidzemes akmeņainās jūrmalas skats pie Liepupes.

Rīgu pirmā kārtā pēc viņas latviskās sejas un tā izpaužas ne jau samērā nedaudzās viduslaicīgās (Melngalvju nams u. c.), gotiskās (baznīcas), baroka (vesela rinda zviedru laika celtņu un portāļu Vecrīgā), klasicisma un citās stila celtnēs, kuŗu vislielākais vairums pieder architektūras pagrimšanas laikmetam un eklektismam, viņus vairāk interesēs tādi latviski veidojumi kā Brīvdabas mūzejs Juglas ezermalā, monumentālie Brāļu kapi, dižais Brīvības piemineklis un citi redzamie latviskā gara liecinieki Rīgā. Viņu nav daudz. Šai ziņā Dr. K. Ulmaņa valdības rosme Rīgas sejas latviskošanā pelna vislielāko atzinību un nedalītu atbalstu, un nu tiešām ir varens uzdevums mūsu celtniekiem — izveidot Valsts Prezidenta ierosināto Uzvaras laukumu skaistu, modernu un latvisku!

Rīgas dibinātājus un viņu domu biedrus nosaucam par «tilta sargiem». Nemaldāmies — lai runā fakti. Nebija vēl īsti nostiprinājušies ienācēji 13. g. s. Daugavas un Gaujas krastos, par Kurzemi-Zemgali nerunājot, kad viņi jau metās cīņā — ar slaviem. Šī aktīvitāte 1242. g. tika aizturēta Peipusa ezera līnijā. Un liktenīgi — turpat apsīka arī ģermāņu aktīvitāte pasaules kaŗā, pēc Latvijas ieņemšanas. Vēl skaidrāk tas izpaudās ģen. Holca uzbrukumā neatkarīgās Latvijas ziemeļarmijai 1919. g. Bet šī aktīvitāte ceļā uz Maskavu apsīka jau krietni tuvāk — pie Cēsīm: «tilta sargu» dēku te likvidēja zemes īstajo saimnieku varonīgie dēli ar igauņu un vēlāk sabiedroto aktīvu atbalstu. Tā vērojam, ka ģermāņiem Rīga un mūsu novadi vēsturiski bijuši tikai atbalsta vietas aktīvitātei krievzemes virzienā, tiešā nozīmē «tilts», bet arī to, ka šāda «tilta» jēdziens saistījies ar dēkām, ar kaŗiem un postu. Tilts nav slikta lieta, pat ļoti vajadzīgs, bet zem viena nosacījuma — tam jāatrodas zemes īstajo un latvisko saimnieku rokās; tikai tad viņš kalpos rosībai, satiksmei un mieram Baltijas jūŗā, Eiropā un pasaulē. Tāds ir vēstures taisnais nesaudzīgais spriedums: kundzība mūsu novados (tāpat igauņiem un lietuvjiem — savos) latviešiem uzticēta viņu pašu likteņu un svarīgu starpvalstisku pienākumu labad.

A. Pumpurs poēmā «Lāčplēsis» tēlo Rīgas celšanu: «Rīdziņ grīvā, Daugavmalā simtiem ļaudis strādāja: cirta, raka, sita, kala, cēla jaunu pilsētu. Cietināja to ar valņiem, vidū domu būvēja, velves, stabus, tumšus gaņģus viņai apkārt mūrēja; pilsētu pie Rīdziņ upes Rīgu arī nosauca...» G. Merķelis teikā «Vanems Imanta» raksturo šo pilsētu vienā teikumā: «Pilsētu ieslēdza augsti mūŗi, bet viņu apmērs nebija liels, un tiem varēja apstādīt apkārt kareivjus.» Un vēlāk? «Rīga ir vecjauna pilsēta pie jūŗas,» izsakās J. Šternbergs. Kāds cits autors: «Vecrīga, kas stiepjas gar Daugavu, ir vācu Rīga, bet aiz tās — zemes iekšienē plēšas krievu Rīga...» Tā bija! Tikai tagad — top latviskā Rīga!

Ģeofiziski Vidzemes un Latgales novadi piekļaujas lielajam austrumu līdzenumam, pierobežā trūkst dabisku stratēģisku šķēršļu, kādēļ arī robeža ar krievzemi jau sen pirms 13. g. s. krietni nodrošināta senču pilskalniem: tie atvairīja slavu vilni. Arī Sēlā Ilukstes pilskalnu grupa Daugavas krastā vērsta pret slaviem. Igaunijas virzienā cita aina: te starp mūsu un igauņu novadiem bija plašāka pilskalniem neapcietināta «neitrāla josla»: acīmredzot, abas puses bijušas samērā draudzīgas, tagad — sabiedrotas.

Tūristus Vidzemē visvairāk saistīs viņas augstienes ainavas: Daugavas-Gaujas augstienē, kas ieņem lielāko daļu no Madonas un Cēsu apriņķiem — «latvju milzis» — Gaiziņš (310 mtr.), Bākuzis, «Glemža», «Spiru» un c. kalnāji, tāpat savdabīgais dabas piemineklis — «Lielie Kangari» ar pilskalnu — «Lielā vīra gultu» — pie Koderu mājām, kuŗu tautas teiksma saista ar Lāčplēša likteņiem, viņiem līdzīgie «Mazie» un «Ogres Kangari». Cesvaines grupā — Nesaules kalns, Piebalgas — Bregžis un Gaujas teiksmainie sākumi, Elku kalni; Dzērbenes-Raunas grupā — Slapjuma kalns u. c. Visi tie ir leduslaikmeta — morēnu kalnāji, viņu sastāvā parasti akmeņains morēnmāls, slāņaina smilts un oļi. Vestienas Ilziņezerā ir kāda sala, kas senāk parādījās virs ūdeņa vasarā ap Jēkabiem un nogrima ap Miķeļiem, bet tagad dīvainā sala uzpeld tikai pa vairākiem gadiem reizi. Viņu ceļ augšā purva gāze, kas rodas upes

Varenās Ērģeļu klintis Gaujas krastā pie Cēsīm.

Monumentāla ieskaņa — Kraukļu klintis Daugavas krastā.

Sietiņiezis pieder mūsu novadu pagātnei vēl pirms ledus laikmeta. Sietiņieža virsotnē studentu «Vienkopa» 1926. gadā novietojusi akmeni: «Skaties uz skaisto Latviju un priecājies par to».

Lejpus Raunas grīvas Gaujas panorāma top aizvien skaistāka un varenāka. Gauja it kā ieurbjas Cēsu augstienē. Tuvojoties Raiskumam, kreisajā krastā augstu pāri Gaujas ūdeņiem paceļas grandiozs sarkana smilšakmeņa iezis — «Ērģeļu klintis». Neizdzēšamu iespaidu atstāj kuplu mežu apaugušās klintis zeltainos vakara saulstoros, kad viņu atblāzma krāšņi sārto Gaujas tumšos ūdeņus.

Iepretim Simtsupes ietekai Gaujas labajā krastā stāv senlatvju pilskalns pie Kvēpenu mežsargmājām. Pilskalna varenos zemes darbus apjaušam tikai viņā uzkāpjot. Te valdījis Rūsiņš.

Bet te — aiz līkuma izaug vareni kalnāji. Tās Līgatnes smilšakmeņa klintis — mežu apauguši milži Gaujas kreisā krastā! Dažus kilometrus lejāk — labajā krastā paceļas varens smilšakmeņa iezājs — teiksmainās Gūdu klintis. No grandiozā ieža virsotnes tāla izredze uz Gaujas līčiem dziļi lejā, laukiem un mežiem Līgatnes virzienā.

Aiz Braslas grīvas Gauja, aizlocīdamās plašā senlejā, pagriežas tieši uz Siguldu, kuŗai tuvojas apdomīgi, cienīgi lēni, kuŗai uzbuŗ skaistas ainavas, kur viņas krasti apauguši mežiem. Te krastā vakara saulē nošalc glezno bērzu puduŗs, te atkal Gaujas viltīgā straume skalojas gar upē iegāztu milzu ozolu, gar acīm noslīd viņas līči ar mājām, sērēm un saliņām.

Aizvien stāvāk sāk slieties Gaujmalā Siguldas augstiene ar lapkoku mežiem, parkiem, gŗavu džungļiem, smilšakmens alām, romantikas simboliem un mūsu senvēstures pieminekļiem, kuŗu skaitā pirmais — Viešu pilskalns Turaidā.

Cēsu-Siguldas posmā Gauja sasniedz savas sirmā senatnē izveidotās varenās

dūņās. Vispār par ezeriem sakāms, ka tie izveidojušies galvenā kārtā ledāju laikmetā (diluviālie ezeri). Viņu tipoloģiju sniedzis V. Zans (sk. «Daba», 1926., 7-8. nr. Savdabīgs ir viss Lubānas baseins un līdzenums ar purviem, mežiem, upēm un upītēm — ap 7500 kv. klmtr. platībā, kas ziemeļaustrumos pāriet Pliskavas līdzenumā. Aiviekstei ap Lubānu, Meirāniem (pulkv. Kalpaka atdusas vieta un piemineklis), Saikavu un Ļaudonu daudz skaistu, gleznainu līču ar daudziem simtgadu ozoliem, kuŗu saknes mirkst ūdenī. «Ja nemierīgais Lubāns būs kādreiz savaldīts, tad Lubānas līdzenums pārvērtīsies maizes klētī visai Vidzemei un Latgalei», izsakās A. Aizsils. Lubānas baseina apskatei vislabāk piemērots gaŗāks maršruts kanu (dēļu) laiviņā, kas lieti der arī citur — upēs un ezeros.

Latvijas virsmas reljefs ir leduslaikmeta veidots. Viņu ietekmēja diluviālā ledus kūstošie ūdeņi, visām tagadējām upēm tikai neliels iespaids reljefa attīstībā, jo pēcleduslaikmetā zemes virsmas lielākas pārvērtības Latvijā nav notikušas. Vislatviskākā upe ir Gauja. Visas viņas pilsētas un novadi gandrīz simtsprocentīgi latviski. Nevien tas. «Kā Gaujai māmuļai, ir latvietim, ir daba — viņš var ir dziļdomīgs, ir kaislīgs būt, ir auša», saka dzejnieks. Tā ir dziļdomīga savos tumšos melnos atvaros, kā sena teika, te atkal kaislīga — veļoties virpotnēs pāri krāču akmeņiem, un auša — pastāvīgi mainot savas sēres un atvarus smiltainē. Viņas raksturs — nemierīgs, nepastāvīgs un trauksmains, vai atkal dziļdomīgs, lēns, mierīgs.

Gar pasaules rekordista J. Dāliņa dzimtsmājām un «stāvajiem krastiem» Gauja pievirzās Valmierai, kur met asus līkumus, lai tecētu tālāk cauri tiltiem taisnā sudrabotā straumē.

«Pie tavām kājām Gauja
Daudz sudrab' viļņus veļ...»

izsakās par viņu dzejnieks un sola tai «zelta nākamību». Sešus kilometrus dienvidos Valmierai, kreisā krastā, pie Kauguru Kalna-Eniņu mājām atrodas daudzinātais Pekaskalns — senlatvju pilskalns, ko ap 1887. g. uzgājis skol. P. Balodis. Mītņu kārtā saglabājušās senlatvju koka celtņu atliekas un pilskalns skaistā izcēlumā redzams Gaujas skaņufilmā. Pie koceniešu Jumara mājām Gaujā ieplūst vēsturiskās Jumeras ūdeņi. Chronikā sacīts, ka tā esot «ļauna upe dziļā gravā, pār kuŗu tikai latvieši zina ceļu.» Senāk še bijuši lieli meži, laužņi un slīkšņi, no kuŗiem tagad ne vēsts.

Smilšakmeņa — baltā un sarkanā — klintis Gaujas krastā, to starpā arī

Imulas leja.

Senlejas virsotni. Inčukalna virzienā sākas atplūdi, līdz beidzot, aiz Murjānu tilta Gauja ieplūst Ropažu-Rīgas līdzenumā, plašā, vietām ļoti seklā straumē ar tās daudziem «kaltiem» — krastu un saimniecību paglābšanai, sērēm, tipiskiem krastu nobrukumiem un straumes iegrauzumiem. Arī šeit Gaujai savdabīgs skaistums.

Gaujas grīvā — Carnikava — uzzeļoša Vidzemes jūŗmalas peldvieta, modernākā nēģu rūpnīca, ievērojama lašu zvejvieta. Līdzīga nozīme Salacgrīvai. Aiz Carnikavas lielās kāpas sākas savdabīgais Garezers (senās jūŗas joma), kas izbeidzas pie interesantās Lilastes klaidkāpas. Līdz ar Pabažu un Saulkrastu peldvietām Vidzemes jūrmalu atslēdzis tūrismam jaunais Rīgas—Rūjienas dzelzceļš.

Viņas daudzo seju dēļ Gauju varētu nosaukt par «Latvijas upju upi». Bet šī viņas seja — jau pieder pagātnei. Mēs vairs neciešam liekvārdību, izplūdumu, neskaidrību, svārstību. Gribam rast savam darbam ciešus, akmeņciešus pamatus. Un tādi ir — Daugavai, viņas monumentālā gultnē starp Pļaviņām un Koknesi. Senatnes piemiņu, romantikas un gleznieciska skaistuma viņai un Pērsei nav mazāk kā Gaujai, tikai tie veidojušies uz citas — akmeņcietas radžu pamatnes, kuŗu ģeoloģiskais vecums, tāpat kā Gaujas smilšakmenim, pārsniedz 300 milj. gadu. Te neviļus rodas secinājums, ka turpmāk mūsu kultūrvēsturei jāveidojas dižā, plašā gultnē, kāda ir Daugavai, skaisti un spēcīgi, nostājoties uz drošiem akmeņcietiem pamatiem, kādu Gaujai visai maz (pie Sikšņiem-Vildogas). Citiem vārdiem — Kokneses novads Daugavas skaistajā klinšu krastā no ģeografiskā centra izvēršas par mūsu turpmākā darba simbolu: taču šeit notika pirmie kopējie latviešu zemnieku un darba svētki 1935. gadā! Minēsim arī vienu no dižākiem pilskalniem Daugavas klinšu kraujā — Oliņkalnu ar reti skaistu izredzi no viņa virsotnes uz kräčainiem upes ūdeņiem un Sēlpils (pilskalns un kundzības pilsdrupas!) vareno masīvu iepretim, vēso Liepavotu un teiksmaino Staburagu, tāpat varenās Kraukļa un Atskaņu klintis: visi šie vēstures un c. pieminekļi skaistajā dabā — uz akmeņcietas pamatnes — vērojami Pļaviņu - Kokneses maršrutā. Daugava te diža, cienīga, dziļi nopietna, monumentāla, pie Pļaviņām (Grūbes kŗāces un c.) — arī dinamiska, strauja un plostniekiem — barga. Romantiskā Pērse, kas sākas pie Aveņu mājām, Ogres tuvumā, tikai pašā lejgalā dziļi iegraužas radžu klintīs. «Pērses leja ir maza Sigulda, kas lielo dažā ziņā pārspēj», saka J. Jaunsudrabiņš: «te viss koncentrētāks, vieglāk sasniedzams — skaists parks abpus Pērsei.» Indriķis Koknesi un tās kungu — Veseķi (Vetseke) pirmo reizi piemin 1205. gadā. Te bīskaps Alberts cēlis stipru mūŗa pili — viņam vajadzēja nodrošināt vācu tirgoņiem ceļu uz Krievzemi, lūk, kādēļ bija jākrīt arī Jersikas karaļvalstij! Senču pils tuvumā jau agrākos laikos bijusi sena pilsēta, kas vēlāk nocietināta torņiem un mūri. 1279. g. tā iegūst Rīgas pilsētas tiesības («rigische Recht») un top Hanzas savienības loceklis. Kā baigi pagātnes rēgi Kokneses pilsdrupas liecina par cīņām un nebrīvības važām, kas šeit kaldinātas Daugavas novadiem, bet tās ir arī aicinājums — būt modrībā par savu zemi, valsti un tautu! (Turpinājums sekos.)

Priv.-doc. Dr. chem. Bruno Jirgensons

Indīgas un kodīgas vielas

Par indīgām vielām skaita tādas, kas jau niecīgos daudzumos kaitīgi iedarbojas uz cilvēka vai dzīvnieka organismu, pie kam zināma, lielāka šo vielu deva nes nāvi. Kodīgās vielas mazāk kaitīgas; lai nodarītu organismam lielu ļaunumu, tad kodīgo vielu vajaga samērā daudz. Indīgās vielas darbojas uz nervu un smadzeņu centriem, vai organismā esošām regulējošām vielām (fermentiem un citiem katalizātoriem). Indīgās vielas tā tad kaitīgi ietekmē organisma visvārīgākās vietas, t. i. tos centrus, ap kuŗiem norisinās galvenās dzīvības parādības. Kodīgās vielas, turpretim, saēd visus audus, tās darbojas līdzīgi rūsai, kas ar laiku saēd mašīnu. Indīgu vielu var salīdzināt ar smilšu graudiņu, kas nejauši iekļuvis pilnīgi veselas mašīnas smalkā mēchanisma vārīgā vietā un to sabojā. Indīgās vielas kaitīgi iedarbojas tikai uz dzīviem organismiem, kodīgās, turpretim, saēd nevien dzīvus audus, bet arī nedzīvus materiālus, pat akmeņus, metallus un stiklu. Novilkt stingru robežu indīgo un kodīgo vielu starpā tomēr nevar, jo ir vairākas vielas, piem., chlōra gāze, kas ir reizē indīga un arī ļoti kodīga viela. Tāpat nevar novilkt stingru robežu starp indīgām vai kodīgām vielām un tādām, kuŗas nevar skaitīt ne par indīgām, ne kodīgām. Piem., cinka un vaŗa sāļi ir tik vājas indes, ka par tādām tās gandrīz nemaz nevar saukt. Etiķskābe ir tik vāji kodīga, ka tā ir uz robežas starp kodīgām un nekaitīgām vielām.

Kodīgo vielu rindā spilgti izdalās, vispirms divas vielu grupas: skābes un sārmi. Visstiprākās un kodīgākās skābes ir sērskābe, slāpekļskābe un sālsskābe, sevišķi tad, ja tās ir koncentrētā veidā. Atšķaidītas skābes ir nekaitīgas, piem., atšķaidīta sālsskābe ir mūsu kuņģī un to lieto arī kā zāles. Tikpat nekaitīga ir stipri atšķaidīta, piem., 0,5% sērskābe. Turpretim koncentrēta sērskābe ātri saposta organiskas vielas, apdedzina ādu, saēd koku un drēbes. Koncentrētā sērskābē iemests koka gabaliņš ātri kļūst melns, tas pārogļojas. Tāpat pārogļojas cukurs un citas organiskas vielas. Šo pārogļošanu izskaidro tā, ka sērskābei ir liela tieksme saistīt ūdeni, ko tā atrauj no minētām organiskām vielām; piem., cukurs sastāv it kā no ūdens un ogles (tādēļ to sauc par karbohidrātu, jeb ogļhidrātu); ja nu ūdeni atņemam nost, tad ogleklis top brīvs — baltais cukurs kļūst melns.

Ārkārtīgi kodīga ir arī koncentrēta slāpekļskābe. No tās miesā rodas dzeltenas deguma brūces; viegli tiek saēstas arī drēbes un koks. Uz dažādiem minerāliem un sevišķi uz metalliem slāpekļskābe iedarbojas vēl stiprāk, nekā sērskābe. Visi parastie metalli, kā dzelzs, cinks, svins, vaŗš un citi viegli šķīst slāpekļskābē, pie kam atdalās brūni slāpekļa oksīdi. Sālsskābe ir nedaudz vājāk kodīga. Diezgan stipri kodīga ir arī koncentrēta etiķskābe (t. s. ledus etiķis), ko norīt nedrīkst, jo var bīstami izplaucēt iekšas; koncentrēta etiķskābe pat diezgan stipri spēj sakost pirkstu ādu. Vispārīgi, ar koncentrētām skābēm jāapietas ļoti uzmanīgi. Vispirms jāmācās šīs vielas pazīt. Koncentrēta sērskābe ir smags, biezs bezkrāsains vai brūngans šķidrums bez smakas, kas, atšķaidot ar ūdeni, sakarst. Arī šī atšķaidīšana jāizdara uzmanīgi: nedrīkst liet ūdeni sērskābē, bet otrādi — sērskābe lēni jālej ūdenī. Slāpekļskābe un sālsskābe ir bezkrāsaini, vai iedzelteni šķidrumi, kas kūp un asi ož. Ja uz miesas vai drēbēm uzlīst skābe, visieteicamāk to ātri nomazgāt ar lielu ūdens daudzumu.

Neviena no minētām ļoti stiprām skābēm nespēj saēst stiklu. To spēj vienīgi fluorūdeņraža skābe, ko tādēļ nevar glabāt stikla pudelēs. Šo vielu uzglabā speciālās cietgumijas, vai parafinēta stikla pudelēs.

Stipri postoši uz organisma audiem iedarbojas arī dažādi sārmi. Šīs vielas pēc savām ķīmiskām īpašībām ir pretējas skābēm un ar tām savienojas, pie kam rodas neutrālas, nekaitīgas vielas — sāļi. Piem., sālsskābei savienojoties ar natriju sārmu (ziepju zāles, kodīgais natrijs) rodas parastais vārāmais sāls; arī sērskābi var neutrālizēt ar natrija sārmu, pie kam dabū sērskābo natriju, jeb glaubersāli. Ja slāpekļskābi neutrālizē ar natrija sārmu, tad dabū Čiles salpetri. Neutrālizācijā atbrīvojas liels siltuma daudzums, tādēļ arī tā jāizdara uzmanīgi, sevišķi tad, ja rīkojas ar koncentrētām skābēm un sārmiem.

No sārmiem visstiprākie un kodīgākie ir natrija un kalija sārms, baltas, cietas vielas, kas viegli šķīst ūdenī. Tīrie sārmi un to šķīdumi var stipri saēst miesas audus, drēbes un citus materiālus. Sārmus viegli pazīt ar to, ka parīvējot pirkstos tie ļoti glumi un glumums grūti nomazgājams. Sarkano lakmusu sārmi krāso zilu (skābes atkal pretēji: zilo lakmusu krāso sarkanu). Sārmi spēj saēst nevien organiskas vielas, bet arī dažus metallus, piem., cinku un aluminiju. Stiprie sārmi lēni saēd arī stiklu.

Kodīgi ir nevien stiprie sārmi un skābes, bet arī daudzi citi savienojumi un elementi, piem., jau minētais c h l ō r s, tad f l u ō r s un b r o m s. Sevišķi uzmanīgi jāapietas ar bromu, šo brūno, asi ožošo šķidrumu, kas uz ādas var sacelt grūti dzīstošas brūces. Ar bromu aplietās vietas var glābt, ja tās tūlīt mazgā ar natrija tiosufata (fiksāžas sāls) šķīdumu. Interesanti atzīmēt arī to, ka brīvs broms un chlōrs ir ļoti kodīgi un kaitīgi, bet to sāļi, piem., chlōrnatrijs, bromnatrijs, bromkalijs ir nekaitīgi, neutrāli savienojumi.

No citām kodīgām vielām var atzīmēt dažādus oksidētājus, piem., ū d e ņ r a ž a p e r o k s ī d u (pārskābli, sauktu arī par ūdeņraža pārskābi). Atšķaidīts ūdeņraža peroksīds ir gluži nekaitīgs, ar to mierīgi var skalot kaklu un pat norīt. Pavisam citādi ir ar koncentrētu 10—15% peroksīdu. Tas ātri un stipri saēd miesas audus, kas kļūst balti un nedzīvi.

Pārejot tagad pie indīgo vielu apskata, vēlreiz jāpasvītro, ka indīgums un kaitīgums ir pavisam relātīvi jēdzieni. Daudzas indīgas vielas, piem., alkoloidus (morfiju, strichninu), vai arsēna savienojumus liek pie daudziem medikāmentiem, protams, ļoti niecīgos daudzumos. Izrādās, ka tādos ļoti niecīgos daudzumos šīs indes darbojas kā ierosinātāji. Tagad pierādīts, ka cilvēka organismam nepieciešami ir arī zināmi, ļoti mazi vaŗa un cinka daudzumi, kaut gan lielākos daudzumos šīs vielas darbojas kā indes.

Indīgās vielas savā ķīmiskā sastāva un iedarbības ziņā ir ļoti dažādas. Indīgi ir daudzi ķīmiskie elementi, daudzi vienkārši sāļi, daudzas gāzes un vesela rinda sarežģītu organisku vielu. Indes var iedarboties caur elpošanas organiem, barības kanālu, tās var ievest asinīs tieši caur ādas ievainojumiem. Indes var nevēlami pārvērst audu un asins olbaltumus, asinsķermenīšu vielas, šūniņās esošos katalizātorus; tās var iedarboties uz nervu centriem, pie kam daudzos gadījumos vēl nemaz nav noskaidrots, kā inde īsti iedarbojas, kāds ir nāvējošās darbības mēchanisms.

Kā ļoti spēcīgas neorganiskas indes mināms c i a n k a l i j s, s u b l i m ā t s un a r s e n i k s. Visspēcīgākā inde no šīm ir ciankalijs un arī tam tuvu radniecīgā z i l s k ā b e. Cilvēka nonāvēšanai pietiek jau ar 50 miligramiem zilskābes. Tā ir bezkrāsains, viegli gaistošs šķidrums, kas ož pēc rūgtām mandelēm. Zilskābe darbojas kā caur gremošanas kanālu, tā arī caur elpošanas organiem un tad, ja tā nonāk asinīs caur ādas ievainojumiem. Zilskābe sastāv no ūdeņraža, slāpekļa un oglekļa; to iegūst, piem., no deggāzes tīrīšanas produktiem. Zilskābei tuvu radniecīgais ciankalijs ir zilskābes, jeb cianūdeņraža kalija sāls; ciankalijs ir bezkrāsaina sālsveidīga viela, kas arī ož pēc rūgtām mandelēm, jo viegli atdala zilskābi. Kaut gan zilskābe ir ārkārtīgi indīga un nāvējošs ir jau tāds gaiss, kur vienā kubikmetrā ir 0,1 grama zilskābes, šai indei tomēr kā k a u j a s v i e l a i nebija lieli panākumi. Tas tādēļ, ka zilskābe ir ļoti viegli gaistoša un ātri izklīst. No neorganiskām gāzēm ļoti indīgs ir arī, piem., tvans, sērūdeņradis, mazāk indīgi ir sēra dioksīds un slāpekļa oksīdi.

Arī arseniks ir spēcīga inde. Cilvēks var nāvīgi saindēties jau ar 0,1 gr arsenika; šis baltais pulveris ir bez kādas smakas un gandrīz nemaz nešķīst ūdenī. Sublimāts ir dzīvsudraba savienojums ar chlōru. Sublimāts ir bezkrāsaini, smagi kristalli, kas grūti šķīst ūdenī.

Bez šīm vielām kā indes darbojas daudzas sarežģīta sastāva organiskas vielas, kuŗas iegūst, galvenā kārtā, no augiem. Pie tādām vielām pieder pirmā kārtā t. s. a l k o l o i d i, piem., strichnīns, brucīns, morfīns, kokaīns u. d. c. Ļoti spēcīgi darbojas t. s. s i r d s i n d e s, piem., digitoksīns, ko zināmās minimālās devās pielieto ārstniecībā. Šīm vielām radniecīgs ir D-v ī t ā m ī n s, kas niecīgos daudzumos cilvēkam nepieciešams, bet lielākās devās darbojas kā spēcīga inde. Cilvēkam nepieciešamā D-vītāmīna dienas deva ir ap 0,001 miligrama, bet dažu miligramu lieli daudzumi darbojas jau kā indes. Vēl indīgāki ir tie savienojumi, kas rodas D-vītāmīnu stipri apstarojot, kad tas pārvēršas t. s. toksisterīnos. Indīgi ir bez tam daudzi olbaltumvielu sadalīšanās, pūšanas produkti, kas var rasties zarnās, piem., indols un skatols. Indīgi ir arī alkoholi, sevišķi kokspirts un sīvellā, jeb fūzeļu eļļā atrodamie komplicētie spirti (butilspirts, amilspirts u. c.). Lai nāvīgi saindētos, tad šis vielas tomēr vajadzīgs krietni daudz. Tāpat samērā mazāk indīgas ir tādas vielas, kā anilīnkrāsas, anilīns, nitrobenzols, pikrinskābe.

Pamatotu interesi vienmēr ir radījis jautājums par i n d ī g ā m k a u j a s g ā z ē m, kas gan nav īsti pareizi, jo lielākā daļa kaujas vielu ir š ķ i d r u m i, vai pat c i e t a s v i e l a s. Īstas gāzes šajā grupā ir vienīgi c h l ō r s un t v a n s. Chlōru kā kaujas gāzi pielietoja pirmo un ar sevišķi labiem panākumiem. Ķīmisko kaŗu uzsāka vācieši 22. apr. 1915. g. pie Ipras, izlaižot pa vējam sabiedroto ierakumu virzienā 200 tonnas chlōra. Šajā gāzes uzbrukumā tika saindēti 15.000 vīri, no kuŗiem trešā daļa mira. Šis drausmīgais rezultāts izskaidrojams ar to, ka tanī laikā vēl nebija pretgāzu aizsarglīdzekļi. Vēlāk, kad tos ieveda, chlōra mākoņi nespēja neko lielu nodarīt. Tvanam kā kaujas gāzei nav bijuši ievērojami panākumi. Šī gāze ir gan ļoti indīga, pie kam ievērojams vēl tas, ka pat vislabākās aizsargmaskas no tvana nespēj pilnīgi aizsargāt; bet ar visu to tvans nav spējis nodarīt lielu postu, jo tas ir pārāk viegls un ātri izklīst.

Kaujas vielas parasti šķiro t r ī s g r u p ā s: indīgajās, kodīgajās un kairošās. Patiesībā gan visu grupu vielas ir indīgas. Pirmās, jeb īsti indīgās kaujas vielas (vācu klasifikācijā sauktas par z a ļ o k r u s t u) darbojas galvenā kārtā u z e l p o š a n a s o r g a n i e m. Te pieder chlōrs, fosgens, chlōrpikrins, bromciāns, bromacetons un vesela rinda citu. Viens no visplašāk pielietotiem un arī indīgākiem šās grupas priekšstāvjiem ir f o s g e n s. Tas ir 15 reizes indīgāks par chlōru. Ja cilvēkam jāieelpo gaiss, kurā 1 kubikmetrā ir 0,1 g fosgena, tad jau pēc dažām minūtēm dzīvības procesi izbeidzas. Fosgenu var pazīt pēc raksturīgās smaršas, kas atgādina kautko vidēju starp žāvētu ābolu un pelējumu smaku. Ar labu gāzu masku fosgena saindētā gaisā var uzturēties 20—30 minūtes. Fosgens ir samērā lēta viela, jo to iegūst no tvana gāzes un chlōra.

Vislielāko postu pasaules kaŗa beidzamā posmā, kad jau bija gāžu aizsargmaskas un citi pretlīdzekļi, nodarīja k o d ī g ā s i n d e s, sauktās d z e l t e n ā k r u s t a vielas. Tās darbojas nevien uz elpošanas organiem un acīm, bet arī u z ā d u. Šajā grupā ietelp pazīstamais i p e r i t s (sinepju gāze), iedzeltens vai brūngans šķidrums ar pretīgu sinepes vai ķiplokus atgādinošu smaku. Pateicoties šai smakai, iperitu diezgan viegli pazīt, kaut gan tīriem preparātiem smakas ļoti vājas. Iperita zinātniskais nosaukums ir dichlōr-dietilsulfīds. To iegūst, piem., no etilēna gāzes, chlōrkaļķiem un sērnatrija, tā tad no samērā lētām vielām. Iperits nepatīkams ar to, ka no tā grūti nosargāties, drēbēm un pat apavu ādai tas sūcas cauri. Pret iperitu nosargā vienīgi speciāli gumijas aizsargtērpi, bet tie ir ļoti neērti, apgrūtina kustības un ir arī ļoti dārgi. Niecīgs iperita piliens uz ādas saceļ sāpīgas, grūti dzīstošas čūlas. Galvenais pretlīdzeklis pret iperitu ir oksidējošas vielas, piem., c h l ō r k a ļ ķ i s, kas iperitu ātri iznīcina. Ar iperitu aplieto miesas daļu uzmanīgi jānoslauka ar spirtā samērcētu vati; pēc tam jāieberž ar chlōrkaļķi.

Iperitam līdzīgi darbojas l u i z i t s, zaļgans šķidrums, kas ož pēc gerāniјām. Tas sadalās tomēr daudz vieglāk, nekā iperits un nav ticams, ka tam varētu būt kādas sevišķas priekšrocības.

Kairinošās, sauktas z i l ā k r u s t a vielas ir cietas. Tās iepilda šāviņos, pie kam eksplozijas brīdī tās pārvēršas smalkos putekļos. Šie putekļi nepatīkami kairina elpošanas organu gļotādas un acis. Viens no visindīgākiem un nepanesamākiem šajā grupā ir difenilarsin-cianids, brūngana vai bezkrāsaina kristalliska viela ar īpatnēju asu smaku. Ja vienā kubikmetrā gaisa ir pat tikai dažas miligramu daļas šo kairinošo putekļu, tad tādā gaisā bez maskas vairs uzturēties nav iespējams.

Noslēgumā jāatzīmē, ka pretēji šad un tad dzirdamām baumām par pilnīgi jaunu, neredzēti spēcīgu kaujas vielu izgudrošanu, lietpratējiem par tādām nav nekas zināms. Nav un nebūs tādu fantastisku gāžu, kas reizē ir indīgas un bez tam saēd metallus, akmeņus, gumiju un citus materiālus, kas spiežas visām maskām un pat sienām cauri un nonāvē visu, ko sastop ceļā. Katrai jaunai kaujas vielai ir savi trūkumi, piem., tā ir vai nu nepastāvīga, viegli sadalāma, viegli gaistoša, vai pārāk dārga un pret katru kaujas vielu vienmēr ir ko likt zināmus pretlīdzekļus. Par šiem pretlīdzekļiem pienācīgi jārūpējas un jāgādā, lai mūs nevarētu pārsteigt nesagatavotus. Pasaules kaŗš pierādīja, cik lielu postu var nodarīt kaujas vielas tad, ja nav vajadzīgo pretlīdzekļu; bet līdz ar to tas pats Pasaules kaŗš pierādīja, ka ar šiem pretlīdzekļiem var sekmīgi atvairīt visdrausmīgāko kaujas vielu uzbrukumus.

Kapteinis V. Deglavs

Bermontiāde

(Turpinājums.)

Izejas stāvokļa ieņemšana uzbrukumam.

Izejas stāvokļa ieņemšanas nolūks — spēku saskaņota ievadīšana kaujā. Šādā kārtā tiek atvieglota vadība, kopdarbība starp kaimiņiem un ieroču šķirām — sevišķi starp kājniekiem un artileriju (piemēram, tā tas bija arī mūsu 3. novembŗa uzbrukumā). Izejas stāvokļa ieņemšana prasa laiku. Tādēļ jāapsveŗ, vai drīkst šim nolūkam laiku tērēt, piemēram, sastapšanās kaujā, pārejot pretuzbrukumā. Priekšrocība tomēr ļoti liela, jo ieņemot izejas stāvokli drošība lielāka, risks mazāks. Tādēļ, principā, ja ir vienādi svarīgi motīvi par un pret izejas stāvokļa ieņemšanu — pēdējais ir jāieņem.

Izejas stāvoklī ir nepieciešams nodrošinājums. To, pa lielākai daļai, dod saskarus uzņēmušās vienības, bet neatkarīgi no tā, vai priekšā mūsu vienības ir vai nav — neviena vienība nedrīkst būt akla. Tādēļ katrai vienībai nepieciešams savs nodrošinājums. Ja priekšā ir sedzošās vienības — šim nolūkam bieži rotai pietiks ar 1—2 sargposteņiem. Kas ņemams vērā pie izejas stāvokļa vietas izvēles? Priekšā jābūt saskarus uzņēmušām vienībām vai pašu uz priekšu izbīdītai apsardzībai. No svara sedzošo vienību atrašanās vietas un apvidus resp. aizsegu atrašanās vietas. Vai izdevīgāk būt tuvāk ienaidniekam jeb tālāk no tā? Ja tuvu — vieglāk uzbrukt, zem ienaidnieka uguns jāpārvar mazāks attālums. Toties tālāk — drošāka uzturēšanās izejas stāvoklī. Ļoti bieži attālums svārstīsies ap 800—1000 m.

Kad ieņemt izejas stāvokli? Uzturēšanās tanī nedroša, jo vēl neuzbrūkam, bet arī neaizstāvamies. Ieročus nelietojot esam padoti ienaidnieka ugunij (vismaz artilerijas). It sevišķi bīstama ir ienaidnieka pretsagatavošanās uguns, kuŗas nolūks — sasist mūsu uzbrukumu pirms viņa sākuma. Bez uguns no ienaidnieka ir iespējami arī citi pārsteidzoši traucējumi, pat uzbrukums, kas apsteidz mūsu uzbrukumu (piemēram, mūsu pretuzbrukums kreisā spārnā 9. oktobŗa pēcpusdienā). Iespējami zaudējumi, pānika (galvenā kārtā naktī). Minēto iemeslu dēļ izejas stāvoklī jāuzturas, pēc iespējas, īsāku laiku. Tomēr zināma laika rezerve vienmēr vajadzīga, jo organizējot uzbrukumu laiks paiet ātri un gandrīz vienmēr gadās neparedzēti un, pa lielākai daļai, pat neparedzami traucējumi. Izejas stāvokli ļoti bieži ieņem naktī (arī mēs izejas stāvokli 3. novembŗa uzbrukumam ieņēmām naktī.).

Jānovietojas un jāuzturas izejas stāvoklī tā, lai ienaidnieks mūs neredz un nedzird. Jānoliedz liekas kustības. Cik vien var — atturēties no ziņnešu sūtīšanas (tādēļ: dot pilnīgas pavēles un sūtīt pilnīgus ziņojumus, lai nav jāsūta papildinājumi ar jaunu ziņnesi). Kaŗaspēks — aizsegā (dabīgā vai pagatavotā). Arī priekšniekiem jāpiemērojas apvidum. Jānovietojas, pēc iespējas, ar uzbrukumā vajadzīgām atstarpēm, pretim uzbrukuma mērķim. Atstatēm mazāka nozīme — tās var uzņemt uzsākot kustību. Naktī kareivju uzraudzība no sevišķa svara. Tādēļ turēt kopā. No pānikas ir vieglāk izsargāties nekā to novērst. Viens no līdzekļiem — nepielādētas šautenes, jo karā ir daudzkārt piedzīvots, ka pielādētas šauj gandrīz «pašas no sevis» (atcerēsimies vācu leģiona «pretuzbrukumu» naktī uz 9. oktobri vai arī starpgadījumu pie Skadiņu mājām 9. oktobŗa rītā). Izejas stāvoklī pavadāmais laiks ir nepatīkams: bezdarbība, uzpeld visādas, varētu teikt, maigas atmiņas, visi «nāves kandidāti». Priekšniekiem jāgādā, lai nebūtu nospiests gara stāvoklis. Līdzekļi: — priekšzīme, pārrunas optimistiskā, bet pietiekoši nopietnā garā, gādība. — «Priekšnieka dzīvei jābūt nepārtrauktai priekšzīmei, viņa nāve kaujā — tikai daļa no šīs priekšzīmes,» kas jārāda arī noguruma, izsalkuma, aukstuma, karstuma, vispār, fizisku grūtību pārvarēšanā.

Izejas stāvokļa ieņemšanai jābūt sagatavotai. Vieta jāizlūko, tāpat pieejas. Vienība laikā, segti un kārtībā jānoved līdz nozīmētai vietai. Izlūkošana — priekšnieku uzdevums, tā jāveic pie gaismas. Jāzina ceļš uz izejas stāvokli — lai nenomaldītos. Sevišķi naktī, kad var pat ieskriet, vai, vismaz, nejauši uzskriet ienaidnieka pozicijai. Ja izejas stāvokļa ieņemšana nebūs kārtīgi sagatavota — var viegli nomaldīties un uzbrukums nokavēsies vai pat izjuks (atcerēsimies Vidzemes divīzijas inženieŗu rotas darbību naktī uz 9. oktobri). Kas vienību ved? Vislabāk — priekšnieks. Ja nav bijis laika noorganizēt izejas stāvokļa ieņemšanu — jāizmanto priekšā esošo vienību pakalpojumi (ceļvežu izsūtīšana pretim).

Ja izejas stāvoklis ieņemts tumsā — gaismai austot apskatīties un novērtēt, ko redz (uzbrukuma virziens un mērķis, ienaidnieka pozicija, apvidus novērtējums). Ne tikai pavēlēt, bet arī parādīt, kur kas jādara, vai notiks. Vēlākais izejas stāvoklī viss jānokārto tā, lai uzbrukums ritētu gludi. Visām pavēlēm jābūt laikā atdotām un saprastām.

Uzbrukums no izejas stāvokļa līdz trieciena attālumam.

Bieži uzbrukuma sākums tiek noteikts gaismai austot. Priekšrocības: var izmantot tumsu izejas stāvokļa ieņemšanai, daudz laika uzbrukumam pie gaismas. Tādēļ arī mūsu uzbrukums 3. novembrī sākās no paša rīta. Ļaunums: ienaidnieks priekšrocības zina, tādēļ šinī laikā gaida. Uzbrukumu var sākt noteiktā laikā (no svara pulksteņu salīdzināšana) vai pēc signāla.

Uzbrukuma izpildīšana — ļoti dažāda, atkarībā no ikreizējiem apstākļiem, bet galvenā kārtā no pabalsta. Kas var pabalstīt kājnieku uzbrukumu? — Artilerija, ložmetēji, kājnieku lielgabali, tanki, aviācija un t. t., pie kam pabalstošie līdzekļi var būt dažādā daudzumā (atgādināsim, gaŗāmejot, ka artilerijas pabalsta ziņā 3. novembrī bijām ļoti izdevīgā stāvoklī). Katrā ziņā pabalstam jābūt plānveidīgam. Jo spēcīgāks un plānveidīgāks pabalsts — jo vieglāks kājnieku uzbrukums. Ideāls no kājnieku viedokļa: sekošana artilerijas ugunij un tankiem. Pasaules kaŗā ļoti bieži pielietots, tā saucamais, artilerijas uguns veltenis, bet izšķiŗošu panākumu tomēr nebija, jo vajadzēja daudz artilerijas un municijas, lieli priekšdarbi, liels laika patēriņš — zūd pārsteigums. Vai ienaidnieks ar uguni jāiznīcina? Nav vajadzīgs (un, pa lielākai daļai, nav arī iespējams), pietiek ar neutrālizēšanu resp. ienaidnieka uguns apslāpēšanu (kas, piemēram, mūsu 9. oktobŗa pretuzbrukumā mūsu kreisā spārnā neizdevās). Jāiegūst uguns pārsvars. Kājniekiem neutrālizācija jāizmanto, jāiet uz priekšu. Citādi neutrālizācijai nav nozīmes. Uguns — līdzeklis kustības veicināšanai (priekš uzbrucēja) resp. liegšanai (priekš aizstāvja). Ja aizstāvis zina, ka uzbrucējs uguni kustībai uz priekšu neizmantos — projām neies. Piemēram, ar sabiedroto kuģu artilerijas uguni vien ne Daugavgrīva, nedz Torņakalns nebūtu atbrīvoti. — Baidās ne no uguns, bet no tuvuma. Jo krietnāks kaŗaspēks — jo tuvāk pielaiž uzbrucēju — pat tad, ja pēdējam ir milzīgs pārspēks (piemēram, 5. pulka 6. rotas III vads Ķekavas kalnā). Kauju izšķiŗ durklis resp. bailes no tā. Kājniekiem jācenšas ātrāk laist darbā durkli. Priekš tam nepieciešama pārākuma apziņa, «slāpes» pēc uzvaras.

Tikai ārkārtīgi retos gadījumos neutrālizācija būs absolūta, jo aizstāvis labāk iekārtojies uguns vešanai nekā uzbrucējs (piemēram, 5. pulka 6. rotas 2 patšautenes, kuŗas ienaidnieks novērtēja par daudziem ložmetējiem). Gandrīz vienmēr ienaidnieka uguns

lielākā vai mazākā mērā mūsu kustību bremzēs. Mazāks pabalsts — vājāka neutrālizācija, grūtāk tikt uz priekšu. Ideāls: uzbrukt jo ātrāk, tādēļ bez vieglo ieroču (sevišķi šauteņu) uguns. Vienīgi ja smagie ieroči pietiekoši nepalīdz — palīdzēt ar viegliem ieročiem sev un citiem. Ja nav absolūta uguns pārsvara — tāds jāiegūst vismaz laiku pa laikam. Tādēļ šaut nevis nepārtraukti, bet brāzieniem. Šaut pa ienaidnieka galvām vai, vismaz, tieši virs tām: pienaglot ienaidnieku pie zemes — galīgi vai, vismaz, uz laiku. Kustības veidi: ātros soļos (ja spēcīgs pabalsts, neķerlauki), skriešus (īsākus gabalus), pārskrējieniem (savrūpēji, vienībās) un t. t. Jo vājāks pabalsts — jo rūpīgāk izmantojams apvidus — lai ienaidnieks redz mazāk un sliktāk. Lietderīga apvidus izmantošana atvieglo neutrālizēšanu, jo jāneutrālizē tikai kaitīgs ienaidnieks resp. tikai tas, kuŗam uzbrūkam vai kuŗš mums var kaitēt ar spēcīgu uguni. Jo vairāk jāapstājas — jo sliktāk, mazinās spars, aizstāvis gūst laiku, stiprinās morāliski. No liela svara netraucēt savu smago ieroču uguni, neskriet viņā iekšā, sevišķi ložmetēju ugunī. Nepieciešama atstarpju radīšana un ieturēšana — ložmetēju un, līdz ar to, pašu labā.

Trieciens un iebrukums.

Uguns aizsardzībā jātiek jo tuvāk klāt ienaidniekam. Tuvumam ir robeža, jo citādi cietīsim no pašu pabalstošās uguns. Attiecībā uz artilerijas uguni kritiskais attālums ir apmēram 300 m. Jāpieiet cik tuvu var pie pašu artilerijas šāviņu krišanas vietas: labāk pat drusku ciest no pašu artilerijas nekā daudz no ienaidnieka ložmetējiem. Ja pašu kājnieki atrodas 300 m no ienaidnieka — artilerijas uguni pārnes. No svara: jo mazāks starplaiks starp uguns pārnesumu un triecienu. Trieciens izdarāms tad, kad ienaidnieks vēl atrodas mūsu artilerijas uguns iespaida varā (piemēram, 8. pulka rotu trieciens pret Tīriņmuižu naktī uz 9. oktobri vai arī Daugavgrīvas ieņemšana 15. oktobrī).

Ja esam 300 m no ienaidnieka — tuvāka tikšana ir ļoti viegla vai arī ļoti grūta. Ļoti viegla tad, ja ienaidnieks demorālizēts — cietis no uguns un baidās no tuvcīņas (piemēram: virsleitnanta Grundmaņa uzbrukums 3. novembrī; arī Daugavgrīvas ieņemšana). Tādā gadījumā triecienā var pāriet jau no 300 m. Tā tad vismaz teorētiski 300 m ir maksimālais trieciena attālums. Kādas ir ienaidnieka demorālizācijas pazīmes? Vāja, nekārtīga uguns, apjukums un t. t. Kā izdarīt triecienu no 300 m? Lielākai vienībai (piemēram, rotai) uzreiz. Uzlikt durkļus, iet ātri. Jo tuvāk ienaidniekam — jo blīvāk. Dažos desmit metros no ienaidnieka — neatturams «finiša» skrējiens.

Ja ienaidnieks nav demorālizēts — sākot ar 300 m tikt uz priekšu ir ārkārtīgi grūti (piemēram, vācu uzbrukums Ķekavas kalnam 8. oktobrī vai Jaunjelgavai 19. oktobrī). Iespēja pāriet triecienā tādos gadījumos jāizcīna bez artilerijas un tas ļoti bieži nav viegli. Cik ilgi var — uzbrucēju pabalsta smagie ieroči, patšautenes — flankējoši (ilgāks pabalsts, lielāks iespaids). Kāds ir minimālais trieciena attālums? Daži desmit metri resp. rokas granātas sviediena tālums. Kā tādā gadījumā izvest triecienu? Katra mazākā vienība (grupa vai kaujas grupa) par sevi, ar iepriekšēju rokas granātu lietošanu. Pats trieciens — uzreiz «finišskrējiens».

Apskatītas galejības, bet bieži triecienā pāriet no jebkuŗa cita attāluma, kas mazāks par 300 m un lielāks par 30—40 m. Var būt izdevīgi trieciena nodrošināšanai patšautenes vai vismaz daļu no tām triecienā līdzi neņemt Ļoti bieži pirms trieciena notiek neliela, īsa sakārtošanās, bet tādos gadījumos, ja vājš kaŗaspēks — to grūti pacelt triecienam. Šinī momentā no ārkārtīga svara zemāko priekšnieku priekšzīme. Trieciena technikai jābūt labi ietrenētai — tas stiprina kollektīvo dvēseli. Triecienam jābūt neatturamam kā negaisam, kā dabas katastrofai (piemēram, mūsu desanta darbība ieņemot Daugavgrīvas cietoksni). Ejot triecienā nākas pārvarēt ienaidnieka sprostuguni. Jo vairāk pēdējā dezorganizēta — jo vieglāk tai tikt cauri. Artilerijas sprosts — nav sevišķi bīstams, ložmetēju — daudz ļaunāks. No svara ātrums. Zaudējumi nedrīkst triecienu izjaukt (piemēram, 8. pulka vadu, neraugoties uz zaudējumiem, izdevies trieciens pāri dzelzceļtiltam naktī uz 15. oktobri). Ja priekšnieki krituši — uzņēmīgākais kareivis pats sevi ieceļ par priekšnieku. Ienaidnieka uguns — briesmas, tās ātrāk jāizbeidz ar strauju kustību uz priekšu. Rokas granātas sevišķi noderīgas pret slēptuvēm, ēkām, pagrabiem, — iztīra, nav jālien iekšā. Ja izejas stāvoklis uzbrukumam ir tuvu ienaidniekam — tas ļoti bieži noderēs arī kā trieciena izejas stāvoklis. Durkļu cīņas notiek reti, parasti viens no pretiniekiem agrāk vai vēlāk neiztur — bēg vai padodas. No svara, lai ienaidnieks būtu pārliecināts par to, ka nebaidāmies no durkļu cīņas, jo baidās no tā, kas pats nebaidās. Izdevies trieciens ir uzvaras «kulminācijas punkts». Pēc trieciena iestājas vājuma brīdis, sajukums. No svara ātrāk sakārtoties, saņemt vienību rokās. Vienmēr rūpēties par to, lai nezaudētu ar grūtībām iegūto. Turpināt kauju, nevis «apreibt» no uzvaras, nemeklēt ienaidnieka ierakumos alkoholiskus dzērienus, tabaku un baltmaizi.

Darbība ienaidnieka pozicijā.

Ar pirmo sekmīgo iebrukumu kauja nav izšķirta, jo ienaidnieka pozicija ir jāpārrauj. Pārrauta viņa ir tad, kad sagūstīta vai padzīta ienaidnieka artilerija. Tādēļ iebrukums jāpaplašina un, beidzot, jāpārvērš pārrāvumā (kas, piemēram, vāciešiem ne 8., nedz 9. oktobrī nebija izdevies).

Pie pārrāvuma var tikt divējādi: 1) ar metodisku darbību, piegriežot galveno vērību drošībai, 2) ar straują darbību (ātrums). Kā labāk? Darbojoties metodiski — nodrošinām iegūto, vadāmies no sakāmvārda: «labāk zīle rokā, nekā mednis kokā». Tādēļ: pēc uzbrukuma vispirms pāriet uz aizstāvēšanos resp. sakārtoties artilerijas un smago ieroču uguns aizsardzībā, nodrošināt flankus, noorganizēt uguni, atjaunot sakarus un dziļumu, ev. atsist prettriecienus un tikai pēc tam turpināt uzbrukumu. Darbojoties ātri — nekavējoties izmantojam sekmes («dzelzs jākaļ kamēr tā karsta»), sekojam ienaidniekam uz pēdām, neļaujam viņam atjēgties. Ātrās darbības priekšrocība — iespējami ātri, lieli un izšķiŗoši panākumi. Toties liels risks — viegli visu zaudēt. Tādēļ: ātrums jākombinē ar drošību, pie kam dažreiz būs pārsvarā ātrums, citos gadījumos, turpretim, drošība. Jo vājāks, vairāk dezorganizēts un demorālizēts ienaidnieks, jo ātrāka un pārdrošāka darbība. Bieži vairāk no svara mūsu tuvums ienaidniekam nekā (pašu vai pabalstošo) ieroču darbība. Turpretim, ja ienaidnieks sīvs, izdara prettriecienus — vairāk no svara drošība. Bez uguns pabalsta uz priekšu netiks. Darbība lēnāka, jo iespējama un arī vajadzīga lielāka drošība. Ideāls no drošības viedokļa: uzbrukums ir aizstāvēšanās, kas pakāpeniski tiek pārnesta uz priekšu. Ideāls no ātruma viedokļa: pēc pirmā trieciena pāriet vajāšanā. Bet faktiski pozicijas pārraušanai jāizdara vesela uzbrukumu un triecienu virkne — ar kaujas ešelona vienībām un rezervēm (piemēram, Torņakalna atbrīvošanas operācija sākās 3. un beidzās tikai 11. novembrī), pie kam jāvadās no sekojošā rezervju izlietošanas principa: nepabalstīt vājos, bet pastiprināt stipros (pozitīvs piemērs: mūsu spēku pastiprināšana Daugavgrīvas placdarmā). Starp triecieniem, atkarībā no apstākļiem (ienaidnieks, pabalsts, apvidus) rodas dažāda ilguma starpbrīži. Turpinot uzbrukumu pēc iebrukuma — mazām vienībām lielāka rīcības brīvība nekā uzbrukuma sākumā. No svara jo vairāk kaitēt ienaidniekam pastāvīgi izvēloties tādus objektus — 1) kuŗu zaudēšana ienaidniekam viskaitīgāka un 2) pret kuŗiem var ātri koncentrēt stipru uguni. Uzbrukums pakāpeniski pāriet vajāšanā. Uzbrukums beidzies vai uz laiku pārtraukts — noorganizēties aizstāvēšanai.

Vajāšana.

Par vajāšanas būtību bija jau runa, apskatot kaujas darbību 8. oktobrī pie Dubultiem un Priedaines (sk. kaujas darbību mūsu labā spārnā 8. un 9. oktobrī, «Aizsarga» pagāj. gada 9. burtnīcā). Atcerēsimies, ka nav lielākas starpības par to, kāda pastāv starp vajātāju un vajāto. Šo starpību parasti panāk ar lielām grūtībām un zaudējumiem un tādēļ, ja tā ir panākta mūsu labā, tā jāuztur līdz galam resp. ienaidnieka bojā iešanai. — Ideāls — vajāšana līdz kaŗa beigām, bet tiešamība — parasti tālu no ideāla, jo Jūlija Cēzara «atnācu, ieraudzīju, uzvarēju» ir ārkārtīgi rets izņēmums un labi ja atgadās 1000 vai pat 2000 gadu laikā tikai vienu reizi. — Gandrīz nekad pirmā vajāšana nav pēdējā. Atkarībā no dažādiem apstākļiem dažreiz vajāšanas rezultāti ir ne visai lieli. Tas tomēr negroza principu, ka jācenšas pēc panākumu maksimuma. Šī principa pielietošana prasa nepārtrauktību, pārdrošību, neatlaidību.

Vajāšanas sākumu nedrīkst nokavēt, lai ienaidnieks neatraujas, neatgūst rīcības brīvību un, līdz ar to, nekļūst no jauna bīstams. No šī viedokļa vēlākais laiks vajāšanas uzsākšanai — ienaidnieka atkāpšanās sākums. Tādēļ ir no vislielākā svara laikā atklāt ienaidnieka nolūku atkāpties (kas vācu leģionam, piemēram, naktī uz 9. oktobri nepavisam nebija izdevies). Tas ir grūti, jo ienaidnieks savu nolūku slēps, varbūt pat, lai mūs maldinātu pats uzbruks vai, vismaz, imitēs uzbrukumu (piemēram 6. pulka 9. un 10. rotas darbība naktī uz 9. oktobri). Dažreiz abi pretinieki grib atkāpties. Kuŗš tādā gadījumā atkāpsies? Tas, kas nezinās, ka viņa pretinieks arī grib atkāpties. Jāatceras, ka parasti visgrūtākā brīdī uzvara ir vistuvāk. No svara, tāpat kā vispār dzīvē, krizes pārvarēšana un tādēļ no svara ne tikai krietnas smadzenes, bet arī stipri nervi.

No sacītā izriet, ka jāprot novērtēt stāvokli un būt pietiekoši aukstasinīgam. Jo vairāk zin — jo vieglāk novērtēt un mazāk pamata uztraukumam, jo uztrauc galvenā kārtā nezināmais. Tādēļ jānotiek ziņu apmaiņai: starp vadību un padotiem; starp kaimiņiem un ieroču šķirām. Par atkāpšanās nolūku var spriest pēc dažādām pazīmēm, piemēram pretestības atslābšana, vezumu kustība (aviācijas novērojumi), citas pārmaiņas pie ienaidnieka. Pazīmju daudzums un raksturs atkarīgs no tā, kādēļ un kad ienaidnieks «uzdod»:

1) Brīvprātīga «uzdošana», resp. kaujas lauka atstāšana. Tā var notikt pirms kaujas, pēc kaujas resp. kaujas pārtraukumā. No svara arī, kāda kauja notikusi: sastapšanās, aizstāvēšanās, uzbrukums, vilcināšana.

2) Piespiesta kaujas lauka atstāšana. Tā var notikt pēc kaujas vai kaujas laikā, kā uz pavēli, tā arī uz kaŗaspēka, protams, nosodāmu «iniciātīvi» (piemēram krievu pulkveža Adamoviča kaŗaspēka vienības darbība 3. novembrī).

Pirmā gadījumā (brīvprātīga kaujas lauka atstāšana) ienaidnieks izpilda, tā saucamo, atkāpšanās manevri. Tas mēdz būt labi noorganizēts un, līdz ar to, labi apslēpts. Šo manevri parasti sagatavo pie gaismas, izpilda tumsā un atstāj aizklāju maldināšanai. Ar vārdu sakot — tā ir krāpšana. Tādēļ ir no svara neļaut sevi piekrāpt. Viens no svarīgākiem pretlīdzekļiem ir saskaru pārbaudīšana nelielu uzbrukumu veidā, ar nolūku noskaidrot — kas ir pretim? Pozicija (īstenība) vai aizklājs (dekorācija)? (Negātīvs piemērs šinī ziņā vācu leģiona darbība naktī uz 9. oktobri.)

Ienaidnieka piespiestas atkāpšanās gadījumā ir no svara — cik lielā mērā ienaidnieks ir dezorganizēts (zaudējumi, vienību sajukšana) un dēmorālizēts (morālo spēku krišana). Vai kaŗaspēks ir uzglabājis spēkus paklausībai? Pozitīvā gadījumā tas parasti centīsies noturēties līdz tumsai. Tādās reizēs nedrīkst pieļaut vajāšanas sākuma novilcināšanu. No vislielākā svara ir uzsākt vajāšanu pie gaismas, jo agrāk — jo labāk. Vislabāk, protams, ja ienaidnieks neiztur, nenogaida atkāpšanās pavēli, jo patvarīga atiešana ir katastrofas sākums, bet arī vairāk vai mazāk «labprātīga» atiešana jāpārvērš piespiestā bēgšanā. Vismaz pēc tā jācenšas. Tā tad vajāt vajaga arī tad, kad ienaidnieks sācis labprātīgi atiet. Vajāšanas dziļums un platums mēdz būt ļoti dažāds. Šinī ziņā, starp citu, ir no svara:

1) Kāda vienība guvusi sekmes? Pret ko? Atzīmējams, piemēram, ka sekmēm pret ienaidnieka jātniekiem parasti nav izšķiŗošas nozīmes, jo pēdējie viegli atraujas. Arī kājnieku vienībām ir dažāds lielums un dažādi uzdevumi. Tādēļ ir jāzin, ap ko lieta grozās — vai runa iet par patruļām, priekšgrupām, galveniem spēkiem, rezervēm? Dažreiz vajāšana notiek nedēļām, platā frontē, citreiz — šaurā iecirknī, tikai ar uguni.

2) Panākumu lielums proporcionāls kaŗaspēka krietnumam, pašaizliedzībai, slavas kārei (sevišķi priekšnieku). Ir sakāmvārds, ka «sakautam gaŗas kājas». Tādēļ vajātājam jābūt spējīgam pārvarēt vislielāko nogurumu. Šinī ziņā izcilus nozīme piekrīt priekšnieku neatlaidībai un priekšzīmei.

3) Ātrās kustībās jācenšas ne tikai tikt ienaidniekam līdzi, bet pat garām. Sekoši līdzekļi resp. paņēmieni tam sevišķi noderīgi: kaujas rati, jātnieki, riteņbraucēji (ziemā slēpotāji), motorizēti kājnieki, šķūtnieku izmantošana (sevišķi ziemā), kājnieku priekšējo vienību atbrīvošana no mugursomām, aviācija («lidojošo tanku» lomā — izpildot zemus, tā saucamos «pļaujošus» lidojumus, metot bumbas).

4) Vajāšanas temps (intensitāte) un virziens. Minimāla prasība šinī ziņā — saskaru nezaudēšana. Bez tam — atstarpu izmantošana (pārdrošība — «bailēm lielas acis»), vēl labāk — atkāpšanās ceļu sprostošana (atgriešana). Tādēļ:

a) Iniciātīva — sevišķi attiecībā uz saskaru nezaudēšanu. Jāatceras, ka laika zaudējums, līdz ar to, ir sekmju zaudējums. Ja vajaga — pavēlēt sev pašam vai citiem vārdiem — meklēt un atrast atbildi jautājumam: ko priekšnieks pavēlētu, ja zinātu to pašu ko es? Ja var ko labu izdarīt bez pavēles — tas jādara: «uzvarētājus netiesā».

b) Pārdrošība (risks, spekulācija). Sevišķi attiecībā uz atstarpu (starp ienaidnieka vienībām, kas atkāpjoties ir neizbēgamas) izmantošanu. Pret vāju ienaidnieku ar pārdrošību (varētu pat teikt — bezkaunību) var gūt ļoti lielas sekmes. Jo kas atkāpjas — atrodas ne tikai faktisko, bet jo vairāk daudz lielāku, iedomātu briesmu varā. Liekas, ka visi ļaunumi ir iespējami un tādā gadījumā visniecīgākais, nevainīgākais iemesls var radīt paniku.

c) Vadības decentrālizēšana («grožu palaišana»): patstāvīgāki laika un telpu ziņā uzdevumi, ložmetēju, kājnieku lielgabalu, kaujas ratu, artilerijas piedalīšana pat samērā mazām vienībām.

Vai vajāšana uzsākama uz pavēli, vai uz izpildītāju iniciātīvu? Vienā gadījumā vajāšanas uzsākšana var nokavēties, otrā — jūk vadība, darbība netiek saskaņota. Tādēļ rodas jautājums — vai iniciātīva šinī ziņā vispār pielaižama, vai drīkst uzsākt vajāšanu bez pavēles? Principā — drīkst, bet katrā ziņā nekavējoties ziņot. Vidusceļš: vienība paliek uz vietas, bet izsūta patruļas, lai nezaudētu saskarus. Tā tad: minimālā iniciātīva — saskaru nezaudēšana.

Pati vajāšana ir gājiena un kaujas maisījums. Arī šeit saduŗas pretējas, pastāvīgi konkurējošas prasības: ātrums un drošība. Principā pie vajāšanas var vairāk riskēt nekā citos gadījumos, bet tomēr: papriekšu padomāt, tad riskēt, nevis otrādi.

Cik tālu drīkst atrauties no nākošas, augstākas vienības? Protams, ka bezgalīgi nedrīkst. bet normēt — neiespējami. Tas atkarājas no uzdevuma, vispārēja stāvokļa, vienības lieluma, ienaidnieka, apvidus un t. l. Ienaidnieks var dažādi atiet: plānveidīgi (kaujas spējas nav zaudētas), nekārtīgi. Pirmā gadījumā — nav pakaļpalicēju, trofeju, ceļi tīri, kārtīgi izdarīti postījumi. No svara piesardzība (drošība). Otrā gadījumā — gūstekņi, daudz pamestu mantu, ieroču, krituši zirgi. No svara ātrums (pārdrošība).

Vajāšanai visi spēki nav vajadzīgi — kā no drošības, tā arī no ātruma viedokļa. Tādēļ jāizdala avangards, priekšrota un t. l. Vajāšanu nedrīkst apturēt šķēršļu priekšā, jo ienaidnieks tos izmantos uztveršanai vai arjergardam, priekšpozicijai, priekšgrupām, jaunai aizstāvēšanās pozicijai. Tādēļ: izsist, kamēr nav «ieperinājies».

Dažreiz jāaprobežojas ar vajāšanu, ar uguni. To pielieto pret izdevīgiem mērķiem, pie maza vajāšanas rādiusa (piemēram, atsitot uzbrukumu) un ar artileriju. Viens no vajāšanas veidiem — uzvelšana resp. vajāšana uz sāniem. To izpilda rezerves, kamēr kaujas ešelona vienībām jārūpējas par vajāšanas dziļuma palielināšanu.

Beidzot uzsvērsim vēl reiz pašu pamatu: uzvara jāizmanto, citādi tai nav nozīmes.

2. Kaujas gaita 3. novembrī.

a) Desanta izcelšanas mēģinājums.

Mēs jau zinām, ka izdevīgākais ir tāds uzbrukuma virziens (tas pats sakāms arī par pretuzbrukumu), kas ienaidnieku atgriež vai vismaz, draud atgriezt no aizmugures. Ienaidnieka aizmugurē, savukārt, daudz vieglāk nokļūt uzbrūkot nevis frontāli, bet no sāniem. It sevišķi, protams, tad, ja sāni ir atklāti vai arī tad, kad spārni ir apņemti, resp. gadījumos, kad frontes līnija, savā ziņā, atgādina maisu. Tāds maiss varēja arī rasties mūsu uzbrukumam attīstoties (un viņš arī radās). Tādēļ — lai nodrošinātu mūsu labos sānus no ienaidnieka varbūtējiem flankējošiem pretuzbrukumiem, savā uzbrukuma plānā paredzējām Rīgas jūrmalas ieņemšanu līdz Vecdubultu šaurumam. Līdz minētam šaurumam tādēļ, ka šinī vietā Lielupe vistuvāk pienāk jūŗai un skaidrs, ka šaurāku fronti ir vieglāk aizstāvēt nekā platu. No otras puses, mums ir jau arī zināms, kāda loma piekrīt pārsteigumam un tādēļ viegli saprotams, ka jūrmalu būtu bijis ļoti izdevīgi ieņemt pirms vispārēja uzbrukuma sākuma. Tā arī bija domāts un

tādēļ pavēlēts izcelt desantu pie Dzintariem, jo, kaut gan, runājot ģenerāļa Radziņa vārdiem: «Šis pēdējais uzdevums pašā uzbrukuma sākumā nebija vajadzīgs, bet tā kā visa jūrmala no Bulduriem līdz Slokai ir aizsargāta ar Lielupi, kuŗu forsēt ir ļoti gŗūti, tad vajadzēja lūkot ieņemt jūrmalu no jūŗas puses, kur atkal sabiedroto flote vareja sniegt lielu palīdzību. Izcelt jūrmalā desantu varēja cerēt tikai tanī gadījuma, kad šī desanta operācija notiktu ienaidniekam negaidot. Tadeļ šis desanta meginajums bija jādara tieši pirms vispareja uzbrukuma iesākšanas: kad uzbrukums jau iesācies, tad ienaidnieks ir visas vietās daudz uzmanigaks.»

Desantam nozīmēja 7. Siguldas kājnieku pulka 2 rotas, kuŗām naktī uz 3. novembri vajadzeja iesesties 3 kuģīšos, izbraukt jūŗā un vēl tumsā — 3. novembrī, plkst. 6 izsēsties pie Dzintariem, pec kam ieņemt jūrmalu līdz Vecdubultu šaurumam. Desantu pavadīja mūsu flotilijas 3 bruņoti kuģīši. Bez tam bija paredzēts 2 sabiedroto kaŗakuģu artilerijas pabalsts gadījumam, ja desantu neizdotos izcelt ienaidnieku pārsteidzot.

Ienaidnieku pārsteigt neizdevās, sabiedroto kaŗakuģu pabalsts izpalika un tādēļ visa desanta operācija arī neizdevās. Par to nav jabrīnas, jo vispār dzīvē un, it īpaši, kaŗā nav gandrīz nevienas darbības, kuŗā nebūtu jāpārvar pretdarbība vai, vismaz, dažādi vairāk vai mazāk traucējoši apstākļi un ļoti bieži (gandrīz varētu teikt — pa lielākai daļai) tāpat kā šoreiz — šo pretdarbību un traucējošos apstākļus pārvarēt neizdodas. Ienaidnieks jūrmalu novēroja un apsargāja. Dienā, protams, tas daudz vieglāk izdarāms nekā naktī. Bet mūsu desants, pretēji uzdevumam, pie Dzintariem piebrauca tikai tad, kad jau bija pilnīgi gaišs un tādā kārtā nokļuva ienaidnieka tēmētā ugunī. Tā tad ienaidnieka pretdarbības dēļ mūsu nolūks neizdevās. Bet: bez tam bija apstākļi, kas ienaidnieka pretdarbību veicināja. Starp šiem apstākļiem vispirms minama mums jau zināmā nokavētā desanta piebraukšana. Šai nokavēšanai, savukārt, bija sekoši iemesli: vispirms stiprs vējš un viļņi, kas aizkavēja mazo kuģīšu izbraukšanu jūŗā, bez tam desantu izsēdināšanai paņēma līdzi 15 laivas, kuŗas piestiprināja pie kuģīšiem ar tauvām, bet: «jūŗā», raksta ģenerālis Peniķis, «bija lieli viļņi un tamdēļ arī laivas bieži atrāvās. Tas viss novilcināja braucienu un jau bija pilnīgi gaišs, kad mūsu kuģīši tuvojās Edinburgai (tā toreiz vēl sauca Dzintarus, ref.), no kurienes tos pretinieks sagaidīja ar ložmetēju uguni.» Vēl ļaunāks desanta stāvoklis kļuva caur to, ka no 15 laivām palikušas bija tikai 4 — pārējās bija atrāvušās un aizpeldējušas jūŗā. Tā tad: šoreiz vētra nāca ienaidniekam par labu un mums par ļaunu un tas nav ne tuvu vienīgais tamlīdzīgais gadījums, jo: arvien meteoroloģiskie apstākļi atstāj lielāku vai mazāku veicinošu vai traucējošu iespaidu uz uzdevuma izpildīšanu, un tas vienmēr, apsverot stāvokli, uzdevumu un iespējamības jāņem vērā. Tālāk — pārsteigumā neizdošanās gadījumā bija paredzēts 2 sabiedroto kaŗakuģu pabalsts, bet, kā jau zinām, sabiedroto kuģi neieradās. Šī neierašanās dibinājās uz — līdzīgi citiem traucējumiem — dzīvē un, it īpaši, kaŗā arī ļoti bieži sastopamu paradību — pārpratumu. Arī par to nav jābrīnas, bet, protams, tas nenozīmē, ka no pārpratumiem nebūtu jācenšas izvairīties. Pārpratumi gadās arī pašu mājās, vēl vairāk tie bija iespējami kopdarbībā ar svešo angļu-franču floti (vispirms jau 3 valodu dēļ), un tomēr — pārpratumu nebija daudz. Tas uzskatams par augsti vertējamu sasniegumu, jo mūsu lielais kaŗa mākslinieks ģenerālis Radziņš saka: «Vispār sauszemes kaŗaspeka un flotes kopdarbība ir ļoti komplicēta un gŗūta; šīs gŗūtības vēl palielinājās caur to, ka kopdarbība šeit notika starp kaŗaspēku un floti, kuŗi bija viens otram sveši. Rigas atsvabināšana ir viens no tiem visai retiem gadījumiem, kur šī kopdarbība noritēja ļoti sekmīgi. Lielajā kaŗā man nācās ņemt dalību Krievijas armijas un flotes kopdarbībā, kas norisinājās Melnās jūŗas piekrastē, Dobrudžā, kā arī krievu kaŗaspēka un rumāņu Donavas flotilijas kopdarbībā. Abos gadījumos šo kopdarbību nekādā ziņā nevarēja saukt par sekmīgu. Arī pie Rīgas atsvabināšanas gluži dabīgi radās kaujas kopdarbībā dažas grūtības, bet pie labas gribas un pieliekot visu enerģiju, šīs grūtības tika novērstas.»

Tagad apskatīsimies — kas desanta priekšniekam (kapteinim Muceniekam) pēc neveiksmes bija tālāk darāms? Uzdevumu izpildīt neizdevās, tādēļ bija divas izejas: 1) atgriezties Bolderājā un 2) turpināt uzdevuma izpildīšanu kaut arī grozītā veidā. Protams, priekšroka dodama otram atrisinājumam, kas nesalīdzināmi vērtīgāks par pirmo. Mēs jau vairākkārt redzējām, ka starp miera un kaŗa laika apstākļiem un, līdz ar to vispārēju dzīves gudrību un kaŗa mākslu ir ļoti daudz kopīga. Tas, starp citu, attiecas arī uz iniciātīvu, jo kaut arī no vienas puses visiem jāpilda viena — vadības, nevis katram sava griba, tomēr no otras puses — ne vienmēr vadības griba resp. pavēle ir piemērota jaunradušamies apstākļiem. Bez tam vadības griba sakaru, laika trūkuma vai citu iemeslu dēļ var būt arī nezināma. Tādos gadījumos vissvarīgākā izpildītāja īpašība ir iniciātīva, vai citiem vārdiem: jācenšas darīt iespējami labāko arī bez pavēles. To mēģināja darīt arī kapteinis Mucenieks un, satikdams jūŗā zvejniekus, kas stāstīja, ka Kauguros atrodoties krievi, kas gribot padoties, pavēlēja desantam braukt uz Kauguriem. Bet arī šeit mūs piemeklēja neveiksme, jo, laiviņām tuvojoties krastam, tās tika saņemtas ar ložmetēju uguni, pie kam jau ar pašiem pirmiem šāvieniem ievainoja kapteini Mucenieku, virsleitnantu Ozoliņu (pēdējo nāvīgi) un vairākus kareivjus. «Tagad», raksta ģenerālis Peniķis: «bija skaidrs, ka dienā neizdosies izsēdināt desantu un tamdēļ vakarā abas rotas atgriezās Bolderājā.»

Protams, desanta neveiksme bija nepatīkama un, kā vēlāk redzēsim, novilcināja Torņakalna atbrīvošanu par vairakām dienām. Tomēr galu galā šī neveiksme bija diezgan aukstasinīgi pieciešama, jo tai tomēr bija tikai blakus nozīme. Izšķiŗošie notikumi risinajās starp Lielupi un Daugavu un tadēļ neraugoties uz divkāršu neveiksmi, bija savā ziņā pat labi, ka ienaidnieks tika saistīts platakā nekā izšķiŗošā uzbrukuma frontē.

b) 9. Rēzeknes kājnieku pulka uzbrukums.

9. pulkam bija uzdots, pārejot uzbrukumā plkst. 7, (saule 3. novembrī lec plkst. 7,39), ieņemt kāpas līdz Lielupei pie Vārnas kroga. Pēc tam turpināt uzbrukumu Bulduru tilta un Babītes stacijas virzienā un sasniegt līniju: Babītes ezera austrumgals, Beberbeka un kāpas, kas apmēram 1 km dienvidaustrumos no Babītes stacijas. Artilerijai uguni vajadzēja atklāt jau plkst. 6,30.

«3. novembŗa rītā, gaismiņai austot,» rakstīts 9. pulka vēsturē: «atskan pirmie sabiedroto kaŗakuģu artilerijas šāvieni. Lielisks ir iespaids, redzot rīta krēslā kustoties raibās kareivju rindas, pavadītas no elliškīgas, bet sajūsminošas artilerijas dārdoņas. Bolderāju atstāj kā uz ilgu neredzēšanos. No visa ir redzams, ka kaŗavīri nešaubās par panākumiem. I un II bataljons jau agri pirms artilerijas sagatavošanas sākuma ir savās izejas vietās.» Plkst. 7 sākās uzbrukums. Bet sākumā tas negrib veikties, jo ziemeļrietumos no Cakaru mājām ienaidnieks ir izveidojis stipru atbalsta punktu, kuŗu rēzekniešu 1. rota nespēj veikt un mūsu pirmais uzbrukums tiek atsists. «Tagad,» raksta ģenerālis Peniķis: «9. pulks savu 1. rotu pastiprināja ar 2. rotu, bet 8. pulka (kas uzbruka pa kreisi no rēzekniešiem) I bataljona komandieris atstājis frontālam uzbrukumam 1. un 3. rotu, 2. rotu izsūtīja pa izcirsto mežu ienaidniekam flankā. Pēc tam mūsu mīnumetēji un ložmetēji kādu laiku stipri apšaudīja ienaidnieka ierakumus. Pa to laiku 8. pulka 2. rota bija iznākusi ienaidnieka flankā un ar savu uguni apšāva pretinieka mīnumetēju apkalpi. Tagad sākās plkst. 10,30 mūsu otrais uzbrukums, kas beidzās ar uzvaru.» Ienaidnieks steidzīgi atgāja, pametot 2 mīnumetējus, 2 ložmetējus un kritušos. «Kad apklususi niknā ložmetēju tarkšķēšana,» raksta 9. pulka vēsturnieks: «Gribas apskatīt to vietu, kur tik varonīgi turējās pretinieks. Vispirms aiz ierakuma skats atduŗas uz pamestā mīnumetēja. Pie viņa zemē guļ kritis bermontietis. Tālāk augšā izkrauts ir akmeņiem riņķveidīgs iedobums ar vairākām ložmetēju ligzdām. Daudz uz traversa kaudzes izšautu lentu un patronu. Iedobuma dibenā guļ kritušie bermontieši. Viens no viņiem pusmūža gados, virsnieka nozīmēs, vēl raustās agonijā. Klātpienākušie kareivji klusu aplūko kritušos un bez kādām piezīmēm. Redzams, ka viņi sajūt cienību pret kritušo drosmi un varonību.»

Pēc atbalsta punkta ieņemšanas ienaidnieks nopietnu pretestību 9. pulka iecirknī vairs neizrādīja un rēzeknieši, saskaņā ar uzdevumu, ar vieg-

lām kaujām izvirzījās līdz Vārnas krogam un pēc tam turpināja uzbrukumu — I bataljons Bulduru tilta, bet II — Babītes stacijas virzienā. Vakarā pulks atradās uz līnijas: Buļļu salas rietumgals, Lielupes labais krasts līdz Bulduru tilta galam, Slīpera krogs, Piņķu muiža, Beberbekas dīķa ziemeļgais un kāpu grēda gar Bukultiem līdz dzelzceļam. Šīs dienas kaujā pulks saņēma 6 mīnumetējus, 4 ložmetējus un 2 virtuves.

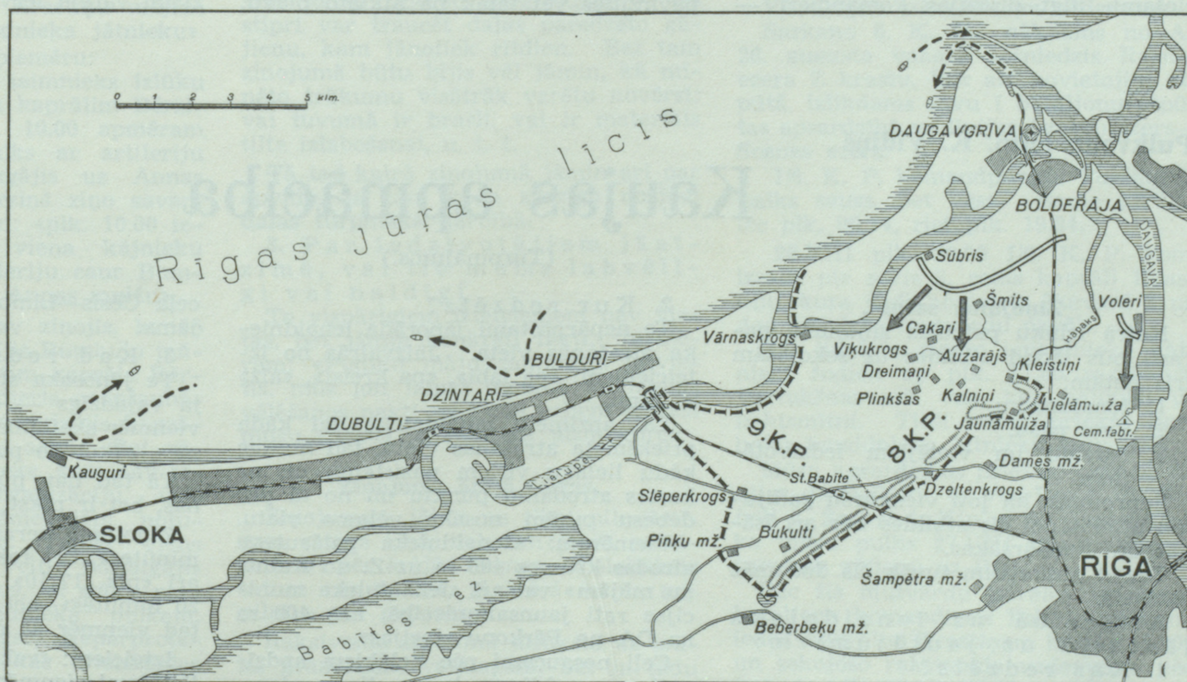
9. pulka iecirknī mūsu fronte bija pavirzījusies uz priekšu 6—9 km un līdz ar to, pulks savu dienas mērķi bija gandrīz simtprocentīgi sasniedzis — neraugoties uz aizkavēšanos pie ienaidnieka atbalsta punkta, kuŗu ieņēma tikai ap plkst. 11, un agri uznākušo tumsu (saule 3. novembrī riet jau plkst. 16,35), kas uzbrukuma turpināšanu padarīja pārāk šaubīgu. Nebija sasniegts vienīgi Babītes ezera austrumgals, bet šis apstāklis, kā vēlāk redzēsim, nākošās dienās lika sevi ļoti nepatīkami just. Tomēr ar 3. novembŗa panākumiem 9. pulka iecirknī varējām būt ļoti apmierināti. Bez tam kā pozitīva parādība atzīmējama 8. un 9. pulka rotu sekmīga kopdarbība atbalsta punktu ieņemot.

c) 8. Daugavpils kājnieku pulka uzbrukums.

8. pulkam, kas uzbruka pa kreisi no 9. pulka, 3. novembrī piekrita visgrūtākais un atbildīgākais uzdevums, jo viņa uzdevums sastādīja Latgales divīzijas uzdevumā kodolu un, bez tam, 8. pulkam visu laiku bija darīšana ar vācu vienībām. Tādēļ: «Daugavpils pulkam nācās uzvaru gūt pēc grūtām cīņām, ciešot prāvus zaudējumus,» raksta ģenerālis Peniķis: «kad ieņēmām augstās smilšu kāpas uz ziemeļrietumiem no Cakaru mājām, tad ar to tika salauzts dzelzdivīzijas kreisais spārns un tagad tas, atiedams caur Viķu krogu, atdalījās no krievu 1. plastunu pulka I bataljona vienībām, kuras savukārt atgāja uz Rīgas jūrmalu un ar to izskaidrojams 9. pulka vieglais uzbrukuma gājiens. Pavisam citādi cīņa norisinājās 8. pulka rajonā. Te dzelzdivīzijas 1. pulka kreisais spārns, atgājis aiz Hapaka grāvja, dabūja pastiprinājumus un niknu cīņu turpināja līdz pēcpusdienai, pāriedams pie pirmās izdevības arī pretuzbrukumos.»

8. pulka labais spārns (I bataljons), kā jau zinām, pēc atkārtota uzbrukuma, kopīgi ar 9. pulku ieņēma ienaidnieka stipro un sīvi aizstāvēto atbalsta punktu ziemeļrietumos no Cakaru mājām un pēc tam, pārvarot Hapaka grāvi, izvirzījās līdz Plinkšām un Dreimaņiem, bet šeit uz ilgāku laiku tika aizturēts no ienaidnieka stiprās ložmetēju un šauteņu uguns, kas nāca no tuvējā meža un kāpām. Beidzot kaujā ievadīja bataljona rezervi (4. rotu), kas pa mežu apgāja ienaidnieka poziciju no labās puses un, iztīrot Plinkšu rajonu, tādā kārtā izšķīra kauju mums par labu. Pēc tam 3. rota, dzenot atejošo ienaidnieku un pa ceļam vairākkārtīgi salaužot ienaidnieka mazāku vienību pretestību, ap pusdienas laiku sasniedza Dzelteno krogu (pie jūrmalas šosejas). Līdz ar to šinī rajonā pulka dienas mērķis bija sasniegts. Arī 1. rota, uzbrūkot pa kreisi no 3. rotas, guva panākumus. Straujā gaitā tā sasniedza un ieņēma Dames muižu, tādā kārtā arī šinī virzienā sasniedzot pulka dienas mērķi, bet, atrodoties stipri priekšā citām bataljona vienībām, ienaidnieka pretuzbrukuma dēļ bija spiesta to atstāt. Pēc tam rota atgāja kādu kilometru uz ziemeļiem un sāka nocietināties kāpās, iepretim Dames muižai. Tā tad — pretēji 9. pulkam 8. pulka I bataljonam nācās izcīnīt jau 3 nopietnas kaujas: 1) kopīgi ar 9. pulku pie atbalsta punkta ieņemšanas, 2) Plinkšu-Dreimaņu rajonā un 3) pie Dames muižas.

Kamēr I bataljons uzbruka ienaidnieka atbalsta punktam, II bataljons ieņēma Cakaru mājas un vairākkārtīgi mēģināja forsēt vēl neaizsalušo paplato Hapaka grāvi pie Vīķu kroga, bet ienaidnieka stiprās uguns dēļ šie mēģinājumi ilgāku laiku nesekmējās. Beidzot, pēc apmēram divām stundām, kad 5. rota sāka Vīku krogu apiet — ienaidnieks neizturēja un mūsu rotas tam sekoja Dreimaņu un Auzarāju virzienā. Tanī laikā pie Vīķu kroga sāka ierasties III bataljons, jo pulka komandieris, saņēmis ziņojumu par II bataljona neveiksmīgiem mēģinājumiem tikt pāri Hapaka grâvim, bija nolēmis ievadīt kaujā arī III bataljonu. Pirms tam III bataljons atradās pulka rezervē pie Šmita mājām, kur nepiedalīdamies kaujā, tomēr stipri cieta no ienaidnieka artilerijas uguns. Jāpiezīmē, ka šādi zaudējumi, kaŗaspēkam atrodoties rezervē, resp. bezdarbībā, morālā ziņā ir nesalīdzināmi ļaunāki par kaujā ciestiem zaudējumiem, jo nenodarbināts kaŗaspēks tiem piegriež daudz lielāku vērību nekā, piemēram, uzbrukumā un, bez tam, pretēji zaudējumiem, tieši piedaloties kaujā, kas mūs vairāk vai mazāk tuvina uzvarai, šie zaudējumi nedod nekādu labumu. Tādēļ, no vienas puses, ikviena priekšnieka pienākums ir darīt visu iespējamo, lai, atrodoties rezervē, zaudējumi netiktu ciesti vai, vismaz, tie būtu tik mazi cik vien iespējams (tāpat, kā jau savā laikā redzējām, pie tuvošanās), bet no otras puses — arī kaŗaspēkam morālā ziņā jābūt tik krietnam, lai, ciešot fiziskus zaudējumus, kaut arī ārpus kaujas, tas tanī pašā laikā neciestu arī morālus zaudējumus. Izšķiŗ divējādu varonību: 1) aktīvo, kas izpaužas pašu darbībā un 2) pasīvo, par kuŗu var spriest pēc kaŗaspēka spējām panest ienaidnieka ieroču iedarbību. Vērtīgāka, no iznākuma viedokļa, neapšaubāmi, ir pirmā; toties lielāku un, parasti, ilgstošāku iekšējo spēku patēriņu, pa lielākai daļai, prasa otrā. Nepieciešamas ir abas. Tādēļ: tāpat kā klusēšana dažreiz ir ne mazāk apbrīnojama par efektīgu darbību, arī pasīvo vai, varētu teikt, kluso varonību vajaga prast cienīt un godināt ne mazāk par skaļiem, apžilbinošiem varoņdarbiem. Varonību var definēt kā pienākumu pildīšanu — neatkarīgi no sekām un, līdz ar to, neatkarīgi no tā, vai pienākuma pildīšana prasa straujumu vai izturību, vai tā ir visiem redzama un visu apbrīnota, vai arī paliek nevienam nezināma, anonima. Va-

Kaujas darbība 3. novembrī.

rētu teikt arī tā: dari labāko, ko spēji — un tu būsi varonis. Bez tam: no svara nevis nejauša, bet garantēta un, līdz ar to, nepārtraukta varonība — vakar, šodien, rīt un t. t. Un tad vēl: tai jābūt augošai, nevis krītošai vai, citiem vārdiem: šodien pienākums jāpilda labāk nekā vakar, un rīt vēl labāk nekā šodien. Sevišķi tas no svara tautām, kas salīdzinoši skaitliski nav lielas un kuŗām tādēļ skaitlis jāizlīdzina ar kvalitāti, kas arvien vairāk tuvojas pilnībai.

Būtu bijis taktiski pareizi III bataljonu izlietot kādam vienam uzdevumam, jo viens no taktikas pamatprincipiem ir: darboties ar veselām, nevis saskaldītām vienībām. Bet par nožēlošanu kaujas gaita to nepieļāva, jo: 1) pēc Hapaka grāvja pārvarēšanas pie Auzarāju mājām atkal bija sākusies nopietna kauja, kuŗā drīzi vien krita uzbrūkošās 5. rotas komandieris kapteinis Kacēns; kā jau ļoti bieži, priekšniekam krītot, tā arī šoreiz 5. rotas uzbrukums apstājās, kādēļ tā atdzīvināšanai nācās sviest kaujā tā paša (II) bataljona 6. rotu un, bez tam, III bataljona divas rotas (9. un 12.); 2) pārējās III bataljona divas rotas (10. un 11.) jau agrāk nosūtīja II bataljona atklāto labo sānu nodrošināšanai, jo tanī laikā pa labi uzbrūkošais I bataljons vēl nebija ieņēmis mums jau zināmo ienaidnieka atbalsta punktu un līdz ar to, palicis iepakaļ.

Ap plkst. 12 II un III bataljona vienību kopējiem spēkiem Auzarājus ieņēma, pie kam 6. rota bija nokļuvusi ienaidnieka aizmugurē un saņēma 2 lielgabalus, bet ienaidnieka pretuzbrukuma dēļ, tos atkal zaudēja. Ap to pašu laiku 7. un 8. rota, arī pēc gŗūtas kaujas, ieņēma Kalniņu mājas. Par Auzarāju un Kalniņu ieņemšanu abi bataljonu komandieŗi ziņoja pulka komandierim. Ievērojot to, ka sekmes bija gūtas tikai ar lielām gŗūtībām, pulks dienas mērķi vēl nebija sasniedzis un rezervju pulkam vairs nebija, pulka komandieris atrada par nepieciešamu lūgt divīzijas komandieri — pulku pastiprināt un saņēma atbildi, ka viņa rīcībā tiek nodots no divīzijas rezerves 6. pulka I bataljons. Tomēr uzbrukums turpinājās bez šī bataljona un līdz vakaram 8. pulks bija sasniedzis līniju: Dzeltenkrogs, kāpas rietumos no Dames muižas, Jaunā muiža, kāpas starp Kleistiņu muižu un dzelzceļu līdz Spilves pļavām. Tālāk tumsas, zaudējumu un vienību sajukšanas dēļ pulks negāja, izņemot 9. rotu, kas bija pārgājusi pāri Rīgas—Bolderājas dzelzceļam un ieņēmusi Lielo muižu, bet ienaidnieka pretuzbrukuma dēļ to atkal atstāja.

Par kaujas spraigumu, starp citu, var spriest pēc zaudējumiem, un tie 8. pulkam 3. novembrī bija paprāvi, jo kopā ar nākošās dienas (4. novembŗa) zaudējumiem, kad tie nebija visai lieli, pulks zaudēja: kritušus 5 virsniekus un 25 instruktorus un kareivjus, ievainotus 5 virsniekus un 103 instruktorus un kareivjus, bez tam kontuzētus un saindētus ar gāzēm 17 kaŗavīrus. Tā tad kopā vairāk par 150 cilvēkiem.

Viens no sekmju pierādījumiem ir trofejas. Daugavpiliešu sekmes 3. novembrī pierāda bermontiešiem atņemtie 2 mīnumetēji un 11 ložmetēji. Sevišķi uzsveŗami ložmetēji, kuŗu skaits sastāda tikpat kā veselu un, pie tam, ļoti stipru ložmetēju rotu. Skaidrs, ka visus pret 8. pulku darbojošos ložmetējus bermontiešiem mēs neatņēmām, bet, jādomā, ka visaugstākais pusi un laikam pat mazāk, un tas vien jau pierāda, kādu lielu pretestību 8. pulkam nācās lauzt. Tādēļ vadība arī ar 8. pulka panākumiem varēja būt ļoti apmierināta — vēl vairāk tādēļ, ka arī 8. pulka iecirknī, atskaitot dažus gala punktus, dienas mērķis bija gandrīz pilnā mērā sasniegts.

d) Uzbrukums Cementfabrikai.

«7. Siguldas pulka 1., 5. un 7. rota,» raksta ģenerālis Peniķis, «pēc spēcīgas artilerijas sagatavošanas vēl priekšpusdienā no Voleriem devās uz Cementfabriku. Tožes zāģētavu ieņēma, bet pavirzīties vēl tālāk pa atklāto pļavu, pretinieka stiprā ugunī nebija iespējams un tamdēļ uzbrukumu pagaidām pārtrauca.» Apstākļi uzbrukumam bija ārkārtīgi neizdevīgi, jo: «Artilerija,» uzbrukuma apstākļus raksturo ģenerālis Radziņš, «nebija spējīga sagraut Cementfabrikas biezās ēkas, kuŗās ienaidnieks mierīgi sēdēja un turēja visu pilnīgi atklāto apkārtni zem labi mērķētas ložmetēju un mīnumetēju uguns.» Neizdevās arī uzbrukuma atkārtošanas mēģinājums, kaut gan: «Rēzeknes un Daugavpils pulku sekmes sajūsmināja arī kreisā spārnā atrodošās Siguldas pulka rotas,» raksta ģenerālis Radziņš: «tās gribēja visādā ziņā ieņemt Cementfabriku. No jauna sabiedroto flotes artilerija apšaudīja Cementfabriku un no jauna Siguldas pulka rotas pārgāja straujā uzbrukumā, bet atkal tās tika saņemtas ar mierīgu un labi mērķētu ložmetēju uguni, un uzbrukumu pilnīgi atsita. Lai sadragātu Cementfabrikas biezās sienas, bija vajadzīgs milzīgs artilerijas šāviņu daudzums un lielāka kalibra artilerija. Kamēr šis biezās sienas nebija sadragātas, bermontiešu ložmetējnieki varēja justies droši un bija spējīgi atsist katru uzbrukumu ar labi mērķētu uguni, pateicoties it īpaši tam apstāklim, ka visa Cementfabrikas apkārtne pret ziemeļiem un rietumiem ir pilnīgi atklāts un līdzens lauks». Tādēļ ar Cementfabrikas ieņemšanu bija vēl labu laiku jāpacietas. Tas, vismaz no vadības viedokļa, arī nenācās gŗūti, jo šai neveiksmei, tāpat kā neveiksmīgam desantam, bija tikai blakus nozīme. Turpretim tur, kur sekmes 3. novembrī gribējām gūt par katru cenu — tās arī guvām. Citiem vārdiem — smagpunkts bija labi iedarbojies un, līdz ar to, 3. novembŗa kauja mūs bija ievērojami tuvinājusi izšķiŗošai uzvarai. Bet uzvara nekad nav uzreizi noplūcama kā gatavs auglis, bet gan sūri jāizcīna. Arī šoreiz, līdz Torņakalna atbrīvošanai, mums vēl stāvēja priekšā vesela nedēļa, resp. apmēram 150 gŗūtas stundas un tikai tad Rīgas baznīcu zvani varēja iezvanīt uzvaru.

Pulkvedis-leitn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Ziņojuma saturs.

Katrā izlūku patruļas ziņojumā parasti būs jādod atbildes uz sekojošām trīs lietām:

1. Ienaidnieku.
2. Sevi pašu.
3. Apvidu un vietējiem iedzīvotājiem.

Saprotams, ka ļoti vienkāršu gadījumu attēlošanai šīs atbildes būs arī īsākas un vienkāršākas.

Tagad apskatīsim tuvāk šīs dodamās atbildes:

A t t i e c ī b ā u z i e n a i d n i e k u j ā a t b i l d u z j a u t ā j u m i e m :

1. K a s r e d z ē t s ?

Piemēram, ienaidnieka kājnieki, jātnieki, kaujas rati u. t. t.

2. K u r r e d z ē t s ?

Te nepārprotami jānorāda ienaidnieka atrašanās vieta. Jāizvairās no izteicieniem: «pa labi», «pa kreisi», «aiz» u. taml.

Lai apzīmētu ienaidnieka vai kāda priekšmeta atrašanās vietu, tad nosauc kādu lielāku visiem pazīstamu un uz kartes atrodamu punktu un no tā pēc debesu pusēm nosaka vēlamo vietu.

Piemēram: «Ienaidnieka patšautene atrodas krūmos 400 m uz Z. no Kalniņu mājām» vai arī «ienaidnieka municijas rati jaunsaimniecībā, kas 400 m uz DA no Pērkoņu stacijas».

Ceļi nosaucami pēc lielākiem apdzīvotiem punktiem, kuŗus tie savieno, piemēram: «ienaidnieks atrodas uz lielceļa Cēsis—Limbaži pie Krastiņu mājām».

3. K a d r e d z ē t s ?

Te jānosaka stunda un minūtes, bet ja vajadzīgs — arī datums. Stundas vienmēr skaitāmas pēc 24 stundu sistēmas, sākot no pusnakts.

Tā tad nav pulkstens 4 pēc pusdienas, bet ir plkst. 16.00.

Ziņojumā neraksta «pulkst. 17 un 10 minūtes», bet raksta «plkst. 17,10», vai arī «plk. 17-10». Neraksta «plk. 5 un 20 minūtēs», bet gan «plk. 05,20». Tā tad vienmēr ar četriem cipariem.

Izteicieni: «vakardien», «rītdien» u. c. lietojami vienmēr kopā ar datumu, piemēram: «vakardien, 16. augustā».

4. Cik viņš liels?

Te nepārprotami jānorāda ienaidnieka stiprums. Nedrīkst teikt: «es novēroju ienaidnieku» vai arī: «es novēroju vājus ienaidnieka spēkus». Tie ir izteicieni, kas neko noteiktu nedod. Jāsaka: «es novēroju ap 20 ienaidnieka kājnieku», vai arī: «es novēroju ienaidnieka kolonnu apmēram bataljona stiprumā».

Ja ienaidnieka spēkus nevar konkrēti noteikt, kas parasti nāks priekšā, ja ienaidnieks būs ieracies vai novietojies segtā apvidū, — tad tomēr nedrīkst fantazēt un pieņemt nepamatotus, patvarīgus slēdzienus par tā stiprumu. Šādos gadījumos varēs uzrādīt tikai vietas, kuŗas ienaidnieks ieņēmis vai no kuŗām tas šauj, bet nevarēs pateikt ienaidnieka stiprumu.

5. Ko viņš dara?

Te nepārprotami un skaidri jāpasaka, ko ienaidnieks dara vai kādā stāvoklī viņš atrodas. Tā, piemēram, redzot, ka no Bišu muižas izbrauc daži ienaidnieka pajūgi un iziet dažas grupas kājnieku, nedrīkst ziņot: «ienaidnieks atstāj Bišu muižu un atkāpjas». Tas būtu nepamatots un patvarīgs slēdziens, bet ne novērojums. Šai gadījumā būtu jāziņo: «plk. 07,30 no Bišu muižas Jelgavas virzienā izbrauca 4 ienaidnieka pajūgi, kuŗus pavadīja apmēram divas grupas kājnieku». Patruļas priekšniekam jāziņo novērotie fakti, bet slēdzienus tiesība taisīt tikai augstākam priekšniekam, kuŗa rīcībā ienāks vairāki ziņojumi no dažādām vietām.

Uz ātru roku, patvarīgi un nepamatoti pieņemti slēdzieni var būt ļoti kaitīgi un to sekas ļoti smagas. Tā tad — ziņo faktus, bet ne savus slēdzienus.

Attiecībā uz sevi pašu jāatbild uz jautājumiem:

1. No kurienes ziņoto novērojis; ja nav pats to novērojis, tad — kas to stāstījis?

Nepareizi ziņot: «plk. 07,15 novēroju ap 30 ienaidnieka jātnieku». Pareizi būtu: «plk. 07.15 no Krastiņu mājām novēroju ap 30 ienaidnieka jātnieku»

Ņemsim vēl vienu piemēru:

Tā Bumbuļu māju saimnieks izlūku patruļas priekšniekam kaprālim Bērziņam stāsta, ka plk. 10.00 apmēram viens ienaidnieka pulks ar artileriju caur Bumbuļiem aizgājis uz Annas muižu. Kaprālis Bērziņš ziņo savam bataljona komandierim: «plk. 10.00 ienaidnieks apmēram viena kājnieku pulka sastāvā ar artileriju caur Bumbuļi mājām izgāja uz Annas muižu».

Kaprālis Bērziņš nav ziņojis, ka šo notikumu viņam stāstījis Bumbuļu māju saimnieks. Turpretim kaprāļa Bērziņa bataljona komandieris neapšaubāmi tic, ka visu minēto redzējis kaprālis Bērziņš pats savām acīm. Bet vēlāk izrādās, ka saimnieks, kam nav jēgas par kaŗaspēka organizāciju, vienu rotu ar dažiem ložmetējiem notuŗējis par veselu pulku. Tomēr viens mūsu rezerves pulks velti nostaigājis vairāk kā 30 kilometrus, lai stātos pretim iedomātam ienaidnieka pulkam. Kas pie visa tā vainīgs? Nepārprotami kaprālis Bērziņš, kas vienkāršas pļāpas ziņojis tālāk kā redzētu faktu. To ziņojumā katrā ziņā vajadzēja pierakstīt, ka minēto stāstījis Bumbuļu saimnieks.

Vienmēr stingri jāšķiro to, ko pats ziņotājs savām acīm redzējis, no tā, ko kāds cits stāstījis. Jānorāda arī, kas stāstījis, jo no tā atkarājas ziņas ticamība. Liela starpība, vai to stāstījusi kāda privātpersona vai kāds mūsu armijas instruktors vai virsnieks.

2. Ko ziņotājs pats domā darīt tālāk?

Tas nepieciešams, lai priekšnieks vienmēr zinātu, kur atrodas ziņotājs un ko var no viņa sagaidīt tālāk. Tas arī jāzina, lai izsūtītu jaunas patruļas ar tādu aprēķinu, lai tās nesadurtos ar vecām, bet lai strādātu vēl nenoskaidrotā apvidū.

Nepareizi ir tādi ziņojumi: «domāju turpināt izlūkošanu», «gribu ienaidnieku pieveikt ar viltību» u. t. t. Tie visi ir nenozīmīgi, tukši izteicieni. Jāsaka konkrēti: «palikšu uz vietas, lai novērotu ienaidnieku», «iešu uz Katliņu mājām, lai no turienes dotos uz Pērkoņiem», «iešu uz Jauno muižu, lai no turienes nonāktu ienaidniekam aizmugurē». Tā tad vienmēr jānorāda vieta un nolūks.

Attiecībā uz apvidu un vietējiem iedzīvotājiem jāatbild uz jautājumiem:

1. Vispirms tieši uz to, kas uzdots noskaidrot, uzdodot apvidus izlūkošanu, piemēram, ceļi, pieejas, tilti u. t. t.

2. Par visu raksturīgo apvidū, kas varētu sekmēt vai traucēt daļai tās uzdevuma pildīšanu.

Šīs ziņas jādod arī tad, kad apvidus izlūkošana tieši pat nemaz nav uzdota, bet ir daži citi uzdevumi. Tā, piemēram, kaprālim Krastiņam uzdots noskaidrot, vai ienaidnieks vēl atrodas pie Līčupītes. Kaprālis Krastiņš atrod, ka ienaidnieka tur vairs nav un par to ziņo. Tomēr savā ziņojumā tas vēl pieraksta, ka tilts pār Līčupīti pie Pelītēm nopostīts. Kaut gan kaprālim nebija uzdota ceļu un tiltu izlūkošana, viņš tomēr ziņo šo novērojumu, jo tas stipri var traucēt daļas paredzēto gājienu, kam jānotiek rītdien. Bez tam ziņojumā būtu bijis vēl jāmin, kā minēto trūkumu visātrāk varētu novērst: vai tuvumā ir brasli, vai ir materiāls tilta izlabošanai, u. t. t.

Tā tad katrā ziņojumā jāmin arī par apvidu, ja tam kāda svarīga nozīme daļas turpmākā darbībā.

3. Par iedzīvotājiem jāatzīmē, vai tie mums labvēlīgi vai naidīgi.

Te vispārīgiem izteicieniem nav vietas, bet jāmin konkrēti fakti, piemēram: «Pudiku māju saimnieks latvietis, mūs ļoti laipni saņēma un izteica vēlēšanos naktī pa meža ceļiem aizvest mūsu spēkus ienaidnieka aizmugurē».

Ziņojuma ārējā forma.

Ziņojumam jābūt ne tikai pilnvērtīgam satura ziņā, bet tam jābūt pareizam arī pēc ārējās formas. Vislabākais saturs var pazust, ja ārējā forma nepilnīga vai nepareiza.

Rakstveida ziņojumi jāraksta uz lauka grāmatiņas veidlapām, bet ja tādu nebūtu, tad var rakstīt uz katra rīcībā esošā rakstāmpapīra.

Pie rakstveida ziņojuma sastādīšanas obligāti:

1. Jāraksta ar parasto grafīta zīmuli, bet ne ķīmisko, kas mitrā laikā var izplūst.

2. Jāraksta skaidri, lieliem burtiem, bet vietu nosaukumi jāpasvītro.

3. Vietu nosaukumi jāraksta sevišķi skaidri un tā, kā tie rakstīti uz kartes, pie kam tos nedrīkst locīt, bet ja nepieciešams, jālieto attiecīgās prepozicijas (uz, no, pie u. c.). Sastādot ziņojumu jādod atbildes uz agrāk minētiem jautājumiem. Tomēr nav jādomā, ka uz tiem jāatbild uzstādītā kārtībā un bez izņēmuma uz visiem. Tiem jākalpo tikai kā pieturas punktiem. Galvenais — ziņojumam jābūt skaidram, nepārprotamam un pēc iespējas īsam, bet pietiekoši izsmeļošam. Labu ziņojumu uzrakstīt ir māksla, kuŗu tomēr katrs var iemācīties, ja pietiekoši centīgi vingrinās. Tādēļ ziņojumu sastādīšanā jāvingrinās.

Ņemsim vienu ziņojuma piemēru:

4./5. K. P.
izlūku patr. Nr. 3.
Nr. 17. Stabulnieki.
1936. g. 26. augustā plk. 07.10.
Karte: 1:75.000, lp. 87.

4./5. K. P. komandierim.

Plk. 06.30 (kad redzēts?) no Stabulnieki (no kurienes novērots?) redzēju ap 30 ienaidnieka jātnieku (kas redzēts un cik viņš liels?), kas iejāja Šusta mž. un tur palika (kur redzēts un ko viņš dara?)

Iešu tālāk uz Kazeri, lai noturienes no D pieietu pie Šusta mž. (ko domā tālāk darīt pats?).

Ziņojumu nosūtu ar kareivi Krastiņu.

Patruļas priekšnieks
dižkareivis Jukums.

Vingrinājums Nr. 1.

Kājnieku izlūku patruļas darbība.

Karte: 1:25.000 — 1936. g.
«Aaizsarga» 7./8. burtn. pielikums.

Vispārīgais stāvoklis un uzdevums.

Sarkano 6. K. P., nākdams no A., 26. augusta vakarā sasniedzis Raznas ezera Z krastu, kur arī novietojies atpūtā, izlikdams savu I bataljonu atpūtas apsardzībā uz līnijas Ismeru ezers—Sosnas ezers.

I/6. K. P. komandpunkts Turčani 3. Laiks sauss, bet vēss. Saule 27.VIII lec plk. 05,14, riet plk. 19.34.

26.VIII plk. 20,00 I/6. K. P. kom. izsauc pie sevis 3. rotas kaprāli Krastiņu, kuŗa vads novietots Turčani 2 un dod sekojošu mutvārdu pavēli:

Pēc lidotāju ziņām ienaidnieka kājnieki šodien ap plk. 17.00 sasnieguši Vertukšnas mž. vns, kur palikuši uz naktsmītni. Tieši mums priekšā darbojas ienaidnieka jātnieku patruļas.

Mūsu apsardzības priekšgrupas uz līnijas Jaun-Domi 4, Vec-Domi 10, Soboli 5, Žagari 4, Ķipēni 3. Paredzams ka mūsu pulks 27.VIII pēc pusdienas turpinās gājienu uz R.

Pēc šīs mutvārdu pavēles atdošanas bataljona komandieris liek to atkārtot, iedod kaprālim Krastiņam karti 1:25.000 un sekojošo rakstveida uzdevumu, pēc kam to plk. 20.10 atlaiž.

(Turpinājums sekos.)

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Vācu uzskati par aviācijas uzbrukumiem dzelzceļiem. Kāds vācu autors nodevies jautājuma pētīšanai, ko var panākt ar lidmašīnu uzbrukumiem dzelzceļiem? Iztaisījis šinī ziņā nelielu ekskursiju pasaules kaŗa vēsturē, viņš nāk pie slēdziena, ka par šāda veida darbību pagaidām vēl esot visai maz datu. Pie aviācijas pašreizējās attīstības tomēr jārēķinoties ar to, ka tādu uzbrukumu nākotnes kaŗā būs ne mazums. Ja tā, tad kādi mērķi aviācijai varot būt visizdevīgākie? Visvairāk panākumus kustības ierobežošanas ziņā solot uzbrukumi dzelzceļu tiltiem, lai gan izredzes tos trāpīt esot vismazākās. Vilinošas esot arī lielās mezglu stacijas, bet tur atkal visvieglāk novērst radītos traucējumus. laižot vilcienus pa apkārtceļiem. Daudz jūtamāk uz kustību jau varot atsaukties mazu staciju un sliežu ceļu izpostīšana ārpus tām, sevišķi tādās vietās, kur dzelzceļa līnija iet caur dziļiem izrakumiem. Ar to gan nebūs panākts kustības ilgstošs pārtraukums, bet pie atkārtotiem uzbrukumiem ar to tomēr iespējams ievērojamā mērā kaitēt. (Mil.-Wochenblatt. 1936.—47.)

Amerikāņu mēģinājumi. Nesen atpakaļ amerikāņu kaŗa flote izmēģinājusi jaunu ieroču iedarbības spējas, izmantojot kā mērķus novecojušus kaŗa kuģus (tie apšaudīti, uz tiem mestas lidmašīnu bumbas un izdarīti torpēdu uzbrukumi pret tiem). 1901. g. būvētais kuģis «Virginia» nogrimis pēc 14 lidmašīnu bumbu trāpījumiem: kuģis «Nev Jersey» turpretim tikai pēc 4 uzbrukumiem, nometot uz tā 40 bumbas, bet kādreizējais vācu kuģis «Ostfriesland» izturējis pat 86 bumbu trāpījumus. Visizturīgākais tomēr ir izrādījies amerikāņu vecais kaujas kuģis «Vašington»: neskatoties uz divām eksplozijām zemūdens daļā, kuras cēlušās no 2000 mārc. bumbu un 2 torpēdu trāpījumiem, tas triju dienu laikā tomēr vēl turējies virs ūdens un vēlāk nogremdēts atklātā jūrā ar artilerijas uguns palīdzību. (Mil.-Wochenbl. 1936. —47.)

Eiropas politiskais stāvoklis un Šveices nacionālā aizsardzība. Kā to vēsta franču mil. prese, Šveices valdības rīcībā nodots ārkārtējs kredits 1936., 1937. un 1938. g. g. laikā bruņoto spēku paātrinātai izveidošanai. Par šī kredita summām paredzēts: 1) palielināt municijas rezerves krājumus; 2) iegādāt jaunus kājnieku lielgabalus, mīnumetējus un ložmetējus; 3) izbūvēt spēcīgu robežnocietinājumu sistēmu; 4) uzlabot kaujas aviācijas parku un 5) iegādāt mazos kaujas tankus. (La Fr. mil. 26. V. 36.)

Kā itaļi veido Abesiniju. Itaļu prese ar lielu lepnumu uzsveŗ, ka Italijas koloniju platība pēc Abesinijas iekarošanas pieaugusi par apm. 50%. Abesinija iedalīta jaunās administrātīvās vienībās. Pašreiz gan šis sadalījums esot tīri militārs: katra novada priekšgalā nostādīts nopelniem bagāts ģenerālis. Koloniju civīlierēdņu tur pagaidām vēl esot maz, bet to skaits pakāpeniski pieaugot. Centrālās varas priekšgalā atrodas vicekarālis maršals Graciani. Kā padomdevēja iestāde funkcionējot padome, sastāvoša no augstākiem 6 baltiem ierēdņiem un 6 krāsainiem. Šī padome saucoties «Consulta». Visa Abesinijas territorija iedalīta 5 guberņās, ņemot galvenā kārtā vērā grupējumu pēc ciltīm un konfesijām. Šīs jaunās guberņas ir šādas: 1) Eritreja, kuŗai pievienoti arī Tigres, Danakilas un Hansas novadi; 2) Somalija, kuŗai pievienota Ogadena; 3) Amhara, ar galveno centru Gondaru; 4) Gala-Sidama; 5) Harara, kuŗai pievienoti Arusi un Bales novadi. Pēdējā laikā pastiprināti tiekot celtas ēkas kaŗaspēka un ierēdņu vajadzībām un veidots pasta iestāžu un telegrafatelefona tīkls. Visplašāk tomēr itaļi nododoties ceļu būvei: šajos darbos nodarbināti 1000 techniķu, 30.000 balto un 70.000 krāsaino strādnieku. Vēlāk, kad armija būšot demobilizēta, Abesinijā palikšot galvenā kārtā aviācija. Zemes spēkus turēšot tikai galvenākos centros. (Mil.-Wochenbl. 1936.—1.)

Kā angļi demonstrē šaušanas apmācību tanku vienībās. Tanku apkalpes šaušanas apmācība demonstrēta ārvalstu mil. priekšstāvjiem. Angļu tanku vienību jaunkareivis pirmos šaušanas vingrinājumus izdarot no gaisa šautenes pa kustošiem mērķiem, pie kam tanka modelis, kuŗā atrodas apmācāmais, ir nekustīgs. Vēlāk šim modelim jau piedod kustības, analogas īsta tanka kustībām. Nākošie šaušanas vingrinājumi jau jāpilda pustumsā no ložmetēja. Apmācāmo iesēdina īstā tankā, kurš atrodas lielā telpā. Tanka kustības un trokšņus imitē. Mērķus attēlo uzliesmojumi pie telpas sienām. Trāpījumus projecē pret sienām ar gaismas stariem, kontrolējot tādā celā izdarītā šāviena pareizību. Demonstrēta arī šaušanas apmācība apvidū. Mācības šaušanas vingrinājumi izdarīti ar spīdošas trajektorijas municiju pret kustīgiem mērķiem — tankiem, kuŗi parādījušies tikai uz dažām sekundēm. Kaujas šaušana demonstrēta tanku vienību sastāvā: tanki, virzīdamies uz priekšu pa diviem, apšaudījuši no mazkalibra lielgabaliem 700 m attālumā mērķus, kuŗi attēlojuši vidējos tankus un 500 m attālumā tie paši mērķi apšaudīti no ložmetējiem. Lielgabalu uguns devusi labus rezultātus, bet trāpījumi no ložmetējiem bijuši vāji (Mil.-Wochenbl. 1936.—48.)

Kājnieki un tanki. Kāds franču ģenerālis nāk klajā ar pārdomām par kājnieku grūto stāvokli, saduroties ar mēchanizētām vienībām. To spilgti apstiprinot Francijā notikušie mēģinājumi. Arī franču 25 mm prettanku lielgabali šo aizsardzības jautājumu nespējot atrisināt. Protams, tagad jau atrodami arī spēcīgāki prettanku ieroči, kā piem. Šveices 47 mm lielgabals, kuŗa šaušanas tālums sniedzas līdz 5000 metriem. Šī ieroča svars 270 kg un šaušanas ātrums 15—20 šāvienu minūtē. Lietošanā esot triju veidu municija: 1) dūmu šāviņš — mērķu norādīšanai, 2) gaŗais šāviņš — 2,450 kg smags, 3) bruņsitēju šāviņš — 1,450 kg svarā. Pēdējā sākumātrums 567 m/sek. un uz 800 m tas caururbjot 4 cm biezas bruņas. Šāds ierocis ievērojamā mērā papildinātu franču apbruņojumā atrodošos 25 mm prettanku lielgabalu. Tomēr prettanku lielgabalu nekad nebūšot pietiekošā skaitā un tamdēļ jau laikus esot jāpadomā par atbilstošām prettanku šautenēm. (La Fr. mil. 5. un 7. VI. 36.)

Mašīnpistole vai automatiskā šautene. Vācu mil. speciālisti diskutē par to, kas būtu lietderīgāka apbruņojumā — mašīnpistole vai automatiskā šautene? Pazīstamais vācu mil. rakstnieks Justrovs nav vienis prātis ar pulkv. Lebelu, kuŗš ir automatiskās šautenes sajūsmināts piekritējs. Justrovs domā, ka no mašīnpistoles ierindas vienības varētu tad atteikties, ja automatiskai šautenei būtu izgudrota jauna, vieglāka patrona, ar mazāku pulveŗa lādiņu. Vislabāk, varbūt, būšot šo jauno ieroci, kuŗš domāts mašīnpistoles atvietošanai, nosaukt «pusložmetējs». Kamēr šīs jaunās patronas nav, tikmēr varot izrādīties arī vēl noderīga tā pati mašīnpistole. (Wehrtechn. Monatsh. 1936.—6.)

Jauns lielgabals smag. bumbvežiem. Amerikāņu sabiedrība «American Armament Corporation» nākusi klajā ar jaunu, 3,7 cm automatisku lielgabalu, kuŗš domāts sm. bumbvežu apbruņojumam. To paredzēts iebūvēt caurredzamā kupolā, ar apšaudes sektoru 360°. Pacēluma leņķis no —15 līdz +60°. Šāvējs šaušanu izdara ar kreiso kāju, bet ar labo viņš bloķē ieroča kustību. Municija ar spīdošu trajektoriju. Magazīnā 5 patronas. Iekārtota speciāla ierīce eļļas sasildīšanai. Šī ierīce uzturot eļļas temperātūru vienādā augstumā pat pie visai zemas gaisa temperātūras. Lielgabala stobra gaŗums 20 kal. Šaušanas ātrums — 100 šāv./min. Lielgabala svars — 179 kg. Sākumātrums — 381 m. Šaušanas tālums — 4000 m. (Mil.-Wochenbl. 1936.—2.)

«Moriss - Vikerss» bruņotais auto. Angļu Vikersa firma konstruējusi jaunu vieglo bruņoto auto «Moriss-Vikerss», kuŗš domāts ārējam tirgum. Šis auto ir trīsasīgs, pie kam abas pakaļējās asis dzenošas. Apbruņojums — 1 ložmetējs bruņu tornī. Bruņu biezums līdz 7 mm. Kaujas svars — 4,25 tonnas. Motora jauda — 50 HP. Degvielu krājums 90 l, kuŗu pietiek 250 km noskrējienam. Apkalpe — 3 vīri. Lai atvieglotu kustību apvidū, uz pakaļējo riteņu pāŗiem uzliek kāpurķēdes. Riepas — pneumatiskas. Konstruktīvie dati šādi: gaŗums — 5,27 m, platums — 1,93 m, augstums — 2,42 m. Kaujas komplekts — 3000 patronu. (Kr. Zv. 2.V.36.)

Raķetšāviņš zenītartilerijai. Pēc krievu ziņām, Francijā it kā izmēģinot zenītartilerijas šāviņu, kuŗš sastāda parastā šāviņa un raķetes kombināciju. Raķetes lādiņš iedegoties zināmā momentā pēc izlidošanas no stobra, t. i. vispirms darbojas lielgabala lādiņš un pēc tam raķete. Šāda kombinācija ievērojamā mērā palielinot šāviņa vertikālo tālumu. (Kr. Zv. 2.VI.36.).

Ams.

LITERĀRĀ DAĻA

Alberts Sprūdžs

Vienības dziesma

Mūsu zemē svētā
Naidu nepazīst,
Katrā latvju sētā
Miera gaisma līst.

Darbā roku vingru
Nu ikviens kad liek,
Tad ar soli stingru
Dzīve augšup iet.

Mūžam spožai slavai
Mirdzēt zvaigznēm trim.
Dzīvot mums tik savai
Tautai, Vadonim.

Alfrēds Kvālis

Balāde par vārpu vaiņagu

Vārtos jau Dievaines. Melnas kūp rijas.
Mirdz vārpu vaiņags pakārts pie sijas.
Mirdz vārpu vaiņags un atblāzmu siltu
Tālu uz pagātni pārsviež kā tiltu;
Pārsviež uz laiku, kas rūktumu jaudis,
Muižās kad bijām vēl klaušnieku ļaudis.
Cēlāmies gaiļos ar rīteni liegu,
Kalna strautā prom mazgājām miegu,
Devāmies rijās sērst labību kārtas —
Nopūtām dvašotas, nopūtām skārtas.
Spriguļi dauzīti, sisti un celti —
Sendienu gājuma atmiņas zeltī!
Ap viņiem domas un izjūtas saistās
Rudenī, vārpas kad tīrumos laistās.

Jo katra pēda, ko izkaptis iemın,
Teiku par vārpotu vaiņagu piemin.
Ai, vārpu vaiņags! kā nostāsti pauda —
Latviešu ķēniņa galvu viņš glauda,
Mirdzēja tālu pār jūŗu un salām,
Tālu pār dzimtenes robežu malām. . .
Tad. . . pēkšņi kas ira un pēkšņi kas gruva. . .
Bet kad jau iesāk šūpoties druvas
Atmiņu vītne no jauna mums sienas
Par vārpu vaiņagu, ko melnās dienas
Nespēja aptumšot, nespēja ēnot.
Un vārpu vaiņags iesāka plēnot
Ar jaunu spīdumu, ar dižu mirgu —
Kronēdams tautu uz vienību spirgu!

Jānis Zālīte

Topošā Latvija

Kā milzīga veseŗa dārdi,
Kā zibens, kas granitu šķeļ,
Dun pamalē varoņu darbi —
Tur tauta sev brīvību ceļ.
Tur cilājas spēcīgas rokas
Un akmens uz akmeņa gulst,
Tur paceļas Latvijas ēkas,
Tām līdzi aug radošais prieks.
Cilvēks ir atdzimis līksmei —
Darbā viņš atmaksu gūst,
Pūles, ko arājs liek druvā —
Vaiņago zeltotais lauks.
Cilvēks ir atdzimis laimei —
Mākslā viņš daiļumu jūt,
Mūzas kad pieskaŗas sirdij,

Veidojas ilgotais tēls.
Cilvēks ir atdzimis rītam,
Dzīvs tapis meklētājs gars —
Augšup pa kapliču ejām
Brīvotā senatne nāk.
Sentēvu diženais lepnums
Sirdīs mums dedzis kā liesma,
Sentēvu diženais lepnums
Atmodies, atplaucis dzīvs —
Stalti ar paceltu galvu
Latvietis apzinās sevi.
Kā varena veseŗa dārdi,
Dun pamalēs varoņu darbi.
Tie vēsti nes tālē aiz laika:
Latvijā brīva mīt tauta!

Vilis Veldre.

Dzimtene Jāņa Poruka darbos

(Šovasar pagāja 25 gadi kopš J. Poruka nāves)

Par Jāni Poruku mēs varam būt un esam visai dažādās un pat pretējās domās, gluži kā par jebkuru lielu dzejnieku, bet kad mūs interesē jautājums, kā Poruka darbos attēlojas viņa dzimtene, tad mums jāliecina, ka Jānis Poruks ir tas no mūsu rakstniekiem, kas savos darbos tēlo savu dzimteni vairāk, nekā jebkurš cits.

Un tad nu sēdīsimies vilcienā un aizbrauksim līdz Lizuma stacijai. No šīs stacijas līdz Druvienas Prēdeļiem ir vēl ap 12 vai 13 kilometru. Ceļš iet gar mājām un mežu puduriem, pāri Azandes upītei. Pa liepu, kļavu aleju nokļūstam Druvienas muižā, un pa ozolu gatvi tiekam no tās laukā. Un kad ozolu rindas ceļmalās beigušās, tad pa labi no ceļa redzams Druvienas pagasta nams, ko rakstnieks pieminējis tēlojumā «Briesmu nakts», kas iesākas vārdiem:

«Es atrados vēlu vakarā ceļā. Ceļš nebija nekāds tālais. No pagasta nama, kur es pastu saņēmu, man līdz mājai bija jāiet tikai četras verstes.»

Lūk, arī mums pašlaik jāiet pa to pašu ceļu. To darīt mums kļūs labu tiesu patīkamāk, ja zināsim, ka šis arī tas pats jaukais ceļš, pa kuru staigājusi Kukažiņa, iedama no Tilta kroga uz Silmačiem. Patiesībā gan Tilta krogs ir saucies Grotes krogs. No turienes labā vecīte nākusi cauri te Druvienas muižai, garām Vasaraudžiem, kas mums vēl priekšā, tad gar skolu, gar Prēdeļiem, cauri Pērļu silam un gar Pērļu dzirnavām uz Silmačiem, un Kukažiņas īstais vārds bijis Anna Krastiņa.

Tad ejam kādus trīs vai četrus kilometrus, bet vēl neaizgājuši līdz Poruka tēva mājām, Prēdeļiem, pa kreisi no ceļa redzam Vasaraudžu mājas, tagad nosauktas par Vasarājiem, kur dzimuši abi rakstnieki Egles, Kārlis un Rūdolfs. Un ja Poruks vietu vietām savos rakstos piemin, ka viņš bērnībā lasījis «Mājas Viesi», tad mums jāzina, ka šo avīzi viņš dabūja no Vasaraudžu saimnieka, abu rakstnieku Egļu tēva, dabūja un lasīja tik aizrautīgi, ka neatminējās nest Vasaraudžu saimniekam atpakaļ.

Un kad Poruks tēlojumā «Misionārs», kur stāsta, kā viņš ar vectēvu iet uz brāļu draudzes saiešanas namu, raksta: «Mēs gājām pār svešām ganībām. Visapkārt krūmi, vietām šauras ganību pļavas, aiz tām tumšzaļi egļu sili. Ceļš gāja patlaban pret kalnu, silā iekšā...» tad tas nozīmē, ka viņi gājuši pār Vasaraudžu mājas ganībām, tad gar Laskumiem un Kleivām uz Tirziešiem, kur saiešanas nams atradies.

Vasaraudžiem garām vedis arī ubagu parastais ceļš, kad tie no nabagu mājas gājuši uz Cesvaines tirgu, kā jau aprakstīts tēlojumā «Ubagi gada tirgū», kaut gan tieši Vasaraudži tur nav pieminēti. Še no uzkalna senāk varēts labi saredzēt Poruka tēlojumā pieminēto Gremu egli, uz kuru tad ubagi nākuši taisnāko ceļu pa laukiem, pār Vilaunes tiltu, pār Vimbas ganībām, gluži kā to jau cik reižu esam lasījuši.

Un kad stāstā «Krusttēvs Dāvis» Poruks raksta: «Nākošā svētdienas rītā krusttēvs pēc brokasta paņēma bisi, palika to zem krumpaiņiem un izgāja. Es, saprotams, līdzi, ..

Mēs gājām taisno ceļu pa tīrumiem, kāpām pār olnīcu sētām, lēcām pār grāvjiem. Beidzot pie Laskumiem ieraudzījām Kleivas. Tur netālu no kapsētas dzīvoja smēdītē vecais Briss...» tad lai arī mums atļauts šo ceļu staigāt, jo nav jau no Vasaraudžiem līdz kapsētai pie Kleivām ne divu kilometru.

Kas lasījis Poruka stāstu «Atraitne», tas lai apskata Kleivu mājas pēc iespējas vērīgāk, jo taisni šinī apkārtnē risinās pieminētā stāsta darbība.

Un tepat aiz Kleivām ir bijusi kalēja Brisa smēde, tā pati smēde, kur — «Vecais Briss sēdēja uz smēdes sliekšņa, brilli uz acīm, un pīpēja. Viņš mūs tikai tad pamanīja, kad bijām gluži klāt piegājuši.

«Dievs palīdz!» krusttēvs teica.

«Paldies, paldies!» vecais Briss skanīgi atteica: «Ko tad tu? Vai nāci uz kapsētu kapu vietas apraudzīt?»

«Veries kāds!» krusttēvs, Brisim roku sniegdams, smējās: «Ko nu par kapiem runāt! Gribu papriekšu pamedīt. Vai rē!»

Krusttēvs izcēla bisi no svārkiem.

Ar īpašu svinīgumu vecais kalējs saņēma bisi abām rokām. Viņš to labi aplūkoja, iepūta arī stobrā. Beidzot tas izņēma no kabatas kaltiņu un ar to sāka izgriezt skrūves.»

Bet mēs, cienījamie lasītāji, saprotams, veco kalēju viņa smēdē vairs nesastopam, jo viņš dus tepat kapsētā, un uz viņa kapa ir paša kalts krusts ar uzrakstu: «Jānis Briss, kalējs, ar ģimeni. 1819.—1891.» Un turpat netālu dus rakstnieka vecāki, un turpat arī Kukažiņa. Lai viņiem vieglas smiltis!

Bet mēs ejam atpakaļ un gar Vasaraudžiem pa ceļu uz skolas pusi.

Pie skolas mēs atminamies stāstu «Kauja pie Knipskas» un skatāmies pēc vietām, kas stāstā pieminētas. Un patiešām viņas visas te ir!

«Kambarī, kurā uzglabājas skolnieku lādītes un maizes kulītes, pašā dibenā sēž veselīga, paresna māmiņa, brūnu sagšu ap pleciem...» Tāds ir Poruka stāsta iesākums.

Galvenā vieta, kur norisinās stāsta svarīgākā darbība, tomēr ir pļaviņa lejā aiz skolas, jo — «Kaujas lauks bija pļava, caur kuru tecēja, no rītiem uz vakariem, Knipskas upīte. Dienvidos pacēlās stāvs kalns, apaudzis priedēm, ziemeļos atradās birze, rītos šaura, dziļa aiza stāviem, augstiem krastiem. Šo aizu skolnieki sauca par «Šipku». Vakara pusē pļavai veda ar līkumu, gar tīruma malu, lielceļš — pār Knipskas tiltu...»

Kā zinām, Cibiņš pēc pikošanās ieiet nabagu mājā pie galdnieka, kas toreiz dzīvojis nabagu mājas vienā galā. Poruks tad nu raksta: «Nabagu māja atradās lielceļa malā, starp skolu un Knipskas

tiltu.» Patiešām, tur viņa ir vēl tagad, šī vecā māja.

Te atminēsimies, ka nabagu māju Poruks piemin ne tikai «Kaujā pie Knipskas», «Ubagos gada tirgū». Arī stāstā «Zuzīte» viņš mums to parāda, jo nabagu mājā dzīvo Zuzītes māte. Arī Švīpstiņš pasakā «Zelta adata» iet apciemot māti nabagu mājā.

Un tad, lūk, jau saredzami Prēdeļi. Tikai nebrīnēsimies, ka redzam savā priekšā četrus ēku puduŗus, četras atsevišķas Prēdeļu mājas. Tā tas te ir. Bet dzejnieks ir dzimis tur tanīs beidzamajos Prēdeļos, kas vistuvāk pie Pērļu sila.

Tā nu mēs jau esam iegājuši Poruka tēva māju pagalmā. Sapratīsim, ka te meklējamas visas vietas, par kuŗām Poruks stāsta bērnības atmiņu tēlojumos, kas piemin dzimto sētu vai liek mums to nojaust bez pieminēšanas.

Un kaut arī vecā rija nojaukta un tās vietā uzcelts šķūnis, tomēr smaidīdami atminamies Poruka skici «Mūžīgais žīds», kur dzejnieks raksta: «... nevaru aizmirst to dienu, kur es, vēl mazs zēns būdams, biju uzrāpies rijas jumta galā un ar karalisku pašapziņu nolūkojos uz apkārtni.» Un kad stāstā «Krustmātes kāzas» lasām: «Karlīne bija pret mani briezmīgi stingra. Viņa reizēm mani pat iespundēja rijas kambarī un manis agrāki nelaida brīvā, kamēr es biju tapis gluži kluss. Tas neko nelīdzēja, ka brēcu un kliedzu, situ durvis un raudāju, Karlīne neklausījās. Bet kad es piekusu un padevos mierīgi savam liktenim, lūkodamies rijas kambara dibenā, kur atradās ar roku griežamas dzirnavas, dažas kastes, maisi, pie sienas zāģi un kaktā slīpi iesliets žebērklis, tad Karlīne pienāca pie durvīm, izvilka tapu, attaisīja durvis un strupi pateica: «Nu, zelli, nāc ārā! Ej modini Ješku, lai nāk uz launagu! ..» arī tad mēs zinām, ka tas noticis vecajā rijā, kuŗas tagad Prēdeļos vairs nav.

Jānis Poruks.

Tāpat vairs nav arī vectēva smēdes, totiesu viņa joprojām dimd Poruka stāstos, piemēram «Mūžīgajā žīdā», kur — «Vectēvs pašlaik kala smēdē, ka visa birze aiz dārza dimdēja vien.»

Bet vēl ir dzīva Prēdeļu vecā istaba, kur dzejnieks dzimis un aizvadījis bērnību. Tur gan vairs neviens nedzīvo, jo tagad Prēdeļos uzcelta jauna māja, taču kad ieejam zem vecās mājas augstajām sijām un redzam tur noliktu vecu galdu, atminamies:

«Tu prasi, ko pārnesu, māmulīt,
No svešuma piemiņai mājās?...

un —

«Skaļš jaunības sauciens pamostas,
Kad sēdu pie vecā galda.»

Un šinī pat istabā, vai varbūt šepat blakus, kā Poruks stāsta: «... neaizmirstams gadījums bija tas, kad es, vēl maziņš būdams, biju atstāts uz brīdi viens gultā aizmidzis. Visi bija izgājuši. Māte bija pavadījusi viešņu līdz kaimiņu priedēm. Es biju pamodies. Raudādams es izgāju ārā un saucu. Neviens neatsaucās. Tikai vējš čaukstināja meiju sakaltušās lapas... Un es jutos vientulis, atstāts...»

Pavisam citādi dzejnieks juties, kad viņš zem dzīvojamās ēkas, kur — kā to vēl tagad varam nomanīt — «bija brangs, ar velvi izmūrēts ķēķis un pagrabs» — noskatījās, kā krusttēvs Dāvis alu darīja. «Krusttēvs ar degošu sveci vienā, ar lielu baltu ķipi otrā rokā, smēla verdošo ūdeni no katla un lēja lielā baļļā. Šad un tad garaiņi pavisam aizsedza krusttēvu ar balto ķipi. Tikai sveces liesmiņa aiz miglainā plīvura kustēdamās ņirbēja. Un šalkas man pārskrēja pār muguru, kad dzirdēju, cik sparīgi krusttēvs lēja ūdeni baļļā.»

Tanī pat istabas galā, kur ieeja ķēķī un pagrabā zem mājas, tur ir tas lēzenais jumts, uz kuŗa Silenieku Jānis sēd «Romas atjaunotāju» iesākumā.

Un tepat, lūk, ir arī vecais ābeļu dārzs un klētiņa dārza malā, un mēs atminamies stāstu «Krustmātes kāzas», kur esam lasījuši, ka: «Trešā dienā jautrība gāja tik tālu, ka tēvi, kuŗi visi bija pagasta amatos, nosprieda atvest iz skolas ērģeles un tās nostādīt zem ābelēm. Bet skolotājs, lai gan sameties uz nebēdu, bija tik prātīgs, ka neizdeva skolas nama atslēgas. Par to veči izslēdza viņu no savas «kumpānijas», tā kā tam bija jāpiebiedrojas atkal citai «biedrībai», kuŗa bija dārzā, klēts priekšā, uzcēlusi savu sēdi. Ap galdu sēdēja kādi pieci gudrinieki, kuŗi jau otro dienu strīdējās, runādami par pērkoni, zibeni, par pūķiem un kaŗiem, par Buša grāmatām un par «miera valstību». Pašu laiku bija runa par astes zvaigznēm, un skolotājs dikti priecājās, ka tam bija vēl balss un ka tas visus varēja pārkliegt, jo tie visi seši reizā runāja.»

Tanī pat stāstā pieminēta visai uzskatāmi vēl kāda cita vieta, protiet: papuve aiz rijas. To dzejnieks mums parāda, stāstīdams par sevi: «Es ga-

niju aiz rijas, papuvē, cūkas. Šur tur pa tīrumiem pavakara saulē mirdzēja izkaptis. Tiklab mūsējie, kā arī kaimiņi pļāva, ja nemaldos, miežus. Laiks bija silts. Cūkas, lēni urkšķēdamas, raka uzcītīgi. Tikai sivēni vieglprātīgi apkārt skraidīja, nevarēdami nekur laba atrast. Es biju liels grāmatu rūķis un lasīju vecus «Mājas Viesa» pielikumus. Patlaban biju beidzis stāstu «Savas laimes kalējs...»

Un kad lasām tēlojumu «Dvēseles kumēdiņi», mēs ieejam vēlreiz vecajā istabā un dzirdam Poruka balsi: «Un cik labprāt, labprāt es gara acīm noskatos, kā pagātne spēlē dvēselei kumēdiņus.»

«Vispirms es ieraugu piemelnējušo un piekvēpējušo saimes istabu ar lielo krāsni, kuŗai vienā stūrī iesprausts degošs skals!»

«Durvis atveŗas un tēvs ienāk. Zināms, jaunas avīzes viņš būs dabūjis. Redzēsim, kā iet pa kaŗa lauku. Cik ilgi Osmans pašā izturēs Pļevnas mūŗos?»

«Dod, dod!» es izstiepju roku.

«Un tēvs man pasniedz avīzes...»

Un šinī pat tēlojumā ir vēl daudz citu vietu, kas Prēdeļos atrodamas: ir Vārnu egle, ir Tērces pļava, ir bērzi...

Un kad stāstā «Romas atjaunotāji» Silenieku Jānis iet no mājām uz skolu, tad ceļš, pa kuŗu Jānis iet, ir tas pats šaurais lauku celiņš, kas no Prēdeļiem izved mūs uz lielceļa Pērļu silā.

Pa šauro lauku celiņu iedami, kreisās puses laukos redzam gandrīz nemanāmu pakalniņu, kur bijusi — tikai atminēsimies stāstu «Druvienas Sila ezera nolaišana un svetceļojums uz Linteni!» — brāļu draudzes tētiņa Vītola būda, pie kuŗas sapulcējušies svētceļnieki pirms iziešanas uz Linteni.

Un tad, cauri priedēm, izejam uz lielceļa meža vidū. Līdz šai vietai māte pavada Silenieku Jāni, kad — «Otrā dienā, pirmdienā, pievakarē Jānis devās ceļā uz skolu. Māte to pavadīja kādu pusversti, nesdama maizes kulīti. Pie lielceļa nonākusi, viņa atdeva dēlam maizes kulīti un asarām acīs lēni teica: «Es tālāk neiešu... Ej, Jānīt... un neaizmirsti mūs!»

Zināms, Jānis vairs neiet uz Druvienas skolu, kuŗai mēs pirmīt jau panācām gaŗām, Viņš iet uz Liezeres draudzes skolu, cauri Pērļu silam un gaŗām dzirnavām.

Un tagad nu mums apkārt ir tas mežs, ko Poruks aprakstījis daudzos stāstos, it īpaši «Hamletā», «Romas atjaunotājos», «Brūklenāju vaiņagā» un vēl citos.

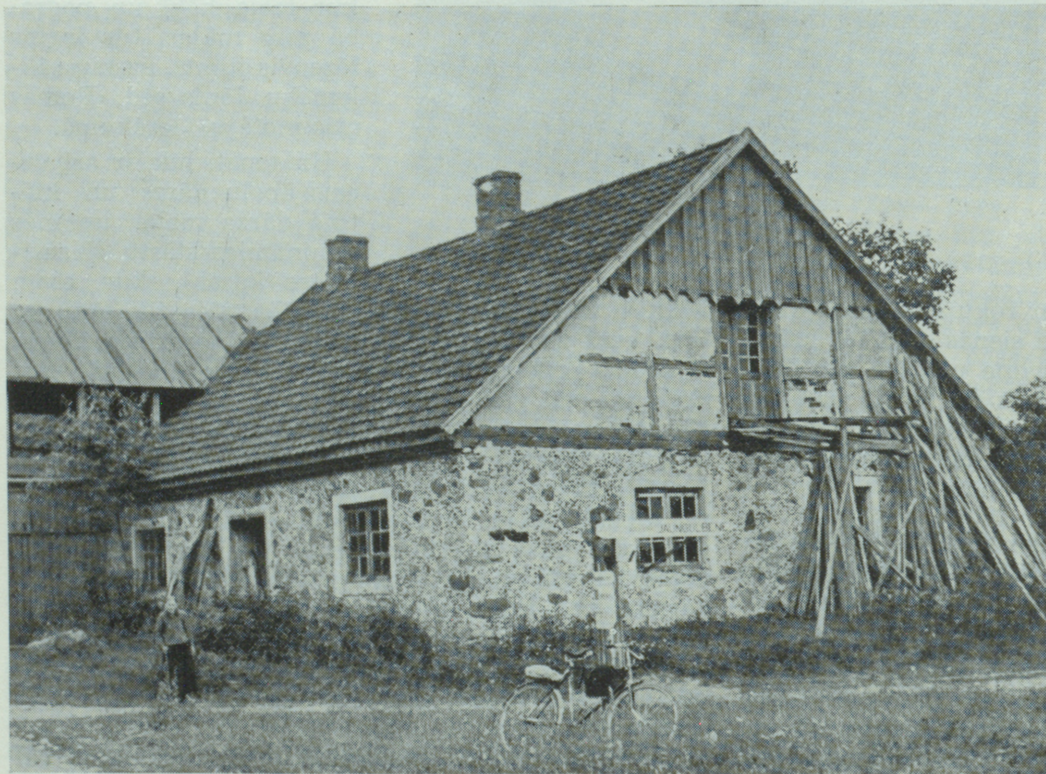
«Romas atjaunotājos», piemēram: «Kas par varenām eglēm gaŗ abām lielceļa malām! Un sūnas dzelteni zaļas, tik čauganas, ka gribas pa tām vai viļāties. Klau!... Tas ir dzenis vai dzilna!... Gaŗ ceļu koki un atkal koki. Dažs smuidri nolīcis, tas derētu milzim par pātagas kātu. Diezin, ko gan viņš pērtu?... Koki un atkal koki! Beidzot viņi top gaŗlaicīgi, viņi šalc tāpat te, kā citur, gan dažreiz drūmāki, bet ir viena un tā pati pazīstamā koku meldija!...»

Un «Brūklenāju vaiņaga» otrajā lappusē: «Cik lielisks bija mana tēva mežs! Tur šalca priedes varenas dziesmas, tur putni dziedāja par patiesību, kas izdzīta no cilvēku dzīvokļiem un mājo mežā pie zvēriem un putniem. Tur lidoja taurenīši pa pāŗiem, tur vizēja zirnekļu tīkli kā zaros aiztvērušies, notrūkuši meža meitu zīda mati, tur raibais dzenis droši klauvēja pie priedes krūts, lai tā dotu vietu, kur noslēpt oliņas perēšanai. Tur bija viss, par ko mēs labprāt dziedam...»

Te netālu silā ir Velliņa ezers, par ko stāstīts tēlojumā «Raiba diena», un arī citas vietas, kuŗas ievītas šī tēlojuma darbībā, ir tepat netālu Pērļu silā rodamas, piemēram krāšmatas pie mazas upītes, kur gaŗām lielīgs balamute puisis iet ar trīs puikām. «Es jūs vedīšu gaŗām krāšmatām! Tās ir tepat silā... tur nauda aprakta... spranču laikos.»

Turpretim kāds no puikām zina, ka «... tēvs tam teicis: krāšmatas esot viņa bērnības laikā cēlušās. Uz Vilaunes, kuŗa turpat tuvumā tecēja, gribējuši būvēt dzirnavas. Akmeņi savesti jaunceļamam dambim. Bet no dzirnavām neesot nekas iznācis...»

Pa sila ceļu tālāk iedami, nonākam pie mazas upītes tilta.

Grotes krogs — Poruka stāstā Tilta krogs, kur dzīvojusi Kukažiņa.

Un, lūk, par šo tiltu un par šo upīti mēs drīkstam domāt, lasīdami «Brūklenāju vaiņagā» to vietu, kur — «Bija jau nakts, kad pasta puisis svilpodams iebrauca tajā silā, kuŗam es reiz gāju cauri, pavadīdams Līviju pirmo un pēdējo reizi uz mājām.

«Klusu!» es pasta puišam uzsaucu: «še tu nedrīksti svilpot, tas ir mana tēva sils.»

Viņš apklusa, un es padevos jūtām.

«Pieturi!» es uzsaucu, kad bijām piebraukuši pie tilta, zem kuŗa es bērnībā ar baltajiem oļiem biju spēlējies.

«Palienē man savu lukturīti!» es pasta puišam prasīju.

Viņš iededzināja sveci lukturī un tad pasniedza lukturi man. Pukstošu sirdi es gāju silā iekšā, turēdamies arvien upītes krasta tuvumā. Te sirds uz reizi vai apstājās pukstēt. Tur stāvēja vēl vecā lielā priede.»

Un vēl mazu gabalu pa sila ceļu tālāk iedami, nonākam pie plata piesūnojuša grāvja, kas krusto lielceļu, abās pusēs no ceļa iedams mežā iekšā. Par šo gŗāvi jau stāstā «Romas atjaunotāji» teikts: «Bet dziļš gŗāvis, kuŗš kāda ezera nosusināšanas dēļ rakts caur veselu kalna muguru, ir kaut kas sevišķs! Viņš gan ir pazīstams, bet taču ir īpaši lielisks, un milzīgi dziļais robs kalna mugurā izskatās kā varena vāts, kuŗu cilvēki iecirtuši zemes miesās.»

Taču pamatīgāki visa šī apkārtne zīmēta stāstā «Druvienas Sila ezera nolaišana», it īpaši parādot gŗāvja rakšanu, kad: «Bija kādi seši vīri, kuŗi kā bez padoma raudzījās uz meža vidū dusošo Sila ezeru un uz dumbrainajām, lānainajām pļavām, gaŗ ezera malām. Meistars, kuŗam nodomātais darbs bija jārāda, vēl nebija atnācis. Viņpusē, gaŗ sila malu, vilkās citi strādnieki, kuŗi bija paziņoti uz kanāla rakšanu...»

«Kanālu iesāka rakt no Vilaunes puses. Puiši un vīri strādāja dūšīgi. Palīdzēja arī sievieši. Iesāka rakt maija beigās, kad daba visvairāk zaļoksnēja. Raka, piekusa, atpūtās un atkal raka...»

Un te nu mēs viņu redzam, šo rakto gŗāvi!

Ja tas mums prieku dara, varam izsekot vēl daudzām vietām, kas Poruka darbos minētas, jo savu dzimteni jeb — noteiktāki sakot — dzimto pagastu, Poruks aprakstījis no vienas malas līdz otrai krustām un šķērsām. Un kaut gan šogad jau paiet 25 gadi kopš rakstnieka zemes gaitu beigšanās, taču Poruka darbi joprojām liek mums nojaust un izjust dzejnieka sirsnīgo pieķeršanos dzimtenei. Un atminēsimies ka viņš pats ir teicis:

«Mana Tēvu zeme! ak, es gribētu krist ceļos uz tevis, ietverties dziļi, dziļi tevī savām rokām, izplēst gabalus iz tevis un spiest tos pie savas krūts, tik ļoti es tevi mīlu!»

«Brūklenāju vaiņaga» tilts Pērļu silā.

Alberts Sprūdžs.

Vārpu vaiņags

(Pastāsts.)

1.

Pilnām krūtīm elpoja atbrīvotā zeme.

Silts un tīksminošs pavasaris bija atnācis, pārklājis liekņas zaļiem asniem, ievilcis ābelē strazdam būri.

Arāji dzina piekalnēs pirmās vagas. Gāztās velēnas kūpēja, bet basās kājas sajuta zemes auglīgā klēpja siltumu.

— Nū, bēri, velc! Dabūsi vakarā auzas, — teica puisis, bet sevī domāja:

— Skurstenis kūp. Māte vāra olas. Sanāks puiši un meitas. Būs rumulēšanās.

Un kūpēja skurstenis un zeme. Un gaiss kūpēja kā viļņaina zilgana dūmaka.

— Nū, bēri, velc!...

Vagas galā puisis apturēja zirgu, ļaudams tam atpūsties, kamēr pats iededza papirosu.

Visu cēlienu viņš bija aris bez apstājas, un tas sākumam par gŗūtu. Zirgs nepieradis, pats nepieradis staigāt gaŗas vagas. Kāju pēdas sūrstēja, zvirgzdi un māls tās bija atspaidījis.

Viņš apsēdās uz arkla, atsperdamies velēnā. Skatījās pāri upei kaimiņu sētā un domāja:

— Tur dzīvo Anna. Šopavasar viņa beidz ģimnaziju. Sarunās viņa arvien uzsver, ka paliks uzticīga zemei. Viņa dzīvos un strādās mājās. Un tas būs tepat, aiz upes...

Teodors Krasts bija beidzis tikai pamatskolu. Brāļu viņam nebija, māsu nebija, tēvs liedzās viņu sūtīt tālākās skolās.

— Kas ars manu zemi? — viņš teica un palika pie sava. — Skolotie bēg uz pilsētām, lien kancelejās, bet kas apstaigās laukus, kur uz katra soļa kūsā dzīvība? Kas tos apstaigās, manu zēn, ja tu beigsi ģimnaziju?

Teodors gan solījās palikt mājās, bet tēvs viņam neticēja. Viņš varēja uzskaitīt desmitiem piemēru no tuvās un tālās apkārtnes un nosaukt to tēvu vārdus, kuŗi bija pazaudējuši dēlus un meitas, ļaudami tiem iegūt augstāku izglītību. Visi, kas bija beiguši vai sākuši ģimnaziju, visi tie bija aizgājuši meklēt vieglu darbu.

— To pašu darīsi arī tu, tiklīdz diploms tev būs kabatā. Tad prāti grozās, mans dēls...

Bet nu Teodors domāja par Annu un priecājās. Anna beigs ģimnaziju, viņai būs diploms kabatā, bet viņa nebrauks nekur. Viņa paliks tēva sētā pie melna darba un baltas maizes. Jā, tagad arī viņš — Teodors — varēs atsaukties uz vienu skaistu piemēru un norādīt tepat uz kaimiņiem.

— Redzi nu, tēvs, kā skolotie nebēg vis no zemes, — viņš tad teiks ar lepnumu sirdī...

Teodors pēkšņi satrūkās, kad viņam kāds viegli uzsita uz pleca. Pagriezies viņš iesaucās priekā:

— Anna!

— Aiztraucēju tavus sapņu baložus, — viņa smējās un sniedza roku. — Labdien. Ko tad tu labu domāji, ja drīkstu zināt? Tā biji nogrimis sevī, ka nekā nemanīji.

— Domāju, — viņš teica vilcinādamies, — par meiteni ar pureņiem rokās.

— Melo, melo! Tu nemaz nezināji, vai es jel maz nākšu un vai man būs pureņi rokās. Varbūt es varēju atnākt ar nātrām, ar asiem dadžiem, vai ērkšķiem?

— Dadži un nātras vēl nezaļo. Bet ja arī tā būtu, tad tavās rokās viņi tāpat būtu maigi kā pureņi.

— Nebēdnis! Viņš jau mācās iekaŗot meiteņu sirdis. Bet nebūs nekā. Nepadošos.

Viņi jokoja vēl labu brīdi, tad Anna gāja tālāk. Padusē viņai bija grāmatas, viņa gatavojās eksāmeniem. Aiziedama viņa iesprauda kuplu pureņa ziedu Teodora svārku pogas caurumā.

— Tā, te tavas domas būs tuvāk pie sirds.

— Viņas man būs pašā sirdī.

— Vakarā tevi, laikam, vajadzēs rumulēt. Sargies, pat spaini ūdens nežēlošu.

— Katrā ziņā atnāc!

— Nu, protams.

Un viņa aizslīdēja kūpošos laukos, kā balta buŗa zilgmotos ūdeņos.

— Nū, bēri, velc! — Teodors sarāva grožus un dzina jautru vagu kalnā.

Sirds viņam bija tik viegla, kā cīrulis, kas uzlaidies pašās debesīs. Arī viņam gribējās apstāties, iesvilpties un tad savicināt spārnus, lai uzlidotu augstu, augstu. Tik skaists bija pavasaris, tik zilgaina diena un tik brīnišķa parādība aizslīdēja kūpošos laukos.

Apstājies viņš paskatījās vēl uz aizejošās meitenes pusi.

Uz laipas, kas pārmesta upei, viņa bija apstājusies un lūkojās šurp. Viņas gaišie mati tur mirdzēja saulē gluži tāpat, kā pureņa zieds pie viņa krūtīm.

Teodors Krasts pacēla cepuri un pavicināja. Tad pagriezās un uzsauca zirgam:

— Nū, bēri, velc!...

2.

Vakarā Krastos rumulēja Teodoru.

Tiklīdz viņš iedzinās pagalmā ar arklu, tūlīt pie vārtiem jau saņēma spaini ūdens uz galvas. Meitas bija paslēpušās aiz ceriņu krūma un nemanot aplēja viņu.

Teodors pameta zirgus, skrēja pēc ūdens un lēja atpakaļ.

Todien Krasti arī govis bija izlaiduši ganībās pirmo reizi, un rumulēšanās bija sīva un ilga. Izlēja visus spaiņus, izsmēla visus toveŗus, kuŗus meitas bija piepildījušas, gaidīdamas ganus un arāju.

Kad cīņa kļuva tik karsta, ka vairs neatlika laika pieskriet akai un izvilkt spaini, — barā visi devās uz tuvējo mārku, kas pīlēm bija izrakts netālu no pagalma vārtiem.

Meitām palaimējās Teodoru iegrūst mārkā taisni uz galvas, bet kad viņš vienu noķēra un ierāva sev līdz, pārējās nāca draudzenei palīgā un stīvējās ar puisi tik ilgi, kamēr visas atradās ūdenī līdz kaklam.

Ilgu laiku mārks vārīt vārījās.

Beidzot jaunieši nogura, ūdens bija vēss, viņi nosala gandrīz zili. Viens pēc otra sabēga istabā, lai pārģērbtos vakariņām.

— Krastu saimniecei govis šogad dos daudz, daudz piena. Tik daudz, cik ūdens izlējām, — trieca meitas, ielenkušas saimnieci.

— Lai Dievs dod, — viņa smaidīja un veiklāk apsviedās ķēķī, kur viņai bija vārāmas olas.

Otrā istabā, noģērbdams slapjās drēbes, Teodors domāja par Annu.

Viņa bija solījusies nākt viņu aprumulēt, bet nebija atnākusi. Pusvītušu un ūdens salietu pureņa ziedu viņš ilgi aplūkoja, tad ielika to krūzē blakus citiem.

Varbūt tā bija labāk.

Un Teodors cēlās, gāja pulkā un bija jautrs kā uz nebēdu.

No apkārtējām mājām salasījās ciema puiši un meitas, lai kopā priecātos, pavasaŗa darbus sākot. Vecais Krasts šai dienai bija izbrūvējis alu un ielūdzis visus kaimiņus.

Jauniešu sanāca tik daudz, ka galdu nācās iestumt kaktā, bet vecākiem vīriem un sievām pārcelties vēsajā istabā, kurā stāvēja alus mucas, sviesta spaiņi un krējuma ķērnes.

Un kad dzīvojamā istaba bija puslīdz atbrīvota, sākās dejas, rotaļas, dziesmas.

Juzdamies saimnieka godā, izdalīdams alu un sieru, Teodors pāris reizes sevi pieķēra, ka aizmirst meiteni, kas nebija pildījusi solījumu.

— Vai Lieknas mēs lūdzām? — viņš jautāja tēvam, izlikdamies mierīgs, it kā tas viņam tā tīri nejauši būtu ienācis prātā. — Nav atnācis neviens.

— Kā ne, lūdzu. Solījās būt visi. Varbūt ievilkās kāds darbs. Varēji paskriet un palūgt vēl.

Tak Teodors to nevarēja, neviens cits turp neaizgāja, Lieknas neieradās. Un arī Anna ne.

Bet tad viņa tomēr atnāca. Drīzāk ielidoja, kā atnāca, un aizelsusies labu brīdi nevarēja pateikt ne vārda.

— Es tevi gaidīju visu laiku, — teica Teodors.

— Nevarēju. Tu nezini... kāds prieks...

Arī Teodoram bija prieks par viņas atnākšanu un viņš domājās meiteni saprotam.

— Tu esi laba, — viņš teica. — Un tēvs, māte?..

— Viņi nevarēs atnākt. Zini, no Rīgas šovakar atbrauca mans krusttēvs. Un viņš ir tik labs!

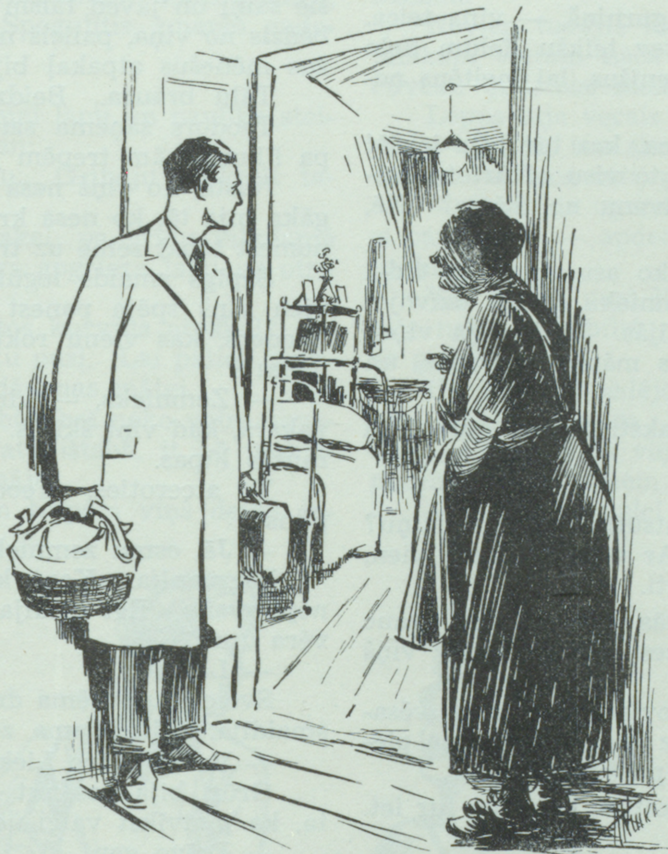
Teodors nolaida acis. Šos vārdus viņš bija gaidījis pats, bet nu tie aizgāja citam.

— Visi cilvēki ir labi, — viņš tad nevērīgi teica.

— Bet nē, tu nesapratīsi, — Anna gavilēja tālāk. — Iedomājies, cik viņš labs, mans krusttēvs! Viņš jau izgādājis man vietu.

Kādu vietu?

Teodors jutās tā, it kā būtu dabūjis negaidītu sitienu no mīļa cilvēka rokas. Sākumā viņš vēl labi nesaprata, ko nozīmēja Annas vārdi, bet jau nākošā mirklī kļuva skaidrs.

— Tā ir viņas istaba.

— Vietu, tu saki? — viņš vēl jautāja sausu muti.

— Nu, protams. Viņš saka: — es drīz beigšu ģimnaziju, es esmu to tikpat kā jau beigusi, un tad tak viņam jārūpējoties par manu nākotni. Māte teica, ka viņš ir zelta cilvēks.

— Bet tu tak apliecināji...

— Es apliecināju savu prieku, trīsreiz viņu noskūpstot.

Nu viss bija pagalam. Pagalam sapnis par meiteni ar pureņiem rokās, kas, beigusi ģimnaziju, paliks tēva mājās, pagalam arī viņa sirds miers un sirds lepnums, kuru viņš taupīja, gaidīdams brīdi, kad varēs atspēkot tēva aplamos spriedumus.

Un Teodors nolika krūzi galdā un smagi apsēdās. Kājās bija grūti nostāvēt.

Anna brīdi vilcinājās, tad apsēdās arī viņa.

— Tu nemaz neprasi cik liela man būs alga.

Viņš nejautāja, tas viņu neinteresēja, bet Anna turpināja.

— Kalnarāji meitai maksā tikai divdesmit latu, bet es jau pirmajā mēnesī saņemšu atstoņdesmit. Tā ir liela nauda. Varēšu pirkt grāmatas...

— Es šovasar pirkšu pļaujmašīnu.

Viņš bija kļuvis nepieklājīgs. Ar viņu runājot, viņš neskatījās viņas sejā un acīs, kurās spulgoja aizrāvīgs jaunas meitenes prieks. Smagu roku viņš ņēma krūzi, cēla to gaisā un lēja alu glāzēs, viņa elkonis tikko neskāra viņas vaigus.

— Jā, tik daudz es dabūšu, Teodor. Krusttēvs saka, ka vēlāk es pelnīšu vairāk.

— Man tas viena alga.

— Un tava pļaujmašīna man interesē vēl mazāk.

— Sveiki! — Teodors cēla glāzi, aicinādams ciemiņus dzert.

— Zemnieks, — Anna sakoda lūpas aizvainojuma dusmās. Piecēlās un gāja mājās. Bet tikusi aiz vārtiem, viņa sāka raudāt un aizskrēja melnā naktī.

Rūga zeme, asni spraucās cauri velēnām, bet Annai likās, ka tie plēš viņas krūtis.

3.

Mācības gads bija beidzies, Anna laimīgi nolikusi eksāmenus un aizbraukusi prom.

Teodors centās viņu aizmirst, no agra rīta līdz vēlam vakaram iedams smagā darbā.

Saara tīrumus, noecēja, apsēja. Dīga rūsgani asni, rītos celdami mirdzošas rasas piles pret sauli.

—Sāc jau domāt par mašīnu, dēls, — kādā vakarā teica tēvs. — Līču pļavās zāle jau prasās pēc iskapts.

Tēvam bija taisnība. Iestājoties siena laikam, mašīnai vajadzēja būt jau Krastos.

— Ko tur daudz domās. Kādu dienu aizbrauks un nopirks.

Tomēr tā nebija, Teodors domāja daudz par viņu, par pirmo aršanas dienu un par grāmatām, kuras bija solījusies pirkt Anna par savu lielo naudu, ko viņa pilsētā saņems katru mēnesi.

— Varēsi braukt jau sestdien pat.

— Varu arī sestdien.

Zāles pļāvēja jautājums bija izlemts. Rudenī mašīnai piekabinās labības pļāvēju, Krastu Teodoram darbs kļūs desmitreiz vieglāks.

Braukšanas dienai tuvojoties, Teodoram kļuva arvien nemierīgāks prāts. Nē, viņš Annu, laikam, nevarēs aizmirst nekad. Naktīs sapņoja par kūpošiem laukiem, kuros aizslīdēja brīnišķa parādība, kā

balta buŗa zilgmotos ūdeņos. Dienās, lai kur gāja, arvien acis atdūrās pret Liekņu māju pelēkiem jumtiem. Un cik naktis bija īsas un skaistas, tik dienas vienmuļi pelēkas un drūmas.

— Teodor, Liekņu māte tev atnesīs šo to Annai. Es teicu, ka tu varēsi aizvest. Tev pašam jau nekas nebūs vedams.

— Kur nu es tur staigāšu ar nastām.

— Gan jau, gan. Meitenei noderēs. Pilsētā jau nauda izskrien ātri.

Teodoram atlika tikai noplātīt rokas: arī tam vēl vajadzēja notikt, lai viņa dienas kļūtu vēl smagākas.

Piektdienas vakarā jau Liekniene atnesa divus smagus grozus.

— Sviests, oliņas, sivēna gurniņš, — viņa teica. — Aizved, Teodorīt, es jau tev teikšu lielum lielo paldies. Ieliku arī pāris plācenīšus, lai meitēns nepiemirst lauku maizi.

Kam tas viņam bija jāzina, kas tur bija iekšā! Varbūt viņa gribēja, lai viņš to visu atkārtotu Annai, pasniedzot šo niecīgo dāvanu no mātes? Nē, tad viņa to teica velti.

Teodoram gribējās teikt ko asu, kaut ko tādu, ka meitai būs kauns ēst zemnieku maizi, dzīvojot kungu dzīvi, bet viņš savaldījās. Tāda bija viņas vēlēšanās, te atkal bija viņas mātes vēlēšanās, un kas viņam tur daļas.

— Jā, tad tu, dēls, pieraksti Annas adresi, ja pats nezini, kur viņa dzīvo.

— Kā nu lai es to zinu?

— Vai tad Aņuks nav atsūtījis kādu kartiņu? Raksta jau arī mums maz. Ar veco bēdājam vien, ka tik nu neklātos pārāk slikti.

Un atkal Teodoram gribējās teikt, lai viņa brauc mājās, pietiks darba un maizes, bet arī šoreiz viņš neteica nekā.

Kad Liekņu māte bija novietojusi grozus vēsajā istabā un rūpīgi tos vēlreiz apskatījusi, viņa pienāca Teodoram klāt un teica pusčukstā:

— Tad nu tā drusciņ noskaties, kā viņai tur iet. Atbraucis pastāstīsi mums.

— Labi, labi, — piekrita Teodors, domādams pavisam ko citu.

Liekņu māte aizgāja apmierināta, bet sestdienas rītā, īsi pirms došanās uz piestātni, viņa bija atkal klāt un atnesa vēl vienu nastiņu, kurā bija iesējusi krējuma podu.

— Ar veco norunājām...

Bet Teodors jau bija zaudējis katru pacietību.

— Liekņu māt, varējāt jau ieliet arī paniņas un rūgušpienu.

— Nesāc jau nu mani vilkt uz zoba, nebēdnis tāds. Anna tevi jau tukšā nelaidīs par nesumu. Parādīs kādu teātri, vai... Jā, un tad nes labas dienas un pastāsti, ka rudzi jau krietni lieli, zaļo vasarājs un viss... Un palūdz, lai atbrauc uz siena pļaušanu. Palīdzēs kasīt. Būs jau gana atpūtusies...

Teodors jau sēdēja ratos, zirgs uzņēma soli, bet viņa vēl nebija beigusi stāstīt, kas viņam paturams prātā un atstāstāms Annai.

— Sveiki!

— Pārmet krustu, dēls!

Un Teodors aizbrauca, vezdams līdz smagus grozus un smagas domas.

4.

Rīgā Teodors iebrauca pusdienas laikā un tūlīt lika važonim sevi aizvest uz kabatas grāmatiņā atzīmēto ielu un namu, kurā dzīvoja meitene, nepastāvīgā, mainīgā un viegli aizvilināmā dzimuma pēcniece.

Ielas bija pilnas drūzmas, bet Teodors no tās nemanīja gandrīz nekā. Sirdī plosījās tāds uztraukums, kādu viņš savos divdesmit piecos gados vēl nebija jutis.

Nē, tas nebija gaidāmais prieks, kas viņu uztrauca, tā drīzāk bija nepatika, ka viņam jāved visi šie saiņi un jāved taisni tam cilvēkam, kas bija aizbēdzis no viņa, palicis neuzticīgs visam tam, ko dažus mēnešus atpakaļ bija sirsnīgi aizstāvējis.

Tālu brauca. Beidzot važonis pieturēja.

Teodors saņēma saiņus, devās durvīs un kāpa pa līkumainām trepēm uz augšu.

Nasta, ko viņš nesa rokās bija smaga, vēl smagāka bija tā, ko nesa krūtīs. Gribējās visu nomest, nomest tepat zemē uz trepēm un doties prom.

Sāpīgs smaids iegūla vaigos. Nē, vai tad tik vien viņš spēja panest lielajā dzīvē, viņš, Krastu Teodors, kas vienu roku cilāja divzirgu arklu kā nieku?!

— Zemnieks, — viņa bija teikusi tai pavasaŗa vakarā, kad viņi šķīrās. Nicināšanu slēpa viņas uzrautās lūpas.

To atceroties, Teodors pēkšņi saslējās, spara pilns.

— Jā, esmu zemnieks. Un palikšu tāds.

Piezvanīja. Kaut kur tālu, kā pazemē, izskanēja zvans. Ilgi gaidīja, kamēr kāds atnāca un atvēra durvis.

— Labdien.

Sveicienu atņēma drukna sieva un saprotoši pasmaidīja, aplūkodama zemē noliktos saiņus.

— Vai te dzīvo Liekņu Anna?

Grūti bija nosaukt šo vārdu. Teodors pats juta, ka pietvīkst vaigi, iedrebas balss.

— Dzīvo gan.

— Māte viņai te sūta šo to. Varbūt jūs nodosiet.

— Labi. Pašlaik gan jaunkundze nav mājās, bet viņa drīz pārnāks. Nesiet tās pakas šurp.

Nebija mājās! Un tā bija labi, neizsakāmi labi. Teodors pēkšņi jutās brīvs no visa, kas nospieda, brīvs no redzēšanās mokām. Viegli pacēla nastas un ienesa koridorā.

— Varbūt ko pateikt jaunkundzei, vai pienāksiet vēlāk paši?

— Nē, nekā tāda...

— Varbūt sveicienu no mājām?

— Jā, lūdzu.

Un pagriezdamies, lai ietu projām, Teodors atcerējās, ko viņam Liekņu māte bija lūgusi. Nekas jau tur svarīgs nebija, tomēr. Lielākais jau bija pats mātes prieks.

— Pasakiet, ka viss aug labi. Māte gaida viņu ciemos.

Un tad viņš atcerējās vēl ko citu, ko Liekniene viņam klusām bija iečukstējusi ausī.

— Jā, vai es nevarētu kaut ko uzrakstīt Lieknas jaunkundzei?

— Lūdzu, lūdzu. Nākat šurp.

Kādus desmit soļus viņi gāja pa koridoru, tad druknā sieva apstājās, atvēra mazas durvtiņas un aicināja Teodoru iekšā.

— Ejiet pie galda un uzrakstiet. Tā ir viņas istaba.

Durvis palika vaļā, sieva aizgāja novietot atvestās mantas.

Ko viņš varēja rakstīt? Nekas viņam nebija padomā, vienīgi vēlēšanās redzēt, kā dzīvoja Lieknas jaunkundze, pelnot astoņdesmit latus mēnesī, strādājot vieglu darbu.

Pārlaida ātru skatu pāri istabai. Mazs galdiņš, dzelzs gultiņa, divi krēsli. Spogulītis, smaršu pudelīte.

Un vairāk nekā.

Izplēsa kabatas grāmatiņai lapu un uzvilka steidzīgiem saraustītiem burtiem:

— Nopirku pļaujmašīnu. Gribēju apskatīt tavas grāmatas...

Druknā sieva nāca atpakaļ, pa grīdu vilkdama lielas nakts kurpes. Teodors apgrieza lapu uz otru pusi un piecēlās.

— Varbūt jūs vedīsat tos kurvjus atpakaļ?

— Nē, es braukšu uz citu pusi. Lai paliek jaunkundzei, būs ar ko atvest dāvanas mātei.

Juta, ka pateica to nevietā, bet neko vairs nevarēja labot. Vēl pameta skatu istabā, it kā meklēdams kaut ko, tad atsveicinājās.

Pa jautrām līkumainām trepēm viņš devās lejā, kā ielejā gāžas, ledus sprosta atbrīvots, kalnu strauts.

Sveiki, sveiki! Nami, ielas drūzma. Vēl tikai dažas stundas un tad viņš aizbrauks, lai te nerādītos vairs nekad.

Daudz ātrāk vilciens devās atpakaļ uz Krastiem nekā šurp uz Rīgu. Varbūt tāpēc, ka vienam braucējam bija piepildījies spīta pilns sapnis, viņam bija pļaujmašīna, kas platiem spārniem šķels gaisu, saklaus stiebrus kūļos un saliks tos kārtīgās rindās.

Sveiki, sveiki!

5.

Tas bija notikums, kad Krastos pārveda pļaujmašīnu.

Nevien tuvējie kaimiņi, visa sādža, bet arī no tālākām vietām nāca vīri un sievas, lai apbrīnotu cilvēku gudrības sasniegumu.

Lepns bija vecais Krasts, lepns bija arī dēls.

— Jā, jā, tev skolots dēls, būs vieglas vecuma dienas, — teica vīri, piebāzdami pīpes.

— Skola ir uguns, ar kuŗu jāprot rīkoties. Dosi par daudz, — apdedzināsies, dosi par maz, — neiesildīsi.

Vīri atzina vecā Krasta taisnību, tur viņiem nebija nekā ko iebilst. Arī gudrību vajadzēja valdīt ar gudrību.

Un Teodors sēdēja mašīnā un dzina vieglus vāļus. Viņš pabrauca gaŗām laipai, kas pārmesta upei. Pavasarī uz viņas bija šūpojusies meitene ar pureņu ziedu gaišiem matiem.

— Nū, bēri, velc!

— Atkal iztraucēju tavus sapņu baložus? — viņa sidrabaini smējās.

Smaršoja pļava, vīstošā zāle, jautrs pļāvējs svilpoja dziesmu.

— Dievs palīdz!

Teodors apturēja zirgus.

— Paldies, Jāni! Kur sen jau neesi redzēts!

— Ir jau laiks. Tikko atbraucu atvaļinājumā. Redzu, tu jau te ierīkojies kā lielsaimnieks.

— Jādzīvo ir. Un kaut kas arī jāiegādājas.

— Jā, jā. Bet man šī dzīve jau kļuvusi sveša. Nezinu, vai te spēšu noturēties tās divas nedēļas. Velk atpakaļ.

— Nesaprotu. Es tur nevarētu nodzīvot vienu dienu .

— Rīgu vajag pazīt. Ko viņa sevī iejem, to neizlaiž vairs.

— Varbūt...

— Tā ir. Un pilnībā to izjūtam itkai mēs — pilsētnieki.

— Cik nu liels pilsētnieks no tevis. Vēl svaigas būs atmiņā piegulas naktis, kad Liepu kalnā

kurinājām uguni un triecām dziesmas. Tās bija jaukas naktis.

— Tomēr. Šodien jau es jūtu, ka lauki apnīkst. Garlaicīgi. Eju no vietas vietā, trūkst kaut kā.

— Un kā īsti?

— Sabiedrības, visas tās dzīves noskaņas, kas valda tur.

— Bet arī mūsu dzīvei ir sava noskaņa.

— Ticu, ticu. Arī to, ka mēs nemainīsimies viens ar otru. Nemainīšos es, nemainīsies Egļu Pēteris un nemainīsies arī Liekņu Anna.

Teodors nodūra galvu:

— Jā, arī viņa, laikam, dzīvo Rīgā.

Muļķīgi, it kā viņš to skaidri nezinātu. Un Teodors parāva grožus, apsauca zirgus, lai gan tie bija mierīgi.

— Jā, Anna ir jautrs meitēns. Liela piekrišana, liela. Nesen bijām ierēdņu vīkendā. Jāatzīstas, viss vilciens viņā iemīlējās.

Noplīkšķēja pātaga zirgu mugurā, mašīna aizdrāzās ar visu pļāvēju, tālu mētādama zaļa siena klēpjus.

— Savādnieks, — Jānis nogrozīja galvu. — Atstāj cilvēku pusvārdā. Nu, nav jau arī brīnums. Citādi nebūtu apsēdies pamatskolā.

Bet Teodoram bija aptrūkusi dziesma, ko viņš pirmīt svilpoja tik jautri. Dzinās atkal garām laipai, acīs klājās zilgana migla un kaut kur tālumā it kā pavidēja balta buŗa.

Un viņš gandrīz kliedza:

— Nū, bēri, velc!...

6.

Darbos aizritēja laiks.

Siens bija novākts, pļavās atālā ganījās lopi. Rudzu vārpas skanēja, un kādu rītu vecais Krasts lika dēlam jūgt zirgus mašīnā un braukt tīrumā.

Vēl cēliens nebija galā, kad plašais rudzu lauks jau bija noguldīts. Kamēr zirgi atpūtās, tēvs ar dēlu sasēja kūļus un saslēja statos.

— Kā smieklam, dēls, — priecājās tēvs. — Dzīve jau drusku iekārtojusies, lūko tikai sievu.

Tā tas palika. Vairāk nerunāja neviens.

Kad viņi pārnāca mājās, viņi tur atrada Liekņu māti, kas gaidīja saimniekus. Viņa bija atnesusi svaigu karašu, katram bija jānogaršo savs kumoss un jāatzīst, ka tā labi cepta.

— Man nu tāds lūgums pie tevis, sābrīt.

Krasti zināja, ko viņa varēja lūgt.

— Šorīt ar prieku noskatījos, kā roku darbu paveica saulē ziboši spārni. Ir vecajam mīksts alus un man plācenis. Mēģināsim jau kaut kā aizlīdzēt, parādā nepaliksim.

Saskatījās tēvs ar dēlu, vīri ar sievām. Ko tur nu varēja pretī runāt! Kaimiņi vien bija, kaimiņos jādzīvo.

Pēcpusdienā atveda Liekņu zirgus, iejūdzā mašīnā, un Teodors devās pāri upei. Liekņu tēvs viņu sagaidīja ar krūzi alus, abi noslaucīja mutes piedurknē un stājās darbā.

Pagāja kāda stunda strādājot. Teodors nemanīja un nedzirdēja cita nekā, kā tikai mašīnas vienmuļo troksni. Tīruma stūrī, pagriezienā, viņš pēkšņi sajuta sev kaut ko uzliekam galvā.

Nobijās. Saķēra ar roku. Vārpu vaiņags.

— Atkal aiztraucēju tavus sapņu baložus, — kāds sidrabaini smējās aiz muguras. — Labdien. Ko tad tu labu domāji, ja drīkstu jautāt?

Bet šoreiz Teodors nebija domājis par meiteni ar vārpu vaiņagu rokās, viņam nebija ko teikt, vārdi pinās lūpās.

— Anna, tu? — viņš tikai izdvesa.

— Piedod, ka pārsteidzu. Es jau atbraucu vakar. Bet nu, apstādini zirgus un nāc launagā.

Viņas balss bija tā pati, kas pirms pusgada. Un gaiss apkārt viļņoja kā zilgana dūmaka, tāpat kā pirms pusgada. Tikai plaukstošo pureņu vietā skanēja vārpas.

— Nāc, es tev parādīšu, ko es pārvedu lielajos grozos.

Bija kauns, atceroties kādreiz teiktos nepārdomātos vārdus.

Viņi gāja. Viņš nesa vārpu vaiņagu rokās un nezināja, ko teikt.

Tomēr bija kaut kas noticis pa šo pusgadu: — viņš bija aizmirsis iekaŗot meiteņu sirdis.

— Jā, es tev pateicos par vēstuli, kuŗu tu man biji rakstījis.

Atkal viņš nezināja, ko teikt. Tā bija tik muļķīga vēstule, viss bija tik muļķīgs, ko viņš bija darījis, domādams par viņu.

— Piedod man, — viņš teica it kā sev vien.

— Nē, tas bija labi, ka tu to darīji... Te nē. Papriekš iesim otrajā istabā. Es tev kaut ko parādīšu.

Un kad viņi tur iegāja, Teodoram kauns atkal sakāpa vaigos.

Uz sola un zemē stāvēja lielas grāmatu kaudzes. Zilos, zaļos, sarkanos vākos.

— Tās es pārvedu tais grozos, kuŗus tu man biji atstājis Rīgā. Tas labi, ka tu to darīji.

Nezinādams, ko iesākt, Teodors noliecās un pacēla vienu grāmatu. Tā bija viens lauksaimnieka bibliotēkas sējums.

Teodors saprata:

— Bet tu tak...

— Jā, es domāju gan viņas izlasīt cauri. Tā kā es palikšu dzīvot mājās, nāks gaŗie ziemas vakari, laika man būs diezgan.

Un laika vēl bija diezgan, kamēr viņus aicināja pie launaga galda. Runas atraisījās, viņi saprata viens otru, piedeva mazos pārkāpumus.

— Bērni, bērni, — sauca pagalmā Liekņu māte. — Kur jūs paliekat?

Viņi saskatījās, pasmaidīja un gāja.

Dr. phil. N. Vīksniņš.

Aizsargu ārpusskolas izglītības darbs

Mēs dzīvojam laikmetā, kad arī plašākiem tautas slāņiem ir dota iespēja būt par kultūras līdzveidotājiem, ko lielā mērā var sasniegt ne tikai ar skolas, bet arī ar ārpusskolas izglītības veicināšanu.

Raksturīgi, ka tieši 20. g. simtā ārpusskolas izglītības kustība skaŗ arvien plašākas tautas masas.

Ilgus gadu simtus kultūras vērtīgākie sasniegumi bija pieejami tikai nelielai priviliģēto pilsoņu grupai, bet tautas vairākums dzīvoja nebrīvā cilvēka primitīvajos apstākļos. Tāpēc arī nav brīnums, ka tad, kad šīs masas ieguva brīvību un iespēju baudīt kultūras sasniegumus, arī kultūra, piemērojoties plašo masu prasībām, vulgārizējās, kļuva sekla un pat mēchanizējās. Tāpēc viens no cēlākiem lielo kultūras darbinieku uzdevumiem ir iepazīstināt arvien plašākas tautas masas ar īstajiem kultūras dziļumiem, lai arī no šīs masas izvirzītos spējīgākas personības, kas, kultūras jaunradīšanas apgarotas, ienestu jaunus elementus apsīkušajā vecās kultūras lēnajā straumē. Šim lielajam mērķim grib kalpot arī dažādi lekciju cikli, kā piem. tautas augstskolas kursi, kas grib dot lauku kultūras dzīvei jaunus impulsus un ieraut arī zemniecību, šo pēc savas dabas konservatīvo elementu, jaunu kultūras formu veidošanā.

Ar labiem panākumiem šai virzienā darbojas piem. Jaunpils Lauksaimniecības biedrība, kas kopā ar Jaunpils Sadraudzīgo biedrību ir izveidojusi šādus tautas augstskolas kursus. Kursu programma ir šāda: 1) ceļi uz laimi (ētika); 2) Latvijas vēsture, 3) mūsu rakstniecība, 4) mācība par pilsoņu tiesībām un pienākumiem, 5) higiēna un 6) dārzkopība ar mājas apkārtnes izdaiļošanu. Ieejas maksa par atsevišķu dienu kursos Ls 0,20 no personas, skolniekiem un strādniekiem ieeja brīva.

Tā kā lektoru ziņā lielu pretimnākšanu izrāda Iekšlietu ministrijas informācajas un propagandas daļa, tad, piemaksājot vēl no savas puses kādu summu lektoriem, ir iespējams saistīt pirmklasīgus spēkus.

Tā tad aizsargu organizācijas vienības, piegriežoties šim svētīgajam darbam, varētu ļoti daudz darīt mūsu tautas kultūras līmeņa pacelšanā.

Mūsu dienās ir skaidri deklarēts skolu dēmokratizācijas (šī vārda labā nozīmē) princips un taisni šī principa reālizēšanai ir vajadzīgi šādi ārpusskolas izglītības kursi, kur visplašākās tautas masas varētu iepazīties ar kultūras līdzšinējiem sasniegumiem. Cik daudz orīģinālu cilvēku nelabvēlīgu dzīves apstākļu dēļ nav varējuši un vēl tagad nevar attīstīt savas īpatnējās spējas! Cik daudz izgudrotāju, zinātnieku, mākslinieku, filozofu, audzinātāju, organizātoru, runātāju u. t. t. iet tādā kārtā visai cilvēces kultūrai zudumā? Protams, neviena valsts nevarēs nodrošināt šiem ārpusskolas izglītības kursu absolventiem un absolventēm tā saucamās intelliģentās profesijas, bet gan veicināt to, ka šie absolventi, arī paliekot savās līdzšinējās profesijās, varētu šīs nozares plašāk izkopt un dzīvot labākos, kultūrālākos apstākļos, kā arī interesēties par visiem kultūras līdzšinējiem un visjaunākiem sasniegumiem.

Mūsu ārpusskolas izglītības kursi nedrīkst izvērsties par šauri utilitāriem arodu kursiem, bet gan tiem daudz vērības jāpiegriež vispārizglītojošām zinātnēm, jo šo skolu uzdevums nav tikai mācīt kādu arodu, ko varētu sasniegt arī ārpus šiem kursiem, bet gan veicināt izglītības līmeņa pacelšanu. Kas tad ir izglītots cilvēks? Uz šo jautājumu ir daudz dažādu atbilžu. Dāņu tautas augstskolu ideologs Gruntvigs izglītotu cilvēku raksturo šādi: «Izglītots ir tas, kas var domāt to, ko viņš jūt, var teikt to, ko viņš domā un arī zina, ko viņš saka.» Protams, skolu un ārpusskolas izglītības uzdevums nav tikai izkopt prātu, bet arī veidot raksturu. Profe-

16. J. a. p. rīkoto Zemgales IV dziesmu svētku kopaina.

Aizsargi-šāvēji.

sors V. Reins savā «Paidagoģijā» saka, ka «raksturu izveidojis tas, kas ir nācis pie noteiktas atziņas par to, kas viņam jādara, un ilgojas reālizēt to, ko viņš ir atzinis par vēlamu, kā arī dara to, pēc kā viņš ilgojas».

Tādā kārtā arī plašākās tautas masās rastos spēcīgas, vispusīgas personības, kas arī, dzīvojot kā lauksaimnieki, amatnieki un tirgotāji, varētu ienest dažādas vērtības kopējā kultūras dzīvē.

Veicinot atsevišķu personību veidošanos plašākās tautas masās, ārpusskolas un citi tamlīdzīgi kursi varētu līdz ar to pacelt visas mūsu tautas kultūrālo līmeni. Mūsu tautas nelabvēlīgie vēsturiskie apstākļi ir lielā mērā aizkavējuši mūsu īpatnējās kultūras vispusīgu izveidošanos. Jau Garlībs Merķelis savā grāmatā «Latvieši» aizrāda uz to, ka latviešu tauta ir spējīga tauta un ja viņas attīstību neaizkavētu nelabvēlīgie apstākļi, viņa varētu uzrādīt domātājus un dzejniekus, kas cienīgi varētu nostāties blakus Kantam, Herderam, Šilleram un t. t. Tā tad ārpusskolas izglītības kursi var ļoti lielā mērā veicināt īpatnējas latviskas kultūras izveidošanu. Ja šādiem kursiem izdotos attīstīt viņu apmeklētājos lasīšanas kāri, organizācijas spējas, lielāku intensīvitāti viņu profesijā un sociālos instinktus, kā arī tieksmes pēc patiesā un skaistā, tad jau arī ar to būtu daudz kas sasniegts. Līdz ar to pakāpeniski pārvērstos mūsu lauku māju ārējais izskats un iekšējā iekārta, kā arī mūsu pilsētu vidus šķiru kultūrālās dzīves līmenis.

Ārpusskolas izglītības kursiem ir zināmas priekšrocības arī no paidagoģiskā viedokļa: šos kursus, ja tie ir ilgstoši, visvieglāk var izveidot par īstām dzīves un darba skolām. Šīs skolas apmeklēs jau pieauguši cilvēki un katrā ziņā tādi, kas jau stāv praktiskā dzīvē, kas izvirza viņos dažādus jautājumus un vēlēšanos tos atrisināt, un bez tam šīs skolas ir maz saistītas ar programmām un tā tad brīvāk varētu veidot savu izglītošanas un audzināšanas darbu.

Tā kā ārpusskolas izglītības kursi ar savu ietekmi var iespiesties visdziļāk plašajās tautas masās un šos kursus apmeklēs jau cilvēki, kas spēj patstāvīgi spriest, tad šiem kursiem ir iespējams un vēlams sevišķi lielu vērību piegriezt mūsu pilsoņu pienākumu apziņas izkopšanai, kam var būt ļoti svarīga valstiska nozīme.

Mūsu mazajai valstij ir iespējams pastāvēt tikai tad, ja viņas kodols — latviešu tauta — patiešām mīlēs savu zemi un savu kultūru. Tāpēc arī ārpusskolas izglītības kursos sevišķi svarīga loma ir ierādāma latviešu literātūrai, latviešu kultūras vēsturei un sabiedriskām zinātnēm, lai stiprinātu nacionālo pašapziņu.

Ārpusskolas izglītības kursos ierādāma svarīga vieta humanitārām zinātnēm arī no sociālā viedokļa. Dažādās valstīs pastāv liela plaisa starp dažādiem tautas slāņiem. Pie mums līdz šim šīs pretešķības nav bijušas tik lielas, jo savā vēsturiskā attīstībā mūsu tauta ilgu laiku ir bijusi (ar nedaudziem izņēmumiem) viengabalaina zemnieku masa. Tomēr pēdējā laikā šī differencēšanās arī pie mums manāma un to varētu zināmā mērā aizkavēt, ja mūsu skolas, bet sevišķi ārpusskolas izglītību veicinātājas iestādes, izplatītu tautā kopējas idejas un ideālus, kas varētu saistīt tautu vienā kopējā organismā.

Ārpusskolas izglītības kursiem varētu būt arī liela nozīme no tautsaimnieciskā viedokļa, jo tieši pateicoties ārpusskolas izglītības kursiem Dānija ir izvērtusies par priekšzīmīgāko lauksaimniecības zemi.

Tālāk, pie tautām ar augstu kultūru ir daudz mazāka bērnu mirstība, nekā pie mazāk kultūrālām tautām. Šim jautājumam mums jāpiegriež sevišķa vērība, jo latviešu pieaugums vispārīgi (izņemot varbūt Latgali) ir samērā mazs, salīdzinot ar mūsu mazākumtautību, sevišķi žīdu, straujo pieaugšanu. Tāpēc ārpusskolas izglītības kursos arī higiēnas stundām būtu piegriežama liela vērība. Beidzot, ārpusskolas izglītības kursi varētu veicināt mūsu tautas ētiskā līmeņa pacelšanu. Cik daudz jau būtu sasniegts, ja vismaz šo kursu absolventi un absolventes sāktu arī savā turpmākā dzīvē vēl vairāk izkopt savu interesi par zinātni un mākslas dažādām nozarēm! Viņu lielāka produktīvitāte viņu profesijās sagādātu viņiem brīvu laiku un iespēju nodoties kādai iemīļotai kultūras nozarei, kas veicinātu mūsu zinātnisko grāmatu un mākslas ražojumu iespiešanos plašākās tautas masās un sagādātu arī šo vērtību radītājiem lielāku gandarījumu un pat labvēlīgākus dzīves apstākļus.

E. K.

Kā top aizsargu lidmašīnas

Liepājas kaŗa ostas plašās darbnīcas, kur 900 latviešu strādnieku čaklās darba rokas ceļ mūsu smago rūpniecību, īsā laikā sprīdī radījušas jaunu darbības lauku — lidmašīnu būvniecību. Atsevišķā fabrikas korpusā atrodas kaŗa ostas darbnīcu aviācijas nodaļa, kur atbildīgo lidmašīnu būves darbu veic pussimts amatnieku-speciālistu, kuŗi izpilda konstrukcijas biroja 5 inženieŗu norādījumus. Visi aviācijas nodaļas darbinieki kopš pagājušā gada augusta izraudzīti no lielā kaŗa ostas darbnīcu strādnieku un amatnieku kadra. Aviācijas nodaļā pieņēma vienīgi spējīgākos un piemērotākos, jo lidmašīnu būve prasa visrūpīgāko un lietpratīgāko darbu un drošību par katras atsevišķas daļas priekšzīmīgu nostrādājumu.

Amatnieki krāso lidmašīnu plākšņus.

Jaunais darbs sācies īstenībā tikai pagājušā gada augustā, kad pirmos mēģinājumus sāka viens cilvēks, bet gada laikā jaunais pasākums attaisnojis uz sevi liktās cerības un nodarbina konstrukcijas biroju ar 5 inženieŗiem un 8 zīmētājiem un pussimts strādniekus. Konstrukcijas birojā rūpīgi pēta visjaunākos sasniegumus aviācijas rūpniecībā. Inženieŗi konstruē atsevišķas lidmašīnu daļas, pārbauda to izturību. Attiecīgi speciālisti turpat izdara aerodinamiskas aplēses. Visu viņu kopējais darbs devis mūsu aizsargu aviācijai jau 5 «KOD» I tipa lidmašīnas. Jaunie lidaparāti daudzajos aizsargu lidotāju apmācības lidojumos un manevros kopā ar kaŗa aviāciju izrādījušies par ļoti labiem un piemērotiem gaisa aizsardzības dienestam. Uzslavu izpelnījies arī kaŗa ostu darbnīcu solidais darbs.

Sabiedrības lielā atsaucība ar prāviem ziedojumiem un interese par mūsu civilās aviācijas izveidošanos devusi iespēju aizsargu aviācijai nodot Liepājas kaŗa ostas darbnīcām lielākus pasūtinājumus, kāpēc tagad tur darbi norit pilnā gaitā. Līdzās konstruktoru birojam atrodas plašas darbnīcas, kuŗās aug un rodas mūsu aizsargu jaunās lidmašīnas. Strādnieku rokas mūsu priedes, ošus un bērzus pārvērš dažādās figūrās un pamazām izveido komplicētus lidmašīnu spārnus. Kad tie sastādīti un rūpīgi salīmēti, «ribiņas» pārvelk ar mūsu pašu zemē ražoto audeklu, kas izrādījies pārāks un izturīgāks pat par angļu audeklu. Pēc tam spārnus ar speciāla aparāta palīdzību nolako. Blakus telpās no tērauda caurulēm veido lidmašīnu korpusus. Ķermeņa izgatavošana un metalla daļu metināšana ir viens no atbildīgākiem darbnīcu darbiem, kas veicams ar vislielāko uzmanību. Tādēļ pie lidmašīnu būvdarbiem strādā labākie arodu lietpratēji, kas A. Pavlovska vadībā pieliek visās pūles un zināšanas, lai darbs būtu pirmklasīgs. Tērauda korpusā iemontē attiecīgās ierīces, pieliek motoru, apvelk to ar audeklu un jauns «KOD»s gatavs. No darbnīcām jaunās lidmašīnas pirmais ceļojums ved uz tuvējo Liepājas aerodromu, kur notiek rūpīga izmēģināšana un pārbaude. Ja lidmašīnā vai tās darbībā atrod kādus trūkumus, tos nekavējoties novērš un tikai pēc tam jaunais gaisa putns lido uz Rīgu, lai pēc attiecīgas komisijas pārbaudes un pieņemšanas, pievienotos pārējām aizsargu lidmašīnām.

Plākšņu ribiņu salīmēšana un veidošana.

Aviācijas nodaļā norit darbi ne tikai pie «KOD-1» tipa lidaparātu būves, kas izmaksā ap 17.000 latu, bet arī pie jaunu tipu «KOD-2», «KOD-3» un «Tautas lidmašīnas» veidošanas. Jaunā «KOD-2» lidmašīna līdzīgi 1. tipam būs divvietīga, bet ar divreiz spēcīgāku motoru un ar lielāku ātrumu — līdz 200 km stundā un būs sevišķi piemērota mūsu gaisa robežu sargu speciālo uzdevumu veikšanai. Jaunajam lidaparātu tipam paredzēta jaukta konstrukcija: koka plākšņi un tērauda ķermenis, jo šāda konstrukcija izrādījusies par labāko un piemērotāko lidmašīnu būvē. «KOD-2» lidmašīnas paredzamā izmaksa būs ap

28.000 ls, kamēr ārzemēs lidmašīnu būvētavās līdzīgs lidaparāts izmaksā ap 40.000 ls. Arī šajā jaunajā lidaparātu tipā apmēram 90% no visām izejvielām mūsu pašu zemes ražojumi. No ārzemēm jāieved vienīgi lidmašīnas motors, daži instrūmenti un nepieciešamie metalla pusfabrikāti.

Uz īpašu pasūtinājumu darbnīcas sākušas būvēt arī vēl jaunāku tipu «KOD 3», ko ērti varēs izmantot kā sauszemes, tā jūŗas aviācijā, jo šī lidaparāta tipam viegli izmaināmi riteņi pret pludiem. Civīlās aviācijas un sporta lidotāju vajadzībām aviācijas nodaļa konstruē pilnīgi jaunu, tā saukto «Tautas lidmašīnu». Tā būs divvietīga, saliekamiem spārniem, ar apmēram 40 HP motorjaudu un 160 km ātrumu stundā. Tautas lidmašīna maksās tikai ap 4500 latu.

Visas sabiedrības lielā atsaucība un ziedojumi jaunām aizsargu lidmašīnām, liek cerēt, ka aizsargu gaisa flote jau tuvākā nākotnē kļūs lielāka par dažiem desmitiem šādu lidaparātu. Ar lielu sajūsmu strādā Liepājas kaŗa ostas darbnīcu strādnieki, amatnieki un techniskais personāls, ar vēl lielāku prieku un sajūsmu aizsargu aviācija saņem katru jauno lidmašīnu, kas dod iespēju aizsargiem sekmīgi gatavoties gaisa aizsardzības dienestam, attaisnot visas sabiedrības dāvāto uzticību un kļūt par mūsu kaŗa aviācijas rezervi un dzimtās zemes gaisa robežu drošiem sargiem.

CHRONIKA

* Aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un administrātīvās daļas priekšnieks A. Oše — 14., 15. un 16. augustā viesojās Lietuvā un nodeva pretvizīti Lietuvas šauļu priekšniekam plkv. R. Saladžiusam, kas pie mūsu aizsargiem viesojās pagājušā gadā.

* Aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis un 11. T. a. p. rotas kom. Ratermanis augusta sākumā izbrauca uz Poliju, kur iepazinās ar poļu strēlnieku organizāciju un 6. augustā piedalījās poļu vēsturiskā 1914. gada 6. augusta pārgājiena pieminas svinībās.

* Ņemot vērā, ka septembra mēnesī Rīgā notiek starptautiskās jāšanas sacīkstes un Latvijas riteņbraucēju vienības brauciens, aizsargu štābs paredzētos pirmos aizsargu sporta svētkus pārcēlis uz nākamā gada maija mēnesi. Š. g. 6., 7. un 8. septembrī Rīgā noturētas vispārējās aizsargu sacīkstes vieglatlētikā.

* Dr. phil. J. Studenta grāmatu «Bērna, pusaudža un jaunieša psīcholoģija» aizsargu priekšnieks atļāvis iegādāt aizsargu pulku un to vienību bibliotēkām. Grāmata maksā à Ls 10,—, brošēta — à Ls 8,—.

1. Talsu pulks.

* Pulka kom. pal. Eglītis pulka vienību pārbaudi šaušanā izdarīja: I btl. un štāba rotai — Talsos, 2. augustā; II btl. — Kandavā, 9. augustā; III btl. — Nogalē, 16. augustā.

* Pulka šaušanas sacīkstes notika 23. augustā, Kandavā. Šaušanā no kaŗavīru šautenēm 1. vietu ieguva pulka ieroču pārzinis A. Freibergs (ar 9 lodēm 67 punkti), 2. v. — 2. es. aizsargs J. Celmiņš (10 l., 64 p.), 3. v. — II btl. adjutants Ed. Priedītis (8 l., 64 p.). Ar pistolēm: 1. v. — Valgales nod. aizs. A. Lindemanis (6 fig.), 2. v. — Ārlavas nod. vada kom. E. Feldbergs (6 fig.). Ar patšautenēm: 1. v. — II btl. adj. Ed. Priedītis (6 fig., 11 lodes), 2. v. — Ārlavas nod. vada komandieris E. Feldbergs (6 fig., 6 l.).

* Mērsraga pagastā nodibināts jūŗas aizsargu vads, skaitot ar 1. augustu.

2. Ventspils pulks.

* 9. augustā ministrs A. Bērziņš un Latvijas sūtnis Romā prof. A. Spekke apmeklēja Dundagu, kur iepazinās ar vēsturisko pili un aizsargu namu. Ministrs A. Bērziņš nodeva pulka komandierim J. Priedem un II btl. kom. T. Lepšem Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa ziedojumus aizsargiem — Usmas nodaļas kultūrālām vajadzībām 300 ls un Dundagas aizsargu nama pārbūvei 500 ls.

* Uz Berlīnes olimpiādi pulks rīkoja ekskursiju, kuŗā piedalījās 24 personas, starp tām arī pulka kom. pal. K. Mednis. Ekskursijas dalībnieki ar bagātīgajiem pieredzējumiem visai apmierināti.

* 16. augustā pulka sporta kluba rīkotās jāšanas sacīkstēs, Luna parkā, noskatījās ap 900 apmeklētāju. Šķēršļu pārvarēšanā V klasē 1. vietu ieņēmija vada kom. Fr. Šenbergs, 2. v. — gr. kom. O. Stūris, 3. v. — vada serž. K. Vidners. Laimes konkūrā: 1. v. — K. Vidners, 2. v. — Fr. Šenbergs. Džimhanā: 1. v. — Fr. Šenbergs, 2. v. — O. Stūris. 1 klm. gludskriešanā: 1. v. — O. Stūris, 2. v. — aizs. K. Grīntāls. Uzvarētāji saņēma aplausus un balvas.

* 6. rotas un 1. jūŗas rotas kaujas mācības noturēja 22. un 23. augustā, apvidū pie Ances. Mācības vadīja 3. J. k. p. vltn. Uļuks ar 2 instruktoriem. 23. augustā uz apmācību pārbaudi ieradās aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis, pulka komandieŗa pal. K. Medņa pavadībā. Pēc pusdienā pie Ances pagasta nama notika II btl. parāde, kuŗu komandēja btl. kom. T. Lepše, bet pieņēma kapt. J. Ķikulis. Parādē piedalījās arī aizsardzes, kas bija rūpējušās par apmācību saimniecisko pusi. Vakarā Ugāles nodaļas drāmatiskā trupa uzveda Rozentāla-Krūmiņa «Sarkano pilskungu».

* Laikraksta «Ventas Balss» 27. augusta numurā ievietots plašāks ievadraksts par aizsargu darbu kultūras laukā.

3. Ludzas pulks.

* Iesāktās tautas gara mantu vākšanas sekmēšanai pulks ierosinājis pie Folkloras krātuves sakopot un izdot Latgales pasakas, teikas un leģendas. Grāmata iznāks 1937. gada sākumā.

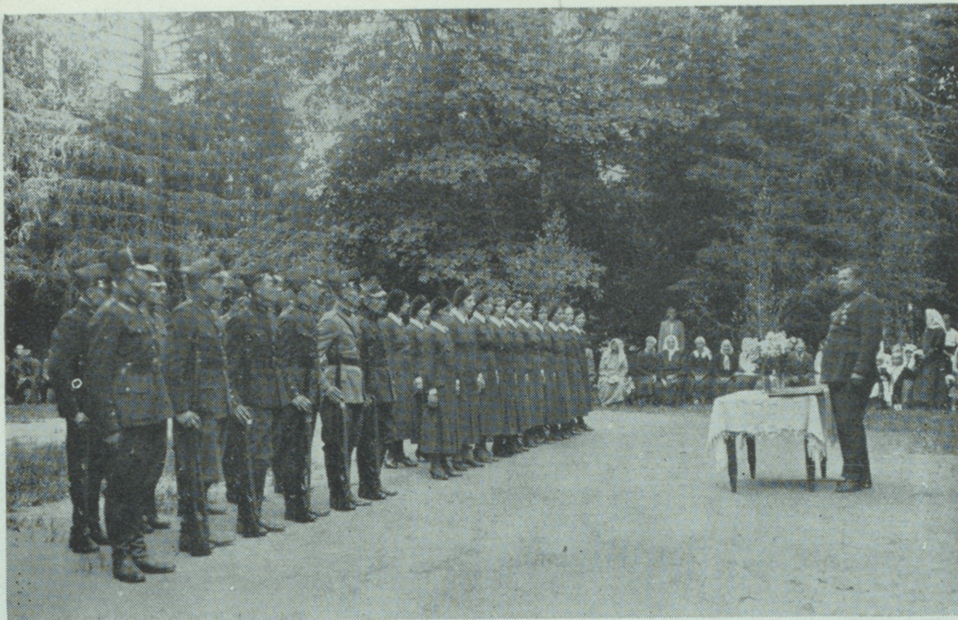
* Pulks nodevis Rēzeknes novada mazpulku inspektora rīcībā līdzekļus karoga pagatavošanai centīgākam apriņķa mazpulkam — Nautrēnos.

* Uz pulka komandieŗa ierosinājumu pagastu pašvaldības pieņēmušas lēmumus par veselības kopšanas punktu ierīkošanu. Šādi punkti paredzēti: Kārsavā, Ragavā, Pasienā, Poļeščinā, Iztalžnā un Nirzā. Šinīs vietās pašvaldības nolēmušas dot punktu ierīkošanai bezmaksas telpas ar apgaismošanu un apkurināšanu. Veselības kopš. punktu ierīkošana būs par lielu svētību nabadzīgākiem iedzīvotājiem ļoti plašā un biezi apdzīvotā apkārtnē. Punktu ierīkošanā palīgā nāks Sarkanais krusts.

* Kārsavas nodaļa, pateicoties priekšnieka J. Matīsa enerģiskai darbībai un sabiedrības atbalstam, ieguvusi sev māju, kuŗas iekārtošanai dabūja pabalstus no Aizsargu štāba Ls 3000,—, Kār-

Zalves aizsargu nams.

Braslavas aizsargi un aizsardzes svinīgā solījuma dienā.

savas pag. valdes Ls 500,— un Malnavas Piensaimniecības s-bas Ls 150,—. Ls 3000.— nodaļa iekrājusi pati, sarīkojot dažādus izrīkojumus. Nodaļai ir arī savs orķestris. Lielākā daļa aizsargu ir sīkzemnieku dēli, dzīvo trūcīgos apstākļos, tomēr visi iegādājušies glītus formas tērpus.

4. Jēkabpils pulks.

* Seces-Sēlpils nodaļas gadskārtējais sarīkojums notika pie Staburaga. Plašu priekšlasījumu par mūsu sasniegumiem pēdējos gados nolasīja aizsargu lidotāju nodaļas priekšnieks E. Alberings. Agr. Bērziņš referēja par mežu saudzēšanu un kopšanu, bet agr. Līdums — par kūdras izmantošanu mūsu lauksaimniecībā. Sarīkojumu ar mākslieciskiu programu kuplināja pulka tauŗu orķestris.

* I bataljona gadskārtējos svētkus rīkoja 30. augustā, Biržos. Svētkus Biržu baznīcā, ievadīja dievkalpojums, ko kuplināja koŗa dziesmām. Bataljona parādē piedalījās aizsargi, aizsardzes un sportisti. Svinības noslēdza pulka orķestŗa un 3 vietējo koŗu koncerts.

5. Rīgas pulks.

* II btl. 6. un 8. rotas, pēc kaujas mācībām, Saulkrastos svinēja gadasvētkus. Tajos ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un pulka kom. J. Legzdiņš. Svinības ievadīja dievkalpojums un aizsargu un aizsardžu svinīgais solījums. Pēc aizsargu priekšnieka uzrunas un valsts himnas aizsargi sumināja savu augstāko vadoni — Valsts Prezidentu K. Ulmani un valdību. Parādi komandēja btl. kom. J. Vītols, pieņēma aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls. Sekoja dažādas sacīkstes, kurās labākos sasniegumus uzrādīja: šaušanā — Vidrižu nodaļa, vieglatlētikā un volejbolā — Inčukalna nodaļa.

* Pie Lēdmanes nodaļas nodibināts aizsardžu pulciņš, par kuŗa priekšnieci iecelta A. Gregore.

* Ogres aizsardzes un aizsargi 16. augustā, savā namā «Brakos», rīkoja augļu pārstrādāšanas kursu noslēgumu un ražojumu apskati. LLK mājturības instruktores priekšlasījumam par mājturības izglītības veicināšanu sekoja 9. M. a. p. Kraukļu nod. vīru koŗa koncerts.

* 16. augustā Zaubes baznīcā iesvētīja piemiņas plāksni brīvības un pasaules kaŗā kritušiem Zaubes pagasta kaŗavīriem. Svinībās piedalījās 8. V. k. p. kom. plkv. Skujiņš, kas pēc dievkalpojuma pieņēma aizsargu un aizsardžu parādi. Vakarā tautas namā bija aizsargu rīkotais koncerts.

* Pulka jātnieku divīzions 16. augustā, Siguldā, rīkoja jaunzirgu apskati un jāšanas sacīkstes. Apskatē piedalījās zemkopji no plašas apkārtnes ar 70 jaunzirgiem. Pirmās godalgas ieguva 5, otrās — 22 jaunzirgi. Jāšanas sacīkstēs, šķēršļu pārvarēšanā vieglā klasē, 1. godalgu ieguva E. Miķelsons ar zirgu «Koļa», 2. god. — J. Tupuriņš ar ķēvi «Grieta». Šķēršļu pārvarēšanā smagā klasē: 1. v. — V. Dambītis ar «Erbiju», 2. v. — A. Circenis ar «Prinči». Lēkšanā pār šķēršļiem vieglā dāmu klasē: 1. v. — Dr. Egerte. Laimes konkūrā: 1. v. — Zilgalvis ar «Idu», 2. v. — Priedītis ar «Ansi». Sacīkstes noslēdza demonstrējumi — zirgu noguldīšana un ievainoto uzņemšana, lapsiņu ķeršana u. c.

6. Aizputes pulks.

* Plašās mazpulku nometnēs, 2. augustā, Kazdangā, pulks saņēma no Aizputes mazpulku saimes vērtīgu dāvanu — patšauteni, kuŗai mazpulku dalībnieki vākuši ziedojumus ar lielu enerģiju. Nometņu noslēgumā vērtīgo dāvanu saņēma pulka komandieris K. Tikmanis, sirsnīgi pateikdamies un savā runā norādot, ka mazpulkos aug jauna aizsargu paaudze. No savas puses aizsargu pulks mazpulkiem dāvāja mazkalibra šautenes un vērtīgas grāmatas. — Šinīs nometnēs izpaudās aizsargu un mazpulku sirsnīgā sadarbība. Nometņu labo izdošanos sekmēja II btl. adjutants, Kazdangas lauksaimniecības vidusskolas direktors Fr. Grava, nododams mazpulku rīcībā skolas ēkas un laukus. Aizsargu komandieŗi piedalījās mazpulku militārā apmācībā un pulka medicīniskais personāls nesa sanitāro dienestu.

* Brīvības cīnītāju piemiņas dienā, 16. augustā, Aizputē pulcējās vietējie aizsargi un aizsardzes un devās uz svinīgo dievkalpojumu baznīcā. Piemiņas dienu atzīmēja visas pulka nodaļas, pulcēdamās dievkalpojumos. Dienu iepriekš, 15. augustā, Jūrkalnē, pie staltā, jūrkalniešu pašu celtā brīvības cīnītāju pieminekļa, notika plašas svinības ar dievkalpojumu, runām un koŗa dziesmām. Vaiņagu pulka saimes vārdā ar piemērotu patriotisku uzrunu nolika pulka kom. pal. J. Zvirbulis. Dziedāja Jūrkalnes aizsargu koris diriģenta Zikmaņa vadībā.

9. M. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces gājienā uz kritušo brīvības cīnītāju pieminekli Lisaskalna kapos.

7. Valkas pulks.

* 9. augustā Smiltenē pulcējās pulka labākie 20 motociklisti, lai piedalītos štāba rotas rīkotās sacensībās. Pirms sacīkstēm motociklisti pilsētas tirgus laukumā sakārtojās parādei, ko komandēja štāba rotas kom. inž. O. Pūpols, pieņēma II btl. kom. J. Rudzītis. Sacensībās ietilpa 30 klm. brauciens ar dažādiem šķēršļiem un uzdevumiem, kā pārkļūšanu bojātam tiltam, lauku mājas atrašanu, izlūkošanu, šaušanu, bet pēc atgriešanās bija jāatbild uz tiesnešu 2 jautājumiem no reglāmenta. Kā ātrākais distanci veica gr. kom. A. Kazāks (Latvijas rekordists). 1. vietu sacīkšu visu uzdevumu veikšanā ieguva vada serž. Cināts, 2. v. — gr. kom. R. Jekums, 3. v. — aizs. Berkolds. Uzvarētāji saņēma balvas.

* Vijciema aizsargi un aizsardzes 16. augustā deva svinīgo solījumu. Kopējai nodaļas un mazpulka parādei sekoja Zemnieku Drāmas izrāde «Zeme svētī».

* 16. augustā svinīgo solījumu deva Palsmanes aizsargi un aizsardzes. Aizsargu un sabiedrisko organizāciju parādi pie Brīvības pieminekļa pieņēma pulka kom. K. Briedis. Pamatskolā ar priekšnesumiem uzstājās aizsargu dubultkvartets A. Zālītes vadībā.

* Annas nodaļas izrīkojumā, 30. augustā, Annā, viesojās Mālupes aizsargu drāmatiskā trupa.

* 30. augustā Vijciema nodaļa atklāja jaunierīkoto sporta stadiju. Svinības sākās ar aizsargu, aizsardžu, mazpulka un sabiedrisko organizāciju gājienu uz Beverīnas pilskalnu. Tur pie karoga masta goda sardzē nostājās aizsargi ar karogu un mazpulcēni. Pulka kom. K. Briedis uzrunāja sapulcētos, pēc kam, valsts himnai atskanot, augstu pār egļu galotnēm Beverīnas pilskalna mastā uzvijās valsts sarkanbaltsarkanais vienības simbols — nacionālais karogs, un svētku dalībnieki jūsmīgi sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, iekšlietu ministru V. Gulbi un ministru A. Bērziņu. Pēc karoga svinīgas pacelšanas senču vecajā pilskalnā, gājiens devās uz jaunizbūvēto sporta stadiju, kuŗu atklāja pulka kom. K. Briedis. Sacensības vieglatlētikā vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Pubulis.

11. T. a. p. kadra manevros.

8. Valmieras pulks.

* Svinīgo solījumu 2. augustā deva Braslavas aizsargi un aizsardzes. Pēc dievkalpojuma, ko noturēja mācītājs Blūmbergs, pulka kom. A. Prauliņš runāja par svinīgā solījuma nozīmi. Svētkus koŗa dziesmām kuplināja nodaļas koris.

* Uzvaras svētku dienu, 16. augustu, Mazsalacas aizsargu saime bija izraudzījusi, lai tajā iesvētītu aizsargu uzkoptos igauņu kaŗavīru kapus Salacas upes līcī.

Apm. 1 klm. gaŗš gājiens no pilsētas devās uz Salacas krasta nogāzi, kur dzīvžoga sargāta, upes līcī atrodas Mazsalacas aizsargu iekoptā 2 nezināmu igauņu kaŗavīru atdusas vieta.» Kapu iesvētīšanas runu teica igauņu māc. F. Štokholms, kas uz svinībām bija ieradies no Tallinas. Viņš uzsvēra, ka latvjus un igauņus vieno kopējas vēstures gaitas. Brāļu kapu komitejas pārstāvis, Rīgas mācītājs E. Bergs, savā svētrunā pasvītroja, ka latvju un igauņu draudzība pastāv jau no senām dienām. Lūgšanu noturēja mācītājs A. Skrodelis. Viņš paziņoja, ka nezināmo igauņu kaŗavīru atdusas vietas izkopšanai vietējie aizsargi ziedojuši 229 darba dienas un naudā Ls 523,—. Kapi izbūvēti pēc LLK instruktora Nesaules projekta. Aizsargi kapu izdaiļošanu vēl turpinās, ierīkojot kāpnes un uzpošot apkārtni.

Kā pirmais vaiņagu uz kapiem nolika kaŗa ministra un armijas komandieŗa vārdā artilerijas inspektors ģen. A. Danebergs. Savā uzrunā viņš izteica pārliecību, ka ceļš uz šiem kapiem nekad neaizaugs, jo te atdusas kaŗavīri, kas pirms 17 gadiem atdeva dzīvības par Latvijas un Igaunijas brīvību. Igaunijas valdības vārdā runāja Igaunijas sūtņa v. i. sekretārs Kruuss. Viņš pateicās Mazsalacas aizsargiem par kapu vietas glīto veidojumu un norādīja, ka abu tautu kaŗa gados vienotājas saites tagad miera laikā kļuvušas vēl stiprākas. Igaunijas armijas vārdā vaiņagu nolika militārais atašejs pltn. Saarsens. Orķestris izpildīja Igaunijas himnu. Aizsargu štāba, 8. V. a. pulka, apriņķa pašvaldības, Mazsalacas pilsētas un draudzes vārdā vaiņagu nolika pulka kom. A. Prauliņš.

Litenes aizsargi.

Svinības noslēdzās Saviesīgā biedrībā ar Zemnieku Drāmas teātŗa izrādi «Karogs aicina».

* Pulka sporta kluba Rūjienas nodaļu atklāja 23. augustā.

* Pulka pirmais eskadrons, kopā ar atsevišķo artilerijas divizionu Cēsīs, 23. augustā Valmierā rīkoja jāšanas sacīkstes. Piedalījās 30 armijas un aizsargu jātnieki, kuŗu parādi pieņēma divīziona kom. pltn. Kārkliņš. Interesantajā programmā — maiņas jāšanā virsniekiem, šķēršļu pārvarēšanā, zirgu kājbumbas spēlē, džigitēšanā u. c. daudzie apmeklētāji noskatījās ar kāpinātu uzmanību. Šķēršļu pārvarēšanā aizsargiem 1. vietu ieguva Kauguru nod. aizs. Bērziņš ar ķēvi «Mira», 2. v. — Kokmuižas nod. gr. kom. Rozenbergs ar «Irmu», 3. v. — Rencēnu nod. aizs. Zaķis ar «Šari». Šķēršļu pārvarēšanā instruktoriem un aizsargiem: 1. v. — A. a. d. serž. Ozoliņš ar «Dimbu», 2. v. — Kokmuižas nod. serž. Leimanis ar «Beni». Laimes konkūrā: 1. un 2. v. savstarpēji sadalīja serž. Ozoliņš un serž. Leimanis. Šķēršļu pārvarēšanā virsniekiem: 1. v. — vltn. Jaunliniņš ar «Kamdēļ», 2. v. — vltn. Bērziņš ar «Lakstiņu». Gludskriešanā: 1. v. — Burtnieku nod. aizs. Ozoliņš ar «Rubīnu», 2. v. — Burtnieku nod. serž. Kiors ar «Liju», 3. v. — Kauguru nod. aizs. Bormanis ar «Miervaldi». Svētki noslēdzās ar efektīgu baterijas izbraukšanu pozicijā un tanku apkaŗošanas demonstrējumu. Pulka kom. A. Prauliņš uzvarētājiem izdalīja balvas.

9. Madonas pulks.

* Par pulka vecāko aizsardzi iecelta Olga Rezovska.

* Pulks, kopā ar apriņķa pašvaldībām un organizācijām, 16. augustā atklāja Latvijas brīvības cīņās kritušo varoņu pieminekli Lazdonas draudzes pareizticīgo kapos Lisaskalnā. Goda sardzē pie pieminekļa stāvēja aizsargi, aizsardzes, ugunsdzēsēji un skolu jaunatne. Pēc garīgā akta pašvaldību vecākais A. Mūrnieks teica ievada runu. Pieminekli atklāja kaŗa ministrijas pārstāvis pltn. Kalniņš. Krītot pieminekļa aizsegam, orķestris spēlēja valsts himnu. Uz pieminekļa uzraksts: «Par Latvijas brīvību kritušiem varoņiem 1919./20. gadā.» Pulka štāba rotas koris nodziedāja vairākas dziesmas. Krāšņus vaiņagus nolika Madonas pilsētas galva M. Šteinbergs, pašvaldību vecākais A. Mūrnieks, ģimnazijas direktors Aizpurītis u. c. Kapos pulcējās ļoti daudz Madonas un apkārtnes iedzīvotāju.

* Pulka šaušanas sacīkstes, pulka šautuvē, Madonas Smeceres silā, notika 29. augustā. Sacīkstes vadīja pulka kom. pal. A. Krēvics.

* Pulka aizsardžu dienas notika 29. un 30. augustā, Madonā. Ieradās pāri par 400 aizsardzes no pulka visiem pulciņiem. Plašo sanāksmi aizsargu namā ievadīja garīgs akts. Aizsargu štāba instruktore L. Torgani un vairāki ārsti nolasīja referātus. Aizsaržu uzmanību sevišķi saistīja Dr. med. Vīgantes referāts par veselības kopšanu. Kā pirmās, tā otrās dienas vakarā notika mūzikāli-vokāli aizsardžu priekšnesumi. Vērtīga bija aizsardžu darbu izstāde. No apriņķa visiem pagastiem bija izstādīti aizsardžu rokdarbi, audumi, adījumu raksti, tautiskie tērpi, dažādi augļu pārstrādājumi, konservi un parādīta galda klāšana.

Aizsardžu dienu noslēgumā aizsardzes apmeklēja kritušo brīvības cīnītāju pieminekli Lisaskalna kapos, kur nolika vaiņagu.

* Pulka tieslietu pārzinis, zvērināts advokāts Lazdiņš, pulka dalībniekiem un dalībniecēm juridiskus padomus sniedz par brīvu.

10. Cēsu pulks.

* 3. augustā mūžībā aizgāja štāba bataljona aizsardžu pulciņa kasiere Marija Pavlovska. Nelaiķes mirstīgās atliekas ar pienācīgu godu guldīja Smiltenes kapos. Izvadīšanā piedalījās arī pulka kom. M. Treijs.

* Rosīgu darbību attīstījusi Rankas aizsargu nodaļa, ieņemdama vadošu vietu arī visas plašās apkārtnes kultūrālās dzīves pasākumos. 23. augustā nodaļa sarīkoja Rankas novada otros dziesmu svētkus, kuŗos piedalījās deviņi koŗi ar 300 dziedātājiem. Svētkus atklāja informācijas un propagandas daļas pr-ks J. Mežaraups. Svētku atklāšanā piedalījās arī pulka kom. M. Treijs un saimniecības priekšnieks J. Ringmanis. Svētki bija kupli apmeklēti. Rankas nodaļu vada A. Bauers.

* Pulks uzņēmies izstrādāt Cēsu pilsētai pasīvās gaisa aizsardzības plānu, kāds tai nepieciešams saskaņā ar likumu par pasīvo gaisa aizsardzību. Plāna izstrādāšana uzdota pulka gāzu virsniekam E. Smilgam.

* Pulka šaušanas sacīkstes Cēsīs, 30. augustā, vadīja pulka kom. pal. kapt.-ltn. R. Freibergs. Šaušanā no kaŗa šautenēm rotu sacensībā 1. v. ieguva 9. rota ar 256 punktiem, 2. v. — 5. r. ar 244 p., 3. v. — 3. r. ar 221 p. Grupu šaušanā no kaŗa šautenēm nodaļu sacensībā 1. v. — Lizuma nod. ar 182 p., 2. v. — Raunas nod. ar 166 p., 3. v. — Priekuļu nod. ar 160 p. Individuālā šaušanā no kaŗa šautenēm otrā klasē 1. v. izcīnīja A. Krūmiņš (Raunas n.), 70 p., trešā klasē 1. v. — J. Odiņš (Sērmukšu nod.), 59 p. Šaušanā no patšautenēm 1. v. — A. Krēsliņš (Raunas nod.). Snaipeŗu šaušanā 1. v. — M. Harju (pulka ieroču meistars). Šaušanā no automatiskām pistolēm 1. v. — K. Auziņš (štāba btl.). Vecāko aizsargu sacensībā 1. v. — O. Dambrovs (Lizuma nod.), 51 p., 2. v. — J. Ozoliņš (Dalbes nod.), 47 p. Pulka meistara nosaukumu ieguva J. Leitis (Lizuma nod.) ar 190 punktiem.

Pēc šaušanas sacīkstēm pilsētas sporta laukumā notika pulka sporta svētki. Militārā sacensībā 1. vietu izcīnīja I btl. sakaru vads. Uzvarētājiem izdalīja balvas.

11. Tukuma pulks.

* Jaunpils sadraudzīgā biedrība kopā ar aizsargu nodaļu un organizācijām rīkoja 16. augustā Jaunpils II dziesmu dienu, kuŗā piedalījās 22 koŗi un kuŗu atklāja ministrs A. Bērziņš. Starp koŗiem bija arī apkārtnes aizsargu vienību dziesmotās saimes.

* Pulka šaušanas sacīkstes ar šautenēm, karabiniem, patšautenēm un revolveŗiem notika 30. augustā, pulka šaujlaukā pie Putniņu meža.

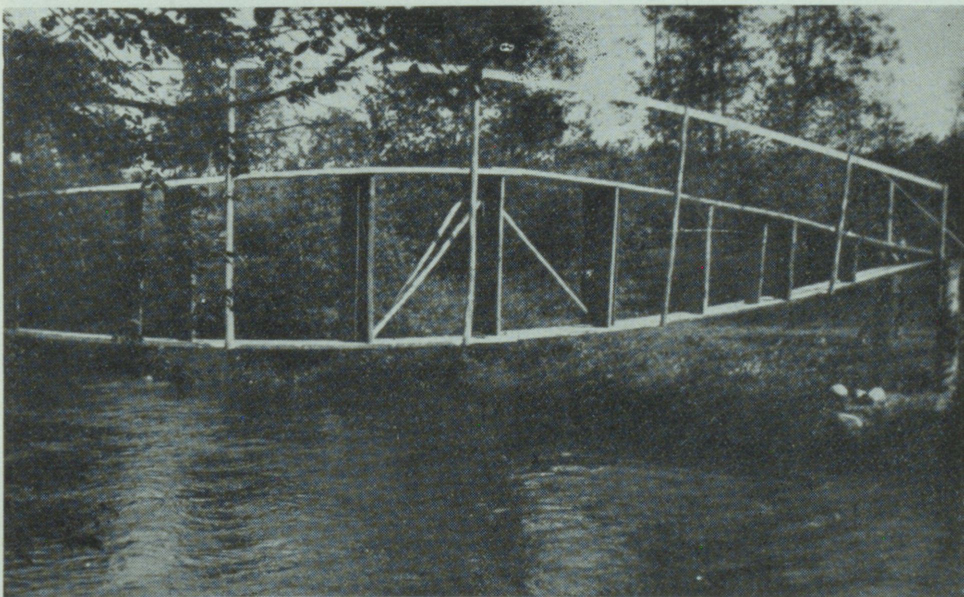
* Pūres nodaļa 16. augustā uzveda V. Lāča «Tālo ceļu», Podnieka režijā.

12. Ilūkstes pulks.

* Pulks 15. aug. rīkoja Bebrenē trešos Ilūkstes apriņķa dziesmu svētkus. Tie sākās ar apvienoto koŗu gājienu pie kritušo varoņu pieminekļa, kur nolika vaiņagu. Uzrunu teica kultūrālās nozares vadītājs K. Upītis. Dziedāja koris. Svētbrīdī ap pieminekli pulcējās ap 10.000 cilvēku.

Dziesmu svētkus atklāja Informācijas un propagandas daļas priekšnieks J. Mežaraups. Pēc tam koŗi virsdiriģentu J. Stūrīša un J. Stērstiņa vadībā skandināja dziesmas, kas skaisti aizšalca pāri parkam. Vairākas dziesmas nācās atkārtot.

* 23. aug. notika II bataljona aizsardžu diena Bebrenē. Šis pēc skaita ir trešais šāda veida sarīkojums pulkā. Ieradušies 101 aizsardze. Sanāksmi

14. K. a. p. aizsargu celts tilts pār Cieceres upi.

atklāja pulka kom. palīgs K. Vilciņš. Par nacionālās apziņas kopšanu runāja aizsardžu instr. L. Torgani. Tālākie referenti — pulka vec. ārsts A. Kalniņš, 3. rotas ārste A. Egle un ārste Zariņa apskatīja veselības kopšanu. Par «latvisku māju» stāstīja stud. arch. A. Teivēns. Noslēgumā skaisti izskanēja pulciņu rūpīgi sagatavotās dziesmas un deklamācijas.

13. Bauskas pulks.

* 23. augustā Iecavā atklāja pieminekli tautas brīvības un Latvijas neatkarības cīnītājiem — 4. Valmieras kājnieku pulka kritušajiem karavīriem. Svinībās ieradās ministrs A. Bērziņš, techniskās divīzijas komandieris ģen. Kurelis, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, 4. V. k. p. kom. plkv. Skujiņš, dzejnieks Ed. Virza u. c. Ministru ar pavadoņiem sagaidīja pulka kom. Vērpelis. Goda ierindā stāvēja arī Iecavas aizsargi un aizsardzes. Atklājot pieminekli, ministrs A. Bērziņš, starp citu, teica:

«Šis piemineklis ir piemiņas zīme arī visiem tiem, kas cīņās gājuši par neatkarīgu Latviju, vienalga, kur un kādā laikā šīs cīņas risinājušās, jo latviešu tauta nav savu brīvību saņēmusi nejaušu apstākļu sagadīšanās rezultātā, latviešu tauta nav augusi brīvībai tikai vienu gadu vai vienu gadu desmitu. Latviešu tauta kopš tiem laikiem, kad šinīs novados ir atskanējuši svešu karavīru soļi, ir atgājusi atpakaļ savās lauku sētās, un ja lielceļi un pilsētas ir bijušas pakļautas svešām varām, tad lauku sēta ir bijusi vienmēr brīvu cilvēku sargāta un auklēta. Šinī lauku sētā latviešu zemnieks ir nevien saglabājis latviešu valodu un tikumus, bet arī dziņu un gribu pēc neatkarības un brīvības.»

* Lielu pretimnākšanu aizsargiem izrāda Bauskas pilsēta. Pagājušā gadā pilsēta pulkam svītrojusi izrīkojumu izpriecas nodokli un pazeminājusi elektrības tarifu aizsargu nama apgaismošanai kopā par Ls 1.600,—. Pulks savukārt katrā tautas izrādē strādniekiem un skolēniem izsniedz 150 brīvbiļetes.

14. Kuldīgas pulks.

* 9. augustā pulks Saldū svinēja savus 17. gada svētkus. Tos ievadīja Saldus baznīcā ar dievkalpojumu, kuru vadīja pulka mācītāji R. Vanags, J. Kangars un J. Vējiņš. Uz svinībām ieradās aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba saimniecības daļas priekšnieks F. Upelincis un Lauksaimniecības kameras jaunatnes un mazpulku audzināšanas nodaļas vadītājs agr. Andersons. Pēcpusdienā uz tirgus laukuma notika aizsargu parāde, kuru komandēja pulka komandieris J. Kalve, bet pieņēma aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls. Ar trīskārtēju «Lai dzīvo» sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kara ministru ģen. J. Balodi, ministrus V. Gulbi un A. Bērziņu un armijas komandieri ģen. K. Berķi. Pēc tam apriņķa vecākais Vilks apriņķa pagastu un pilsētu pašvaldību vārdā kā dāvanu nodeva pulkam smago automašīnu. Jaunatnes un mazpulku audzināšanas nodaļas vadītājs agr. Andersons sveica aizsargu saimi LLK priekšsēdētāja Dzērves uzdevumā un pasniedza pulka komandierim Kuldīgas apriņķa mazpulku dāvāto patšauteni. Par dāvanām pateicās pulka komandieris J. Kalve, nododot dāvinātājiem atzinības adresi. Pēc parādes aizsargu vadība un viesi apmeklēja Latvijas armijas pirmā virspavēlnieka pulkv. O. Kalpaka nāves vietu Airītēs. Vakarā Kalnamuižas parkā apvienotie aizsargu koŗi izpildīja plašu koncerta programmu. Svētkos bija ieradušies arī viesi no Lietuvas — mazpulku vadītājs agr. V. Tiškuss un mazpulku inspektors J. Meiliunass.

15. Liepājas pulks.

* Pulka jūras aizsargiem 8. augustā Liepājas jachtkluba telpās bija labi apmeklēti gadskārtējie jūrnieku svētki. Svētkos demonstrēja dažādus ūdens un sauszemes sporta priekšnesumus.

* Gaviezes nodaļa 16. augustā svinēja nodaļas 15 gadu un aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Pēc dievkalpojuma notika parāde, kuru pieņēma pulka saimniecības priekšnieks Hasmanis. Brīvā dabā izrādīja V. Zonberga «Seržants Vīksna». Aizsargi atzīmēja arī sava nodaļas pr-ka K. Landera 10 gadu darbību.

* Lietuvas aizsargu Skodas vienība 16. augustā svinēja 15 g. pastāvēšanas svētkus. Svētkos kā viesi piedalījās 15. Liepājas aizs. pulka III btl. vairāki komandieŗi un aizsargi, bataljona kom. Ģibieša un viņa adjutanta Dūkstenieka vadībā. Viesus pie robežas sagaidīja Lietuvas aizsargu organizāciju pārstāvji. Skodas pilsēta bija greznota abu valstu karogiem. Svinīgā ceremonijā III btl. komandierim Ģibietim Lietuvas aizsargu vadība pasniedza nacionāli mākslinieciskā stilā darinātu «signāltauri», kā simbolu kopējai aizsargu sadarbībai. Aizsargu parādē un svinīgā solījumā sumināja mūsu un Lietuvas valsts vadoņus. Svētki noslēdzās ar kopējām vakariņām, dziesmām un runām.

16. Jelgavas pulks.

* 8. augustā Jelgavā no visiem apriņķa pagastiem pulcējās aizsardzes uz aizsardžu dienu. Atbraucējas no Hercoga Pēteŗa ģimnazijas kopējā gājienā devās uz Latviešu biedrību. Ieradušās vairāk kā 800 aizsardzes, un plašā Latviešu biedrības zāle tās tikko spēj uzņemt. No Rīgas ieradies aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un aizsardžu instruktore L. Torgane. No 7. Valkas aizsargu pulka atbraukusi pulka vecākā aizsardze Eliāse un štāba rotas pulciņa priekšniece Šmite. Plašo aizsardžu sanāksmi ievadīja ar garīgu aktu, kurā izjustu svētrunu teica māc. Voitkus, pēc kam aizsardzes apsveica pulka komandieŗa palīgs Kampars. Atklāšanas runu teica aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, un aicināja sanāksmes dalībnieces aizsardžu dienā smelties jaunus spēkus un atziņas darbam, par labu mūsu valstij. Pulka vecākā aizsardze Lejiņa izteica prieku, ka aizsardzes ieradušās tik kuplā skaitā, un aicināja sumināt Valsts Prezidentu, kaŗa ministri, iekšlietu ministri un valdību — ar Dziesmu brīvai Latvijai. Tad sākās vairākas lekcijas, kas turpinājās līdz pl. 17, kad aizsardzes Latviešu biedrībā noskatījās teātŗa izrādi «Vecais pilskungs». Vakarā Hercoga Pēteŗa ģimnazijā notika vakara junda. Sanāksmes otrā dienā pēc dievkalpojuma Sv. Annas baznīcā aizsardzes piedalījās dziesmu un mūzikas svētkos.

* Pulka vadība un vienības jau ilgāku laiku gatavojušās svarīgam notikumam pulka un Zemgales dzīvē — pulka rīkotiem Zemgales IV dziesmu un mūzikas svētkiem. Tie notika 9. aug. Jelgavā. Svētkus ievadīja pulka 42 dalībnieku un dalībnieču godalgošana par priekšzīmīgu kārtību un tīrību lauku sētā. Tāpat pulka kom. Ausmanis godalgoja zvaigžņu brauciena dalībniekus, pulka aizsargus-sportistus, kas no dažādām Zemgales malām bija devušies uz Zemgales svētkiem Jelgavā.

Nīgrandes aizsargu nams.

16. J. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces un viesi.

Pēcpusdienā lielais koŗu gājiens ar karogiem un 5 orķestŗiem no aizsargu nama devās uz Vienības parku, pie kam gājiena priekšgalā jāja 3 senlatviešu kareivji ar signāltaurēm. Gājiens bija pulcējis Jelgavas ielās ļoti lielas ļaužu masas, kas devās līdzi gājienam uz Vienības parku, tā kā tur īsā laikā sapulcējās pāri par 20.000 klausītāju.

Svētkos ieradās finanču ministrs L. Ēķis ar kundzi un dēlu. Ministru uz Rīgas—Jelgavas apriņķa robežām sagaidīja pulka kom. Ausmanis, garnizona priekšnieka v. i. pltn. Kēlers, pils. galva H. Štolcs, apr. vecākais Dārznieks u. c. Pie vienības dārza ministru sagaidīja aizsargu un aizsardžu goda sardze un svētku rīcības komiteja ar tās priekšsēdi zv. adv. Lauku. Ministra kundzei skaistus ziedus pasniedza pulka vecākā aizsardze Lejiņa. Ieejot parkā, publika ministru sagaidīja ar aplausiem, bet koristi ar ziediem. Pēc rīcības komitejas priekšsēža adv. Lauka uzrunas un Valsts Prezidentam nosūtītās telegrammas nolasīšanas, finanču ministrs L. Ēķis teica lielo svētku runu. Ministrs iepazīstināja daudzos klausītāju tūkstošus ar valdības pēdējā laika darbību un vairākiem svarīgiem valsts saimnieciskiem jautājumiem. Ministrs izteica atzinību Jelgavas aizsargu pulkam un nodeva vispārības lietošanā jaunbūvēto estrādi. Svētku runu ministrs nobeidza vārdiem:

«Atklājot šodien jūsu 4. dziesmu svētkus, atļaujiet novēlēt Jelgavai un visai Zemgalei ziedošus un mierīgus laikus. Lai visiem būtu lemts mierā strādāt katram savā vietā un savā darbā, kā to teicis Valsts Prezidents, un lai tur, kur latvju dziesmas skan un latvju rokas strādā, darbs veiksmīgi risinās. Lai mūžam jums būtu lemts šai zemē dzīvot, dzīvot gadu tūkstošus, desmit tūkstošus, kā to darījuši jau mūsu senči, lai mūžam Jelgavā, Zemgales galvaspilsētā un Zemgales zaļajās druvās skan latvju dziesma, un mūžam skan latvju himna — Dievs, svētī Latviju!»

Pēc valsts himnas klātesošie uzsauca trīskārtīgu «Lai dzīvo!» Valsts Prezidentam K. Ulmanim, finanču ministram L. Ēķim un visam ministru kabinetam. Svinīgajam svētku un jaunbūvētās estrādes atklāšanas aktam sekoja kopkoŗu koncerts virsdiriģenta Jēkaba Mediņa un Leonīda Vīgnera vadībā. Koncertā piedalījās arī pulka štāba orķestris Reinholda vadībā un 3. J. k. p. orķestris diriģenta A. Beņķa vadībā. Koncertu noklausījās arī finanču ministrs ar kundzi. Svētku koncerta labo izdošanos lielā mērā veicināja labais laiks un zemgaliešu mīlestība pret dziesmām.

17. Rēzeknes pulks.

* Pulks nolēmis atzīmēt Latgales atbrīvošanas cīņu vietas, uzstādot tur pieminekļus mūsu varonīgajiem kaŗavīriem, kas 1920. gadā, cīnīdamies ar stiprāku ienaidnieku, guva spīdošu uzvaru. 16. augustā šādus pieminekļus atklāja 3. Jelgavas kājnieku pulka kauju vietā — Daugavpils—Rēzeknes šosejas malā, pie Rušenicas upes, Silajāņu pagastā, un 1. Liepājas kājnieku pulka kauju vietā — Varakļānu pag., pie Liel-Strodu ciema. Atklāšanas svinībās ieradās Rēzeknes garnizona pr-ks ģen. Bachs, 9. R. k. p. kom. plkv. Liepiņš, 1. L. k. p. pārstāvis pltn. Rutulis, aizsargu štāba apmācības daļas pr-ks kapt. J. Ķikulis, 3. J. k. p. pārstāvis kapt. Šmits, Rēzeknes pilsētas galva Priedulāns, apriņķa pašvaldību vecākais Kozul-Kaža u. c.

Uzvaras pieminekļa atklāšana klusajā Silajāņu pagastā pie Rušenīcas izvērtās par jo plašām svinībām, kādas te valsts pastāvēšanas laikā vēl nebija piedzīvotas. Sapulcējās ap 5000 apkārtnes iedzīvotāju. Pieminekli kaŗa ministra un armijas komandieŗa uzdevumā atklāja ģen. Bachs, izteikdams pateicību par pieminekļa celšanu 17. Rēzeknes aizsargu pulkam. Pēc tam svinību dalībniekus uzrunāja 3. J. k. p. pārstāvis kapt. Šmits un pulka kom. Zarāns. Daudzie organizāciju pārstāvji pie pieminekļa nolika ziedus. Klātesošie ar trīskārtīgu «Lai dzīvo!» sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, valdību, armiju un viņas vadītājus. Šekoja vietējo aizsargu, aizsardžu, skautu, mazpulcēnu un jaunatnes parāde, ko pieņēma ģen. Bachs. Uz atklātā pieminekļa uzraksts: «3. Jelgavas kājnieku pulka cīņu vieta uzvaras gājienā pa Latgali 1920. g. 16. janvārī. Mēs nesām sauli, brīvību un patstāvību Latvijai.»

No Rušenīcas svētku viesi automašīnās devās uz Varakļāniem, kur ģen. Bachs atklāja pieminekli 1. Liepājas k. p. cīņu vietā. Šeit bija sapulcējušies ap 10.000 svinību dalībnieku. Uzrunu teica 1. L. k. p. pārstāvis pltn. Rutulis. Skaistu vārpu vaiņagu nolika arī vietējie mazpulks. Uz pieminekļa uzraksts: «1. Liepājas kājnieku pulka cīņu, upuŗu un uzvaras vieta Latgalē

Par kārtību un tīrību lauku sētā apbalvotie 16. J. a. p. dalībnieki un dalībnieces.

1. Liepājas kājnieku pulka cīņu vietā, Varakļānos, 17. R. a. pulka celts piemineklis.

1919. g. 26. augustā. Ar asinīm mēs pirkām katru savas zemes stūrīti — tā tagad mūsu.»

* Barkavas aizsardžu pulciņš 30. augustā svinēja 10 gadu pastāvēšanas svētkus un atklāja kapa pieminas akmeni atbrīvošanas cīņās kritušam kareivim Lakstīgalam. Svinības sākās ar dievkalpojumu Barkavas katoļu baznīcā. Pēc tam pulka koamndieris Zarāns atklāja kapa pieminas akmeni. Sekoja parāde un aizsargu un aizsardžu apbalvošana. Vakarā notika svētku akts un koncerts, kuŗu izpildīja aizsargu koris, aizsardžu dubultkvartets un pulka štāba orķestris.

* Maltas nodaļa 30. augustā rīkoja Rozentavas parkā brīvdabas izrādi. Uzveda J. Akuratera «Viesturu».

* Vidsmuižas nodaļa 30. augustā pasniedza mazpulkam karogu. Svinības notika reizē ar pamatskolas pamatakmeņa iesvētīšanu. Nodaļas aizsargu dāvāto karogu pulka kom. J. Samiņš pasniedza novada mazpulku inspektoram agr. Butneram, kas karogu nodeva tālāk mazpulka priekšniekam.

* Par 8. rotas komandieri ar 15. jūl. iecelts P. Ūdris.

18. Daugavpils pulks.

* Pulka šaušanas sacīkstes risinājās 30. augustā, Zemgales divīz. šaujlaukā pie Vecsētas. Sacīkstes vadīja pulka komandieŗa palīgs kapteinis Knospiņš. Klāt bija arī pulka komandieris D. Silaus. Sacīkstēs tika sasniegti teicami rezultāti, kas rāda, ka šaušanas māksla pulkā stipri progresējusi. Sevišķi iepriecinošus saniegumus uzrādīja sakaru bataljona, Krustpils pag. un Krustpils pilsētas aizsargi. Piedalījās ap 130 aizsargu komandieŗi un aizsargi. I klases šāvējiem no šautenēm: 1. v.—J. Dimze (sakaru bataljons) ar 73 p.; 2. v. — P. Rāviņš (Ungurmuižas nod.) 70 p. II klases šāvējos 1. v. — P. Rudzītis (Krustpils pag.) 75 p.; 2. v.—St. Grundāns (Krāslavas nod.) 65 p.; 3. v. — R. Resnis (Krustpils pag. nod.) 64 p. Ar pistolēm: 1. v. — Rob. Krūmiņš (Ungurmuižas nod.) 6 l.; 2. v. — Rūd. Krūmiņš (Krustpils pils. nod.) 6 l.; 3. v. — A. Bušs (Krustpils pag. a. n.) 5 l. Ar patšautenēm: 1. v. — V. Suldriks (Krustpils nod.) 7 p., 12 l.; 2. v. — Kurts (Krustpils pils. nod.) 6 p., 9 l. Snaipeŗu šaušanā: 1. v. — Jūl. Grūbe (Kapiņu nod.) ar 8 p.; 2. v.—K. Ābeltiņš (Krustpils pils. nod.) ar 7 p. — Iekšlietu ministra V. Gulbja ceļojošo balvu, sudraba kausu, labākajam šāvējam — aizsargam ar šauteni ieguva sakaru bataljona aizsargs J. Dimze. — Pilsētas valdes dāvāto ceļojošo balvu, sudraba kausu, labākajam šāvējam — aizsargu komandierim ar šauteni ieguva Krustpils pag. nod. vada komandieris Rudzītis. Grupu šaušanā 1. v. ar 318 p. izcīnīja sakaru bat. šāvēji, iegūstot Daugavpils latviešu krāj-aizdevu s-bas ceļojošo balvu — sudraba kausu.

* Līvānu pilsētas valde, uz nodaļas ierosinājumu, samazinājusi aizsargiem dzīvokļa nodokli par tekošo gadu no 25%—50%. Tāpat nolēma atlaist nodokli par aizsargiem piederošiem zirgiem, kuŗus lieto pie dienesta pienākumu pildīšanas. Šādu pretimnākšanu aizsargiem Līvānu pilsētas valde izdara jau otro gadu.

* Asūnes nodaļai 6. augustā bija Kikovkas viensētas upes līcī izrīkojums ar sporta un tautas deju priekšnesumiem.

* Sakaru btl. saimniecības priekšnieks Ludkēvičs labi iekārtojis bataljona saimniecību, sagādājis līdzekļus un veikli noorganizējis pulka orķestri, par ko pulka komandieris izteicis Ludkēvičam pateicību.

* Ar 1. augustu pulkā nodibināta Krāslavas pilsētas nodaļa.

19. Jaunlatgales pulks.

* Pulka šaušanas sacīkstēs labākos panākumus individuālā šaušanā no kaŗa šautenēm guva Vīksnas nod. aizs. A. Liepacis ar 66 punktiem, 2. v. — Kacēnu nod. aizs. V. Eglītis (59 p.). Šaušanā no patšautenēm 1. v. — Rugāju nod. vada kom. A. Cops, 2. v. — Kacēnu nod. aizs. P. Eglītis. Šaušanā no pistolēm 1. v. — 4. rotas kom. A. Skroderis. Grupu šaušanā no šautenēm 1. vietu izcīnīja II bataljons ar 259 p. Pēc sacīkstēm aizsargu namā pulka labākiem šāvējiem pasniedza balvas.

* Ar 9. jūliju pulkā nodibinātas Upmales un Vīksnas nodaļas un aizsardžu pulciņi.

* Baltinavas pagasta valde, sadalot 1935./36. g. budžeta atlikumu, nolēmusi ziedot Baltinavas aizsargu nama celšanai Baltinavā Ls 1000,—. Jācer, ka šo sabiedrisko pasākumu atbalstīs arī citas organizācijas un labvēļi.

* Viļakas pagasta izglītības biedrība «Zvaigzne» nodevusi aizsargu nodaļas rīcībā savās telpās vienu istabu, kuŗā aizsardzes tagad iekārto mītni ar lasāmgaldu un bibliotēku. Aizsardžu pulciņš rudens periodā nodomājis sarīkot sakņaugu pārstrādāšanas un sanitāros kursus. Viļakas nodaļa nesen sarīkoja plašu sarīkojumu ar bazāru un Zemnieku Drāmas viesizrādi. Sarīkojuma bazāram un loterejas galdam aizsardzes bija dāvājušas vērtīgus rokdarbus un citas mantas. Sarīkojums deva atlikumu Ls 800,—, kas nolemts patšautenes iegādei, kādam nolūkam arī Viļakas pag. pašvaldība dāvājusi Ls 400,—.

* Linu apstrādāšanas b-ba «Šķiedra», kuŗas sēdeklis atrodas Rīgā, L. Jēkaba ielā 20/22, bet nodaļas vairākos Latgales centros un pilsētās, starp tiem arī Jaunlatgales pilsētā, ziedojusi pulka vajadzībām Ls 500,—.

* Augšpils aizsargi un aizsardzes ekskursijā apmeklēja Siguldu un tautas svētnīcu Rīgā — Brāļu kapus.

* Gauru aizsargi un aizsardzes stājušies pie līdzekļu vākšanas nama celšanai Gauros, kas kalpotu visām sabiedriskām vajadzībām. Īsā laikā šim nolūkam jau savākti vairāk kā Ls 2000,—. Nama būves fondam ziedo gan darba dienas, gan dažādus mate-

Aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu uzrunā kuģu īpašnieku pārstāvis A. Kalniņš, nododams aizsargiem dāvāto lidmašīnu.

Lidotājs-nodaļas priekšnieks Konstantīns Reichmanis — labākais aizsargu un civīlās aviācijas lidotājs 1935. g.

riālus. Piemērotu zemes gabalu dāvājusi pagasta pašvaldība.

* Augusta mēnesī pabeigti būvdarbi pulka un 3. robežsargu bataljona kopēji celtam sporta stadijam — Jaunlatgales sporta laukumā. Stadija būve izmaksājusi vairāk kā Ls 10.000,—.

* Pulks nolēmis ierīkot Jaunlatgalē, Aizsargu namā, pastāvīgu kīno un rūpēties, lai iedzīvotāji dabūtu redzēt vērtīgas filmas. Kīno atklāšana nolikta uz 20. septembri. Uzstāda jaunākos un modernākos skaņu filmu aparātus. Kīno ierīkošana uzticēta VE fabrikai un izmaksās ap Ls 8.000,—.

Dzelzceļu pulks.

* 29. un 30. augustā Pļaviņās pulcējās pulka visu vienību apm. 950 aizsargi un aizsardzes. Apvidū uz Krustpils—Gulbenes pusi noturēja aizsargu kaujas mācības, pulka kom. pal. kapt.-ltn. Grīvāna vadībā. Pļaviņās palikusē komandieŗu un aizsargu daļa izveda Pļaviņu maskošanu pret gaisa izlūkošanu un uzbrukumu. Maskošanu vadīja Sapieŗu pulka kapt. Konstants. Apmācībās piedalījās 3 armijas virsnieki un 5 instruktori. Aizsardzēm Pļaviņu ģimnazijas telpās bija pulka aizsardžu dienas. Sanāksmi atklāja pulka kom. J. Ozoliņš, pēc kam abas dienas turpinājās referāti. Pirmās dienas vakarā Pļaviņu baznīcā notika svinīgs dievkalpojums, ko noturēja pulka mācītājs prof. Maldonis, un garīgs koncerts.

30. augustā Pļaviņas greznojās nacionāliem karogiem par godu ministram A. Bērziņam, kas ieradās aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula un sekretāra K. Kocha pavadīts. Ministrs iepazinās ar aizsardžu darbu sanāksmē, pēc kam uzrunā aizrādīja uz tām grūtībām, ar kādām izkaŗota un veidota Latvijas valsts. «Aizsargu organizācijai nav pašmērķa,» teica ministrs, «bet tās uzdevums kalpot tautas labumam, valsts stiprumam. Arī pirms 15. maija aizsargi un aizsardzes, kopā pulcējušies, aizmirsa polītiskās partijas. Aizsargu tērps padarīja visus vienotus, un visos laikos aizsargu organizācija palika stipra un vienota. 15. maiju nevarēja izvest gadījuma cilvēki, bet gan tikai tie vīri, kas baudīja visas tautas uzticību. Tāpēc arī Tautas Vadonis 15. maijā atrada aizsargus ne tikai uzticīgus sev, bet arī gatavus piedalīties valsts organizēšanas darbā. — Jūs, aizsardzes, ieņemat valsts dzīvē ļoti cienījamu vietu. Visos savos darbos ejat ar lielu gribu kalpot valstij, tautai un ģimenei, ar lielu pienākuma apziņu pret savu darbu. Pēc jūsu darbiem spriedīs nevien par jums pašām, bet arī par visu to organizāciju, kuŗas formu jūs nesat.» Savu runu ministrs nobeidza vārdiem: «Ticiet Latvijai, latvju tautai, Latvijas mūžībai un savam darbam, tad jums nekad netrūks enerģijas, nekad netrūks darba prieka, un tad jūsu darbs ģimenē un valstī būs sekmēm vaiņagots.»

No ģimnazijas ministrs ar pavadoņiem apciemoja aizsargus viņu taktiskās apmācībās, kuŗām noslēdzoties ministrs apstaigāja aizsargu rindas un pēc sasveicināšanās starp citu teica: «Katrai tautai, kas grib pastāvēt un katram pilsonim, kas grib brīvu un neatkarīgu valsti, jābūt gatavam sargāt savu zemi, jo nekad nevar paredzēt, kad darba rīku un apmācību šautenes vietā būs jāņem kaujas ieroči. Ja tautas aizsardzība ir labi noorganizēta, tad tālāk no šās tautas turās ienaidnieki, kas labprāt vājo grib paņemt sev. Jūs esiet kļuvuši arī par mūsu armijas tuvāko atbalstu un rezervi kaŗa apstākļos. Armijas un aizsargu augstākais vadonis ir Valsts Prezidents un aizsargu goda šefs ir kaŗa ministrs. Tas piedod aizsargu organizācijai vēl lielāku un svarīgāku nozīmi. Ar uzticību un paļāvību aizsargi seko Vadonim un iet savās darba gaitās, pildot pienākumus pret valsti un kalpojot tai. Aizsargu organizācijas locekļi ir ne tikai miera, drošības un kārtības sargātāji un armijas rezerve, bet tie ir arī savas tautas goda un vienības sargātāji, labāko īpašību izkopēji un audzinātāji. Esiet vienmēr priekšzīmīgi savas valsts pilsoņi, Tēvzemes dēli un sabiedrības locekļi. Ar visu sirdsdedzību, draudzīgi kopā turoties, vienoti priekos un bēdās, pildiet savus pienākumus, saskaņojiet savus darbus un intereses ar valsts interesēm. Tad Latvija ies gaišu un vienotu nākotnes ceļu, tad attaisnosies visas tautas un Tautas Vadoņa cerības un uzticība.» Aizsargi ar brašu «Lai dzīvo!» sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, valdību, ministru A. Bērziņu un aizsargu vadību.

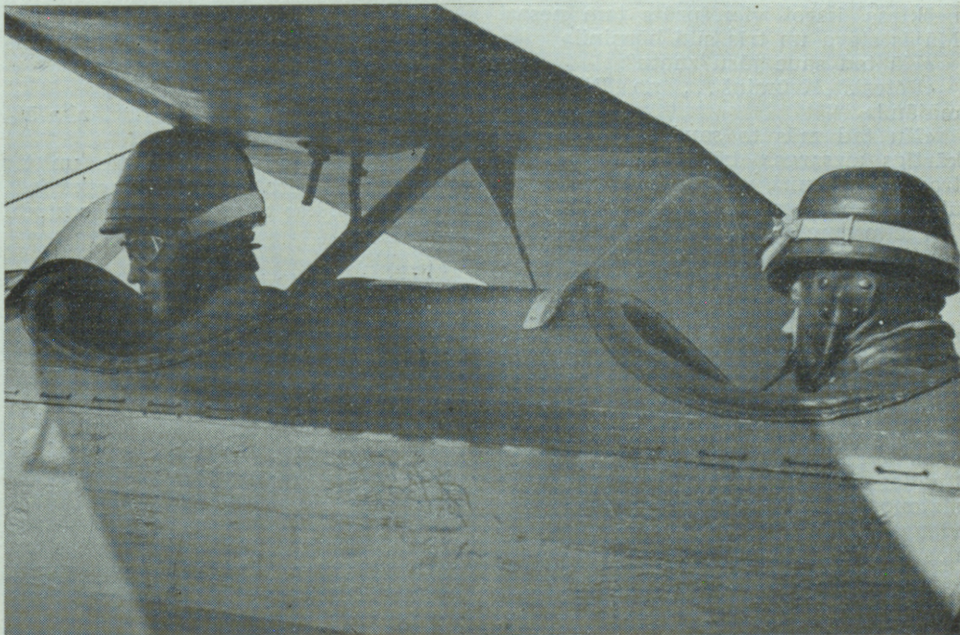
Vakarā notika koncerts, kuŗu kuplināja solisti, pulka koris un orķestris.

* II btl. 6. rotā ietilpstošā Skrundas nodaļa pārdēvēta par Saldus nodaļu, nosakot viņas darbības robežas: stacija Blīdene — stac. Kalvene (abas ieskaitot).

* II btl. šaušanas sacīkstēs individuālā šaušanā no kaŗa šautenēm 1. vietu ieguva 1. Liepājas nod. gr. kom. Švāns (10 l., 67 p.), 2. v. — Ventspils nod. aizs. G. Mīlgrāvis (10 l., 66 p.), 3. v. — Ventspils nod. aizs. J. Jurķelis (9 l., 65 p.). Ar revolveŗiem 1. v. — Ventspils nod. vada kom. rezervē P. Vectēvs (49 p.), 2. v. — Dobeles nod. aizs. Skopsts (44 p.), 3. v. — Ventspils nod. aizs. A. Pupudruva (43 p.).

Aizsargu aviācija.

Aizsargu aviācija 8. augustā atzīmēja piektos gada svētkus. Tos ievadīja aizsargu-lidotāju parāde Spilves aerodromā. Parādē ieradās ministrs A. Bērziņš, techniskās divīzijas komandieris ģen. Kurelis, civīlās aviācijas inspektors plkv. Indāns, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un vairāki lūgti viesi. Parādi pieņēma mi-

Aizsargu lidotāji.

nistrs A. Bērziņš, bet to komandēja aizsargu aviācijas priekšnieks Lindbergs.

Ministrs A. Bērziņš, uzrunājot aizsargus-lidotājus, starp citu teica: «Ļaujiet man sveicināt jūs aizsargu aviācijas 5. gada dienā. Aizsargu aviācija savu darbību uzsāka ļoti grūtos apstākļos, ar lidmašīnām, ar kuŗām bija pat nedroši lidot. Tagad tā ir izveidojusies par ievērojamu faktoru aizsargu dzīvē, uz kuŗu varam raudzīties ar lepnumu. Ja kā piemēru varam uzskatīt kādas organizācijas darbu un viņas sasniegumus piecu gadu laikā, tad tā ir aizsargu aviācija. Jūs, aizsargu lidotāji, esat veikuši krietnu darbu, pildot savus pienākumus Tēvzemes aizsardzības izveidošanā. Jūsu darbs jums vēl vairāk jāmācās, lai stiprinātos varbūtējiem apstākļiem, kad kādreiz būtu vajadzīgs Tēvzemi aizstāvēt.» — Ministra runu noslēdza valsts himna.

Techniskās divīzijas komandieris ģen. Kurelis aizsargu lidotājiem nodeva kaŗa ministra ģen. J. Baloža un armijas komandieŗa ģen. K. Berķa sveicienus, kā arī sveicināja savā vārdā. Aizsargu lidotāju goda šefs — «Brīvās Zemes» redaktors J. Druva līdz ar sveicieniem aizsargu lidotājiem bija sūtījis balvu — glītu albumu sudraba kalumā. Aizsargu lidotāji sumināja Valsts Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, valdību un armijas vadību.

* Aizsargu aviācijas priekšnieks, kaŗa lid. rez. kapt. J. Lindbergs, pavēlē apsveicis aizsargu aviāciju tās 5 gadu pastāvēšanas dienā šādējādi: Komandieŗi un aizsargi! Izsakot pateicību par jūsu līdz šim veikto darbu aizsargu aviācijas 5 gadu pastāvēšanas laikā, novēlu arī turpmāk paturēt dedzīgas sirdis mūsu lielajā un atbildīgajā darbā, par godu un svētību mūsu valstij, tautai un ūiņas Vadonim.

* Latvijas kuģniecības sabiedrību īpašnieki 25. aug. Spilves aerodromā nodeva aizsargu aviācijai jaunu lidmašīnu «KOD-1». Tā būvēta Liepājas kaŗa ostas darbnīcās un līdzekļus tās būvei devušas 25 latviešu kuģniecības sabiedrības.

Jauno lidmašīnu, ko dāvātāji nosaukuši par «Jūras Ērgli», Rīgā pārbaudīja un par lidošanai derīgu atzina īpaša komisija. Nodošanas aktā ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, civīlās aviācijas inspektors plkv. Indāns un aizsargu aviācijas priekšnieks J. Lindbergs ar aizsargu lidoņiem. Kuģu īpašnieku pārstāvis A. Kalniņš, uzrunājot aizsargu aviācijas lidoņus un nododot viņiem jauno lidmašīnu, teica: «Latvijas kuģu īpašnieki — lidmašīnu dāvātāji vadījušies no lidmašīnai dotās devīzes: Tēvu zemes mīlestību mēs ar darbiem rādīsim. Tēvu zemes mīlestība ir liesma, ko 15. maijs vēl spilgtāk ir iededzinājis mūsu visu sirdīs. Kopīgiem spēkiem un sadarbībā mēs stāvam nomodā par mūsu valsts drošību.» Dāvinātājiem pateicās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ministra Bērziņa un visu aizsargu vārdā. Tad jauno lidmašīnu iesvētīja mācītājs E. Stange. Par lidmašīnas nodošanu aizsargiem kuģniecības sabiedrību īpašnieki ziņoja Valsts Prezidentam Dr. K. Ulmanim, nosūtot solījumu arvien pierādīt darbos savu Tēvu zemes mīlestību. Papildinot dāvinājuma apmērus, kuģotāji nolēmuši dāvāt aizsargu lidotājiem arī patšauteni.

Čiv-Čiv

Ainas aizsargu nometnēs

Ienaidnieka apzīmēšanai tiek izsūtīta grupa aizsargu, kuŗi iziet pa priekšu un ātrā solī dodas pa lielceļu. Ceļa līkumā parādās kāda vecīte, kuŗa izbrīnā vēro aizsargus.

«Kas tad jūs tādi būsiet, dēliņi?» viņa nenociešas.

«Ienaidnieki,» kāds steigā apmierina ziņkārību.

Vecīte pieplok uz vietas un joku uzņem kā nopietnību.

«Vai dieniņ, manu dieniņ!» viņa nopūšas, «tad nu lūdzu, saudzējiet manu znotu, viņš jau arī tanīs aizsargos! Kā pārnāca no kaŗiem, tā no plintes vairs nešķiŗas, kaŗot vien prāts tam nesas! Mājās sieva un trīs sīki bērniņi!»

«Kā tad sauc jūsu znotu?»

«Pēteris Krūmiņš... no Dižpēteŗu mājām!»

«Nu tad mēs to saudzēsim, ja viņš kārtīgs aizsargs,» kāds nomierina uztraukto veceniti, «sagūstīsim un dzīvu aizvedīsim pie sievas atpakaļ!»

Vecīte apmierināta tencina un sīkiem solīšiem turpina savu ceļu.

*

Lielajās kaujas mācībās piedalās arī motociklisti un izpilda sakaru dienestu. Dažiem no tiem uzdots imitēt tankus. Jau pa lielu gabalu dzirdama dzidrajā rīta gaisā mašīnu rūkoņa, aizsargi steidz slēpties un ieņemt drošas pozicijas gar lielceļa malu — motociklets tuvojas ar lielu troksni un vienā laidā aizjoņo gaŗām. Atskan viens-otrs šāviens, strādā artilerija. Pēkšņi mašīnas rūkoņa apklust.

«Tanks izņemts no apgrozības,» priecājas kāds aizsargs, kuŗš aiz ziņkārības sekodams motocikleta gaitai, izbāzis galvu no krūma, «beigts gan, kad es jums saku!»

Izrādās, lielā ātrumā joņojot, plīsusi riepa, braucējs pār galvu pārlidojis rudzu laukā, un motociklets, apkritis uz lielceļa, turpina sprauslāt. Katastrofa tomēr beigusies laimīgi, braucējs pēc brīža jau lāpa «sašauto» riepu, par miesas zilumiem daudz neraizējoties.

*

Mācību iztirzājumā virsnieks nepiemirst arī nelaimīgo motociklistu un noprasa, vai viņš pareizi sapratis un izpildījis sava «tanka» uzdevumu.

«Domāju gan, kapteiņa kungs!»

Kapteinis pasmaida un liek brīdi nopietni pārdomāt, kas tomēr skaidrību neienes.

«Ar kādu ātrumu jūs braucāt?» viņš piepalīdz.

«80 kilometru stundā...»

«Nu redziet, nu! Vai tas ir tanka ātrums?»

Aizsargiem šī piezīme patīk, un tie smaidīdami vēro apmulsušo «skrejošo holandieti», kas turpmāk vairs šo kļūdu neatkārtos.

*

Aizsargu aktīvitāti pulka vadība novērtē pēc apmācībās ieradušos dalībnieku skaita, un ikviens komandieris cenšas, lai viņa vienībā šis ieradušos procents attiecībā pret visu vienības sastāvu būtu pēc iespējas augstāks. Lauku cilvēkiem viņu ikdienišķā dzīvē gadās dažādas klizmas, galvenokārt saimniecībā, kas spiež tos palikt mājās. Te nu vadībai jāprot izšķirt aizbildināšanās svarīgus iemeslus no sevišķi svarīgiem. Godam jāsaka, ka izpalikšana no apmācībām visai reta, un ikviens cenšas iekārtoties, lai nedarītu kaunu sev un visai vienībai.

Ieradušos aizsargu % aplēšanā gadās arī kūriozumi. Nodaļas priekšnieks ziņo bataljona komandierim, ka ieradušies 104%.

Kur tad jūs tādu skaitli izrāvāt?» brīnās komandieris.

«Nodaļa ieradusies pilnā sastāvā,» ziņo priekšnieks, «tā tad simtprocentīgi. Mūsu nodaļai lielās kaujas apmācībās allaž pievienojas 2 vecāki aizsargi no kaimiņu pagasta nodaļas, kuŗa ietilpst citā bataljonā. Viņiem tas sagādā patiku, priekšniecība ierunas neceļ, un līdz šim tos projām neesmu raidījis. Atļausiet tiem palikt, komandieŗa kungs?»

Bataljona komandieris atmet ar roku, celdams vienīgi iebildumus pret pašu oriģinālo aplēsi.

*

Atpūtas brīdī ietilpināta arī kartes lasīšana un orientēšanās pēc kartes. Aizsargi sasēdušies grāvmalā, un virsnieks ņemas ar izskaidrošanu. Visiem liekas saprotami kā uz delnas, jautājumu nav. Virsnieks pāriet uz orientēšanos pēc kompasa un azimuta, aizsargi vērīgi klausās.

«Tā tad, atkārtosim vēl reiz — kā virzīties pēc azimuta?» virsnieks jautā, un pievērš skatu vecākam aizsargam, kuŗš domīgi košļā smilgu.

«Nu, jūs tur, lūdzu!»

Uzrunātais satrūkstas, nedroši pieceļas un klusē. Blakus un aizmugurē sēdošie mēģina viņam palīdzēt, bet redz, ka no pusvārdiem tas neko nesapratīs. Kāds čukstoši dod padomu:

«Saki, ka tev azimuts samaitājies...»

Vecais aizsargs vēl brīdi domā, un tad aptveŗ, ka samaitājušos azimutu virsnieks var tam likt parādīt labošanai, kamdēļ beidzot braši atbild:

«Kapteiņa kungs, es piemirsu azimutu mājās!»

Pulkvedis-ltn. J. Zālītis,
Aizsargu štāba priekšnieks

Viesos pie Polijas strēlniekiem

Polijas Strēlnieku Savienība (Związek Strzelecki) pēc saviem mērķiem un centieniem ir tuvi radnieciska mūsu Aizsargu organizācijai un starp viņām abām ir izveidojušās un pastāv sirsnīgas un draudzīgas attiecības, kuŗu pamatā guļ arī mūsu un Polijas armijas kopīgās cīņas atbrīvošanas kaŗā. Polijas strēlnieki vienmēr pie mums ir bijuši mīļi viesi, un ne viens vien no mūsu komandieŗiem jau agrākus gadus ir baudījis strēlnieku viesmīlību Polijā. Arī šogad, sekojot Polijas Strēlnieku Savienības galvenā komandanta pltn. Frydrycha laipnam ielūgumam, mums, diviem Aizsargu organizācijas pārstāvjiem, bija izdevība divas nedēļas pavadīt Polijā kā Strēlnieku Savienības viesiem un iepazīties tuvāk ar strēlnieku organizāciju dzīvi, reizē apmeklējot arī Polijas dabas krāšņākās vietas, poļu tautas vēstures pieminekļus, mūzejus, pilis u. t. t.

No Rīgas, kur mums pievienojās arī Igaunijas pārstāvis, Tartu pulka komandieris pltn. Asmus, izbraucām 30. jūlija naktī. Stacijā vēl saņēmām laba ceļa novēlējumus no Igaunijas militārā pārstāvja pltn. Saarsena un Polijas militārā pārstāvja majora Brzeskwinska, kuŗš vispār pielika daudz pūļu, lai mūsu ceļojums jau no paša sākuma būtu ērts un patīkams.

Mūsu robežstaciju Zemgali atstājām plkst. 6.00, lai jau pēc 5 min., bet tomēr tikai plkst. 5.05 būtu Polijas robežstacijā Turmontos. Pagriezām savus pulksteņus par 1 stundu atpakaļ un sākām jau reiz nodzīvoto stundu dzīvot no jauna. Turmontos mūs sagaidīja strēlnieku Varšavas apgabala štāba majors Dmochovskis, kuŗš bija mums piekomandēts visā viesošanās laikā un no kuŗa mēs tikai pēc 13 kopā pavadītām dienām Turmontos atkal šķīrāmies. Tikām iepazīstināti ar tuvāko dienu viesošanās programmu. Pirmais mūsu mērķis bija iepazīšanās ar strēlnieku virsnieku centrālo nometni Kozienicā, bet Varšavai caurbraucot, apstāties tur tikai uz pāŗa stundām. Ceļa posmu no robežas līdz Varšavai — apm. 550 klm. — veicam 12 stundās. Cik pa vagona logu varēju novērot, tad dabas vispārējais kolorits daudz no mūsējā vēl neatšķīrās. Skaistus dabas skatus novērojām braucot gar Viļjas upi, uz kuŗas krasta atrodas arī Viļņa. Šī pilsēta jau no tālienes iezīmējas ar savu daudzo baznīcu spīdošiem kupoliem un torņiem. Dažus kilometrus aiz Viļņas vilciens izlien cauri apm. 1 klm. gaŗam tunelim. Ceļā novērotās poļu zemnieku saimniecības visumā krietni vien mazākas par mūsējām. Uzkrita, ka samērā liela zemes platība apsēta ar griķiem, un bieži vien gaiši-brūnie griķu lauki beidzās tur, kur sākās debesmala. Šur tur vēl redzama streijgabalos sadalīta zeme. Valdība pieliekot daudz pūļu streijgabalu sistēmas iznīcināšanai: saskaldītās saimniecības apvienojot un pārāk mazās (pat zem 1 ha) palielinot, lai tādā ceļā radītu jaunas, dzīves spēcīgas saimniecības. Agrārreforma, līdzīgi mūsējai, Polijā nav izvesta, bet valdība pakāpeniski katru gadu zināmu skaitu hektāru sadalot lauku bezzemniekiem. Lielākā daļa no poļu zemnieku saimniecībām esot apm. 5 ha lielas un galvenais viņu ienākumu avots — lopkopība un pa daļai arī — sevišķi dienvidos — mājrūpniecība (koka izstrādājumi u. c.). Polijā vispār uz laukiem iedzīvotāju skaits ir pārmērīgs un valdībai esot daudz pūļu viņu izvietošanai un apgādāšanai

Polijas Strēlnieku Savienības galvenais komandants plkv. M. Frydrychs sarunā ar mūsu aizsargu štāba priekšnieku pltn. J. Zālīti un Tartu pulka kom. pltn. P. Asmusu.

ar darbu. Arī pie mums lauku iedzīvotāju resp. laukstrādnieku jautājums dara rūpes valdībai, bet apstākļi pie mums pavisam pretēji: mums uz laukiem trūkst darba roku un laukstrādnieki jāieved no ārzemēm. Šīs parādības cēloņi galvenā kārtā meklējami abu tautu nevienādā dabiskā pieaugumā. Polijas iedzīvotāju skaits katru gadu pieaug par apm. 500.000 cilvēku, jeb uz 1000 iedzīvotājiem 15; pie mums gadskārtējais pieaugums uz 1000 — 5,6 iedzīvotāju.

Iedzīvotāju pieaugumā Poliju pārspēj tikai Krievija, bet aiz mums nav vairs daudz tautu ar mazāku pieaugumu par mūsējo. Polijas iedzīvotāju ievērojamais blīvums jūtams arī dzelzceļu vagonos, kuŗi vienmēr pārpildīti; tāpat uz visu lielāko staciju peroniem dzīva jo dzīva kustība.

Uzkrīt sieviešu spilgtie galvas apsējumi un daudz vīriešu ar tipiskām poļu ūsām. Tomēr, kas visvairāk liek izjust, ka atrodamies Polijā, ir poļu nacionālās cepures — konfederatkas, ar četrstūŗainu virsu. Šī veida cepures nes armijas kaŗavīri; tikai citā krāsā un ar citām ārējām atzīmēm viņas nes žandarmi, dzelzceļu kalpotāji, skauti un daudzi citi. Šīs cepures ir tik tipiski poliskas, kā pietiek viņu uzlikt kautkuŗam cittautietim, lai viņš pēc ārējā izskata tūliņ pārvērstos polī.

Izbraukuši cauri veselai rindai lielāku un mazāku pilsētu, kuŗu vārdi ne vienu vien reizi tika minēti pasaules kaŗa frontes ziņojumos, mēs pievakarē iebraucām Varšavā, kur mūs sagaidīja strēlnieku Galvenā štāba priekšnieks majors Orawiecs. Pašlaik tiek izvesti Varšavas Centrālās dzelzceļu stacijas izbūves darbi. Stacija atradīsies, galvenā kārtā, apakšzemē un par šīs stacijas apmēriem un kustību viņā var spriest kaut vai no tā, ka viņai jābūt spējīgai uzņemt un atlaist diennaktī apm. 300 vilcienu.

Mūsu šīs dienas galamērķis — Kozienica — atrodas sānis no galvenās satiksmes maģistrālēm, kādēļ tikai pēc divreizējas pārsēšanās un izbraukuši cauri Demblinai (bij. Ivangorodas cietoksnis), pusnaktī nokļuvām Kozienicas nometnē, kur mūs sagaidīja nometnes komandants majors Mlyniecs.

Nometnē valdīja miers un klusums. Sausā priežu mežā, elektriskās gaismas apspīdētas, spilgti izcēlās baltu telšu rindas. Mums telpas bija sagatavotas kādā no nometnes pastāvīgām koka ēkām. Pēc īsām vakariņām nometnes klubā devāmies pie miera, lai nākošā dienā jau tuvāk iepazītos ar dzīvi nometnē.

Darba diena nometnē sākas ar celšanos plkst. 6.00, pēc kam — vingrošana un brokastis. Plkst. 8.00 — nometnes karoga pacelšana, kas notiek ļoti svinīgi. Skaista un iespaidīga ar savu melodiju un saturu ir strēlnieku kopējā lūgšana «O, Panie Bože! Ojcze nasz!» Strēlnieku Savienībai ir savs atsevišķs trīskrāsu karogs (valsts balti-sarkanam karogam pievienota zaļā krāsa). Pēc karoga pacelšanas svinībām nometnes komandants apsveica mūs ar īsu uzrunu, kuŗai sekoja mūsu un Igaunijas valsts himnas, uz ko mēs atbildējām ar labklājības novēlējumiem Polijas valsts Prezidentam un Strēlnieku Savienībai. Īsa pavēle — un nometnes dalībnieki pa rotām iziet uz apmācībām. Šī diena visa bija mūsu rīcībā, lai tuvāki iepazītos ar nometni. Nometne atrodas Kozienicas tiešā tuvumā, skaistā priežu mežā, tā saucamās «Vecās Vīslas» krastā un ir Fiziskās audzināšanas un militārās sagatavošanas departamenta («Urząd Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego», jeb saīsināti W. F. i P. W.) īpašums. Nometnes administrācijai, kuŗa te dzīvo cauru gadu, saimnieciskām un sanitārām vajadzībām ir izbūvētas skaistas koka mājas; ierīkoti vairāki apmācības un sporta laukumi un Vecā Vīslā — ērti un plaši peldbaseini. Nometnei ir savas pastāvīgas noliktavas ar apmācības piederumiem, ietērpiem, veļu, pārtikas vielām u. t. t. Nometnes pārmaiņas sastāvs dzīvo teltīs. Šāda veida nometnes visā valstī ir vairākas un viņas izmanto ne tikai Strēlnieku Savienība vien, bet gan arī pārējās augšminētam departamentam padotās organizācijas. Mūsu apmeklējuma laikā nometnē atradās vairāki simti strēlnieku virsnieku, kuŗi uz šejieni bija komandēti no visiem apgabaliem. Kursantu sastāvā lielākā daļa rezerves virsnieku, tad skolotāji, valsts un pašvaldību ierēdņi un līdzīgi. Kā apmācītāji un lektori darbojas aktīvā dienesta virsnieki. Nometnes ilgums — 1 mēnesis. Mums bija izdevība nometnē pavadīt beidzamās trīs dienas, kad kārtējais darbs bija jau pa daļai pabeigts un vērību piegrieza veiktā darba nogludināšanai un virsnieku instruēšanai aktuālākos organizācijas jautājumos. Mēnesi ilgais apmācības laiks atļauj samērā daudz stundu ziedot valstiski-militārās audzināšanas jautājumiem, pie kam viņi tiek iztirzāti tā saucamo diskusiju veidā. Mums bija izdevība būt klāt pie šādām diskusijām un jāliecina, ka viņas noritēja ļoti dzīvi un lietderīgi. Kāds no kursantiem referē par kādu noteiktu jautājumu un visi pārējie var piedalīties domu izmaiņā. Apmācību vadītājs rūpējas, lai savstarpējā domu izmaiņa nepārvērstos nelietderīgā spriedelēšanā un notiktu militārās pieklājības robežās. Šīs dienas priekšpusdienā paspējām klāt būt vēl vienā rotā pie vingrošanas metodikas apmācības. Visi ķermeņa vingrināšanas paņēmieni notika dažādu rotaļu veidā. Apmācību vadītājs mums paskaidroja, ka šādā kārtā vingrošanā var ieinteresēt plašākas jaunatnes masas un vingrinājumi nekad nekļūst gaŗlaicīgi. Pēc kopīgām pusdienām paviljonā, kur vienlaicīgi pie galdiem var novietoties apm. 500 cilvēku, apstaigājām telšu novietojuma rajonu. Telšu priekšā iekārtoti puķu apstādījumi un dažādi mākslinieciski valsts un strēlnieku emblēmu veidojumi, pat maršala Piļsudska silueti, no krāsainiem akmentiņiem, sūnām u. c.

Patīkami mūs pārsteidza dažu telšu priekšā izveidotie uzraksti latviešu un igauņu valodās; p. p.: «Lai dzīvo aizsargi», «Rīga — Kozienice», «Elagu Eesti» u. c. Kādas telts priekšā izveidots zīlonis. Šeit mājo gados vecākie nometnes vīri, kuŗi ar lielu pacietību un «bez bailēm un naida» nes savu, no jaunākiem kollēgām dabūto nosaukumu — «mamuti».

Pēcpusdienā stādījamies priekšā strēlnieku Galvenam komandantam pltn. Frydrycham, kurš no Varšavas bija ieradies nometnē. Šī darba diena nometnē noslēdzās ar strēlnieku tradicionālo ugunskuru.

Krēslai iestājoties visa nometne sapulcējās ap ugunskuru, kuŗu svinīgā kārtā aizdedzināja Galvenais komandants. Pie ugunskura, kuŗš šoreiz bija veltīts maršala Piļsudska piemiņai, tika no pašiem strēlniekiem izpildīta labi pārdomāta un nopietni sagatavota programma ar dzili patriotisku saturu: tika nolasīti izvilkumi no Piļsudska runām, uzvesti fragmenti no leģionāru cīņu gaitām un dziedātas leģionāru un strēlnieku patriotiskas dziesmas, no kuŗām sevišķi brašas ir «Pierwsza Brygada» un «Hei, strzelcy wraz». Ugunskurā noskatījās arī daudzi iedzīvotāji no tuvākās apkārtnes. Pēc ugunskura svinīgi tika nolaists nometnes karogs un darba diena bija galā.

Nākošā dienā (1. augustā) ar auto izbraucām uz 60 klm. attālo Wolka Profecka, kur atradās Strēlnieku Savienības sieviešu organizācijas nometne. Šīs nometnes administrātīvais un saimnieciskais iekārtojums līdzīgs Kozienicu nometnei, tikai mazākā mērogā.

Pie nometnes vārtiem mūs sagaidīja nometnes dežurante un militāri (ar roku pie cepures) ziņoja par kārtību nometnē.

Tālāk sastapām vienu rotu ierindā un ar dziesmām ejot uz apmācībām. Nometnes komandante — strēlnieku Galvenā štāba referente strēlnieču jautājumos, Glembovska kundze — bija izbraukusi, un ar nometni mūs tuvāk iepazīstināja viņas vietniece.

Pie katras telts mums militāri ziņoja telts dežurante; tāpat arī virtuvē un apmācības laukumos. Visas nometnes iemītnieces formas tērpos: haki krāsas blūzes ar attiecīgām nozīmēm, vidusjostas, gaŗas zilas sporta bikses vai svārki (komandantēm) un zilas beretes galvā. Nometnes sastāvā vairāk simtu strēlnieču, kuŗaš seit 1 mēnesi ilgstošos kursos tiek sagatavotas par strēlnieču komandantēm-instrustrīsēm. Apmācības programmā, blakus tautas pilsoniskās un fiziskās audzināšanas jautājumiem, sanitāram un ķīmiskam dienestam, redzami arī tādi priekšmeti kā: šaušana (ar mazkalibra bisi un stopu), slēgta ierinda, topografija u. c.

Visas nometnes iemītnieces sadalītas rotās, kuŗu priekšgalā atrodas rotu komandantes. Apmācītāju personāls — tikai sievietes. Viena rota mums demonstrēja slēgtas ierindas mācību, kas daudz neko neatšķīrās no kājnieku rotas apmācības. Ierindā sasveicinājas un atbild ar balsi.

Vispār nometnes iekārta stingri militāra. Cik varēja novērot, tad šādai iekārtai un stingrai militārai padotībai un disciplīnai strēlnieces padodas labprāt un ar prieku. Arī šinī nometnē mūs, latviešus, patīkami pārsteidza viena no strēlniecēm, pilnīgi brīvi pārvaldot latviešu valodu.

Pēc kopējām pusdienām atsevišķu novadu strēlnieces (kalnietes, krākovietes u. c.) nodziedāja vairākas poļu tautas dziesmas, un — «Lai dzīvo» un «Elagu» saucieniem pavadīti, mēs atstājām šo īpatnēji militāro un viesmīlīgo nometni.

Atpakaļceļā uz Kozienici apskatījām poļu bij. magnātu grāfu Čartorijsku pili un grandiozo parku ar simtsgadīgiem kokiem, iespaidīgiem paviljoniem un mākslīgām terrasēm. Šinī pilī kādu laiku ir uzturējies arī 1794. g. poļu sacelšanās vadonis Kostjuško, kam par piemiņu pie ieejas pilī ir uzlikta piemiņas plāksne. Pēc sacelšanās apspiešanas krievu valdība muižu viņas īpašniekiem ir atsavinājusi un viņa arī tagad ir valsts īpašums. Pašlaik pilī atrodas plaša lauksaimniecības izmēģināšanas laborātorija. Ap pili un veco parku tautā vijās daudzas leģendas, neizslēdzot arī vēl tagad novērotu spokošanos tumšās rudens naktīs.

Kozienicā atgriezāmies pievakarē un vakarā atkal bijām klāt pie nometnes svinīgā ugunskura. Šoreiz ugunskura aizdedzināšanā piedalījāmies arī mēs, viesi. Šīvakara programai bijai jautrs raksturs. Tika attēlotas dažādas komiskas epizodes no nometnes dzīves un asprātīgi, bet reizē arī smalkjūtīgi, apdziedāti nometnes vadītāji, lektori un, it sevišķi, «mamuti». Arī mēs, viesi, nebijām piemirsti. Nākošā dienā — 2. augustā — notika nometnes slēgšanas svinības, kuŗas sākās ar tradicionālo karoga pacelšanu, piedaloties strēlnieku delegācijām no visiem apgabaliem ar apgabalu standartiem. Sekoja dievkalpojums, pēc kam ar plašāku runu uzstājās Strēlnieku Galvenās valdes prezidents Paschaļskis, plaši pazīstams advokāts un slavens runātājs. Atgādinājis Polijas vēsturi un pašreizējo starptautisko stāvokli,

Zakopāne.

Kalnu strēlnieks.

tad uz turieni braucām ar auto. Šie auto-taksometri ir speciāli būvēti kalnu ceļiem: ar stipriem motoriem, bet samērā mazu ātrumu; toties visus, pat visasākos, ceļa pagriezienus autovadītājs «ņem» ātrumu (apm. 40 klm./st.) nesamazinot. Un kā par postu, šie asie pagriezieni pa lielākai daļai ir stāvu un dziļu nogāzu tiešā tuvumā. Braucot pa šo ceļu, kuŗš brīžiem kā čūska lokās pa kalniem, ik brīdi acīm atklājas jaunas brīnišķīgas ainas: te stāvas, reibinoša augstuma mežonīgas klintis; te dziļas gravas, no kuŗām priedes un egles, sniegdamās pret debesīm, ir izaugušas divreiz gaŗākas par savām māsām līdzenumos; te kalnu upītes — ūdenskritumi, ar tik balti nomazgātu gultni un tik dzidru ūdeni, ka liekas piens tekam. Viena no šādām upītēm šķiŗ Poliju no Čecoslovakijas. Redzams čechoslovaku robežapsardzības kordons. Pēc nepilnas stundas brauciena esam sasnieguši Morskie Oko, kuŗš noslēpumaini guļ no visām pusēm klintīs ieslēgts. Kopīgi ar igauņu kollēgu ezera platību novērtējām 300—400 mtr. diametrā. Mūsu pavadoņi lūdza mūs pielikt vēl kādus 500 mtr. Nebija nekāda iemesla neticēt mūsu sirsnīgiem pavadoņiem, bet nebijām arī vēl ticību zaudējuši savam acumēram. Klusībā nolēmām šo lietu pārbaudīt dabā. Apm. 300 metrus augstāk par Morskie Oko kalnos guļ otrs, mazāks ezers Czarny Staw (Melnais dīķis), līdz kuŗam nolemjam uzkāpt un pa ceļam pārbaudīt arī Morskie Oko platību. Likās, ka līdz «Melnam dīķim» būs apm. minūtes 20 ko kāpt; bet kad pēc vienas stundas tur nokļuvām, pietiekoši noguruši ne tikai no kāpelēšanas pa klinšainām tekām, bet arī no prāvā attāluma, kuŗu mēs nostaigājām gar Morskie Oko krastu, — nācām pie slēdziena, ka mūsu, līdzenuma iedzīvotāju, acumērs kalnos neder. Patiešām, kalni ar savu grandiozo augstumu nospiež un noniecina visu, kas atrodas viņu pakājē; arī cilvēki kalnos liekas pundurīšiem līdzīgi. No Czarny Staw atklājas brīnišķīgs skats uz lejā atrodošos Morskie Oko un arī uz klintīm, kuŗas ieslēdz abus šos ezerus. Augstākās klinšu galotnes vēl joprojām slēpjas mākoņos. Šur tur redzami sniega laukumi. Zaļajās nogāzēs redz ganāmies lielus aitu barus, kas ir kalniešu viens no galveniem pārtikas un ienākuma avotiem. Krietni atpūtušies un pacienāti ar aitu sieru, mēs gar strautu — ūdenskritumu, kuŗš savieno abus ezerus, dodamies atpakaļ lejā uz auto piestātni.

runātājs uzsvēra, ka tā valsts, kuŗa ikkuŗu brīdi nebūs gatava savas neatkarības un varenības aizstāvēšanai — savu neatkarību un varenību pazaudēs. Valsts un armija ir nedalāmi jēdzieni, un strēlniekiem visiem spēkiem jācenšoties izveidot tautā tēvijas mīlestību, kareiviskumu un varonību, veicot šo darbu tādā garā, kādā strādājis, mācījis un par pienākumu strēlniekiem uzlicis Polijas atjaunotājs maršals Piļsudskis. Uz nometnes noslēguma svinībām bija ieradies arī II korpusa komandieris brig. ģen. Smarovinskis, kuŗa apgabalā nometne atrodas.

Vēl kopīgas pusdienas, vesela rinda autografu — un mēs, krāšņām puķēm apveltīti, šķīrāmies no Kozienicas, lai dotos ar vilcienu caur Radomu, Kielciem un Krakovu uz poļu populāro kūrortu Zakopāni. Lielāko daļu ceļa veicām naktī, kādēļ gandrīz visu 400 klm. lielo attālumu vienkārši nogulējām. Mūs pamodināja netālu no Zakopānes. Caur vagona logu bija redzami debesu dienvidpusē draudoši tumšzili mākoņi, kuŗi, uzmanīgāki ieskatoties, tomēr bija vēl miglā tītie klinšainie Tatru kalni. Laiks bija apmācies un kalnu virsotnes slēpās mākoņos. Lai gan iebraucot Zakopānē bija vēl agra rīta stunda, tomēr nolēmām tūliņ doties kalnos. Ekspedīcijas vadību uzņēmās majors Orawiecs, dzimis zakopānietis. Zakopānes pilsēta atrodas apm. 1000 mtr. virs jūŗas līmeņa un no visām pusēm ieslēgta kalnos, kuŗi viņu apsargā no vējiem. Šo kalnu virsotnes sniedzas līdz pat 2300 mtr. virs jūŗas līmeņa. Pilsētas tiešā tuvumā atrodas klinšainais Giewonta kalns, kuŗa kontūras atgādina «gulošu cilvēku». Jau pilsētā sastapām daudz tipiskos apģērbos tērpušos kalniešus. Arī važoņi visi kalnieši. Visiem ratiem pierīkotas speciālas rokas bremzes. Mūsu pirmais mērķis bija kalnu ezers Morskie Oko (Jūŗas acs) apm. 30 klm. attālumā no Zakopānes. Līdz Morskie Oko izbūvēta laba šoseja, uz kuŗas bieži notiekot veiklības sacīkstes auto braukšanā. Tā kā laiks mums bija dārgs,

Pēcpusdienā tuvāk apskatījām pašu Zakopānes pilsētu. Nejauši sastapām arī dažus mūsu un Igaunijas armijas virsniekus, kuŗi veseļojas Zakopānes kaŗa sanātorijā. Pilsētā daudz veikalu ar speciālām

Zakopānes pieminas lietiņām, pa lielākai daļai kalniešu izgatavotiem koka un metalla priekšmetiem un audumiem.

Nākošā dienā devāmies uz kalnu dzelzceļu staciju Kužnicu un no turienes pa šo īpatnējo, apm. 5 klm. garo dzelzceļu — uz kalna Kasprowy Wierch virsotni. Līnijas pārzinis-inženieris mums laipni paskaidroja šī dzelzceļa iekārtu. Pie augstiem (pat vairāk desmit mtr.) uz zemes uzbūvētiem torņiembalstiem piestiprinātas divas pietiekoši resnas tērauda vijuma stiepules. Ar sevišķas ierīces palīdzību uz šīm stiepulēm uzkabinātas vagonetes, kuras dzen ar elektrisko enerģiju. Vagonešu kustības regulētājs neatrodas vis vagonetē, bet gan vienā no gala stacijām, kurā ir novietoti vadības un dažādi kontrolaparāti, kas kurā katrā momentā automatiski atzīmē vagonešu atrašanās vietu un citus nepieciešamos datus. Vagonešu kustība tā iekārtota un savstarpēji sasaistīta, ka viņas precīzi vienlaicīgi no gala stacijām atiet (viena otrai pretim, katra pa savu stiepuli) un tāpat vienlaicīgi gala stacijās atkal pienāk. Dažādu nejaušību un nelaimes gadījumu novēršanai ir iekārtota vesela rinda aizsargierīču, kuras automatiski iedarbojas, piem. vadītāja neuzmanības vai nolaidības, strāvas pārtraukšanās un līdzīgos gadījumos. Dzelzceļa konstrukcijā un darbībā nav nekā komplicēta, bet — dziļa cienība un apbrīnošana tām darba rokām, kas cilvēkam gandrīz nepieejamās šķautņainās klintīs ir izbūvējušas dzelzbetona un tērauda celtnes. Brauciens kalna dzelzceļā dod lidojumam lidmašīnā līdzīgu izjūtu. Atgriezušies Zakopānē, mēs vēl paspējām apskatīt mākslas amatniecības izstādi un pilsētas etnografisko mūzeju, kur labi pārskatāmā veidā iepazināmies ar Tatru kalnu ģeoloģiju, dzīvnieku un augu valstīm, kā arī ar kalnu iedzīvotāju — goraļu — dzīves iekārtas īpatnībām. Vispār Zakopāne un Tatru kalni ar savu savdabīgo, mums tik neparasto kalnu dabu, deva mums daudz jaunu iespaidu un izjūtu. Ļoti pretimnākoši mums visās lietās un vietās bija arī vietējie strēlnieki ar direktoru Kastelewiez'u un nodaļas komandantu priekšgalā. Jāpiezīmē, ka kalnu strēlnieki pie formas cepurēm nes sevišķus spalvu izgreznojumus. Kā piemiņu no Zakopānes katram no mums uzdāvināja «čupāgu», speciālu spieķi-cirvi, kādus lieto goraļi kalnos kāpjot. Nākošā rītā, Zakopānes stacijā sirsnīgi izvadīti, devāmies ceļā uz Krakovu, kur 5. augusta vakarā sākās gadskārtējās svinības par godu poļu leģionu 1. brigādes pirmās kadra rotas iziešanai no Krakovas uz kaujas lauku 1914. g. 6. augustā. Šīs, Polijas bruņoto spēku atdzimšanas un izveidošanās gaitā tik svarīgās dienas vēsture īsumā šāda. Jau pirms pasaules kara Piłsudskis Austrijā bija noorganizējis poļu Strēlnieku Savienību, kurā bija stingra militāra disciplīna un kuras locekļi tika militāri apmācīti. Austrijas valdība savienības darbību pat atbalstīja, cerēdama viņu izdevīgā brīdī izmantot pret Krieviju. Turpretim Piļsudskis, ticēdams Polijas atdzimšanai, savienībā slepeni gatavoja kadrus nākošai Polijas armijai. Sākās pasaules karš; Piļsudskis nolemj, ka ir pienācis laiks strēlniekus apvienot īstās kaujas vienībās un viņš sāk tādas organizēt. Vienības ietilpst Austrijas armijā (līdzīgi mūsu strēlnieku bataljoniem, kuri bija Krievijas armijas sastāvdaļa). 1. Brigādes komandants ir Piļsudskis. 1914. g. 3. augustā ir saformēta šīs brigādes pirmā jeb kadra 6. rota un 6. augustā viņa no Krakovas priekšpilsētas Oleandriem iziet uz Kielciem pretim krieviem. Šī notikuma piemiņai poļu Strēlnieku Savienība, sākot ar 1922. gadu, katru gadu rīko pa 1914. gada maršrutu pirmās kadra rotas gājiena simbolisku atkārtošanu zem nosaukuma «Marsz szlakiem kadrowki» (Gājiens pa kadra rotas ceļu). Gājienam ir ne tikai atceres svinību raksturs vien, bet viņš ir savienots arī ar sacensībām militārā sportā (vienību izturība un disciplīnas lielos pārgājienos, kaujas šaušana un soļošana). Bez Strēlnieku Savienības komandām gājienā piedalās arī armijas vienības, policija, robežsargi, dzelzceļnieki, ugunsdzēsēji, rezervistu apvienības u. c. Komandas lielums — 13 cilvēku; ietērps — ierindas; uz muguras — mantu soma (svars 5 kgr.), šautene. Attiecībā no vecuma (ne jaunāki par 18 gadiem) un piederības pie organizācijas, komandas pie sacīkšu rezultātu novērtēšanas tiek sadalītas vairākās kategorijās. Gājiena maršruta garums no Krakovas līdz Kieļciem — 127 klm., kuri jāveic 3 dienās. 1. dienā — 49 klm. ar noteiktu gaitu (1 klm. 10—11 min.); 2. dienā — 61 klm., gaita iepriekšējā; 3. dienā — no rīta kaujas šaušanas sacīkstes, pēc tam sacīkstes atlikušos 17

Simpātiju apliecinājums mūsu aizsargiem Kozienices nometnē.

klm. ātrākā veikšanā. Kaujas šaušanas noteikumi: katram strēlniekam (izņemot komandas vecāko) ar 10 šāvieniem 1 min. 30 sek. (armijas vienībām — 1 min.) jāsašauj 2 krūšu figūras; attālums — 100 mtr.

Gājiena atceres svinību ievadījums notika Oleandros. Ierindā nostādītas visas gājienā dalību ņemošās komandas un Krakovas apgabala standarts ar goda sardzi. Klāt ir, bez strēlnieku augstākās priekšniecības, arī valsts, pašvaldības un garnizona vietējās augstākās amata personas un liels skaits pilsētas iedzīvotāju. Pulkstens 20 atskan signāls. Mastā uzvijas strēlnieku karogs. Galvenais komandants pltn. Frydrychs, kuŗš pats ir pirmās kadra rotas kaŗavīrs, aizdedzina ugunskuru. Krakovas apgabala komandants kapt. Stasiaks nolasa toreizējā 1. brigādes komandanta Piļsudska 3. augusta 1914. g. pavēli pirmai kadra rotai. Pavēle noslēdzas sekošiem vārdiem: «Katrs no jums var kļūt par virsnieku, bet arī katrs virsnieks var tikt novietots atpakaļ kareivja dienesta pakāpē, ko es tomēr nesagaidu. Es skatos uz jums kā uz pamatu nākošās poļu armijas izveidošanai, un apsveicu jūs kā pirmās kadra rotas kaŗavīrus». Pēc tam adjutants nolasa rotas kritušo kaŗavīru uzvārdus, pie kam visi ierindā atrodošies atbild: «Kritis kaujas laukā». Svinības noslēdzās ar prez. Paschaļska patriotisku runu.

Komandu starts notika Oleandros 6. augustā plkst. 4 (stunda, kuŗā no šejienes 22 gadus atpakaļ izgāja 1. kadra rota). Pustundu iepriekš esam jau nozīmētā vietā. Neskatoties uz agro rīta stundu, izvadītāju ļoti daudz. Taisni plkst. 4 startē pirmā komanda, pavadīta ar puķēm un labiem novēlējumiem. Ik pēc minūtes nolaiž nākošo komandu, līdz visas 20 dalībnieces ir startu atstājušas. Sevišķi jūsmīgi tika izvadīta Gdiņas strēlnieku - jūŗnieku vienība. Kamēr komandas veica pirmās dienas maršrūtu, mums bija izdevība apmeklēt Krakovas un viņas apkārtnes ievērojamākās vietas. Krakova ir viena no vecākām Polijas pilsētām. Savā vairāk kā tūkstošgadu pastāvēšanas laikā viņa ir postīta un dedzināta gan no tatāriem, gan zviedriem. Daudzus gadusimteņus viņa ir bijusi Polijas karāļvalsts galvas pilsēta un tādēļ šeit atrodas svētākie un varenākie Polijas vēstures un mākslas pieminekļi. Pašā pēdējā laikā Krakova katram poļu patriotam ir kļuvusi vēl dārgāka, jo Vāveles pils velvēs ir atradis mūža atdusas vietu Polijas pēdējo neatkarības cīņu vadonis un valsts atjaunotājs maršals Piļsudskis. Krakova, ar savām vairāk kā pussimts baznīcām un vairāk kā 40 klosteŗiem, ir ieguvusi poļu svētās pilsētas slavu un tiek arī dēvēta par Polijas Romu. Pilsētas tuvumā paceļas Kostjuško piemiņas kalns, kuŗu tauta ar rokām sanesusi par godu savam varonim. Netāļu no šī kalna tauta tādā pat kārtā veido otru, vēl augstāku kalnu, maršala Piļsudska mūžīgai piemiņai. Krakovas apskati iesākām ar Sv. Marijas katedrāles apmeklēšanu. Dievkalpojumi katedrālē notiek arī darbdienās. Lielākā daļa dievlūdzēju nometušies ceļos svēto tēlu un svētbilžu priekšā. Viņu dziļā nopietnība, pat asaras, iekšēji liedz mums staigāt pa katedrāli kā pa mūzeju un mēs, godbijīgi nostāvējuši dažas minūtes, atstājām svētsvinīgās telpas. Uzkrīt šīs katedrāles divi nevienāda auguma torņi. Leģenda stāsta, ka šos torņus ir būvējuši divi brāļi, gribēdami viens otru pārspēt torņu augstumā. Viens no viņiem, redzēdams sevi pārspētu, nodūries ar dunci, kuŗš vēl šo baltu dienu karājas pie tā saucamās «Tūku halles» vārtiem netāļu no katedrāles. Katrā pilnā stundā no šiem torņiem atskan taures signāls, kuŗš pēkšņi pustaktī pārtrūkst.

Arī šī īpatnējā signāla pamatā ir leģenda, un proti sekoša. Kāda tatāru uzbrukuma laikā Krakovai, pilsētas taurētājs katedrāles tornī taurējis trauksmes signālu, bet taures skaņas pēkšņi apklusušas, jo taurētāja sirdi trāpījusi kāda labi mērķēta tatāru bulta. Šo signālu katru dienu plkst. 13 (pēc mūsu laika) pārraida arī Varšavas radio stacija. Nākošais mūsu mērķis ir slavenā karāļu pils un katedrāle Vāveles kalnā. Šeit, blakus Polijas vēstures neskaitāmiem pieminekļiem, atrodas arī poļu izcilus mākslas darbi. Vāveles katedrāles velvēs mūžīgā mierā guļ daudzi Polijas varas un gara milži. Nepārtraukta apmeklētāju rinda plūst gar māršaļa Piļsudska zārku, kuŗa novietošanai pašlaik izbūvē jaunu, sevišķu kapellu. Arī mēs noliecām galvas poļu tautas dievinātā valstsvīra mirstīgo atlieku priekšā. Vāveles karāļu pilī austrieši savā laikā ierīkojuši kazarmes, bet tagad pils gandrīz visā pilnībā jau atremontēta. Sevišķi grezna un iespaidīga ir bijušo karāļu lielā troņa zāle, kuŗā tagad Polijas valsts prezidents pieņem ārvalstu vēstniekus viņu akreditēšanās gadījumos. Italijas vēstnieks ir bijis pirmais, kas šinī zālē šīgada vasarā ir stādījies priekšā valsts prezidentam. Vāveles pilī un katedrālē atrodas tik daudz vēstures un mākslas retumu, ka pie viņiem šādā īsā pārskatā nav iespējams atsevišķi aptāties. Stikla vitrinās novietoti bijušo karāļu varas simboli, turku sultānu dāvanas un citi dargumi; redzami arī karogi, ieroči un teltis, ko Polijas karālis Jānis Sobesskis atņēmis turkiem kaujā pie Vīnes 1683. gadā. Pa ceļam no Vāveles kalna iegriežamies moderni izbūvētā «Preses namā», kuŗā tiek izdots viens no visvairāk izplatītiem poļu laikrakstiem, «Ilustrowany Kuryer Godzienny». Šis avīzes galvenais redaktors Dombrovska kungs mūs laipni iepazīstināja ar modernās izdevniecības iekārtu. Jāstaigā bija ļoti maz, jo nama iekšējo telpu sienas ir no stikla, tā kā gandrīz no ikkuras vietas var redzēt, kas katrā nodaļā norisinājās.

Būt Krakovā un neredzēt Veličku sālsraktuves — esot grēks. Tādēļ arī nekavējoties devāmies uz 20 klm. attāļo Veličku pilsētiņu, kuŗā — pareizāki sakot — zem kuŗas, atrodas pasaulslavenās un septiņus gadusimtus vecās sālsraktuves. Pie raktuvju pārvaldes ēkas mūs sagaidīja vietējo strēlnieku pārstāvji. Ietērpušies speciālos ķiteļos un uzlikuši galvā turku feskām līdzīgas cepures, devāmies uz kādu no raktuvju liftiem, un jau pēc dažām sekundēm bijām 150 mtr. dziļā pazemē. Uzsākām ceļojumu pa apakšzemes ejām. Ejas un visas telpas elektriski apgaismotas. Drīz vien nonākam mazā baznīciņā. Pašas telpas, altārs, svētie tēli — viss te sālī un no sāls izcirsts. Ilgi šeit neuzkavējāmies, jo priekšā esot sagaidāmas vēl interesantākas lietas. Un patiešām: — pēc neilga ceļojuma pa vienmuļīgām ejām, pēkšņi atrodamies milzīgā, gaišā apgaismotā katedrālē. Pie augstiem griestiem līdzīgi kristallam mirdz lieli, no sāls pagatavoti kroņlukturi; gandrīz nereāli izskatās dzidrā sālī cirstie Dievmātes un Svētie tēli, caurspīdēti no neredzami novietotu elektrisko spuldžu gais-

mas. Viss te darināts raktuves pašu strādnieku rokām. Sādu baznīcu apakšzemē esot vairākas, un katrs strādnieks, rītos darbu sākot un vakaros darbu beidzot, kādā no šīm baznīcām lokot ceļus Svēto tēlu priekšā. Turpinot ceļojumu, nonākam grandiozu apmēru svētku zālē, ar skatuvi, speciālu estrādi orķestrim un pat bufetes telpām. Te varot valsī griesties vienlaicīgi apm. 2000 pāri dejotāju. Beigās nokļūstam pie apakšzemes ezera, kuŗš nosaukts maršala Piļsudska vārdā. Nedzīvs ir šāda apakšzemes ezera ūdens, atgādinādams nepatīkami duļķainu biezu masu. Rajonā, kuŗu mēs izstaigājām, sāls rakšanas darbi pašlaik nenotika, bet šos darbus mums demonstrēja daži no pavadoņiem. Pāra stundu laikā bijām nostaigājuši tikai dažus kilometrus no visu apakšzemes eju 300 klm. lielā kopgaŗuma, un no raktuvju septiņiem stāviem — pabijuši tikai trijos. Ar lifta palīdzību nokļuvām atkal virszemē. Mūs lūdza parakstīties apmeklētāju grāmatā. Pāršķiŗot šīs biezās grāmatas izbālējušās lapas, tur redzam arī Vilhelmu II., māršala Foša un daudzu citu vēsturisku personu parakstus. Vienkāršo mirstīgo apmeklētāju paraksti šinī grāmatā tomēr ir pārsvarā un viņiem mēs pievienojām arī savējos.

Atpakaļceļā uz Krakovu apmeklējām maršala Piļsudska piemiņas kalnu. Bija jau vēla pēcpusdienas stunda, tomēr daudz vēl talcinieku, sevišķi skolas jaunatnes, piemiņas kalna veidošanas darbā, kuŗā dalību ņemt arī mēs skaitījām par pienākumu, uzdzenot kalnā savu riekšavu zemes. Ar to arī bija izsmeltas visas iespējamības Krakovas ievērojamāko un interesantāko vietu apskatē, jo nākošā dienā agri no rīta izbraucām no Krākovas uz Kielciem. Ceļā panācām gājienā dalību ņemošās komanda, kuŗas pēc 60—70 klm. nosoļošanas, braši turpināja ceļu. Visās pilsētās, kuŗām komandas gāja cauri, uzcelti goda vārti un iedzīvotāji gājiena dalībniekus sirsnīgi sagaidīja un pavadīja. Kieļcē iebraucām pievakarē, bet vēl paspējām apskatīt jaunuzcelto W. F. i. P. W. departamenta namu ar plašām vingrošanas zālēm, dušām un grezni iekārtotām kluba telpām. Pilsētas tuvumā pašlaik izbūvē liela mēroga sporta stadionu ar peldu baseiniem, hipodromu, tennisa un futbola laukumiem u. t. t. Nākošā dienā — 8. augustā — Kieļcē liela svētku diena. Pilsēta karogota; pie gājiena gala punkta jau no paša rīta pulcējās daudz ļaužu. Agri no rīta aizbraucām uz kaujas šaušanas sacīkšu vietu un noskatījāmies dažu komandu šaušanā. Šeit mūs stāda priekšā W. F. i. P. W. departamenta direktoram ģen. Olszyna-Wilczynskim, kuŗš ieradies uz sacīkšu noslēguma svinībām. Šaušanu pabeigušās komandas pakāpeniski tiek nolaistas no starta un uzsāk pēdējo 17 klm. gājienu, jau uz ātrumu. Steidzāmies atpakaļ uz Kieļci, lai būtu klāt pie komandu pienākšanas gala punktā. Iedzīvotāju interese par gājienu ļoti liela. Jau vairākus klm. no pilsētas gājiena ceļa malas neskaitāmu skatītāju apstātas. Drīz vien parādās pirmā komanda, kuŗai pēc neilga laika pakāpeniski seko pārējās. Dažas komandas pienāk pie mērķa pilnā sastāvā, bet mazāk par 9 dalībniekiem nav nevienā. Ir komandas, kuŗas pie mērķa pienāk labā ierindā un brašā solī. Dažas komandas pilnā sastāvā un dažās atsevišķi dalībnieki pilnīgi slapjām drēbēm, gan ne no sviedriem, bet no ceļā dabūtās atspirdzinošās dušas — spaiņa auksta ūdens uz muguras. Visātrākais laiks, kuŗā veikti 17 klm. — 2 st. 2 min. 4 sek., vislēnākais — 2 st. 28 min. 40 sek. Vispārējā klasifikācijā 1. vietas ieguva: A. grupā — viena no armijas komandām (3. sap. pulka); B. un C. grupās — strēlnieku komandas. Vakarā pie Kieļcu vojevodas pils notika uzvarētāju apbalvošana. Latvijas un Igaunijas aizsargu organizāciju kopīgi dāvātais kauss tika piešķirts vienai no C. grupas strēlnieku komandām («Wrześnià») par vislabāko disciplīnu un brašumu gājiena laikā. Pēc balvu izdalīšanas notika parāde. To pašu vakaru mēs no Kieļces izbraucām uz Varšavu, kur pavadījām pēdējās divas mūsu viesošanās dienas. Varšavā pirmais mūsu ceļš bija uz Belvedēras pili — vietu, kur dzīvojis, strādājis un miris māršals Piļsudskis. Pils pēc Piļsudska nāves pārvērsta par mūzeju. Jau sākot ar pils priekštelpām, te visur valda svētsvinīga nopietnība. Izejot cauri bijušām uzgaidāmām telpām apakšējā stāvā, nonākam 2. stāvā, vispirms Piļsudska darba kabinetā. Šinī kabinētā 1920. g. augustā esot dzimis maršala Piļsudska ģēniālais Varšavas

Polijas Str. Sav. galv. štāba pr-ks majors Fr. Oraviecs (otrais no kreisās) ar viesiem pie Grunvaldas pieminekļa (celts Tannenbergas uzvaras atcerei Krakovā).

Goraļa tips.

kaujas plāns. Kā zinām, 1920. g. augustā sarkanās armijas vienības bija pienākušas jau pavisam tuvu Varšavai, bet pateicoties Piļsudska pieņemtam izšķirošam lēmumam un dzīvē izvestām kaujas operācijām, 14. augustā cīņu gaitā notika lūzums par labu poļiem, kas beidzās ar pretnieka padzīšanu no poļu zemes. — Uz rakstāmgalda pulkstens, kuŗa gaita apstājusies 8,45; kalendārs rāda 1935. g. 12. maiju. Tās ir Piļsudska miršanas stunda un diena. Tepat kabinetā atrodas arī gulta. Piļsudskis vispār savā dzīvē ir mīlējis lielu vienkāršību. Dziļu iespaidu uz mums atstāj viena no zālēm, kuŗā ierīkota kapliča. Še valda pustumsa, kuŗā spilgti izdalās kautkur no augšas apgaismotais katafalks, virs kuŗa paceļās krustoti standarti. Uz katafalka novietota kristāla urna, kuŗā glabājusies maršala Piļsudska sirds, līdz viņas pārvešanai uz Viļņu. No šīs poļu tautas svētnīcas devāmies uz Polijas valsts prezidenta rezidenci — Varšavas pili. Pa ceļam iegriezāmies Lazenku parkā un pilī un apskatījām arī Strēlnieku Savienības centrālo mācības iestādi ar labi iekārtotām un mācības līdzekļiem apgādātām apmācības telpām. Varšavas pils daudzās reprezentācijas zāles ir iespaidīgas ar savu skaisto iekšējo veidojumu un iekārtojuma greznumu. Te, tāpat kā Vāveles pilī, atrodas daudzi poļu vēstures un mākslas retumi. Pēc Varšavas pils apskates paspējām vēl apmeklēt strēlnieku sporta šautuvi, kur izmēģinājām roku šaušanā ar mazkalibra šauteni un arī ar stopu. Interesanti ir atzīmēt, ka šaušanas sports visā valstī ir Strēlnieku Savienības monopols. Šī sporta veicināšanai plašākās masās Strēlnieku savienības katram pilsonim, kuŗš sasniedz zināmus rezultātus šaušanā strēlnieku šautuvēs, izsniedz bronzas, sudraba vai zelta medaļas. Šautuves pārzinis mūs informēja, ka katru dienu šo šautuvi izmantojot vairāki simti pilsoņu, kuŗi vingrinājas šaušanā, lai iegūtu kādu no atzinības zīmēm. Arī mēs tikām apbalvoti ar attiecīgām medaļām.

Nākošā dienā apskatījām vairākas fiziskās audzināšanas iestādes un sporta stadionus. Sevišķi plaši un priekšzīmīgi ir iekārtots fiziskās audzināšanas Centrālais Institūts, kuŗš atrodās netālu no Varšavas. Mācību kurss institūtā ir vairākgadīgs un viņu beigušie tiesībās savā speciālitātē tiek pielīdzināti augstskolu beigušiem. Spriežot pēc šiem plaši izbūvētiem un ar visām ērtībām apgādātiem sporta stadioniem un fiziskās audzināšanas iestādēm, ir jānāk pie slēdziena, ka Polijas valsts attiecīgi resori nežēlo ne pūļu, nedz līdzekļu fiziskās kultūras veicināšanai un izveidošanai plašākās tautas masās. Pēcpusdienā paspējām vēl apskatīt Varšavas kaŗa mūzeju. Šeit chronoloģiskā kārtībā var izsekot Polijas bruņoto spēku attīstību; uzskatāmi var rast šeit vēsturisku pārskatu par Polijas armijas un līdz ar to arī visas valsts dzīves baltām un nebaltām dienām. Saprotams, ka nepilnā stundā, kuŗa bija mūsu rīcībā, mēs varējām tikai paviršus skatus uzmest kaŗa mūzeja neskaitāmiem interesantiem eksponātiem. Mūsu uzmanību ilgāki saistīja Stefāna Batorija «spārnoto huzāru» tērps. Metru augstie, no putnu spalvām veidotie spārni pie ātras jātnieka kustības radījuši īpatnēju šņākoņu. Šie spārni labi arī aizsargājuši huzārus pret ienaidnieka mestiem arkāniem. Tālāk, vesela nodaļa ar trofejām, kuŗas karālis Sobesskis atņēmis turkiem. Ļoti plaši reprezentēti poļu sacelšanās un Napoleona laikmeti, bet it sevišķi — poļu pēdējās atbrīvošanās cīņas, ieskaitot arī leģionāru gaitas. Mūzejā novietoti visi poļu armijas vienību atbrīvošanas cīņu karogi. Redzami arī daži desmiti karogu, kuŗus poļi atņēmuši ienaidniekam pēdējās atbrīvošanas cīņās, galvenā kārtā pie Varšavas. Paši jaunākie eksponāti mūzejā ir maršala Piļsudska pēdējā dzīves un darba posma mēmie liecinieki. Kaŗa mūzeja apskati esam beiguši un līdz ar to iet uz beigām arī mūsu viesošanās laiks Polijā. Vēl dažas stundas pilsētas vispārējam apskatam un, Varšavas stacijā sirsnīgi no viesmīlīgiem mājas tēviem šķiroties, sēdāmies vilcienā, lai no viņa nākošā rītā izkāptu jau atkal savā zemē.

Polijā bijām pavadījuši 12 dienas un nobraukuši vairāk kā 2500 klm. lielu attālumu. Polijas Strēlnieku Savienības viesmīlīgā vadība bija parūpējusies, lai viesošanās laikā mums velti nepazustu neviena stunda. Un patiešām: — mēs paspējām iepazīties ne tikai ar poļu strēlnieku organizāciju un dzīvi vien, bet guvām arī daudz jaunu iespaidu un atziņu par poļu tautas un valsts dzīves vēsturisko norisi un pašreizējiem apstākļiem. Ar šiem iespaidiem un vērojumiem, kaut arī tikai vispārējos vilcienos, skaitījām par vēlamu dalīties ar «Aizsarga» lasītājiem. Mums jācenšas tuvāk pazīt savus kaimiņus un sevišķi tos, ar kuŗiem ilgāku vai īsāku laiku kopīgi esam minuši vēstures ērkšķainās tekas.

Pulkvedis Krīpens. **Pirmo kadetu kaujas gaitas.** Izdevusi grāmatu apgādniecība A. Gulbis. Rīgā, 1936. g. 68 lp.

Neliela savā apjomā grāmatiņa, bet kā viņa runā uz mūsu sirdīm! Te ir daļa no mūsu brīvības cīņu vēstures, pie tam kā drūmākie, tā arī gaišākie brīži. Nevar bez satraukuma lasīt baismo notikumu aprakstu, kad varonīgie kadeti iziet pretim ienaidniekam, kas savas uzvaras gaidās un panākumu iedrošināts spiežas uz Rīgas tiltiem, lai nogrieztu mūsu karaspēkam atiešanas ceļus. Tāpat pilnas satraukuma arī vēlākās cīņas, no kurām sevišķi drāmatiska ir kauja pie Vareļiem, kad valsts dibināšanas dienā, cīnoties ar ienaidnieka pārspēku un sargājot ceļus uz galvas pilsētu, savas dzīvības ziedoja Latvijas brīvībai un patstāvībai 12 kadeti. Kā gaišs mirdzums pār Kaŗa skolas pirmo kadetu kaujas gaitām atspīd lielā vienprātība un vienotība, ar kādu dzīvie kaujas biedri cēluši saviem kritušiem draugiem pieminekli, kas lai pauž paaudžu paaudzēm par nesalaužamu un nebeidzamu Tēvu zemes mīlestību.

Autors savā aprakstā cieši pieturējies pie stingri nodibinātiem faktiem, un viņa sastādītais kadetu kauju gaitu apraksts ir īstenībā arī augstu vērtējams vēsturisks darbs, kurš liecina par lielu iedziļināšanos, kā arī par izcili labu un pareizu notikumu novērtējumu. Autors sniedz arī vispārējā stāvokļa ainu, jo kadetu kauju gaitas ir ievītas ciešā sakarībā ar mūsu pārējo karaspēka daļu gaitām. Tādā veidā lasītājs gūst pilnīgi pareizu un plašu ieskatu tanīs notikumos, kuros ņēma dalību mūsu kadeti un, līdz ar to, autora darbs būs nepieciešams ikvienam, kas gribēs dziļāk ieskatīties atbrīvošanas kaŗa notikumu norisē. Bez tam, kauju gaitu apraksti sniedz daudz pamācoša ikvienam kaŗavīram (tā tad arī aizsargam), jo šajos aprakstos mēs labi varam izsekot ikvienai kaujas darbībai, priekšnieku lēmumiem un tiem faktiem, kas kavējuši vai arī veicinājuši lēmuma pildīšanu. Mēs redzam, cik daudz ir dažādu nejaušību un kādu iespaidu tās atstāj ar savu norisi uz kaŗa darbību. Spilgti iezīmējas pārpratums, kāds rodas, kad kaimiņi nepaziņo par atiešanu, vai kad savlaicīgi netiek saņemts priekšnieka rīkojums. Te ir sakopots daudz materiālu, kas saprātīgā izlietošanā pie apmācībām, kā spilgti un īsteni piemēri, noderēs ikvienam priekšniekam.

Daudz ierosinoša šis apraksts sniedz arī ikvienam kaŗavīram, jo sevišķi tiem, kas kaŗa īstenību nav paši piedzīvojuši. Tamdēļ grāmatu, kā sevišķi vērtīgu, ieteicam mūsu aizsargu saimei, skolniekiem un bibliotēkām. Grāmatā ievietotas vairākas illūstrācijas, kurās redzam kritušos kadetus un kauju lauku ainas. Grāmatas saturu uzskatāmi papildina pievienotās schēmas.

—s.

J. Straubergs. **Rīgas latviešu pirmās nacionālās cīņas 18. g. s.** Grām. apg. A. Gulbis izdevums. Rīgā, 1936. g.

Iznākusi jauna grāmata par varonīgākām cīņām, kādas vien cilvēks jebkad ir cīnījis un var cīnīt, jo šī grāmata stāsta par cilvēkiem, kas cīnījušies par savas tautas tiesībām un brīvību. Nereti šīs cīņas bijušas vēl grūtākas, kā cīņas kauju laukos, jo bijis jācīnās vienam, pat bez savas tautas atbalsta. Tauta nevarēja sniegt savam tiesību cīnītājam pat morālu pabalstu jo vienkārši nezināja pašu cīņas faktu un bieži vien neapzinājās arī šīs cīņas patieso nozīmi un svaru. Un tomēr vispārējas nomāktības un bezcerības laikā mums bijuši karsti, drosmīgi un neatlaidīgi cīnītāji, kuŗi apzinājušies savu mērķi un pēc tā arī tiekušies ar visu spēku. Sasniegdami tumšajos dzimtsbūšanas «ziedu laikos», 17. un 18. g. s. zināmu turību, daži mūsu tautas dēli necentās vis pieslieties tanī laikā šeit faktiski valdošai sveštautai, kā to nereti darīja šo varoņu pēcteči, bet droši pasvītrodami savu tautību, uzsāka cīņu par savām un, reizē ar to, arī par visas latvju tautas tiesībām. Tanīs laikos nedrīkstēja būt neviens latvietis ar tiesībām, jo citādi sagruva zemes pārvaldes ērtā ēka, kuŗa bija tik mājīga tās iemītniekiem, lai gan pati ēka bija celta uz vislielākās netaisnības pamatiem. Nav lielākas netaisnības par verdzību un nav arī neviena varas akta, kas būtu vislielākā atstatumā no kultūras, kā verdzība. Bet taisni verdzība bija tā, uz kuŗu pamatoja savas tiesības, taisnību un labklājību cilvēki, kuŗi vēlāk pierakstīja sev «kultūras nesēju» cēlo vārdu. Ar to šī ļaužu šķira vēl jo vairāk pasvītroja savu īsto dabu. Lūk, ar šādiem cilvēkiem bija jācīnās pirmajiem cīņas spējīgiem latviešiem. No liela svara ir šādu ciņu apraksti, jo tādā veidā pamazām no archīvu putekļiem sāk augt mūsu īstā vēsture un sabrūk pasaka par tautu, kuŗa 700 gadus pacietīgi it kā nesusi savu jūgu. Lasot Danieļa Stenhauera neatlaidīgo un varonīgo cīņu, mēs izjūtam dziļu cieņu pret šo savas tautas varonīgo tiesību cīnītāju. Bet nevīļus rodas arī apbrīnošana par viņa pretinieku cīņas paņēmieniem. Te neviens līdzeklis nav bijis «neiespējams» un ar īstu «māksliniecisku» dažādību šie «cīņas līdzekļi» arī laisti darbā. Dažreiz gan šiem «kultūras nesējiem» bijis jāpiedzīvo, ka viņu darbību un tiesisko izpratni pat viņiem labvēlīgais senāts apzīmē par «ļoti nekrietnu» (šāds rets apzīmējums atrodams senāta spriedumā Efleina lietā, — sk. 188. lp.), bet tas viņus nav atbaidījis no savas «misijas». Vēl taču viņu rīcība bija visvarenie «kukuļi» un ar tiem tad arī «kultūras nesēji» nav skopojušies (124. lp.), jo tie ir bijuši viņu iespaidīgākie «tiesiskie argūmenti».

Grāmata nebūt nav sausu tiesas spriedumu sakopojums, bet no viņas ik rindas mums dveš pretim aizgājušo gadsimtu elpa, un mēs līdz ar Steinhaueru un citiem nevīļus dzīvojam līdzi šai lielai cīņai par brīvību un savas tautas tiesībām, kuŗas izkaŗotas arī kaŗa laukā, uz ko norāda zināmā mērā Steinhauera sūdzība (105. lp.). Ikvienam latvietim šī grāmata dod sparu un apņēmību dzīves cīņās un māca nepagurt, bet sīksti un neatlaidīgi tiekties pēc iecerētā mērķa un patiesības. Grāmatu silti ieteicam mūsu aizsargu saimei.

R. Osis.

«Latgales dziesminieki». Pirmā Māŗas zemes dzejas antoloģija.

Atdzimšanas šalkās tagad trīc Latgales zilo ezeru priedēm apaugušie krasti. Jaunās skaņās runā balto dievnamu zvanu mēles. Māŗas zemes balss plūst pāri Vidzemes kalnājiem, pāri Zemgales kviešu druvām, līdz pat Liepājai — cauri mūsu mātes - Latvijas vismazākām un tālākām dzīsliņām! Viņa ienāk savu pārējo māsu saimē.

Šinīs dienās pastāstu rakstnieks — Alb. Sprūdžs, Valtera un Rapas apgādībā, izdeva pirmo un plašāko Latgales dzejas antoloģiju — «Latgales dziesminieki». Šo antoloģiju var nosaukt par Māŗas zemes dzejas spoguli, kur atspoguļojas linu zemes dzejas gaitas no pat Latgales dzejas sākuma līdz mūsu dienām. Sastādītājs, kā uzmanīgs ceļa vadonis, mūs izvadā caur dažādiem labirintiem — Latgales dzejas attīstības posmiem un parāda visu to, ko līdz šim dzejas laukā ir sasniegusi mūsu jaunākā māsa — Latgale.

Antoloģija 240 lpp. bieza, nodrukāta uz laba papīra, glītā ārējā ietērpā un sadalīta 11 nodaļās — Māŗas zemes dzejas vēsturiskos attīstības posmos. Katrs posms resp. nodaļa, ietveŗ sevī veselu Latgales dzejas attīstības laikmetu, ar tā laika vadošiem mērķiem, sabiedriskiem centieniem un laikmetīgo garu.

Izdarot mazu ekskursiju antoloģijas saturā, mēs nostaigājam ceļa posmu no Latgales pirmiem dzejražiem — A. Jurdža un P. Smeltera līdz pat visjaunākiem Māras zemes dzeju kokles skandinātājiem — «strauminiekiem».

Šis laika sprīdis, līdzinājas apmēram 75 gadiem, kurā audzis un attīstījies Māŗas zemes dzejas augs. Jāsaka, ka 75 gadi vēl nav pietiekošs laika sprīdis, lai pilnīgi varētu nobriest un formā kristallizēties tāds mākslas veids, kā dzeja, vēl ņemot vērā to, ka Latgale lielāko daļu, pat vairāk kā divas trešdaļas no šī laikmeta atradusies svešu tautu sistēmā — šķirta no pārējās Latvijas. Tamdēļ pie Latgales autoru darbu novērtēšanas mums jāpieiet ar daudz saudzīgāku mērauklu, nekā pie mūsu pārējo autoru darbu kritizēšanas. Patiesībā tikai ar Latvijas valsts nodibināšanos sākas Latgales kultūrālā dzīve, jo līdz tam laikam viss latviskais tika apsmiets, nievāts un visādi apslāpēts. Bet šinī neilgā laika sprīdī, Latgales autori, ņemdami priekšzīmi un, galvenais, piesavinādamies mūsu pārējo Latvijas rakstnieku skolu, jau pa-

spējuši pietiekoši labi ievingrināties dzejas mākslas noslēpumos un tagad var mēģināt nostāties blakus saviem Vidzemes un Kurzemes kollēgām. Šo patiesību tad arī mums apliecina nupat izdotā Alb. Sprūdža antoloģija.

Pirmo nodaļu, sastādītājs veltījis latgaliešu tautas dziesmām, kuŗas arī iespiestas latgaliešu izloksnē. Nodaļa — «Celmājos» slēpj sevī Māŗas zemes dzejas sākumus. Šeit mēs iepazīstamies ar A. Jurdžu un P. Smelteri. Pēterpils laikmets, Latgales dzejā, izteikts nodaļā — «Kokle». Mūsu priekšā te nostājas Latgales pirmie atmodas darbinieki: St. Cunskis, A. Svilāns, M. Pidevičs, A. Skrinda un J. Vimbars. Latgales reliģiozitāti un misticismu pauž nodaļa — «Kristus». Savas dzeju kokles, par godu Dievam še skandina: — Neaizmirstule (Rozālija Tabīne) un bzkgs P. Apšinīks (pseid.: Apse).

Triju zvaigžņu laikmetu un tā idejiskos darbiniekus mēs redzam nodaļā «Trīs zvaigznes». Tie nostājas mūsu priekšā sekojošā kārtībā: Fr. Trasuns, J. Pabērzis un S. Putāns. Pēdējais gan šinī vietā ne visai iederas.

Latgales jūsmas un sentimentālo sapņu laikmets par sārtajām lūpiņām un zeltainiem matiem, — dzejas pavasarīgais periods, ietilpst nodaļā «Ziedonī». Autori šeit sarindoti šādi: Kundzešs, T. Silickis, J. Silkāns, M. Apeļs, J. Cakuls un Dominika.

Jaunu, ražīgu darba posmu Latgales dzejā iezīmē nodaļa «Rīta cēliens», kur Māŗas zemes dzejas laukā redzami: — pats antoloģijas sastādītājs — Alberts Sprūdžs, Vl. Storods un Al. Adamāns.

Māŗas zemes vienības un kopdarbības laikmets ar savām pārējām māsām iezīmējas nodaļā «Jaunā diena». No jaunās dienas sveicējiem būtu minami: D. Grečs, A. Smagars, K. Plencinieks, M. Andžāne un J. Regža.

Nākošā nodaļa saucas — «Ezerzeme». Še savas himnas Māŗai dzied: Al. Ancāns, Ant. Rupainis, El. Saliniece un Fr. Murāns.

Žurnāla «Straume» jaunajiem līdzstrādniekiem veltīta speciāla nodaļa — «Straume». No «Straumes» audzēkņiem varētu minēt: C. Pokrotnieku, J. Klīdzēju, J. Sētmalnieku, K. Broku, Vl. Briuci un Al. Garanču.

Pārējiem mūsu rakstniekiem, savas domas un izjūtas par Māŗas zemi, sastādītājs ļāvis izteikt nodaļā — «Mīļiem latgaliešiem». Šinī nodaļā mēs redzam šādas sejas: J. Rainis, K. Skalbe, Ād. Erss, Ant. Austriņš, A. Francis un J. Medenis.

Kad ekskursija mums pabeigta, tad varam mierīgi izdarīt atskatu uz redzēto un dzirdēto. Un redzēts ir viss Māŗas zemes dzejas attīstības ceļš. Ērkšķains ir bijis šis ceļš. Bet latviskais vienprāts, neatlaidība, darba prieks un tērauda griba ir visus šos šķēršļus pārvarējusi un nu Māŗa nāk pie savas mīļās Mātes — Latvijas un nes tai šo krāšņo sava gara un dvēseles rotu.

Beigās jāsaka, ka antoloģija «Latgales dziesminieki» ir pirmais lielākais Latgales asimilātoru darbs. Lai gan asimilācijas kustība Latgales rakstniecībā sākās ap 1930. gadu, tad tās sasniegumi sāk visā pilnībā parādīties tikai tagad, kad pār Māŗas zemes zilo ezeru klāņiem izausis latviskās vienības gaišais rīts! Tā gaismā sabrukuši pagātnes aizspriedumu un «eipatnību» valņi, un Latgale iet turp, kur to sauc un aicina tautas Vadonis!

Kas vēlas redzēt Māŗas zemes «misticisma pilno» seju, kas grib dzirdēt slavas himnu, ko Māŗa dzied par godu jaunajam laikmetam un atdzimšanas pravietim — mūsu lielajam tautas Vadonim, lai iepazīstas ar antoloģiju — «Latgales dziesminieki».

Laiks Māŗas jaunai, latviskai balsij skanēt pāri Vidzemes klinšainajiem Gaujas krastiem, pāri Zemgales rāmajai Lielupei, līdz Kurzemes varenajiem Dundagas siliem un Ventas krācēm.

Augusts Smagars.

Kārlis Fimbers. **Saules kauja.** Romāns. Izdevis «Zelta Grauds», Rīgā, 1936. g. 249 lp.

Tumšas neziņas plīvuris ilgus gadus sedza mūsu tautas patieso vēsturi, sevišķi par pirmajiem patstāvības laikiem. Tikai tagad, pateicoties mūsu zinātnieku pūlēm, dienas gaismā sāk rādīties senie notikumi, un viņu norisē mēs redzam nepārtrauktu un drosmīgu cīņu pret uzbrucējiem par savas zemes un tautas brīvību. Zanāmā mērā mūsu vēsturnieki un archaiologi ietekmējuši arī rakstniekus, kas mēģina uz vēsturisko notikumu fona attēlot daža laba romāna vai stāsta norisi. Te vajadzīga liela iejūta tēlojamā laikmetā, tā laika ļaudīs, dzīvē, parašās un arī pašos notikumos, lai tēlotā glezna būtu tiešām dzīva un tik tuva īstenībai, ka skatoties viņā, mēs spētu tai arī ticēt. Lielā mērā to var teikt arī par visai ražīgo un aprakstītās vielas ziņā arī interesanto un apdāvināto romānistu Kārli Fimberi. Savam jaunākam romānam viņš ņēmis par pamatu senās Zemgales cīņas ar krustnešiem, liekot notikumu degpunktā zemgaļu un leišu apvienoto spēku lielo uzvaru pār krustnešu ordeņa kaŗaspēku 1236. g. rudenī pie Saules. Kā iepriekšējie notikumi, tā arī pati Saules kauja no autora aprakstīti dzīvā un raiti ritošā valodā. Pie visai labās un rūpīgās romāna satura apdares mēs varam iebilst, ka autors nav pienācīgā spraigumā izcēlis tās personas un viņu darbību, kuŗas viņš nostādījis romāna centrā un ap kuŗām risinās pārējie notikumi. Pēdējie reizēm it kā aizēno pašu romāna saturu. Kas attiecas uz notikumu vēsturisko pamatojumu, tad autoram nevar noliegt zināmas spējas kā šo notikumu izcelšanā un aprakstīšanā, tā arī romāna satura iekļaušanu vēsturisko notikumu īstenības rāmjos. Autors savā romānā pieturējies pie tā saucamā Vecsaules varianta un savu ieskatu viņš arī pienācīgi apgaismo. Jāpiebilst, ka pēdējā laikā vēsturnieku uzskati nosveŗas par Saules variantu. Zīmīga ir autora doma par nesaskaņu cēloni Zemgales virsaišu starpā, kā arī nevienprātības iemeslu starp zemgaļu vadoni Staldzi un lietuvju vadoni Ringaudu. Spēcīgi zīmētas ir Saules kaujas, krustnešu siŗojuma un dažu cīņu ainas. Tās lielā mērā paceļ romāna vērtību un līdz ar romāna beigu gaišo izskaņu ļauj mums cerēt, ka šim krietnam vēsturiskam romānam cienītāju netrūks.

F. E.

Divas Garlība Merķeļa grāmatas.

Ja cilvēks runā no sirds, tad arī klausītāja sirds šai valodai atsaucas. Tāpat ir ar rakstnieka darbiem. Ja tie nākuši no sirds, tad viņus vieno ar lasītāju tās neredzamās saites, kuŗas ir stiprākas par visvareno laiku. Tik daudz kas mainījies kopš Garlība Merķeļa laikiem, un tomēr mēs vēl tagad varam lasīt viņa darbus un ar dziļu cieņu apbrīnot šī lielā cilvēka dedzību un dziļo neliekuļoto sirsnību, kādu viņš jutis pret mūsu tautu tad, kad tā bija visu nicināta un nievāta. Tagad mums netrūkst draugu, bet tamdēļ vēl jo vairāk starp tiem izdalās tie, kas par mūsu tautu domāja viņas dzīves drūmākās un tumšākās dienās. Starp šiem retajiem labvēļiem jo redzama vieta ir Garlībam Merķelim, un viņa gaišā piemiņa nekad nedzisīs latviešu sirdīs.

Viņa grāmata **«Latvieši»**, Aleksandra Būmaņa tulkojumā, grāmatu apgādniecības A. Gulbis izdevumā atkal nāk tautā. Vai tad mums tagad vairs var sevišķi interesēt tik bēdīgas lietas, kādas aprakstītas Garlība Merķeļa grāmatā? Tagad taču citi laiki. Mēs esam brīva, stipra tauta un paši lemjam par savu likteni. Un tomēr šī grāmata mums var noderēt un noderēs vienmēr kā ļoti pamācoša un dziļa savā saturā. Grāmatu lasot vajaga paturēt vērā, ka Garlībs Merķelis ir bijis sava laika cilvēks, un viņš vadījies tikai no tiem faktiem, kādi tam bijuši pieietami. Tamdēļ arī viņš raksta, kā par īstenību, par latviešu «nejaušu» atrašanu. tā pielīdzinot barbarisko iebrukumu svešā zemē, līdzīgu Amerikas atrašanas faktam. Ja Garlībs Merķelis būtu zinājis īstenību, mēs ņešaubāmies, ka arī šeit viņš būtu uzrādījis iebrucēju īsto seju. Mēs nevaram apvainoties, kad lasām bēdīgās liecības par mūsu senču tikumiem un rakstura kroplībām. Garlībs Merķelis gan norāda, ka latvju raksturu sakropļojuši varas neseji, bet ar to lai mēs neapmierinājamies. Ja vēl nesen mūsu starpā kuplos ziedos ziedēja šīs rakstura kroplības, tad varam tagad jo priecīgāki būt, ka atjaunotā Latvijā mēs varam nodoties darbam, kas lai mūsu tautas raksturu atbrīvo no šādas kroplības. Tomēr vislielākā pamācība guļ visas grāmatas apjomā. Tā ir — vienības gars dara stiprus, nevienprātība grūž postā. Garlībs Merķelis kā pravietis ir paredzējis, ka latvju tauta, kuŗa tik dziļā postā krita nevienprātības un nesaticības dēļ, celsies reiz augšā, kad to sakals vienotai gribai saticība un vienprātība. Tamdēļ vien jau šī grāmata nekad nezaudēs savu nozīmi, nerunājot par tās lielo kultūrvēsturisko vērtību.

Tāpat savu nozīmi nav zaudējis arī otrs Garlība Merķeļa darbs **«Vanems Imanta»**, kuŗu A. Grēviņas tulkojumā izdevis Valtera un Rapas akc. s. grāmatu apgāds.

—s.

J. Juškēvics. **Vecā Rīga.** Jaunais zinātnieks Nr. 42. Valtera un Rapas akc. sab. apgāds. Rīgā, 1936. g. 99 lp.

Mūsu mēnešraksta lasītājiem labi pazīstamais daudzu vēsturiska satura apcerējumu un rakstu autors J. Juškēvics sarakstījis jauku grāmatu par mūsu valsts galvaspilsētas senatni, parašām un dzīvi. Izlasot šo grāmatu, mēs iegūstam daudzas īsti vērtīgas un plašas zināšanas, jo autors, labi pārzinādams aprakstītos laikus un notikumus, dod krāšņu un patiesu ieskatu vecās Rīgas dzīvē. Grāmatā sīkāki aprakstīta Rīgas pilsētas tradicijas attīstība, pilsētas zemes virsmas maiņa, ielas un laukumi, pilsētas, tilti, osta, baznīcas, kapsētas, nocietinājumi, garde, pilis, dažādi svētki, misterijas un citi notikumi vecās Rīgas dzīvē. Mēs lasām, ka mūsu galvaspilsētu cēluši latvieši paši un ka jau pašos pirmos pilsētas pastāvēšanas gados latvieši ņem dalību pilsētas pārvaldīšanā. Autors atzīmējis arī dedzīgā ticību cīnītāja Šteinhauera uzstāšanos un viņa radīto zāļu vakara izcelšanos. Grāmatas saturu izteiksmīgi papildina 34 labas illūstrācijas. Šo vērtīgo grāmatu ieteicam mūsu aizsargu saimei un jo sevišķi jaunatnei. —s.

Militārais apskats. 1936. g. 7. (jūlija) numurs. Plkv. Žīds — Dažas pārdomas par karaspēka sagatavošanu. Kapt. O. Lapiņš — Audzināšanas elements karaspēka apmācībā. Ltn. Ramanis — Fiziskā audzināšana. A. Maurinš — Itaļu-abesiņu cīņas. Plkv.-ltn. Kārkliņš — Izlūkošanas ziņu pētīšana. Plkv.-ltn. Rinkovičs — Stāvokļa apsvērums. A. Mauriņš — Vācu rotas un vada darbība aizstāvēšanās kaujā. K. M. — Faktiskie uzdevumi Vācijas armijas virsniekiem — ģenerālštāba amatu kandidātiem. Kapt. Sovers — Apmācība darbībā pie lielgabaliem. Kapt.-ltn. Āboliņš — Šaušana ar augstiem sprādzieniem. Vltn. Vīksne — Artilerijas komandu nodošana ar karodziņiem. Kapt. Kalniņš-Vīndedzkalniņš — Automatisko ieroču zenītmērķierīce. Kapt. P. Lapiņš — Šķidro degvielu jautājums. Militārpolītiskais pārskats. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. si.

Kadets. 1936. g. 6./7. (jūnija-jūlija) numurs. Kapt. Sproģis — Apmācības un audzināšanas loma baiļu instinkta apkarošanā. Autors savā rakstā sniedz labi pārdomātus un ierosinošus priekšlikumus, kā ar kareiviskās audzināšanas un apmācības paņēmieniem izskaust no ikviena karavīra rakstura baiļu sajūtu un tajā vietā ieaudzināt drošsirdību. Dr. phil. J. Students — Rakstura audzināšanas metodes. O. Cielēns (adm. dep. v.-dir.) — Atsevišķi apsverams tūrisma uzdevums. Pa dzimto zemi. Kapt. Zilvers — Grupas komandiera pienākumi izlūkošanā. Apskatīta darbība pirms iziešanas, darbība izlūkošanas sākuma punktā, patruļas priekšnieka vispārējā darbība izlūkošanā, ienaidnieka apdzīvotās vietās, meža, upes, ceļu izlūkošana un vairāki citi ar to saistīti jautājumi. Vltn. Mucenieks — Novērošanas punktu ierīkošana. Vltn. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība kaujā. Vltn. A. Vēveris — Apmācība darbībai naktī sarkanarmijā. Literāriski raksti. Humors. Sports. Grāmatu apskate. si.

Lietuvas aizsargu žurnāls «Trimitas» (Taure) ievietojis vairākos numuros rakstus par mūsu aizsargu priekšnieka pulkveža K. Praula, aizsargu organizācijas daļas priekšnieka E. Rapsa un administrātīvās daļas priekšnieka A. Oša viesošanos Lietuvā. Ievietoti arī vairāki uzņēmumi un mūsu aizsargu priekšnieka intervija, kuŗu viņš devis, atgriežoties uz Latviju. Sevišķi patīkami mums atzīmēt to sirsnību, ar kādu sniegti apraksti par mūsu aizsargu vadības viesošanos, kā arī atzinīgie vārdi par latvju aizsargiem un to organizāciju. Tas pierāda, ka draudzīgās saites starp abām brāļu tautām jau paguvušas izveidoties un atrasta kopīga, vienota valoda. Neapšaubāmi, ka tas lielā mērā atvieglos vēl ciešākas draudzības izveidošanos, kāds nolūks bija arī mūsu aizsargu priekšnieka pulkveža K. Praula apciemojumam draudzīgai Lietuvas aizsargu saimei un tās priekšniekam, pulkvedim Saladžius.

si.

«Aizsarga» redakcijai piesūtītas grāmatas: Kārlis Fimbers — Saules kauja, romāns, izd. «Zelta Grauds». Valtera un Rapas izdevumi: E. Birznieks-Upītis — Kopoti raksti, V sējums. K. Melderis — Meža vakari. Dante — Dievišķā komēdija, tulkojis J. Māsēns, prof. K. Strauberga redakcijā. J. Jaunsudrabiņš — Ziema, stāsts.

Zemnieku Drāmas teātris.

Zemnieku Drāmas teātris var būt lepns, ka tam ir visplašākā publika, vairāk kā divas trešdaļas no visiem Latvijas iedzīvotājiem, — laucinieki ir tie, kam teātris domāts. Astoto darba gadu Zemnieku Drāma uzsāk jau kā noteikta mākslas vienība, kuŗas darbība un mākslinieciskais sejs uzskatāms kā pilnīgi izveidojies. Ja šis teātris, kas apmeklētāju un izrāžu skaita augšanā uzrāda arvien progresējošus skaitļus, — 208 izrādes, 101 vietā pagājušā sezonā, — tad tā ir gaiša liecība, ka šis teātris, nesdams laukos pilnvērtīgu mākslu, ir laidis tautā dziļas saknes. Teātris darbojas Pētera Āšaka mākslinieciskā vadībā. Jau septiņus gadus lauki ir aicinājuši Zemnieku Drāmu pie sevis ciemā, arvien ciešāka draudzība ir nodibinājusies starp šo teātri un laukiem, jo aicinātāji vienmēr ir saņēmuši to, ko vēlējušies: pilnvērtīgu mākslu. Septiņus gadus teātris ir atsaucies lauku aicinājumiem, septiņus gadus teātra mākslinieki ir gājuši vistālākos Latvijas novados, kuŗus nesniedz ne dzelzceļš, ne auto, — pajūgos un kājām mērījuši kilometrus līdz biedrību namiem, gan rudens dubļainās naktīs, gan ziemas salā. Pagura vairāki ceļojoši teātri, nepagura Zemnieku Drāmas teātris, jo ar viņu bija jaunatne un spožs mērķis, — nest mākslu un kultūru laukiem!

Zemnieku Drāmas astotais darba gads sācies. Ar lielu aizrautību un dziļu ticību jaunā laika centieniem savus izbraucienus laukos sākuši teātra vairākie ansambļi. Repertuāra pirmā pusē ieskaitīti un jau sagatavoti šādi darbi: Rūd. Blaumaņa drāma «Pazudušais dēls». (Šo lugu izrādīs arī Dailes teātris.), Ed. Vulfa komēdija «Svētki Skangalē», Līgotņu Jēkaba skatu luga «Bierantos». Šī luga sava idejiskā satura dēļ ieguvusi sevišķu atzinību. J. Raiņa «Pūt, vējiņi» inscēnējums būs kuplināts daudzām jaunām dziesmām un dejām. Drāma «Nezināmā» ar Olgu Bormani tituļa lomā. No pagājušās sezonas iestudējumiem repertuārā skaitās: H. Krūmiņa «Zemnieku testāments» (no aizsargu dzīves), Mildas Priedulājas «Zeme svētīs», E. Lengieļa «Nakts serenāde», Ed. Vulfa «Sensācija» (ar viesi Teodoru Podnieku), Mellera «Dzimtenes melodija» (ar viešņu Liliju Štengeli). Oktobrī repertuārā vēl skaitīsies: V. Zonberga «Zvejnieka dēls» I un II daļas, El. Zālītes «Vecais Pilskungs» un «Svešās asinis», un M. Priedulājas «Dzimtenes dziesma». Izrāžu tarīfos aizsargu organizācijas baudīs pazeminājumus.

Zemnieku Drāmas teātris aizsargu organizācijā ir atradis visplašāko atsaucību, gan ar savu repertuāru, gan ar priekšrocībām, sniedzot izrādes par minimālāko maksu. Cerams, ka šis kontakts vēl vairāk palielināsies.

Zemnieku Drāmas vadība un mākslinieciskais personāls 1936/37. gadā.

A. Francis

Mēneša apskats

Pagājušais mēnesis bija brieduma un ražas ievākšanas mēnesis. Latvijas laukos no Liepājas līdz Jaunlatgalei un no Rūjienas līdz Ilūkstei visnotaļ druvās pacēlās labības stati un gubas ar šīgada devumu. Varbūt vienā otrā novadā neizdevīgo dabas apstākļu, pārāk ilgā sausuma vai uznākuša postošā negaisa dēļ briedums nebūs tik ienesīgs, kādu to pavasarī arājs sēdams cerējis, taču pārliekām skumt nevienam par nepiepildījušamies cerībām nenācās, jo ikvienā vietā, kur vien samanāms posts vai trūkums, Latvijas nacionālā valdība sniegusi un sniedz savu palīdzīgo roku, jo tagadējā valstī neviens, kas grib strādāt un strādā, necieš trūkumu. Tagad jau visos novados dūc kuļmašīnas savu vienmuļīgo, bet līksmo apkūlību dziesmu un ļaudis, to klausīdami un vērodami padarīto darbu un viens otru, kļūst nevien mantā, bet arī garīgi bagātāki. Jo nu viņi var satikties sadraudzīgi viens ar otru, bez kā tiem būtu jānaidojas, kā tas notika dažu labu rudeni aizgājušos gados. Saderības un sadarbības jaukie tikumi atkal no jauna atrod mājas vietu latviešu sirdīs un sētās, kas nepieciešami ikvienu cildenāku un diženāku panākumu sasniegšanai.

Pļaujas laiks ir liels un svinīgs darba posms, viņš nāk un paiet klusu, bet viņa devums mūs uztura un baro veselu gadu — līdz nākamajam. Kluss kā pļaujas laiks bijis pagājušais mēnesis, nepārtraukts darba mēnesis jaunās Latvijas celšanā un viņas stūrakmeņu nostiprināšanā. Pirms diviem gadiem un trijiem mēnešiem sāktais darbs nav apstājies ne uz vienu brīdi.

Valsts Saimnieks Latvijas ārēs.

Rūpēs par visas latviešu zemes labklājību, tautas Vadonis un zemes saimnieks, Valsts Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis savus retos brīvlaika brīžus allaž velta savas zemes un tautas atsevišķu novadu apstākļu un vajadzību izprašanas un iepazīšanās darbam. Kā īstens savas zemes saimnieks, viņš bez iepriekšēja paziņojuma ieradies vistālākos un vientuļākos, bieži vien līdz šim aizmirstos Latvijas stūrīšos, un atradis viņu ļaudīs un dabā daudz interesanta un jauka, pievērsis tiem visas tautas uzmanību. Šo braucienu īstais mērķis ir pārskatīt uz vietām sabiedriskos, saimnieciskos un kultūrālos apstākļus, kā arī vērot, kā turpmāk visizdevīgāki uzlabot visus dzīves apstākļus, kā arī novērst līdzšinējās kļūdas un trūkumus. Jo kā gādīgs tēvs rūpējas par savu ģimeni, tā latviešu tautas Vadonis nenogurdams rūpējas par savu tautu.

Valsts Prezidents pagājušā mēnesī savos braucienos apmeklēja Kurzemes pussalu, iegriezdamies arī nomaļos zvejnieku ciemos un tā iepazīdamies ar jūŗas arāju dzīves gaitām; apmeklēja Baldoni, Augšzemi, atklādams arī šeit daudz līdz šim nepazīstamu, priecīgu vaibstu, un Daugavas krastus, Ķeguma krāces, apskatīdams to vietu, kur jau tuvākā nākotnē pacelsies milzīgā Ķeguma spēkstacija, kas vispirms mūsu saimnieciskai, bet reizē ar to arī garīgai dzīvei dos pavisam jaunu rosību un impulsus.

Ar saviem apciemojumiem Valsts Prezidents, kuŗš ir valstī visvairāk nodarbināts pilsonis, pierādījis savu patieso interesi par visas tautas, lai kādos tālos novados arī viņa nedzīvotu, labklājību un laimi.

Saimnieciskā padome.

Strādnieku svētku uzrunā Valsts Prezidents teica: «Valdība tagad šinī kameras jautājumu kārtošanā ņems aktīvu un tiešu dalību, jo valdība ir atzinusi par savu uzdevumu, radīt labākus dzīves apstākļus un noteikumus visiem mūsu valsts pilsoņiem un ne tik vienai atsevišķai grupai vai šķirai. Un tad nu vajag visām grupām sadarboties, un kad visām grupām vajaga sastrādāt, un kad visām būs kopīgs mērķis un saskaņa galvenos punktos, tad, protams, valdībai vajaga būt klāt kā saskaņojošam spēkam, kas šo darbu ved pa pareizu ceļu.»

Darba kameras uzdevumu veikšana, tāpat kā pie citām kamerām, norisināsies trijās pakāpēs. Tiktālu mūsu jaunuzbūves darbs noskaidrots un tiktāls gabals jau nostaigāts. Protiet, būs arodbiedrības, būs Darba kamera un Darba kameras galvenā komisija, kas darbosies kopā ar citām komisijām saimnieciskā padomē. Visas četras kameras kopā sastādīs valsts saimnieciskās dzīves padomi (Lauksaimniecības, Tirdzniecības-rūpniecības, Amatniecības un Darba kameras galvenās komisijas. Ref.). Šis valsts saimnieciskās dzīves padomes likums izdots jau agrāk, bet nav sanākušas kameru komisijas visas vienā sēdē, jo bija jāgaida, kamēr Darba kamera sāks strādāt. Tad, kad visas kameras būs sagatavotas savam darbam un jau iestrādājušās, tad valsts saimnieciskā padome varēs sanākt.

Lai atminamies un neaizmirstam, ka mēs nebūt neesam kādā pārejas laikmetā, bet strādājam darbu, kuŗš arvien tiks tālāk izveidots, arvien vairāk izveidots, un ka te pamati paliks tādi, kādus tos pamatus pieņems. Šis darbs būs daļa no tā laikmeta, kuŗā mēs tagad dzīvojam un kuŗa līdzgaitnieki esam.»

Jaunās lauksaimniecības biedrības.

Jaunā darba laikmeta celšanā ietilpst arī jaunā lauksaimnieku organizēšana biedrībās, kā tas ir ar rūpniekiem, tirgotājiem, amatniekiem un strādniekiem. Ja iepriekšējā «Aizsarga» numurā varēja minēt, ka šo biedrību statūtus, sakarā ar Lauksaimniecības kameras likumu, izstrādā, tad tagad viņi jau publicēti š. g. 11. aug. Valdības Vēstneša numurā un lauksaimniecības biedrības turpmāk varēs pārorganizēties vai dibināt jaunas, vadoties no šiem normālstatūtiem.

Šo statūtu radīšanā visciešāko līdzdalību ņēmis Latvijas lauksaimniecības gādīgais tēvs un kopējs, Valsts Prezidents, Dr. Kārlis Ulmanis, un viņa mērķis bijis, radīt visu latviešu zemnieku kopēju un stipru biedrību tīklu,

Tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis kulšanas talkā.

kuŗām jāpiedalās zemniecības saimnieciskā, sabiedriskā un garīgā spēka audzināšanā un vairošanā latviešu tautas nākamības labad.

Statūti nosaka, ka lauksaimniecības biedrību mērķi ir sekmēt un atbalstīt Lauksaimniecības kameras uzdevumu pildīšanu, aizstāvot zemnieku saimnieciskās un tiesiskās vajadzības, veicināt viņu paš- un kopdarbību, būt nomodā par zemnieku godu, rūpēties par viņu arodizglītību, izkopt un padziļināt Tēvzemes mīlestības un tautas vienības ideju, kultūras un sporta dzīvi un centienus, tādējādi veicinot nevien savu biedru, bet visas nācijas un valsts garīgo un saimniecisko uzplaukšanu.

Biedrības mērķu sasniegšanai rīko izstādes, ražojumu apskates sacensības, izveido saimnieciska rakstura pasākumus, godalgo apzinīgu darbu, rūpējas par lauku iedzīvotāju fizisko un garīgo attīstību, sarīko piemērotus izrīkojumus u. t. l. Atdzīvina senos latviešu savstarpējās izpalīdzības tikumus nelaimes gadījumos, saticību saimnieku un gājēju starpā, kā arī citādi visiem spēkiem veicinot Latvijas uzplaukumu un zelšanu.

Par biedrību biedriem var būt Latvijas pilsoņi, ne jaunāki par 18 gadiem, kas dzīvo un darbojas, vai kuŗiem ir īpašums vai uzņēmums biedrības darbības rajonā.

Ar šo jaunā rakstura lauksaimniecības biedrību nodibināšanos un darbības uzsākšanu, caur Lauksaimniecības kameru visa Latvijas zemniecība ir iesaistīta kopējā jaunās Latvijas celšanas un izveidošanas laikmetā, par kuŗu tā savlaik visaktīvāki gājusi cīņā.

Amatu kamera darbā.

Laukos jau sen bija sajūtams liels labu sava aroda amata pratēju trūkums, kas ar katru gadu kļuva asāks. Tagad, kad amatniecība atkal celta godā, nevien kā ienesīga, bet arī kā cienījama nodarbošanās, Amatu kamera sākusi domāt par jaunu amatnieku kadru sagatavošanu nākamajam darba laukam, jo kā ikviena, tāpat arī amatniecības nozare prasa ilgāku sagatavošanās laiku zināšanu un darba prasmes iegūšanai. Līdz šim bieži bija gadījies tā, ka daudzos amatos īstu amatnieku trūkuma dēļ nodarbojās nevien tādi, kas tieši bija gatavojušies cita darba veikšanai, vai arī nebija speciālisti nevienā darba nozarē, bet ka viņi sagatavoja arī mācekļus tādām nodarbēm, par kuŗām viņiem bija mazas praktiskas, bet nekādu teorētisku zināšanu. Šie nespeciālisti arī visvairāk sabojāja amatnieka darba nozīmi un svaru, tā kā cilvēki, cikvien iespējams, sāka no amatniecības ražojumiem izvairīties, pārejot no individām ražotās preces uz standartizēto masu patēriņa preču un ražojumu lietāšanu.

Turpmāk, ar 1937. g. 1. janvāri, jaunās amatniecības zīmes izsniegs tikai tādiem uzņēmumu īpašniekiem, kas varēs pierādīt, ka viņi ir speciālisti savā nozarē. Pārējiem būs jāiztura attiecīgi pārbaudījumi un tikai pēc tam Amatniecības kameras arodu padome atļaus viņu uzņēmumiem darboties.

Tā ar milzu soļiem mēs ejam atkal pretim mūsu citkārt slavenās amatniecības, par kuŗu slavu pauž mūsu senās vēstures izrakumos atrastās un vēlākos laikmetos latviešu sētās savāktās un mūzejos sakrātās mantas, jaunai atdzimšanai.

Ķegums.

Lai kaut kādu, kaut visniecīgāko uzdevumu vai darbu spētu veikt, tā darītājam nepieciešamas divas lietas: zināšanas un spēks. Ar zināšanām cilvēks arvien kļūst bagātāks, bet ne to pašu viņš var sacīt par saviem fiziskiem spēkiem. Jau kopš seniem laikiem cilvēki rūpējušies par savu spēku vairošanu un stiprināšanu, un daudzās mašīnas ir radušās šajā nolūkā: atvieglot cilvēka darbu, pamazināt viņa paša spēku pielietāšanu, vai pavairojot viņa spēka doto efektu. Zināšanas ir nemitīgi augušas, līdzi tām arī varēšana kaut ko izdarīt, jo, nespēdams pārcilvēciski pavairot savus, cilvēks atradis iespēju kalpināt dabas spēkus.

Tādus apslēptus spēkus, kuŗus jāprot tikai atraisīt, cilvēki atraduši ļoti daudzus dažādās zemēs. Akmeņogles, nafta, pat saules tveice un mūžīgo ledu saltums kalpo šiem nodomiem. Mūsu platuma joslā, kur nav ogļu, naftas, tveices un sala, ir tomēr vēl cits enerģijas avots — mūsu mūžīgi plūstošās upes, īpaši varenā Daugavas straume. Uz viņu jau ilgus gadus vērsās visu to latviešu acis, kas gribēja redzēt savu zemi gaišu un spēcīgu. Daugavas varenie ūdeņi sevī slēpj milzu spēku, kuŗu vajaga tikai prast saistīt un izmantot. Līdz šim to darīja tikai plostnieki un strūdzinieki, šūpodamies pa viļņiem lejup. Un vispirms no viņu nostāstiem ļaudis zināja, ka Daugavas tecējumā ir kāda vieta, kuŗu sauc par Ķegumu, kur milzu šaltis gāžas pāri akmeņiem un klintīm, draudēdamas samalt ikvienu, kas šajā vietā nav pietiekoši uzmanīgs.

Latvijas tautas valdība rūpēs par zemes labklājību, gādā, lai tā kļūtu gaiša un spēcīga. Vaļņos un turbīnās sietā Daugavas straume dos reizē latviešu zemei gaismu un spēku. Jau pie krācēm sāk dimdēt pirmo cēlēju darba rīku sitieni.

Mūsu pašu piedzīvojumi vien vēl nav pietiekoši, lai līdzīgi milzīgu būvi, kādu pasaulē nav sevišķi daudz, veiktu tikai saviem spēkiem. Tālab valdība noslēgusi līgumu ar mums draudzīgās Zviedrijas elektrisku būvju firmu «Svenska Sutremena», kas apņēmusies ar Latvijas strādniekiem un materiāliem, atskaitot mašīnas, par apmēram Ls 30,000,000 uzcelt Ķeguma spēkstaciju līdz 1939. g. 30. novembrim. Neraugoties uz lielajiem izdevumiem, tie lai nevienu nesatrauc, jo minētā celtne atmaksāsies nedaudz gados, atkrītot lielai daļai līdzšinējo akmeņogļu un petrolejas ievedumiem, kas 1935. gadā sasniedza gandrīz 10.000.000 latus.

Pateicoties Ķeguma spēkstacijai, ar kuŗu mūsu rokās ieplūdīs jauns spēks, mēs varēsim izmantot daudzas tādas mūsu zemes īpašības un bagātības valsts un tautas labklājības celšanai, kas līdz šim stāvēja mūsu nespēka dēļ dīkā. Tālab Ķegums ir mūsu jaunā laika piemineklis, mūsu gribēšanas un varēšanas simbols. Un senie sapņotāji par perpetuum mobile varēs mūs apskaust, kam pats liktenis iedevis rokā mūžīgi neizsmeļamos spēka un gaismas avotus.

Uz Māŗas zemi.

Šoruden nevien zemes arāju un viņu ģimeņu piederīgo, bet arī visu latviešu skati vēršas uz Māŗas zemi — Latgali. Tur no 6.—13. septembrim notika Latgales apgabala izstāde, kuŗā, protams, piedalījās arī citi novadi ar saviem izcilākiem un lietderīgākiem sasniegumiem, un 13. septembrī notika pļaujassvētki. Par sarīkojumu vietu bija izraudzīta Rēzekne, kas, atrazdamās Latgales vidū un būdama cieši saistīta dzelzceļu stiegrām ar pārējiem novadiem, šim mērķim atbilst sevišķi labi.

Ja izstādei galvenokārt saimnieciska nozīme, kuŗā mūsu apgabali sacentās savu saimniecisko sasniegumu rādīšanā, tad pļaujas svētkiem galvenā bija audzinošā nozīme. Latvieši vēl maz pieraduši sanākt svētkos lielā pulkā

Uzvaras laukums.

Satiksmes ministrs B. Einbergs un Daugavas spēkstacijas būves vadītāji pie Ķeguma.

kopā, kaut gan tas taisni ietilpst mūsu sensenos svētku paradumos.

Pļaujas svētku uzdevums, kuŗā piedalījās aizsargi un aizsardzes, zemnieki un dziedātāju koŗi, bet kuŗa centrālo vietu ieņēma Latgales rakstnieka Alberta Sprūdža sarakstītais svētku uzvedums «Svētā zeme» ar 17 jaunām dziesmām, bija viens no lielākiem, kādi līdz šim notikuši, — ar 5000 dalībniekiem. Bez tam minētās dienas svinīgā aktā godalgoja priekšzīmīgos lauksaimniekus un laukstrādniekus.

Mūsu vēstures augšāmcelšanās.

Mūsu vēsturi nokāva un apraka mūsu ienaidnieki, mūsu zemes un bagātību tīkotāji. Bet tā kā nekas, kam ir mūžības iedaba, nevar tikt iznīcināts, lai kādām pūlēm necenstos to panākt, tāpat arī mūsu vēsturi nevarēja izdeldēt. Nu viņa piedzīvojusi savu augšāmcelšanās laiku un iznāk atkal no pazemes dienas gaismā. Jo latviešu zeme nu pieder viņiem pašiem un viņi no savas zemes var ņemt visu, ko vien spēj izdabūt. Mūsu zeme ir ļoti draudzīga, un kā atmaksu par tās gadusimteņus ilgo, cītīgo kopšanu viņa mums atdod mūsu seno vēsturi, ko tā tik ilgi glabājusi savā klēpī paslēptu. Kad savā laikā mūsu senčiem visu varēja atņemt un nolaupīt, palika tomēr pāri tās vēstures druskas, kuŗas iznīcinātāji paši bija ietriekuši zemē. Viņi domāja, varbūt, ka mūsu senās tekas būs noslaucītas, bet izrādījās alojušies — tās uzglabājušās tūkstots gadus zem velēnām tik svaigas kā tikko vakar, aizvakar iemītas.

Lai celtu dienas gaismā mūsu seno cilšu bijušo bagātību un kultūru, jau otro vasaru notika ļoti rosīga mūsu senatnes pētīšana, sākot īsteni no tām vietām, kur tā vismazāk pazīstama un vislabāk uzglabājusies. Senatnieku lāpstas sāka skanēt ap vecajiem pilskalniem, ar katru dūrienu izceļot augšup tādu daudzumu greznu lietu, ka par viņām un to darinātājiem var tikai pabrīnēties, jo daudzas lietas mēs šobrīd ar visiem technikas sasniegumiem nemēdzam un nevaram vairs tik daiļi izstrādāt, īpaši ja tās domātas ikdienas vajadzībām. Reizē ar šo materiālās kultūras priekšmetu atklāšanu esam noskaidrojuši arī jautājumu par mūsu cilšu seno sabiedrisko un gara kultūru, kāpēc mūsu cienījamākie vēstures profesori par latviešiem var teikt, kā A. Švābe: «Mēs esam veca kultūras tauta ar savu gadu simteņiem ilgu vēsturi,» Fr. Balodis: «Mēs šodien zinām, ka pat tais 700 gados svešu tautu jūga, kuŗus mēs paši bieži esam nosaukuši par mūsu tautas verdzības laikmetu, ir saskatāmi relātīvi gaiši un skaisti mirkļi, arī labas dienas, un katrā ziņā pat svešu tautu virskundzības laikos mūsu senči ir veikuši dažu labu krietnu un lielu darbu, kas apliecina lielu intelliģenci un arī varonību.» Un tāpēc vietā ir prof. J. Auškāpa vārdi: ««Apgalvo, ka visa kultūra šajā zemē svešnieku ienesta! Uz to ir sākuši runāt akmeņi un pati zeme, un tā stāsta par mūsu gadu tūkstošiem veco kultūru, kuŗu izprast un uzņemt nebija spējīgi tie, kas šurpu atnākdami atnesa līdzi viltu, laupīšanu un postu. To kultūru, ko ienācēji domā šeit ienesuši, mēs visu bez atliekām lūdzam saņemt atpakaļ!» — Tāds, zinot mūsu dižo pagātni un nākotni, lai allaž paliek visu mūsu saucиens, lai reizē ar mūsu vēstures augšāmcelšanos ceļas augšā arī mūsu pilnvērtīgā tautiskā apziņa un tautas gods. Būsim tālab vienmēr un visur un visās lietās tikai latvieši, tā mēs arī citās tautās modināsim pret sevi mums pienākošos cieņu!

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

T. Veicherts

Mēneša apskats

Jau divus mēnešus no vietas visas Eiropas skati vērsti uz Pireneju pussalu, kur norisinās spāņu tautas politiskā un militārā traģēdija, kas dzen bojā un iznīcībā neskaitāmas cilvēku dzīvības un neaplēšamas materiālās un kultūrālās vērtības. Nav vēl paredzamas beigas šim asiņainajām saturnālijām, kas cinismā un trakulībā pārspēj pat viduslaiku barbarisma un neiecietības aktus. Lasot drausmīgos aprakstus par turienes notikumiem, neviļus briest pārliecība, ka prāts un cilvēcība ir atstājusi pašreizējos spāņu duelantus, kas cietsirdībā un asinstrakulībā cenšas viens otru pārspēt un pārliegt. Spānija tagad saskaldījusies divās naidīgās, nesamierināmās nometnēs, kuŗu savstarpējā cīņa nepārprotami atsedz savu seju un raksturu, pasvītrojot, ka viņā mēro spēkus fašisms un komūnisms. Izrādās, ka Madrides valdība ir pilnā mērā iestigusi komūnisma apkampienos un ir galīgi bezspēcīga savaldīt ekstrēmistu un anarchistu varas darbus un patvaļas. Tā sauc. nacionālie revolūcionāri, kuŗus vada ģenerāļi Franko, Mola un Keipo de Ljano, jau ieņēmuši gandrīz divi trešdaļas no spāņu territorijas un tuvojas Madridei. Bet viņu aizmugurē atrodas ievērojami «sarkano» centri, kā Malaga un San-Sebastjana, kuŗu krišana tad arī, domājams, izšķirs galvas pilsētas militāro un polītisko likteni.

Spānijas notikumi draudēja izvērsties nopietnos starptautiskos sarežģījumos, jo dažām valstīm pārmeta vienas vai otras spāņu cīnītāju puses atbalstīšanu ar ieročiem, lidmašīnām un naudu, ko uzlūkoja par iejaukšanos svešas valsts iekšējās lietās un strīdos.

Arī spāņu neatbildīgo elementu varas akti pret vācu, itaļu u. c. tautu piederīgiem varēja novest pie attiecīgo valstu skarbām un kļūmīgām reakcijām vai sankcijām. Tomēr šie incidenti tagad ir likvidēti, un arī Francija, Anglija, Vācija, Padomju Krievija, Portugale u. c. valstis pieņēmušas franču valdības izstrādāto neutrālitātes projektu, kas paredz šo valstu apņemšanos nesniegt nekādu materiālu atbalstu spāņu karojošām pusēm, noliedzot ieroču un municijas piegādi turienes cīnītājiem.

Bet šo saskaņas un vienprātības žestu drīz vien noēnoja ziņas, kas nāca no Berlīnes. Vācu prese uzsāka niknu, naidīgu kampaņu pret Padomju Krieviju un 24. augustā Berlīne publicēja dekrētu par divgadīgās kaŗa klausības ievešanu Vācijā. Šis solis radīja manāmu uztraukumu un nervozumu Francijā u. c. valstīs, jo vācu armijas spēks un skaitliskais lielums tagad dubultojas. Franči pat apsveŗ nepieciešamību arī savā zemē paildzināt kaŗa klausību un piegriezt vēl lielāku vērību savu bruņoto spēku pavairošanai un izveidošanai. Arī Polijā bažas augušas par vācu militārismu, sakarā ar ko sāk ataust poļu simpatijas un draudzība pret frančiem. Tā, franču ģenerālštāba priekšnieks ģen. Gemelēns devās augusta vidū uz Varšavu, bet augusta mēneša beigās Polijas armijas inspektors ģen. Ridz-Smiglijs ieradās Francijā; šie divi apstākļi un fakti liek domāt, ka poļu-franču attiecības no jauna ieies siltas draudzības un sadarbības posmā.

Līdz ar vācu bruņošanos pieaug arī Vācijas diplomātijas rosība, kas izpaudās gan Dr. Šachta braucienā uz Parīzi, gan atkal Gebelsa ceļojumā uz Italiju, kā arī Hitlera un Ungārijas pavaldoņa adm. Hortija sarunās Berchtesgardenā u. t. t. Stiprs vācu iespaids pēdējā laikā vērojams arī Rumānijā, kur notika valdības maiņa, izslēdzot no jaunā kabineta līdzšinējo ārlietu ministru Titulesko, kas bija pazīstams kā dedzīgs franču draugs un aktīvs «mazās antantes» politikas sekmētājs.

Vārdu sakot, vācu rīcība ienesusi jaunu nervozitātes elementu Eiropas valstu dzīvē un attiecībās un šī apstākļa priekšā arī mums, Baltijas valstīm, jāseko ar vislielāko modrību notikumiem, kas risinās Vakareiropā, viņas lielvalstu dzīvē un attiecībās. Vairāk kā jebkad mums jāstiprina Baltijas valstu savienības pamati un jāturas arvienu ciešāk kopējā darbā un vienotos centienos par mūsu triju valstu lielāku un iespaidīgāku drošību.

*

Augusta mēneša pēdējā pusē plašu ievērību saistīja kāds tiesas process Maskavā, kur nosēdināja uz apsūdzēto sola kādreiz augsti stāvošus komūnistu partijas vīrus un vadītājus. Zinovjevs, Kameņevs u. c. — lūk, personas, kuŗas daudzināja visā pasaulē, un kas sēja naida un revolūcijas indīgo sēklu citu tautu dzīvē un saimē. Tagad šie vīri notiesāti uz nāvi un nošauti GPU pagalmā par sazvērestības rīkošanu pret Staļinu un Vorošilovu. Minētais tiesas process noskaidroja, ka tā sauc. «trockisti», kas sludina mūžīgo revolūciju, gribējuši ar varas līdzekļiem gāzt Padomju iekārtu, kuŗa pēc viņu domām vedot Krieviju atpakaļ uz pilsonisko reakciju un kapitalismu. Jau 1934. g. beigās, pēc komūnistu partijas darbinieka Kirova nogalināšanas, Zinovjevu, Kameņevu u. c. sodīja ar nometināšanu Baltās jūŗas mežos un purvos, bet tagad izrādījies, ka viņi, grēkus ārēji nožēlodami, tomēr turpinājuši savu konspirātīvo darbību un gribējuši sarīkot jaunu revolūcijas pirti Krievijā. «Trockisti», kā zināms, pieder pie komūnisma kreisā spārna un atradās niknā opozicijā tam virzienam, kuŗu centās ieturēt Staļins, un kas iziet uz mērenību, t. i. uz komūnistisko konservātīvismu Krievijas ārējā un iekšējā politikā. Šimbrīžam nu minētā opozicija ir apslāpēta un nomākta ar viņas galveno vadītāju nāvi, bet krievu komūnistiskais Olimps vēl joprojām slēpj sevī daudzus pārsteigumus un lielas nejaušības. Franču revolūcijas laikā daiļrunīgais žirondists Verinjo pirms nāves izsaucās: «Ak, revolūcija, tu esi līdzīga saturnam, kas aprij savus bērnus!» Arī krievu revolūcija aizraidījusi viņpasaulē vienu pēc otra savus vadoņus, līdz tagad galīgi nostiprinās Staļina saltā un cietā diktātūra.

*

Arī Grieķija pēdējā laikā vērš uz sevi vērību un uzmanību. Tā, augusta mēn. vidū ministru prezidents ģen. Metaksas izsludināja valstī kaŗa stāvokli, atlaida parlamentu un ieveda Grieķijā diktātūru, lai to pasargātu no iespējamiem iekšpolītiskiem sarežģījumiem sakarā ar pieaugošo marksistisko propagandu un aģitāciju. Kā zināms, tad š. g. janvāŗa mēnesī parlamenta vēlēšanas deva tādu sastāvu, kur grūti bija panākt valdības vairākumu. Arī lielās partijas, kā liberāļi un monarchisti, saskaldījās sīkās grupās, kas viena otru sīvi apkaŗoja un ienīda. Šo stāvokli, izrādās, izmantoja komūnisti, kuŗiem parlamentā bija 15 deputātu. Par savu atbalstu un labvēlību daudzos likumdošanas aktos tie prata izsist attiecīgus labumus, tā kā ar laiku marksistiskā propaganda un kustība ostās un laukstrādniekos sāka pieņemt visai draudošu un bīstamu raksturu. Lūk, minētais partiju sajukums un šīs marksistiskās propagandas pieaugums, beidzot, spieda ģen. Metaksu ķerties pie soļiem, kas, karaļa Georga 2. atbalstīti, šimbrīžam ieved Grieķijā diktātūras režīmu. Pašreizējo Atēnu diktātoru mēdz dēvēt par Grieķijas stingro roku un viņš izteicies, ka ar savu rīcību gribot novērst daiļajai Helādai Spānijas likteni. Tiešām apsveicams solis, jo pretējā gadījumā divas Vidusjūŗas valstis tagad būtu ierautas sarkano murgu un juku virpulī.

*

Visai iepriecinošas ziņas augusta mēneša beigās pienāca no Londonas, sakarā ar panākto izlīgumu starp Angliju un Ēģipti, ar ko seno faraonu zemei tagad pavērts ceļš uz Ženēvu un uz tiešu, aktīvu sadarbību ar Tautu Savienību. Šis līgums dara galu Ēģiptes militārai okupācijai un rada jaunu angļu-ēģiptiešu polītisko un militāro savienību. Kopš 1922. g., kad angļi atzina Ēģiptes neatkarību, ierobežojot tomēr ēģiptiešu suverēnitāti ar tiesību uzturēt Kairā u. c. pilsētās savus kaŗaspēkus, izslēdzot ārzemniekus no ēģiptiešu jurisdikcijas u. t. t., deva turienes nacionālistiem iemeslus un motīvus niknai pretangļu aģitācijai, kas daudzreiz noveda pie asinainām ielu sadursmēm un barikādu cīņām. Sevišķi bīstamas cīņas notika pag. gada vasaras mēnešos Kairā un Aleksandrijā, līdz beidzot, kad nacionālisti jeb «vafdi» nāca pie varas, angļi ieskatīja, ka pienācis pēdējais laiks rast kādu saprašanās un izlīguma formulu ar «vafdiem», kuŗu turpmākā naida un juku aģitācija varētu novest pie nopietniem sarežģījumiem ar tālejošām polītiskām sekām, jo nedrošība Ēģiptē var sāpīgi apdraudēt angļu tirdzniec. ceļus caur Suecas kanālu uz viņu Indijas u. c. Āzijas kolonijām. Šinī sakarībā tad nu tika uzsāktas attiecīgas sarunas, kas tagad noslēgušās ar nupat parakstīto līgumu.

Pēc šī līguma noteikumiem, Anglija un Ēģipte iekļaujas kopējā militārā savienībā, saskaņā ar ko kaŗa gadījumā Anglijai dota tiesība lietot ēģiptiešu ostas, aerodromus un satiksmes ceļus. Lai nodrošinātu Suecas kanāla aizsardzību, tad angļi var turēt kanāla joslā kaŗaspēku, kas nepārsniegtu 10.000 vīru, līdz tam laikam, kad abas puses atzīs ēģiptiešu armiju par spējīgu pašas spēkiem pilnā mērā garantēt minētā kanāļa drošību. Tad, Ēģiptes «saimniecisko aizmuguri» — Sudānu pārvaldīs angļi un ēģiptieši kopīgiem spēkiem, un beidzot — Anglija apņemas atbalstīt Ēģiptes uzņemšanu Tautu savienībā. Tā tad, pie abpusējas labas gribas un savstarpējas saprašanās panākts, ka veselus piecpadsmit gadus ilgais strīdus, kas indēja angļu un ēģiptiešu attiecības, tagad ir izbeigts un Suecas kanāļa Afrikas piekrastē angļi atkal var justies droši un mierīgi.

*

Lietuvā 1. septembrī uzsāka darbību jaunais seims, kuŗā ieiet 49 deputāti. Šim parlamentam, kuŗā darbojas dažādas valsts un pašvaldību amatus ieņēmušās parsonas, nav nekā kopēja ar to seimu, kas pirms 1926. g. apvērsuma kalpoja polītisko partiju un grupu interešu elkam. Viņa uzdevums ir, kopdarbībā ar valdību, vest Lietuvu uz jauna saimnieciskā un sociālā uzplaukuma ceļa. Pašreizējie apstākļi lietuvju iekšējā dzīvē ir stipri uzlabojušies: saimnieciskais stāvoklis apmierinošs un zemniekos valda stipra paļāvība uz valdību un viņas pieliktām pūlēm krizes apkaŗošanas darbā. Attiecības ar Vāciju, kas gadu atpakaļ bija visai saspīlētas un nervozas, tagad iegājušas normālu gaitu sliedēs, un saimnieciskā laukā sola ievērojami uzlabot Lietuvas lauksaimniecības eksporta apgrozību un kustību. Ar sava jaunā seima darbības atklāšanu, Lietuva cer panākt vēl lielāku un ciešāku vienību, kā arī svētīgāku savu ražošanas spēku un elementu sadarbību. Atklāšanas runā valsts prezidents Smetona uzsvēra arī to, ka Lietuva joprojām atbalstīs visiem spēkiem Baltijas valstu antanti un arvienu sekmēs un stiprinās mūsu triju valstu kopdarbību.

Arnolds Rudzītis,
fiziskās audzināšanas instruktors.

Sporta priekšnesumi aizsargu sarīkojumos

Latvietis savā dabā ir konservātīvs un jaunas idejas nekad neuzņems ar sajūsmu, ar neliekuļotu aizraušanos. Latvietim, vispirms, ir viss labi jāapsveŗ, bieži vien pašam uz savas ādas viss jāizjūt, tikai tad viņš taisa galīgo spriedumu. Tā tas ir arī ar fizisko audzināšanu.

Ir maldīgi domāt, ka mūsu tautas lielākā daļa saprot, ko nozīmē vārdi „sports" un „fiziskā audzināšana". Cirkus čempionāts vēl lielai daļai ir sports, bet fiziskā audzināšana — futbols un bokss. Fiziskās audzināšanas darbs Latvijā ir vēl tikai „bērnu autiņos". Iekams mēs neesam plašākai tautas masai parādījuši un noskaidrojuši, kādi ir šī darba mērķi un sekas, mēs ari nedrīkstam prasīt, lai to uzņemtu kā pašu par sevi saprotamu.

Šai virzienā jo plašs darba lauks atklājas aizsargu sporta organizācijām. Mums, aizsargiem, ir vislielākā iespēja sekmīgi veikt fiziskās audzināšanas propagandas darbu. Arī mūsu ceļš ir daudz saprotamāks, jo mēs ar sportu audzinām derīgu pilsoni valstij, bet ne sporta rekordistus. Pēdējie rodas paši no sevis kā kristallizācijas produkts. Ka mūsu darbs spēj mainīt uzskatus, to rādīja pirmā aizsargu sportistu nometne Trikātā. Gaidīto pārcilvēku vietā tur sabrauca parastie lauku zēni un parādīja, ka disciplinētais sporta darbs ir darbs un nevis izprieca. Darbs, kur jaunietis sevi brīvprātīgi audzina disciplīnai, cīņai un dzīvot spējai.

Mūsu iekšējā darbība tomēr ir svece zem pūra, ja to nerādām plašākai sabiedrībai. Mūsu piedzīvojumi un prakse vēl ir gaužām maza un vadītājiem, sevišķi nomalēs, bieži vien pietrūkst tematu un vielas ziemas propagandas darbam. Piemēram, iedoma, ka bez stieņa un līdztekām nevar vingrot, ir aplama. Arī tās kombinācijas, šabloniskās brīvās kustības un piramīdes, kuŗām tik bagātīgi baŗota mūsu vecā paaudze, šodien vairs neder. Modernā vingrošana un sports dod daudz lielāku iespējamību, nekā roku un kāju kustināšana. Šodien mums jārāda kustību māksla. Jāprot tikai iziet no tiem rāmjiem, kuŗos mēs esam ieauguši.

Gatavojot kādu vingrošanas priekšnesumu skatuvei, mums ir jāņem vērā tie paši principi, pie kuŗiem pieturamies teātŗa spēlē. Arī vingrošanas priekšnesums ir tikai izrāde. Tai klāt jāpievieno propagandas un informācijas darbs, jo tas, ko skatītājs tikai redz, ir vēl par maz, viņam vajaga arī visu saprast. Arī demonstrējumu viela nav nekur tālu jāmeklē. Vingrošanas stunda pati par sevi ir vesels priekšnesums. Vēl jo vairāk tad, ja lielākai daļai skatītāju tā ir sveša.

Nepieblīvējiet programmu ar plastiskām dejām, prinčiem un balerinām. Ja jūs parādīsiet, kā 15 minūtēs var izvingrināt ķermeni pēc Nilsa Buka vingrošanas metodes, ja jūs pastāstīsiet īsos vārdos, kas tie par vingrojumiem, ko viņi dod ķermenim un ar ko tie atšķiŗas no vecās vingrošanas, tad jūs būsiet devuši ne tikai interesantu priekšnesumu, bet arī izdarījuši fiziskās audzināšanas propagandu. Svešs, neredzēts un interesants būs arī sportistu sagatavošanas treniņš. Tiem instruktoriem un sportistiem, kuŗi šogad bija aizsargu nometnē, vajadzētu visu redzēto piemērot skatuves apstākļiem, parādīt to skatītājiem, tad šīs nometnes vērtība būs divkāršojusies.

Zviedŗu vingrošana, medicīnas un gumijas bumbas, vālītes, zviedŗu sols un kaste, paklājs, partera vingrojumi un pat slēpošanas un basketbola vingrinājumi dod tik daudz neredzētas vielas, kuŗas pietiek vesela gada programmai.

Nekad nemeklējiet grūto, sarežģīto, mākisloto; rādiet vingrošanu tādu, kāda viņa ir visā savā kailumā. Pabalstiet to ar vārdiem, lai priekšnesums nebūtu mēms, un jūs brīnēsaties, kādu plūdumu, kādu ritmu varēs izveidot no šī melnā darba. Parādiet šo melno sagatavošanas darbu, kuŗš ir plašākām aprindām svešs!

Arī komiskais elements vingrošanā dod daudz vielas. Patiesībā to nekad nevajadzētu aizmirst. Karikējiet kādu vingrojumu, parādiet, kā to izpilda nemākulis, vai cilvēks, kuŗš pirmo reizi vingro, parādiet, kā vingroja senāk, un jūsu programma būs pārbagāta. Ja apstākļi atļauj, izvediet daļu programmas zāles vidū, deju starpbrīžos. Sacensību rotaļas un komiskās sacīkstes te būs īstā vietā.

Darot šo darbu ir jāiegaumē, ka vadītājam uz skatuves ir pilna rīcības brīvība. Ja jūs uz skatuves strādāsiet tāpat, kā vingrošanas stundā un treniņā, tad būsiet pareizās sliedēs. Vadītājs nedrīkst sēdēt aiz kulisēm un likt vingrotājiem darboties, kā kādam mechanismam. Pat kļūdas jūs variet labot uz skatuves! Visa šī programma neprasa nekādus vingrošanas speciālistus. Ikkatrs sportists, katrs jaunietis, pēc īsa sagatavošanas darba, ir spējīgs to izpildīt. Protams, daudz kas atkarājas arī no vadītāja. Katram sava izdoma, katram sava veiksme. Un ja viens pulciņš aizbrauc viesos pie otra, vai tā nebūs skola, vai tas nebūs propagandas darbs. Sporta sacīkstes, kailie sasniegumi propagandas darbam vēl ir par maz. Jārāda arī, kā mēs pie tā tiekam. Aiciniet talkā arī tos jauniešus, kuŗi ir atraduši sevī dzejas un rīmju dāvanas. Lai viņi dod dziesmas sportam, rīmē „raķetes", uzveduma tekstus un vielas nekad netrūks.

Irma Grīnberga,
5. R. a. p. fiz. audz. instruktore.

Aizsargu sporta vadītāji Berlīnes olimpiādē

Kas likās sapnis, kļuva īstenība: aizsargu štāba noorganizētā grupa — aizs. pulku fiz. audzin. instruktori-res, gan savu pulku atbalstīti, komandēti, gan ar saviem personīgiem līdzekļiem, š. g. 31. jūlijā devās ceļā uz Berlīni. Liela pateicība nācās Aizsargu štābam, jo visas formālitātes, visas biļešu iegādes u. t. t., u. t. t., bija nokārtotas, instruktoriem tik atlika 31. jūlijā no rīta iegriezties štābā pēc biļetēm, lai tad plkst. 12,45 teiktu Rīgai ardievas. Aizsargi-aizsardzes, skaitā 24 personas, novietojās trešā vagonā trijās kupējās.

Pārbraucot Vācijas robežu, ainas krasi mainījās, nekur vairs neredzēja pussagruvušas mājas, sētas, visur spodras un kārtīgas ēkas, apstrādāti lauki. Tilzītē vilciens uzkavējās ilgāku laiku un te nu mēs ar interesi vērojām tautu, kuŗas viesi mēs būsim divas nedēļas. Sevišķi uzkrita daudzie un krāsainie formas tērpi, karogu dekorācijas. No sākuma stipri uzbāzīgi likās viņu kāša krusta karogi, vēlāk jau acs pierada, jo tie plīvoja gandrīz katrā logā, pat lauku mājās.

Berlīnē iebraucām 1. aug. rītā, stacijā mūs sagaidīja fiz. audz. instruktors P. Polis. Tā kā mums bija paredzētas kopmītnes, tad braucām tieši turp. Ātri nomazgājām ceļa putekļus, pabrokastojām un tad jau arī ieradās mūsu «galva», tā mēs saucām Poļa kgu, jo bez viņa pirmā dienā mēs jutāmies kā mežā. Saņēmām valūtu un tad braucām

Berlīni skatīt. O, no pirmās dienas iespaidiem reiba galva — ļaužu burzma, karogotā, zaļumiem dekorētā pilsēta! Likās, ka šeit ir pilnīgs haoss un ka tāda maza latviete var pavisam pazust, tāpēc nu mēs, sievieši, turējāmies gandrīz vai viena otrai pie rokas. Maz tomēr ko varējām apskatīt, steidzāmies uz stadionu. Kā jau iebraucēji, stadionā ieradāmies 3 stundas agrāk, bet tas mums nāca par svētību.

Grandiozs, neaprakstāmi plašs un augsts paceļas olimpiskais stadions, stadiona būvē izpaužas gan antīkais, gan modernais stils, gan vienkāršība, gan greznums.

Iespaids varens un paliekošs arī no blakus laukuma — jāšanas un polo spēles sacīkstēm, ar olimpisko zvana torni izbūves vidū. Patika peldēšanas stadions ar 10 m augsto daiļlēkšanas torni. Ūdens peldbaseinā dzidri zils, izbūvēts tiešām ideāli. Mazliet žēl sametās, jo mūsu olimpiskās pasēs peldēšanai nebija paredzēta neviena ieejas karte, bet skumt nebija vaļas, bija jāskata vēl un vēl pats stadions. Ar mazu uztraukumu gājām iekšā uz savām vietām. Neaprakstāmas jūtas sagrābj cilvēku, visu to redzot. Kad bijām apsēdušies (vietas mums bija tiešām labas, redzamība lieliska), tad jutām — te ir vislabāk.

Kad atskan lielais olimpiskais zvans, mēs sastingstam, rodas svētsvinīgs pārdzīvojums. Kā dievkalpojums ir pati olimpiādes atklāšana, neaizmirstami aizraujoši acumirkļi. Visa lielā skatītāju masa, pat elpu aizturējusi, seko šim mirklim.

Stadionā bija labi, kā mājās, bet šī bija arī cīņas sasprindzinājuma, uztraukuma, gaviļu un skumju vieta, jo stadions neskaitāmos apmeklētājus turēja pilnīgi savā varā, arī mēs, atturīgie latvieši, tā aizrāvāmies, ka ļāvām gavilēm un skumjām izlauzties par visu redzēto. Un tādā garastāvoklī ar jūsmu sirdī mēs diendienā skatījām olimpiskās spēles. Un nebija nevienu brīdi garlaicīgi vai apnicīgi. Katra cīņa nesa ko jaunu, nevienai vien instruktoreiram blociņš un zīmulis bija rokā, lai ātrā steigā kautko atzīmētu, jo tūliņ sekoja atkal kas jauns, kas prasīja atkal skatīšanu un atzīmēšanu.

Pārsteidza olimpiādes lielais organizācijas darbs un sasniegumi, viss izdomāts līdz sīkumam, ideāla precīzitāte — visi sacīkšu numuri sākās un beidzās paredzētos laikos. Nedaudz sekundu laikā visi rezultāti redzami vai nu laukumu stūŗos, vai uz lielās sienas tabeles, vai arī tos skaļrunis izziņo. Mēs varējām tikai pabrīnēties, cik raiti viss rit; nekur nekādas neskaidrības, nedz drūzmēšanās, katrs sportists zin savu vietu, savu kārtu, un likās, ka tas nemaz citādi arī nevarētu būt.

Katra olimpisko sacīkšu dienas programma beidzās ar kādas tautas masu vingrošanas priekšnesumu. Daudz jaunu iespaidu, daudz pamācības guvām, bet ka mēs, latvieši, vingrinājumu izvēlē, vispār vingrošanā būtu sevišķi atpakaļ palikuši, nevarējām konstatēt; protams, visi iestudējumi ļoti labi sagatavoti, nu, bet tā taču arī bija pasaules klase, jo tika demonstrēts visai pasaulei atsevišķo valšķu sasniegumi vingrošanā, un tās taču bija izlases grupas. Mēs, instruktori, bijām pat domās mazliet lepni, jo mūsu mājās, pie aizsargiem, fiziskai audzināšanai ierādīta redzama vieta un tā atrodas lietpratēja vadītāja rokās, kam tā ir sirdslieta.

Bez stadiona priekšnesumiem instruktorēm un instruktoriem bija izdevība ne reti agrās rīta stundās apmeklēt sporta studentu nometni. Šeit vingrošanu demonstrēja dažādu valšķu sporta studenti. Interesanti bija redzēt, salīdzināt un novērtēt.

Brīvās stundas instruktori-res pavadīja, apskatot un iepazīstoties ar pilsētu, mūzejiem, baznīcām, ievērojamām celtnēm, pieminekļiem, karaļu pilīm, neizpalika arī Vācijas izstāde un Zooloģiskais dārzs u. c. ievērojamās vietas. Dažreiz brīvās stundas tika ziedotas arī veikaliem, jo arī tur bija ko skatīt un viena otra lietiņa novietojās mūsu čemodānos. Daudz humora bija pēdējos vakaros sieviešu mītnēs, kad katra sarīkoja savā gultas vietā pirkuma izstādi. Smieklu šaltis negribēja rimties, jo viens otrs sievišķis sapircis mantas tikai tādēļ, ka tās izlikušās sevišķi lētas, un berlīnieši, lai gan ļoti laipni pret saviem viesiem, tomēr prata no ārzemniekiem izspiest bez žēlastības kaut vai pēdējo marku.

Pēdējās sacīkšu dienās mūs visus latviešus, t. i. aizsargu saimi, sagrāba neizsakāmas ilgas pēc mājām, pēc mūsu mīļās Latvijas. Viss redzētais, pārdzīvotais aizslīdēja kaut kur tālu, un mūs pārņēma tikai viena vēlēšanās — būt mājās, dzirdēt latvju valodu, klausīties latvju soļos.

Un tagad, būdami atkal dārgajā dzimtenē, esam parādā vislielāko atzinību un pateicību mūsu aizsargu augstākai priekšniecībai, kuŗa devusi mums iespēju daudz redzēt, mācīties, paplašināt zināšanas speciālā laukā. Instruktores, instruktori savās sirdīs solās ar vēl lielāku sirsnību kalpot mūsu kopējai idejai.

SPORTA CHRONIKA

3. Ludzas aizsargu pulka Kārsavas nodaļa 23. augustā rīkoja sporta svētkus. Dažās vieglatlētikas disciplīnās uzrādīti tīri labi rezultāti, tā piemēram: 100 m skriešanā: A. Cukurkalns — 11,8 sek. (Kārsavas nod.); 1500 m skriešanā: J. Belečonoks — 4:37,2 min. (Malnavas vidussk.); lodes grūšanā: J. Vonda — 10,06 m (Nerzas nod.); šķēpa mešanā: J. Vīksne — 42,79 m (Malnavas vidussk.); diska mešanā: J. Vonda — 31,90 m (Nerzas nod.); tāllēkšanā ieskrienoties: A. Cukurkalns — 6,03 m (Kārsavas nod.); trīssoļu lēkšanā: A. Cukurkalns — 12,39 m (Kārsavas nod.).

5. Rīgas aizsargu pulka IV Jūŗmalas bataljons 23. augustā bija sarīkojis tradicionālos sporta svētkus Majoru pludmalē. Svētkos piedalījās bataljona visu nodaļu sportisti un sportistes dažādās vieglatlētikas disciplīnās. Rezultāti vāji, jo skriet vai lēkt jūrmalas mīkstajās smiltīs pie vislabākās gribas neiespējami. Tāpēc arī brīžiem sacensības izsauca publikā vairāk smieklu kā nopietnības. Daudz humora bija

Polijas, Norveģijas, Dancigas un Latvijas jātnieki IX starptautiskās jāšanas sacīkstēs Rīgā.

šķēršļu skrējienā kā aizsargiem, tā aizsardzēm.

Techniskie rezultāti: Militārā trīscīņā 1. vietu ieguva Slokas nod. aizsargs, 2. v. palika Majoru nod. aizsargs; augstlēkšanā: 1. Feldmanis — 1,40 m, 2. Miķelsons — 1,35 m; šķēpa mešanā: 1. Zariņš — 53,10 m, 2. Krūmiņš — 44,80 m, 3. Grosbards — 43,80 m; 100 m skriešanā: 1. Klīve — 12 sek., 2. Lasis, 3. Reinfelds.

Aizsardzes - sportistes sacentās augstlēkšanā: 1. Pētersone — 1,15 m, 2. Kalēja — 1,10 m; 6 reiz 60 m stafetē: 1. vietā Bulduru nod. ar 50,4 sek., 2. — Ķemeru nod. ar 54 sek.

Sacīkstes vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktora vietn. Spruksts ar palīgu — bataljona fiz. audzin. instruktoru Cauci.

5. Rīgas aizsargu pulka basketbola komanda 14. augustā draudzības spēlē uzvarēja Latvju Jaunatni. Spēle notika Uzvaras parka laukumā. Pirmajā puslaikā ar 15:11 LJ bija pārāka, otrajā puslaikā cīņa bija ļoti spraiga un beidzās neizšķirti 28:28. Spēles pagarinājumā aizsargi izrādījās izturīgāki un izveicīgi un tā panāca uzvaru 39:37. Aizsargi savā saspēlē stipri progresējuši, prieks vērot iemetienus, kombinējumus. Uzvarētājos punktus ieguva: J. Vēvers — 14 p., Bērziņš — 12 p., Rēvalds — 8 p., Briedis — 3 p., Folks — 2 p.

7. Valkas aizsargu pulks 23. augustā Smiltenē rīkoja pulka mēroga sacīkstes vieglatlētikā un futbolā. Sacīkstes bija pievilkušas daudz dalībnieku, rezultāti visumā labi. Startēja arī daudzi iesācēji ar labiem panākumiem, kas dod garantiju nākotnei.

Sacīkšu techniskie rezultāti: 100 m: 1. Branka — 11,8 sek. (Alūksnes nod.), 2. Kalniņš — 12,2 (štāba rota), 3. Pāvs — 12,4 (Blomu nod.). 200 m: 1. Branka — 24,9 sek.; 2. Rubenis (Biļska); 3. Kalniņš. 400 m: 1. Šmits — 57,1 s. (štāba rota); 2. Kublenieks — 57,4 sek. (Blomu nod.); 3. Lezdiņš. 1500 m: 1. Hords — 4:27,1 min. (Strenču nod.); 2. Zumburs — 4:39,2 min. (Alūksnes nod.); 3. Bērziņš (Omuļi). 3000 m: skriešanā: 1. Hords — 10:04,2 min.; 2. Rozītis; 3. Bisenieks. 800 m: 1. v. Hords — 2:09,6 min.; 2. Vītiņš; 3. Lezdiņš. 5000 m skriešanā: 1. Rozītis — 17:40,8 min.; 2. Bisenieks; 3. Kalējs. 110 m barjēru skrējienā: 1. Rubenis — 21,1 sek.; 2. Banka; 3. Kalniņš, 3000 m soļošanā: 1. Liepkalns — 13:03,6 min. (Karvas nod.); 2. Spāre; 3. Bērziņš. 5000 m soļošanā: 1. Liepkalns — 22:58 min.; 2. Spāre — 24:49,4 min. (Blomu nod.). Lodes grūšanā: 1. Cināts — 12,80 m (Jērcēni); 2. Cīrulis — 12,62 m; 3. Bērtulis — 11,65 mtr.

Sacīksti labi izvadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Pubulis.

Futbola meistarības finālā sacentās Smiltene ar Valku. Smiltenes komanda ar 3:0 vārtiem uzvarēja Valkas komandu, līdz ar to iegūstot pulka meistarībā pirmo vietu.

7. Valkas aizsargu pulks Smiltenē šajās dienās nodibinājis Valkas aizsargu pulka sporta kluba Smiltenes nodaļu. Nodaļas valdē ievēlēti: kā priekšsēdis 7. V. a. p. 2. bat. ārsts Dr. P. Birznieks, kasieris — J. Upmanis un sekretārs — R. Akmentiņš.

8. Valmieras aizsargu pulka sporta kluba futbola komanda sacīkstēs 23. jūlijā uzvarēja ASK Cēsu nodaļas futbola komandu ar 2:0 (1:0) rezultātu. 8. V. a. p. sporta klubs līdz ar to ierindojas Vidzemes futbola meistarības priekšgalā, atstājot aiz sevis spēcīgo 10. Cēsu aizsargu pulka futbolkomandu. Punktu stāvoklis pašreiz šāds: 1. v. 8. VAPSK ar četrās spēlēs iegūtiem 6:2 p.; 2. v. 10. CAPSK ar četrās spēlēs iegūtiem 5:3 p.

11. Tukuma aizsargu pulka sporta svētkos, 8. un 9. augustā, Tukumā, piedalījās 153 sportisti un sportistes no visām pulka vienībām.

Sacensību rezultāti:

400 m skrējienā: 1. v. Jūrmala (Aizupe) — 57,2 sek.; 2. v. Pastenieks (Annenieki) — 59,0 sek.; 3. v. Jansons (Milzkalne) — 60,8 sek.

100 m skrējienā: 1. v. Jūrmala — 11,8 sek.; 2. v. Štāls (Štāba rota) — 12,1 sek.; 3. v. Gailis (Smārde) — 12,2 sek.

Šķēpa mešanā: 1. v. Ķīpa (Annenieku) — 53,26 m; 2. v. Veinbergs (Zante) — 48,69 m; 3. v. Jūrmala — 47,99 mtr.

Kārtslēkšanā: 1. v. Kāposts (Zante) — 2,90 m; 2. v. Andersons (Zante) — 2,90 m; 3. v. Jansons — 2,80 m.

Granātu mešanā: 1. v. Veinbergs (Zante) — 66,54 m; 2. v. Pastenieks — 64,14 m; 3. v. Jūrmala — 60,6 m.

3000 m soļošanā: 1. v. Priga (Annenieku) — 13:346; 2. v. Ardens (Irlava) — 13:50; 3. v. Briedis (Smārde) — 14:18,4.

Augstlēšanā: 1. v. Putniņš (Annenieku) — 1,66 m; 2. v. Ozoliņš (Zante) — 1,66 m; 3. v. Pastenieks — 1,60 mtr.

5000 m skrējienā: 1. v. Melders (Milzkalnes) — 17:07,6; 2. v. Tauers (Smārdes) — 17:16,0; 3. v. Krauze (Annenieku) — 17:17,2.

1500 m skrējienā: 1. v. Melders — 4:34,2; 2. v. Priga — 4:38,1; 3. v. Tauers — 4:39,2.

Diska mešanā: 1. v. Katlāps (Milzkalnes) — 33,29 m; 2. v. Veinbergs (Zante) — 33,28 m; 3. v. Vasiļjevs (Milzkalnes) — 31,72 m.

Lodes grūšanā: 1. v. Zīriņš (Smārde) — 11,07 m; 2. v. Katlāps — 10,68; 3. v. Vasiļjevs — 10,62 m.

Tāllēkšanā: 1. v. Jūrmala — 6,10 m; 2. v. Pastenieks — 5,67 m; 3. v. Gailis (Smārde) — 5,43 m.

Sacīkšu gala rezultātā 1. v. ieguva Annenieku nodaļas sporta pulciņš ar 61 punktu, 2. v. — Smārdes un Aizupes pulciņi ar 47 punktiem, bet 3. v. — Milzkalnes pulciņš ar 44 punktiem.

E. R.

12. I. a. p. Dēmenes nodaļa 23. aug. sarīkoja sacīkstes vieglatlētikā. Neskatoties uz ļoti slikto laukumu (izcirtums mežā), jauno sportistu sasniegumi labi.

Sievietēm:

60 m skriešanā: 1. Jančevska, V. (Dēmene) — 8,9 sek. 2. Sprūženiece, St. (Štāba nod.) — 9,0 sek. Augstlēkšanā: 1. Sprūženiece, St. (Štāba) — 1,325 m. 2. Sprūženiece J. (Štāba) — 1,15 m. 3. Upmane, J. (Dēmene). Tāllēkšanā: 1. Jančevska, V. (Dēmene) — 4,381 m. 2. Sprūženiece, St (Štāba) — 4,24 m. 3. Upmane, J. (Dēmene). Lodes grūšanā (4 kg): 1. Sprūženiece, St. (Štāba) — 8,99 m. 2. Sprūženiece, J. (Štāba) — 7,58 m. 3. Jančevska, V. (Dēmene). Diska mešanā (1,5 kg): 1. Jančevska, V. (Dēmene). 2. Sprūženiece, St. (Štāba). 3. Sprūženiece, J. (Štāba). Šķēpa mešanā: 1. Jančevska, V. (Dēmene). 2. Sprūženiece, St. (Št.) 3. Dzilna, Sk. (Dēmene).

Vīriešiem:

100 m skriešanā: 1. Einbergs, V. (Štāba) — 12,6 sek. 2. Ikaunieks, P. (Laucesa) un Osmalovskis, A. (Skrudaliena) — 13,2 sek. 3. Pabērzs, J. (Dēmene) — 13,3 sek. 1500 m skriešanā: 1. Pavlovs, J. (Skrudaliena) — 4:56 min. 2. Čerņisovs, T. (Skrudaliena) — 5:05,2 min. 3. Kuchaļskis, J. (Laucesa). Augstlēkšanā: 1. un 2. Pabērzs, J. (Dēmene) un Einbergs, N. (Štāba) — 1,53 m. 3. un 4. Šketers, E. (Dēmene) un Osmalovskis, A. (Skrudaliena). Tāllēkšanā: 1. Einbergs, N. (Štāba) — 6,01 m. 2. Osmalokskis, A. (Skrudaliena) — 5,40 m. 3. Pavlovs, J. (Skrudaliena) — 5,23 m. Kārtslēkšanā: 1. Pabērzs, H. (Dēmene) — 2,60 mtr. Lodes grūšanā: 1. Einbergs, N. (Štāba) — 11,47 m. 2. Skalbe, A. (Dēmene) — 9,64 m. 3. Pavlovs, J. (Skrudaliena). Diska mešanā: 1. Einbergs, N. (Štāba) — 32,92 m. 2. Skalbe, A. (Dēmene). 3. Šketers, Ed. (Dēmene). Šķēpa mešanā: 1. Šketers, Ed. (Dēmene) — 44,85 m. 2. Pabērzs, H. (Dēmene). 3. Volosovs, A. (Skrudaliena). 4×100 stafetē: 1. Dēmene — 56,1 sek. 2. Skrudaliena — 56,2 sek.

Sacīkstes vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktore V. Jursone. Pēc sacīkstēm, aizsardzes Akmentiņas vadībā, aizsardzes un aizsargi uzstājās ar labi sagatavotām latviešu un igauņu tautas dejām.

Daugavpils apriņka meistarsacīkstēs vieglatlētikā vairākas pirmās vietas paņēma aizsargi. 100 m skrējienā vīriešiem: 1. v. Kušķis (Dz.-c. aizs. p.) — 11,8 sek.; 200 m skrējienā vīriešiem: 1. v. Kušķis — 24,9 sek.; 1500 m skrējienā: Ogoņkovs (Dz.-c. aizs. p.) — 4:29,2 sek.; 5000 m skriešanā: Bucenieks (Dz.-c. aizs. p.) — 18:05,3 sek.; 110 m barjērskrējienā: Balcers (Dz.-c. aizs. p.) — 18,1 sek.; tāllēkšanā: Balcers — 6,55 m; diska mešanā: Kazāks des grūšanā: Kazāks (18. D. a. p.) — 12,97 m; trīssoļlēcienā: Balcers — 12,01 m.

Olimpiskā stafetē uzvarēja Dzelzceļu aizsargu pulka Daugavpils nodaļa ar laiku 4:05,4 sek. (Balcers, Timrots, Ogoņkovs, Bucenieks).

Sieviešu sacensībās labākos sasniegumus uzrādīja 18. Daugavpils aizsargu pulka sportistes: 100 m skriešanā: Mitenberga — 13,8 sek.; lodes grūšanā: Mitenberga; diska mešanā: Jonāne; augstlēkšanā: Jegorova.

Dzelzceļu aizsargu pulka sacīkstes vieglatlētikā notika š. g. 23. augustā, aizsargu laukumā — Uzvaras parka stadionā. Dzelzceļu aizsargu pulka gadskārtējās meistarsacīkstes šogad bija pulcējušas vēl kuplāku skaitu vieglatlētu, kā iepriekšējos gados. Sacīkstēs piedalījās 110 labākie pulka sportisti un sportistes no lielākām nodaļām un visumā uzrādīja krietnus rezultātus. Iespaidīgāko sasniegumu atzīmēja Liepājas nodaļas sportiste Alise Smiltnie-

ce abrocīgā lodes grūšanā uzstādot jaunu Latvijas rekordu — **21,68 m**, atzīmējot ar labo roku 11,60 m un ar kreiso — 10,08 m. Smiltniece labojusi Latvija līdzšinējo rekordu par apmēram 2 metriem.

Dzelzceļu aizsargu pulka meistarnosaukumus atsevišķās disciplīnās izpelnījās:

100 m skriešanā: 1. v. Kušķis (Daugavpils nod.) — 11,6 sek.; 2. v. Renckūlbergs (Liepājas nod.) — 12,0 sek.; 3. v. Ostvalds (Liepājas nod.) — 12,1 sek.

400 m skriešanā: 1. v. Kušķis (Daugavpils nod.) — 54,1 sek.; 2. v. Ruciņš (D-pils nod.) — 55,4 sek.; 3. v. Balcers (D-pils nod.) — 55,5 sek.

1500 m skriešanā: 1. v. R. Vītols (Virsvaldes nod.) — 4:17,4 min.; 2. v. Ruciņš (D-pils nod.) — 4:19,6 min.; 3. v. Peršteins (D-pils nod.) — 4:23,2 min.

3000 m soļošanā: 1. v. Krūkliņš (Virsv. nod.) — 13:16,0 min.; 2. vietā Sakārnis (Sakaru nod.) — 14:37,0 min.; 3. v. Kalvāns (D-pils nod.) — 15:05,0 min.

4 reiz 100 m stafetē: 1. v. Liepājas nodaļas komanda (Renckūlbergs, Nīcis, Lukševics, Burkēvics) un 2. v. Daugavpils nodaļas komanda (Joksts, Balcers, Timrots, Kušķis), sasniedzot mērķi vienādā laikā — 47,8 sek.

Lodes grūšanā: 1. v. Dzenis (Virsv. nod.) — 12,45 m; 2. v. Grīnbergs (Liepājas nod.) — 12,11 m; 3. v. Timrots (D-pils nod.) — 11,96 m.

Diska mešanā: 1. v. Dzenis (Virsv. nod.) — 38,13 m; 2. v. 2. v. Mentiņš (D-pils nod.) — 31,38 m; 3. v. Pūce (Liepājas nod.) — 31,15 m.

Šķēpa mešanā: 1. v. Dzenis (Virsv. nod.) — 50,60 m; 2. v. Lamberts (Rīgas nod.) — 49,02 m; 3. v. Solovjovs (Liepājas nod.) — 46,04 m.

Granātas mešanā: 1. v. Dzenis (Virsvaldes nod.) — 72,15 m; 2. v. Mentiņš (Daugavp. nod.) — 66,60 m.

Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. v. Skaubītis (D-pils nod.) — 6,10 m; 2. v. Balcers (D-pils nod.) — 6,07 m; 3. vietā Ostvaldes (Liepājas nod.) — 5, 90 m.

Augstlēkšanā: 1. v. Grīnbergs (Liepājas nod.) — 1,70 m; 2. v. Kušķis (D-pils nod.) — 1,70 m; 3. v. Fricsons (Liepājas nod.) — 1,70 m.

Kārtslēkšanā: 1. v. Pūce (Liepājas nod.) — 3,10 m; 2. v. Lācis (Liepājas nod.) — 3,00 m; 3. v. Fricsons (Liepājas nod.) — 3,00 m.

Sacensībās aizsardzēm labākos rezultātus atzīmēja:

100 m skriešanā: 1. v. Stārosta (Liepājas nod.) — 14,0 sek.; 2. v. Kurzeme (Liepājas nod.) — 14,5 esk.; 3. v. Dāvida (Virsv. nod.) — 15,0 sek.

Tāllēkšanā ieskrienoties: 1. v. Stārosta (Liepājas nod.) — 4,46 m; 2. v. Dāvida (Virsv. nod.) — 4,12 m; 3. v. Paegle (Liepājas nod.) — 3,97 m.

Lodes grūšanā: 1. v. Smiltniece (Liepājas nod.) — 11,60 m (jauns aizsargu rekords); 2. v. Stārosta (Liepājas n.) — 8,60 m; 3. v. Paegle (Liepājas nod.) — 8,34 m.

Pulka ceļojošo balvu — kausu ar 22 pnkt. personīgā īpašumā izcīnīja Daugavpils nodaļa. Kauss šogad tika izcīnīts trešo reizi. Otrā un trešā vietā ar vienādu punktu skaitu — 12 pnkt. palika Liepājas un Virsvaldes nodaļas.

Sacīkšu noslēgumā pulka komandiera vietnieks kapt. Grīvāns izsniedza uzvarētājiem-jām vērtīgas balvas.

Sacīkstes vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Pechako.

Zemgales apgabala aizsargu pulku meistarsacīkstes vieglatlētikā notika 25. un 26. jūlijā Rīgā, aizsargu laukumā (Uzvaras parka stadionā). Sacīkstēs piedalījās: Dzelzceļu, 11. Tukuma, 12. Ilūkstes, 13. Bauskas, 4. Jēkabpils un 16. Jelgavas aizsargu pulki. Sacīkstēs izcīnīja iekšlietu ministra V. Gulbja ceļojošo balvu — sudraba vaiņagu. To izcīnīja Dzelzceļu aizsargu pulks otro gadu ar 126,5 punktiem. 2. vietā palika 16. Jelgavas aizs. pulks ar 100,5 punktiem; 3. vietā 11. Tukuma aizs. pulks ar 77 p. un 4. vietā 13. Bauskas aizsargu pulks ar 13 p.

Sacīkstes atklāja Dzelzceļu aizsargu pulka komandieris Ozoliņš.

Sacīkšu techniskie rezultāti:

1) 100 m. skrējienā: 1. v. Mūrnieks (16. Jelg. p.) — 12,1 sek.; 2. v. Renckūlbergs (Dz. p.) — 12,2 sek.; 3. v. Jūrmala (11. Tuk. p.) — 12,4 sek.

2) 800 m skriešanā: 1. v, Krastiņš (16. Jelg. p.) — 2:02,4 sek.; 2. v. Peršteins (Dz. p.) — 2:02,5 sek.; 3. v. Krencis (16. Jelg. p.) — 2:03,0 sek.

3) 5000 m skriešanā: 1. v. Bucenieks (Dz. p.) — 16:45,5; 2. v. Podžūns (16. Jelg. p.) — 17:14,6; 3. v. Krauze (11. Tuk. p.) — 17:16,5.

4) 3000 m soļošanā: 1. v. Prīga (11. Tuk. p.) — 13:25,5 sek.; 2. v. Ardens (Tuk. p.) — 13:53,5 sek.; 3. v. Straupe (13. Bausk. p.) — 14:28,0 sek.

5) Lodes grūšanā: 1. v. Timrots (Dz. pulks) — 12,66 m; 2. v. Baranovskis (Dz. p.) — 12,66 m; 3. v. Līrums (13. Bausk. p.) — 11,20 m.

6) Granātas mešanā: 1. v. Čechovičs (Dz. p.) — 71,38 m; 2. v. Dzenis (Dz. pulks) — 70,27 m; 3. v. Veinbergs (11. Tuk. p.) — 64,39 m.

7) Augstlēkšanā: 1. v. Fricsons (Dz. pulks) — 1,65 m; 2. v. Ziemelis (16. Jelg. p.) — 1,65 m; 3. v. Dzērvēns (Dz. p.) — 1,60 m.

8) Tāllēkšanā ieskrien.: 1. v. Ostvalds (Dz. p.) — 6,07 m; 2. v. Jūrmala (11. Tuk. p.) — 6,02 m; 3. v. Grīnbergs (Dz. p.) — 5,90 m.

9) 400 m skriešanā: 1. v. Krastiņš (16. Jelg. p.) — 53,0 sek.; 2. v. Kušķis (Dz. p.) — 53,0 sek.; 3. v. Nikitins (Dz. p.) — 54,2 sek.

10) 1500 m skriešanā: 1. v. Peršteins (Dz. p.) — 4:21,0 sek.; 2. vietā Benefelds (Dz. p.) — 4:23,2 sek.; 3. v. Melderis (11. Tuk. p.) — 4:36,4 sek.

11) 4 reiz 100 m stafetē: 1. v. 16. Jelgavas aizs. p. sastādītā komanda — 47,6 sek.; 2. v. Dzelzceļu aizs. p. sastādītā kom. — 48,0 sek.; 3. v. 11. Tukuma aizs. p. sast. kom. — 49,7 sek.

12) Diska mešanā: 1. v. Baranovskis (Dz. p.) — 37,0 m; 2. v. Dzenis (Dz. p.) — 33,98 m; 3. v. Āboliņš (16. Jelg. p.) — 33,32 m.

13) 3 reiz 100 m stafetē: 1. v. Jelgavas aizs. pulka sastādītā komanda — 8,05,5 sek.; 2. v. Dzelzceļu aizs. pulka sast. kom. — 8,28,2 sesk.; 3. v. 11. Tukuma aizs. p. sast. kom. — 9,10,6 sek.

14) Šķēpa mešanā: 1. v. Ķīpa (11. Tuk. p.) — 52, 99 m; 2. v. Štāls (16. Jelg. p.) — 50,54 m; 3. v. Dzenis (Dz. pulks) — 48,74 m.

15) Kārtslēkšanā: 1. v. Ziemelis (16. Jelg. p.) — 3,00 m; 2. v. Salmiņš (16. Jelg. p.) — 3,00 m; 3. v. Solovjovs (Dz. p.) — 3,000 m.

Starptautiskās vieglatlētikas sacīkstēs Rīgā piedalījās arī daudzi aizsargu sportisti un sportistes, atzīmējot teicamus rezultātus.

Kā izcilākie sportisti ar labākiem rezultātiem minami:

800 m skriešanā: 1. v. Kanadas nēģeris Edvarts — 4:02,2 min.; 2. v. A. Tirners — 8. Valmieras aizsargu pulka sportists — ar laiku 4:4,4 min, kas ir atkārtots mūsu rekords. Sevišķi iepriecinošs ir Tirnera progress, jo pavasarī šo pašu distanci viņš veica 4:13 min.

10.000 m soļošanā: 1. v. LAS sportists Jakovickis, distanci veica jauna valsts rekorda laikā — 46:16,8 min. Vecais rekords, t. i. Daliņa, tika labots par 10,2 sek. 2. v. palika J. Daliņš — 8. Valmieras aizs. p. — ar laiku 46:57,8 min.; 3. v. Priga — 11. Tukuma aizsargu pulka sportists — ar nedaudz sekundēm pāri 47 min.; 4. v. palika Bleiveiss (Vācijas sportists) ar 47:30 min.

Lodes grūšanā: 1. v, Kārkliņš (Rīgas pol. darb. kl.) — 13,87 m; 2. v. Baranovskis (Dzelzceļu aizs. pulks) — 13,51 m.; 3. v. Baumanis (LJ) — 13,50 mtr.

Sieviešu meistarībā:

Lodes grūšanā: 1. v. Smiltniece (Dz.-ceļu aizs. p.) — 11,26 m; 2. v. Pūce (LJ) — 11,17 m.

Diska mešanā: 1. v. Pūce (LJ) — 31,59 m; 2. v. Miķelsone (U) — 31,14 mtr.; 3. v. Smiltniece (Dz. aizs. p.) — 30,85 m.

Tāllēkšanā: 1. v. Miķelsone — 5,16 mtr.; 2. v. Liepiņa — 4,87 m; 3. v. Stārosta (Dzelzc. aizs. p.) — 4,73 m.

800 m skriešanā: 1. v. J. Dāvida (Dz. aizs. p.) — 2:44,4 min.; 2. v. Pētersone (5. Rīgas aizs. p.) — 2:46,4 min.; 3. v. Ozoliņa — 2:53,1 min.

FUTBOLS.

Aizsargu futbola meistarībā Kurzemes apagabalā 23. augustā Aizputē sastapās 6. Aizputes un 14. Kuldīgas aizsargu pulki. Cīņa bija reti sīva, pirmais puslaiks ar 3:2 beidzās par labu Kuldīgas pulkam. Otrā puslaikā enerģiskāki un neatlaidīgāki bija aizputieši un tā ar 4:3 panāca uzvaru pār kuldīdzniekiem. Ar šo uzvaru 6. Aizputes aizsargu pulks izcīnīja Kurzemes aizsargu meistara nosaukumu futbolā.

Tālāk Kurzemes aizsargu meistaram vajadzēja sacensties pusfinālā dēļ aizsargu meistara tituļa ar 4. Jēkabpils aizsargu pulku Jēkabpilī. Aizputieši darba apstākļu dēļ no spēles atsacījušies, kādēļ tad arī 4. Jēkabpils aizsargu pulka futbolkomanda iekļuva meistarības finālā un š. g. 8. septembrī Rīgā satiksies ar otru pusfināla uzvarētāju — 18. Daugavpils aizsargu pulka futbolkomandu.

* 18. Daugavpils aizs. p. futbola komanda pusfinālā uzvarēja Vidzemes meistaru — 8. Valmieras pulku, ar rezultātu 2:1.

* 13. Bauskas aizsargu pulka futbolkomanda draudzības spēlē uzvarēja Latvju jaunatni ar 3:2 vārtiem (puslaiks 1:1).

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus, pieprasījumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Pagājušā augusta mēneša lielie šacha notikumi.

Vispirms atzīmējamas lielās olimpiskās cīņas Minchenē, kuŗās ņēma dalību arī Latvijas komanda. No tautu lielā skaita (piedalījās pavisam 21 valsts) Latvija izcīnījusi sesto vietu, pieveicot Franciju, Holandi, Bulgāriju, Zviedriju, Norveģiju, Igauniju, Braziliju, Somiju, Šveici, Rumāniju, Čechoslovakiju, Poliju, Islandi un Dāniju, bet zaudējot Austrijai, Dienvidslavijai, Ungārijai, Vācijai un saspēlējot neizšķirti ar Italiju un Lietuvu.

Olimpisko cīņu galīgais rezultāts ir šāds: I vietu un zelta medaļu ar 110,5 punktiem izcīnījusi Ungārija; II v. Polija — 108 p., III Vācija — 106,5 p., IV Dienvislavija — 104,5 p., V Čechoslovakija — 104 p., VI Latvija — 96,5 p., VII Austrija — 95 p., VIII — Zviedrija — 94 p., IX Dānija — 91,5, X Igaunija — 90 p., XI Lietuva — 77,5 p., XII Somija — 75 p., XIII Holande — 71,5 p., XIV Rumānija — 68 pnkt., XV Norvēģija — 54,5 p., XVI Brazilija — 63 p., XVII Šveice — 61,5 pnkt., XVIII Italija — 59 p., XIX Islande — 57,5 p., XX Francija — 43,5 pnkt. un XXI Bulgārija — 38,5 p.

Šoreiz sasniegtai rezultāts nav slikts un katrā ziņā viens no labākiem panākumiem, kādus Latvija līdz šim guvusi olimpiskās cīņās, ja atskaita lielo individuālo sasniegumu Parīzes olimpiādē 1924. g., kur mūsu meistari — Mattisons ieguva pirmo un Apšenieks otro vietu. Rezultāts, protams, pie drusku vairāk laimes, varēja būt vēl augstāks.

Sevišķi jānožēlo, ka daudzām pārtrauktām partijām, kuŗās mūsu komandas dalībnieki bija sasnieguši ļoti labu stāvokli, piegriezta nepietiekoša vērība, caur ko dažs labs vērtīgs punkts gājis mums zudumā.

Pirms Minchenes olimpiādes mūsu šachisti mērojās spēkiem ar Antverpeni, izcīnot tur pilsētu sacīksti starp Rīgu un Antverpeni. Rīga guva spīdošu uzvaru, sasniedzot pirmā dienā 7:3, bet otrā dienā 6,5:3,5. Tā tad gala rezultāts 13,5:6,5 Rīgai par labu.

Lai pienācīgi sagatavotos olimpiādei, Rīgā notika vairāki treniņa turnīri, viens no tiem ar divu ārzemju meistaru, berlīnieša Lista un igauņa Šmidta, piedalīšanos. Šinī turnīrā 3 pirmās vietas kopīgi ar ik 5 p. ieguva Latvijas meistari Krūmiņš un Feigins un berlīnietis Lists. Ceturto vietu ar 4,5 p. izcīnīja igaunis Šmidts un piekto mūsu apdāvinātais šachists Mežgailis ar 4 p. Turnīrā spēlēta sekojošā saistošā partija.

Partija Nr. 24.

Baltie: Fr. Apšenieks; melnie: V. Mežgailis. 1) e2—e4, c7—c6, 2) d2—d4, d7—d5, 3) e4Xd5, c6Xd5, 4) c2—c4, Zg8—f6, 5) Zb1—c3, Zb8—c6, 6) Zg1—f3, Lc8—e6, 7) c4—c5, g7—g6, 8) a2—a3, Lf8—g7, 9) Lc1—e3, Zf6—e4, 10) Ta1—c1, 0—0, 11) Lf1—d3 [1]), ZeXc3, 12) Tc1Xc3, Le6—g4, 13) Ld3—b5 [2]), Lg4Xf3, 14) g2Xf3, ZcXd4!! 15) Le3Xd4, e7—e5, 16) Ld4—e3, d5—d4, 17) Tc3—b3, d4Xe3, 18) f2Xe3, Dd8—h4+ 19) Ke1—e2, e5—e4! 20) Lb5—d7 [3]), e4Xf3+ 21) Ke2Xf3, Dh4—h5+ 22) Kf3—f2, Dh5Xc5, 23) Tb1Xb7, Tf8—b8! 24) Dd1—b3, Lg7—e5, 25) Th1—f1, Tb8Xb7, 26) Db3Xb7, Ta8—b8, 27) Db7—f3, Tb8Xb2+, 28) Kf2—g1, Dc5—e7, 29 Ld7—c6, De7—g5+. Baltie padevās.[4])

Piezīmes:

[1]) Kā meistars Lists pareizi aizrāda, še drošāki būtu 11) h2—h3, lai atņemtu melnajiem iespēju izlauzties centrā.

[2]) Solīdāki būtu Le2.

[3]) Izmisuma solis, kuŗu melnie ar spēcīgu un konsekventu spēli abos spārnos pilnīgi atspēko.

[4]) Melnie nospēlējuši partiju ar drosmi un sparu.

*

Otrs, izcilais šacha notikums bija lielais dižmeistaru turnīrs Nottinghemā, laikā no 10. augusta līdz septembrim. Šis turnīrs dalībnieku stipruma ziņā pārspēj visas, līdz šim notikušās šacha sacīkstes. Tanī ņēma dalību visi četri vēl dzīvojošie pasaules meistara titula nesēji — Laskers, Kapablanka, Aļechins un Euve (piektais, Vilhelms Šteinics, sen miris), un bez tam visu visspēcīgāko meistaru izlase, ieskaitot četrus labākos angļu matadorus. Gala iznākumā uzvaru guva, izcīnot ar 10 p. kopīgi pirmo un otro vietu, bijušais pasaules meistars Kapablanka un Krievijas čempions Botviņņiks. Tikai ar puspunkta starpību (9,5 p.) trešā, ceturtā un piektā vietā kopīgi palika tagadējais pasaules meistars Euve un Amerikas matadori Fains un Reševskis. Aļechinam ar 9 p. bija jāapmierinās ar sesto vietu. Septītais un astotais ar ik 8,5 p. kopīgi bija agrākais pasaules meistars Laskers un Čechoslovakijas čempions Flors. Tālāk seko: Vidmars — 6, Bogoļubovs un Tartakovers — pa 5,5 p. Pēdējās vietās palika angļu meistari — Aleksanders, Tomass un Vinters.

*

Pasniedzam mūsu šacha draugiem starp agrākās un tagadējās Krievijas pārstāvjiem spēlēto, ļoti aso partiju. Viņi cīņā satiekas pirmo reizi.

Partija Nr. 25.

Baltie: Aļechins; melnie: Botviņņiks. 1) e2—e4, c7—c5, 2) Zg1—f3, d7—d6, 3) d2—d4, c5Xd4, 4) Zf3Xd4, Zg8—f6, 5) Zb1—c3, g7—g6, 6) Lf1—e2, Lf8—g7, 7) Lc1—e3, Zb8—c6, 8) Zd4—b3, Lc8—e6, 9) f2—f4, 0—0, 10) g2—g4 [1]), d6—d5! 11) f4—f5, Le6—c8 [2]), 12) e4Xd5, Zc6—b4, 13) d5—d6 [3]), Dd8Xd6, 14) Le3—c5, Dd6—f4[4]), 15) Th1—f1 [5]), Df4Xh2, 16) Lc5Xb4, Zf6Xg4! 17) Le2Xg4, Dh2—g3+ 18) Tf1—f2, Dg3—g1+ 19) Tf2—f1, Dg1—g3+. Neizšķirta.

Piezīmes.

[1]) Šis straujais gājiens pirms rokādes pārāk atsedz balto karaļflangu, padarot spēli ārkārtīgi asu.

[2]) Vienīgais gājiens.

[3]) Atkal ļoti agresīvi. Tagad ievērību pelnīja sagatavojošais 13) Lf3.

[4]) Uz DXd1+ 15) TXd1!, Zc6 (ZXc2+ nedrīkstētu notikt 16 Kd2 dēļ, jo melnie zaudē zirdziņu) baltie panāktu labu spēli.

[5]) Ja 15) LXe7, tad ZXg4! 16) Tf1, DXh2 ar līdzīgu efektu, kā partijā.

*

Mūsu tālpartiju sacīkstēs I grupā J. Bērziņš Krimuldā uzvarējis M. Nīgali un E. Runci, bet saspēlējis neizšķirti ar J. Slēzi. J. Slēzis Rucavā uzvarējis A. Ķemeru Valmierā. I grupas dalībnieks A. Ozols nevaļas dēļ no turnīra izstājies, bet II grupā A. Salna un J. Endziņš no piedalīšanās atteikušies.

Atrisinājumi.

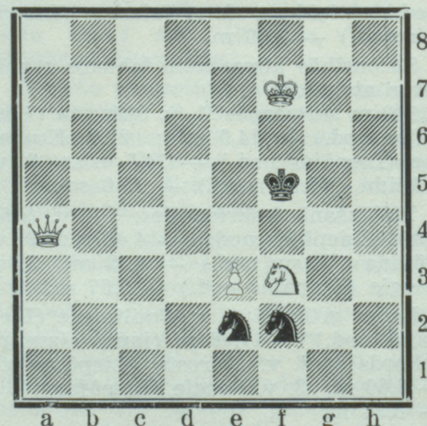
Uzdevumam Nr. 16. Baltie: Ka2; Df8; Za3 un b3; Bb5, e2, f7— melnie: Ka4; Th4; Ba7, b6, d4, e3. Mats 3 gājienos. 1) Df8—d8, Th4—g4, f4 vai e4, 2) Dc8, Dc7 resp. Dd5, kā grib, 3) D. mat. Ja 1) ... Kb4, tad 2) DXh4 un 3) De1 resp. DXd4 mat. 1) ... a7—a6, 2) DXb6 u. t. t.

Uzdevumam Nr. 17. Baltie: Kf2; Dc2; Ta4; Lc6; Zf7 un f8, Be3 — melnie: Kf5; Td3 un g6; La1 un c8; Ze1 un e2; Bf6, g5. Mats 2 gājienos. 1) Lc6—f3, g4, 2) Le4 mat. 1) ... Ld4, 2) DXc8 mat. 1) ... Zd4, 2) Dc5 mat. 1) ... ZXf3, 2) DXd3 mat. Citādi: 2) Lg4 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Drabants, J, Kalniņš, A. un J. Teteri, T. Čakste, O. Vēvers Rīgā, E. Grunte un T. Ūdris Liepājā, Vilciņš Ventspilī un M. Andrejevs Sakā.

Uzdevums Nr. 19.

B. Ņimcoviča Dancigā (reprodukcija).

Baltie: Kf7; Da4; Zf3; Be3 (4).
Melnie: Kf5; Ze2 un f2 (3).
Mats divos gājienos.

HUMORS

J. R.

Don Federiko

Rudens tirgus

Sviež saule gaismu blāvu
Caur rudens mākoņiem
Uz ilksīm, slietām stāvu
Pie ratiem pārpilniem.

Tie nesen skrēja dārdot
Un putekļos bij ceļš.
Nu priekā pirkt un pārdot
Dūc tenoru pat teļš.

Rukš sivens, zosis gāgā
Un govis saldi īd.
Bet vīri dūšā lāgā
Par sauli spožāk spīd.

Gar ratiem drūzma spiežas —
Garš, resnis, tievs un īss . . .
Un karuselis griežas
Kā kaķis noreibis.

No teltīm, glauztām vējā,
Dūc bass un šalko alts;
Sniedz piparkūkas feja,
Bet desas — miesnieks balts.

Uz stīva kraķa staipās
Kā kāša, čigāns līks.
— Lūk, kumeļš cēls kā laipa! —
Un auļo ugunīgs.

Kad darījums slēgts tīkams,
Un makā vairāk skan,
Mazs jāsadzeŗ ir līkops
Uz jaunām draudzībām.

Un teltis dūc un balo
Zem rudens mākoņiem,
Kur putekļus dažs skalo
Par godu tirgoņiem.

Tad ceļi iesāk putēt
Un naktī iegrimst tirgs.
Tik sirdis nebeidz kutēt
Tiem, mājup velk ko zirgs.

Ačuks

Vecā Mežkadiķa kaŗa gaitas

Militārās bildes zīmējis E. Rirdans.

Vecā Mežkadiķa mazdēlam jāiet kaŗa dienestā. Patlaban vecais Mežkadiķis ved to uz apriņķa pilsētiņu, kur mazdēlam būs jāstājas pie sava pienākuma pildīšanas. Pa ceļam Mežkadiķis stāsta nākošajam Tēvijas sargam «Kas tagad — ziemsvētki, ne kaŗa dienests! Drēbītes tādas, kādas pat mūsu peldmalšaram nebija, plintīte smuka rokā, nostaigā gadiņu kā pa pulka svētkiem un brauc atkal mājās. Ne tev mēle jālauza svešās valodās, ne jādauzās pa Pliskavas guberņu kā pa kroņa magazīnu, ne kambarģēģeram fruntē jāstāv.

Kā tad man bija... Septiņus un pus gada sastāvēju zapasnai reģistrī, pusotra lēģera iztaisīju ar munsturi cauri; katru dienu trīs berdankas rokā, raņica mugurā, divas baterijas kaklā — stāvi tad nu uz vienu kāju polka kancelē uz krauli! Domā, ka jenerālis tev ļāva otru kāju apaut, ja no rīta laikā nespēji to izdarīt? Nekā, brāl! Jenerālis pats visu dienu stāvēja turpat, sacīt jāsaka, klāt, un kā vien pielie-

cies, sak: uzraus zābaku — jenerālis uzreiz sauc: «Kas nu, a? Ej arestā iekšā!»

Labi. Ieej tu arestā, ko tur viens darīsi. Ne tur lāga logu, ne lāga istabu. Durvju tik daudz, ka vairs nezini, pa kuŗām ienācis, pa kuŗām jāiet laukā. Citreiz tikko pret vakara pusi tiki laukā. Ak, es saku gan! Domā — maz es toreiz izcietu?

Toreiz biju par puspuisi pie vecā Trumpja. Nebiju vēl lāga otru gaņģi nātno bikšu novalkājis, kad ziņa klāt — jāiet pie bļodas. Nu brēc vecie, brēc brūtes un es pats arī brēcu. Kā saka: sivēni toreiz maksāja smiekla naudu, pašiem pirts nodegusi — trīs mēnešus nebijām pērušies, tak neko darīt — jāiet vien pie bļodas lozes vilkt.

Aizeju turp, ja — bļoda stāv galdā, kungi tai visapkārt. Bļoda, neko sacīt, gluži smuka, gandrīz vai no porcelāna. No tādas bļodas, labdieniņ jāsaka, ja dabū augstos svētkos putru strēbt.

Lai grābjot iekšā! — man saka. Laime, ka vecā Mažiņa iedeva apvārdotu nēšu kāsi līdz, lai es neizvelku par daudz tuvu numuru. Kāsis palīdzēja gan, un es neizvilku vis pirmo numuru, bet gan numur trīs.

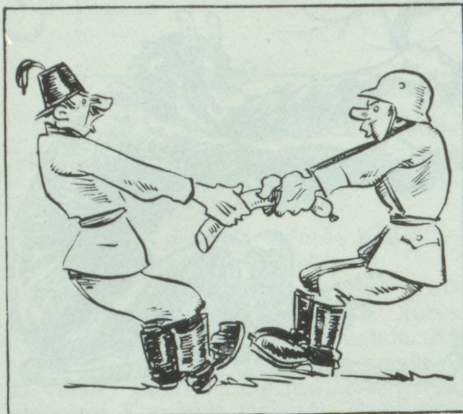
Nu lika man ģērbties nost. Ujā! — es teicu — šodien knapi trešdiena, kurš gan tādā dienā pirtī ies? — Pateica, ka man būšot veselību izmeklēt.

Ņēma mani svērt, mērīt un ar koka āmuru klapēt. Noprasīja arī: vai man kāda vaina esot?

«Vai, kungi, kā tad man vaina nav! Daudz vainu ir,» es teicu.

Nu, kādas tad esot?

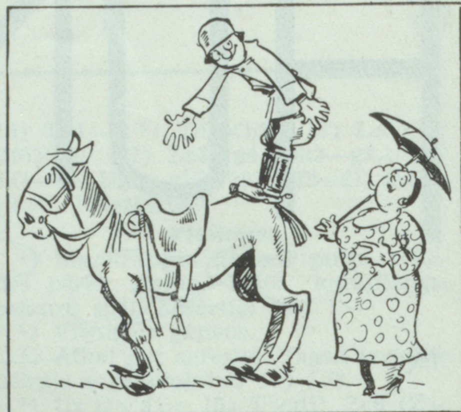
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

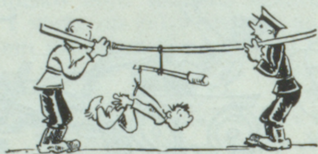
36. lpp. — K a r̦ a l a u p ī j u m s ir ienaidnieka pamestie vai ienaidniekam atņemtie kar̦a materiāli, ieroči, produkti un citi apgādes priekšmeti.

31. lpp. — pret sievietēm, kar̦a invalidiem un vecākiem ļaudīm esi visur divkārši uzmanīgs, palīdzi tiem atvērt durvis, ļauji ieiet pirmiem un palīdzi tiem, kā varēdams.

31. lpp. — nekad nesēsties, ja priekšnieks vai sievietes stāv, arvien piedāvā tiem savu vietu, tas ir pieklājības pamatnoteikums.

«Arē,» es teicu, «Šitādas vainas ir: kājas lokās vai četrās vietās, ziemā aukstums saldē, vasarā karstums moca — tas būs vai pats drudzis; no nedēļas gala vēl nekas, bet uz beigām miegs vien nāk un ēst gribas.»

Bet kā ar acīm esot?

«Acis man pagalam beigtas,» es stāstīju skaidri un gaiši. «Es esmu pagalam tuvredzīgs.»

Kā es to zinot?

«Arē, kā es nezināšu,» izskaidroju viņiem, «kad ausis man tik tuvu pie acīm, bet nevaru un nevaru tās saredzēt.»

Domā, kāds mani klausīja. Noņēma ar visām četrām vainām un iedalīja mūzikantu sapieros.

Mājās, ziņāms, atkal brēkšana. Ravējot brūte ņēmās tā, ka vai visus runkuļus apslīcināja. Solījās pašam ķeizaram vēstuli rakstīt, lai mani laiž vaļā, tikai nezināja, par cik kapeikām marka jāliek uz vēstules, tāpēc nekas neiznāca.

Taisni ap Simjūdas tirgu sasēdināja mūs visus vagonos un sūtīja uz Viķebskai gubērņu, Maskavas pilsētu. Septiņas dienas un naktis braucām līdz Pēterburgai, tad pa labo roku caur Pliskavu un gandrīz pašos Pečoros palikām.

Sīļu Andža arī bija līdz, ar to otrā dienā uzkāpām eglē, bet māju ne re-

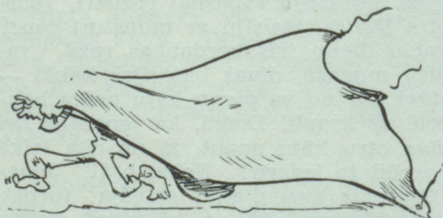
dzēt vairs. Skaties, kā skatīdamies — nekā.

Nu iedeva mums tādus zābakus, kur munsturu laikā kājas griezās pa iekšu apkārt, bet zābaki paši nē. Tad sadzina visus uz munsturplaci, iedeva berdanku kā rijas ārdu rokā, un pats jenerālis sabrēca: «Smirnai!» Mēs vēl šā un tā, bet tad nāca pats gubinātors un atkal sakliedza: «Smirnai!!» — Citi neviens atkal nekā, bet es tomēr biju no visa polka tas gudrākais, un kamēr citi stāvēja kā mēmi auni, es droši atkliedzu pretim «Smirnai, smirnai!»

Par to mani tūliņ izveda no stroja un nolika ar visu berdanku plača vidū stāvēt, lai visi redz un skatās, kādam vajaga būt zaldātam.

Tāpat ar to fruntē stāvēšanu. Dažs labs trūkās nakti augšā un stāvēja fruntē savā koikā. Vienreiz es šitā pat izgāju pilsētā. Kā tu pakusties, tā atkal jāstāv fruntē. Domāju tā, sak: te tikpat nekāda iešana nav, tāpēc nostājos ielas vidū fruntē un nostāvēju visu dienu, lai nav nekāda misīšana, kad nāks kāds apmāršals. Par to mani ielika trīs dienas atpūsties. Nu, bet biju jau gan ar' nokusis tā stāvēdams!

Un domā, ka lielajos maņevros bija viegli? Kad nāca trivoga, dažs labs izskrēja no lēģera pliks kā no Ēdenes dārza. Man gulēja bundzinieks blakam, tas reiz sapņos sadeva tādu sutu pa bungām, ka es ar visu telti aiz-

skrēju līdz Ņižņinovgorodai. Tikai tad attapos, kad atsitos ar sukaru maisu spīķera sienā. Nu vot, staigā tad nu, kamēr dabū savu polku rokā!

Turku kar̦a laikā trīs dienas bez sausām drēbēm peldējām Melnai jūŗai pāri. Dažs pārpeldēja gan, bet dažs labs palika turpat guļot, kamēr jūŗā ūdens nokritās, un tikai otrā gadā siena laikā tika pāri. Šāvām ar ozola koka lielgabaliem un misiņa bumbām. Lielgabalu stobri nokarsa balti, labi vēl, ka Melnā jūŗa bija tuvumā, tad varēja pa spaiņam uzliet ūdeni uz stobriem, lai atdziest. Tāpat šad vai tad vēstuli arī varēja norakstīt uz māju, tāpēc ka pie Melnās jūŗas tas viegli: iemērc tik kaut kādu irbulu jūŗā un raksti tikpat kā ar tinti.

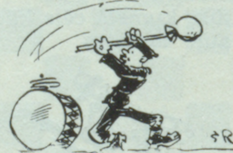
Tāpat toreiz, kad ar šturmi ņēmām turku lauku kukņu — vai tur mazums krita? Kā tu nekritīsi, kad visādi koka sturbuli mētājas pa kājām! Dažs tā sadauzīja aci, ka ne pazīt vairs. Toreiz turkus nošāvām turpat vai astoņpadsmit tūkstošus, nu un mums nekrita mazāk. No rīta, jāsaka, trīs rotas izgājām, bet vakarā nezin vai bataļons pārnāca. Tā, puikiņ, mēs toreiz strādājām! Un i tad nekā neteicām. A tu domā tagad ko cīkstēt?»

«Bet es jau nekā nesaku!» mazdēls atsaucās.

«Labi, labi — tu nesaki gan. Bet kas to var zināt, a? — Tāpēc jau labāk, ja tevi vecs Nikolaja zaldāts jau tagad saņem stingri. —

Tāpat toreiz ar valodu. Man pašam gadījās tāda krieviete par brūti. Bet kā tu sarunāsies? Aizej gan ciemos pie viņas, sadzeries tēju, kad vai vidus plīst, bet vairāk nekā. Runāt? Ko tu runāsi, kad valodas nav? Izgavarījies viens tā, otrs tā, izplāties rokām — nekā. Krieviem tās istabas tādas zemas, rokas vien nodauzi pret griestiem, vairāk nekā. A kur tad jums tagad! —

Bet tomēr, kad braucu mājās, vai man nebija gods? Viss polks raudāja un bundzinieks pārsita bungas kā ķē-

ķa logu. Es vēl visus ciemā lai uzaicināju, bet līdz šim vēl nejūt. Vienmēr vēl gaidu, vai tik kādreiz neatbrauks.

Toreiz pats peldmaršals... tpru! — nupat jau klāt esam.»

Kas noticis ar «peldmaršalu» — netika izstāstīts.

MAZAJIEM LASĪTĀJIEM

Frd. Dombrovskis-Dumbrājs

„Ullurū"

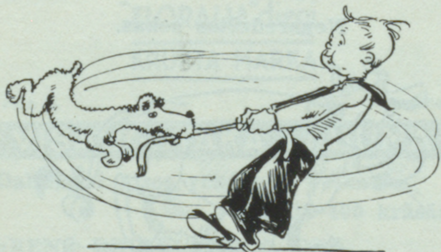
Stāsts par Uni, Guņa draugu.

II. Unis zvēru dārzā.

Jāstāsta par zvēru dārzu —
krokodiļiem, pērtiķiem,
papagaiļiem, ziloņiem,
un par Uni zvēru dārzā,
bet, lūk, mazais Gunārs Langa,
«Langās», Taurkalnē, kas dzīvo,
atsūtījis man ir rakstu,
aprakstījis Uņa dēku,
ko tas dara pārģērbies.
(viņš, kā ziniet, grāvī krita).
Visupirms, lai uzklausām,
ko ir Gunārs izdomājis
un tad prom uz zvēru dārzu!
(Paga, paga,
Ir man arī citi raksti —
mazo draugu atsūtīti,
kādas klizmas Unim gadās,
Bremšmits Andris, Iesalnieks,
Kalniņš Rūdolfs, Bandenieks,
Arī Maiga Rozenfelde,
Austra Liniņš, Anna Zars
un vēl citi atrakstīj'ši
jautrus dēku aprakstus.
Bet par viņiem nākamreiz'.
Rakstiet, mazie, arī jūs,
palīdziet man sacerēt
dēku stāstu «Ullurū».)

*

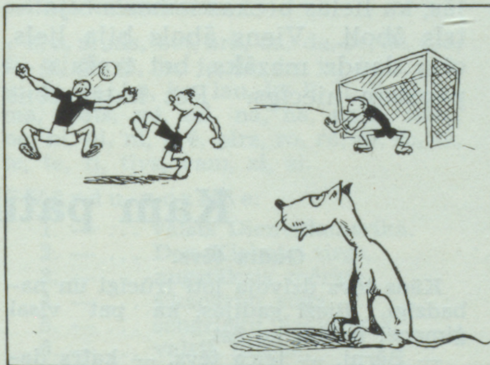
«Ullurū» skan atkal skaļi:
Unis sausās drēbēs tērpies,
nomazgājies, notīrījies,
sasukājies, sasmaršojies,
velk pa istabām ko jaudas
ādas siksnā suni «Džeri».
«Džeris» siksnā iekodies
nelaiž vaļā ne par ko,
ļaujas gaisā pacelties.
Tādas lietas patīk Unim,
Unis «Džeri» griež ap sevi
it kā sudmaliņu spārnu.

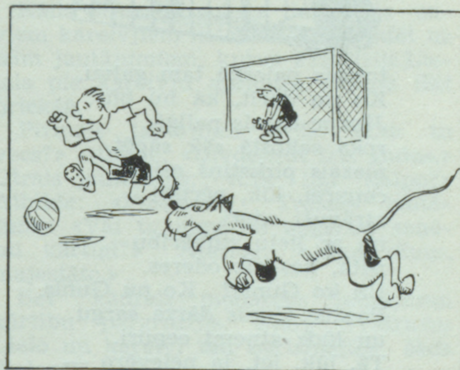
Arvien ātrāk, arvien augstāk,
līdz sprūk siksna Uņa rokās
un mūs' «Džeris» tā kā bumba
lido kaktā, kur stāv galds
un aiz galda stikla skapī
slaidā lokā ielido.
Variet iedomāt, kas notiek, —
stikli šķindot sašķīst druskās,
glāzes, vāzes, daiļumtrauki,
kas bij skapī norindoti,
it kā zemes trīcē pēkšņā
visi sabrūk vienā čupā.
«Džeris» šmauc no posta vietas
un zem dīvāna tad lien.
Unis steigšus aizslēdz durvis —
kad tik māte neuznāk.
Bet ko Gunis? Ko nu Gunis.
Gunis glābj, kas vēl ir glābjams.
Skatās Unis, galvu kasa,
te nu bija — jauka aina,
jābrauc drīz uz zvēru dārzu,
bet ja māte ieraudzīs,
tad no brauciena nekā.
Unim padoms rokā drīz,
paķer viņš no galda segu —
ar to aizsedz postažu.
Nu viss atkal «kārtībā».
Klusi atslēdz Unis durvis,
«Ullurū» tad izsaucas.
«Gaiss ir tīrs!»
un tad abi mūsu draugi
iešmauc blakus istabā.
Te par laimi māte sauc —
jāpošas uz zvēru dārzu.
Lai nu vēl kas nenotiktu,
Gunis draugu uzrauga,
neizlaiž no acīm Uni.
Beidzot laimes brīdis klāt:
saposušies visi ceļam.
Unis, protams, pirmais drāžas
«Ullurū!» pa kāpnēm lejā.
Viņam pakaļ «draudziņš» «Džeris».
Nu ir ķeza: suni nevar līdzi ņemt.
Sāk nu visi «Džeri» tvārstīt,
bet tas rokā nedodas: —
«Džerim» tā ir rotaļa.
Beidzot «Džeris» noķerts gan,
Gunis uznes «Džeri» augšā,
ieslēdz vienu istabā,
bet tad atskan žēlas gaudas,
gaudo «Džeris» cik vien jaudas
tā ka visa māja skan.
Pēternieku kundze lūdzas:
«Esi rātnis, mīļo Uni,
saudzi manus nervus, dēliņ»...
Laimīgi top sasniegts mērķis —
Uņa ilgas — zvēru dārzs.
Cik te pārsteigumu jauku,
cik te daudz ko apbrīnot —
zvēri, putni dažàdažādi,
viens par otru dīvaināks.
Sākumā mūs' Unis rātnis,
klusēdams viņš visu vēro.
Bet kad ierauga viņš pērtiķēnus,
salecas kā būtu dzelts.

E. R.

Raugi — sportā ierauti ir draugi

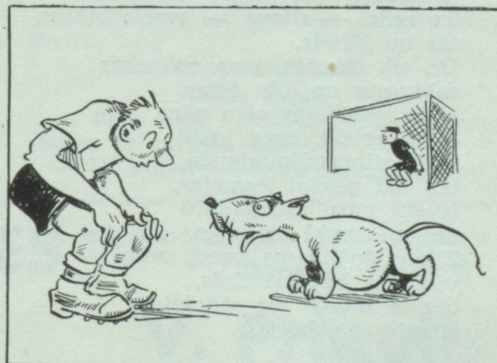
Duksīts sporta laukā ticis,
Vēro spēli neapnicis;
Jānīts, Ņuris, tie aiz sētas —
Biļetes nav šodien lētas.

Futbols — aizrautīga spēle,
Spēlētājiem sirdīs kvēle.
Cīņa iedegas kad karsta,
Arī Duksīts bumbu tvarsta.

«Vau, kāds prieks šeit laukā zaļā!»
Duksim rejot mute vaļā:
Bumbai favorits kad sper,
Vārtos skries šī, Duksīts cer'.

Norīb varens spēriens — blauks!
Duksim mute cieti — knauks!
Favoritam pierē grumba,
Vēderā kad Duksim bumba. **L. Š.**

«Ullurū!» viņš iesaucas
un kā lode metas turp,
kur šie mazie dzīvnieciņi
jautri lēkā koka zaros,
pārgalvīgi rotaļājas,
vieni otrus līksmi dzenā.
Būrim uzraksts: «Netuvoties,
zvērus lūdzam neaizkārt!»
Bet ko Unis? vai viņš klausīs?
Restēm piespiedis viņš seju
aizrautībā vēro knadu
pērtiķēnu sacelto.
Pērtiķi pie Uņa saskrien,
domā — viņš dos cukurgraudus.
Unis ilgi nedomājis
satver pērtiķi aiz astes,
bet tas Unim iekož rokā.
Unis skaļi iekliedzas,
grib no grīdas smiltis ķert
un sviest būrī pērtiķim,
bet te redz, ka otris zvērēns
izvilcis tam kabatdrānu
un to saplēš strēmelēs.
Grib viņš lakatiņu satvert
roku būrī iebāzis,
bet te veiklais zvērēns
norauj Unim cepuri,

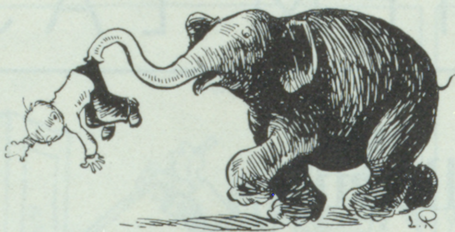

trešais paieskā tam galvu.
Ko nu darīt, kā nu būt?
Jāsauc Gunis palīgā,
roka sakostā sāk sāpēt,
mazais pirkstiņš asiņo;
cepurei, lūk, pērtiķi
atrāvuši oderi
un ar lielu ziņkārību
pēta, kas aiz oderes.
Un ko Gunis? Ko nu Gunis.
Pasauc Gunis dārza sargu
un lūdz atņemt cepuri.
Tā, lūk, iet, ja neievēro —
«Zvērus lūdzam neaizkārt».

*

Rāmāks palicis nu Unis,
domīgs soļo mātei blakus,
uzmanīgi visu vēro.
Te redz — zilons — vesels blāķis,
tas nu jāredz,
Un cik mierīgs, ņem no rokas
saldumus un citu ēsmu!
Unis smiedams visu vēro,
ta ta prieki, tavu joku!
Unis zilonsnuķi glauda,
bet tad pēkšņi iesmejas,
izvelk klusi kniepadatu
un tad snuķī iedur to.
Zilons šņākdams paceļ snuķi —
visi bēg, bēg arī Unis,
bet te jūt — aiz sēdvietas
zilonis to saķēris.

Vēl viens mirklis — Unis lido
ziloņbūdas tumšā kaktā.

Labi, ka tur siens bij sakrauts,
sienā Unis ievēlās.
Izbailēs tas brēc ko jaudas,
lai nu glābjot šo no zvēra,
kas to varot samīdīt.

Pēternieku kundzei ķeza:
vaimanot tā apkārt skraida,
palīgos sauc Guni, sargus.
Saskrien ļaudis, kas par traci?
Unis kviec kā aizkauts sivēns,
līdz to sargi atpestī.
Bet, ak šausmas, ko nu darīt? —
Uņa biksēm sēdvietā,
pašā vārīgākā vietā,
izrauts caurums, spīd tur balts.
Visi nezina ko darīt,
Tad ta ķeza, kā nu būt?
Māte iedod saules sargu
lai ar to viņš aizsedzas.
Bet kā staigāsi ar saules sargu,
dibenpusei uzliktu!?
Tādēļ Pēternieku saime
Sapīkusi mājup brauc.

(Turpinājums sekos.)

Domāšanas sports

Notika liela kaušanās. Jānis un Kārlis jau gulēja zemē, un tiem pāri sakrita Pēteris un Valdis, ar dūrēm rībinādami nokritušo cīnītāju muguras. Bet Rūdis, mazākais no visiem pieciem zēniem, — dīkdams vēsināja savu uzpampušo aci pie durvju vēsā roktura. Tad atvērās durvis, Rūdis aizstreipuļoja līdz sienai, un uz sliekšņa parādījās Anna. „Mieru ! Kas te notiek? Celaties augšā jūs tur ! Palūk, kādi nav ! Kas par vainu?"

Pēc īsas nopratināšanas izrādījās, ka lielās brēkas iemesls bija — trīs āboli. Viens ābols bija liels, otrs daudz mazāks, bet trešais — pavisam niecīgs. Bet katrs zēns gribēja tādu pašu tiesu, kā pārējie. Tā kā nebija iespējams ābolus vienlīdzīgi sadalīt, izcēlās cīniņš. Anna brītiņu padomāja, un ta īsi pateica: „Tagad mieru, jeb es pasūdzēšu tēvam ! Es izdalīšu ābolus tā, lai jūs katrs dabūtu vienādu tiesu. Nu, dodiet ābolus!»

Kad bija pagājušas divdesmit minūtes, katrs zēns dabūja tiešām piekto daļu ābolu un to apēda ar gardu muti.

Kā gan Anna to varēja izdarīt?

(Atrisinājums nākošā numurā.)

Atrisinājums 7./8. burtnīcā ievietotam uzdevumam.

Istabā atrodas ne vairāk, ne mazāk kā četri kaķi.

Kam patīk smieties

Gudrs tēvs.

Kāds tēvs dzīvoja ļoti trūcīgi un nabadzīgi. Bieži gadījās, ka pat visai ģimenei nebija ko ēst.

— Bērni, — teica tēvs, — katrs dabūs divus sū, kas ies gulēt bez vakariņām. Vai kāds ir ar mieru?

Visi bērni metās pie tēva, saņēma apsolīto naudu un apgūlās ar tukšu vēderu, bet veselu bagātību rokā.

Otrā rītā tēvs teica:

— Bērni, kas grib brokastis, lai dod divus sū.

Un tā kā visi bērni bij izsalkuši, tad viņi ar priecīgu sirdi atdeva naudu atpakaļ.

Starpība.

Tēvs jautā dēlam, kurš nodots par kurpnieku mācīties:

— Kā tev iet, Kārlīt, vai ir panākumi?

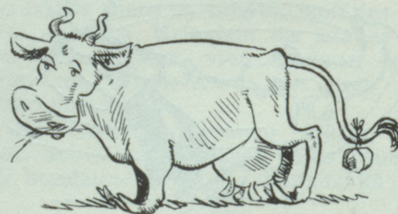
— Kā tad, tēt! Tagad jau drīkstu smieties, ja meistars otro mācekli pļaukā!

Starp bērniem.

— Kā tad tava māte zināja, ka tu neesi mazgājies?

— Es aizmirsu saslapināt ziepes.

Neparedzētas sekas.

Anniņa iznāk no kūts ar sasistu aci. Saimniece pārsteigta jautā:

— Mīļā Anniņ, kā jums tas gadījās?

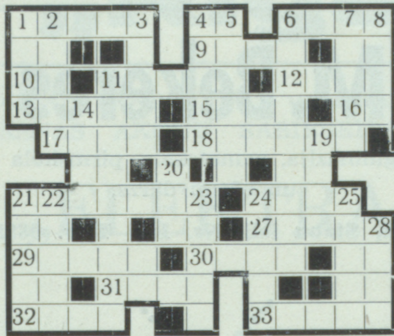
Anniņa šņukstot atbild:

— Raibaļa, kad es to slaucu, pastāvīgi sita ar asti un pietašķīja pienu. Lai to novērstu, es piesēju Raibaļai pie astes akmeni. Nu — un tā tas gadījās.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTABS, „ŽURNĀLS AIZSARGS".
Grāmatspiestuves A.-S. „ROTA".
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 3024

Krustvārdu mīkla № 9

(P. V.)

Līmeniski: 1. Pilsēta Latvijā. 4. Satiksmes vārds. 6. Kafijas suga. 9. Koks. 10. Grieķu burts. 11. Ūdens krātuve. 12. Dreb. 13. Ķīmiskas vielas. 15. Garšas organs. 16. Note. 17. Vīriešu vārds. 18. Klosteris. 21. Amerikāņu populārākā spēle. 24. Pilsēta Vācijā. 27. Gaisīga viela. 29. Mēra vienība. 30. Rāms. 31. Pavadoņi. 32. Upe Francijā. 33. Zvērs.

Stateniski: 1. Balta. 2. Smarša. 3. Akmens gabals. 4. Apgabals Francijā. 5. Deķis. 6. Debess ķermenis. 7. Pilsēta Ēģiptē. 8. Siev. vārds. 11. Pils Anglijā. 14. Seno romiešu kalendāra termins. 19. Nupat (tikko). 20. Barības produkts. 21. Krāsa. 22. Sievietes vārds. 23. Sens Latvijas iedzīvotājs. 24. Anglijas hercogiste. 25. Miests Latvijā. 28. Kustonis.

Krustvārdu mīklas Nr. 8 atrisinājums.

Līmeniski: 1 — Otelo, 5 — Abava, 9 — skriet, 10 — Parīze, 12 — atoms, 13 — tad, 14 — slānis, 15 — sporas, 16 — avis, 19 — Amata, 21 — astma, 22 — ēra, 23 — spā, 26 — krīvs, 27 — jau, 30 — avots, 31 — kurls, 32 — Parāna, 34 — venēdi, 35 — mī, 36 — osis, 37 — skauts, 38 — aģents, 39 — no, 40 — bekas.

Stateniski: 1 — oktāva, 2 — tronis, 4 — less, 5 — ap, 6 — bads, 7 — ar, 8 — azarts, 11 — Edama, 17 — smērs, 18 — otava, 20 — arī, 23 — svars, 24 — Poruks, 25 — ataka, 27 — Junona, 28 — arests, 29 — Uldis, 30 — ap, 33 — auto, 34 — vīģe.

Zilbju mīkla.

(M. V.)

No sekošām zilbēm sastādīt vārdus, kuŗu pirmos burtus, no augšas uz leju lasot, dabūjam kādas ievērojamas celtnes nosaukumu.

a, a, a, āls, bet, bra, ca, da, de, de, e, e, fi, ģi, ģi, ģi, ja, ja, ja, ja, ja, ja, i, i, i, in, is, ka, ka, ko, lau, le, li, li, li, li, lo, ma, mats, mi, mi, na, na, nau, nārs, ne, ni, ni, ni, prē, pīrs, ro, ro, se, so, ta, te, te, ti, tīvs, vam, zi, zi.

Vārdu nozīme:

1. — ... valsts Dienvidamerikā.
2. — ... Don-Kichota zirgs,
3. — ... augstākais mērķis,
4. — ... sikspārņu suga,
5. — ... sengrieķu dzejojums,
6. — ... valsts Eiropā,
7. — ... līdzība,
8. — ... mācības iestāde,
9. — ... godalga,
10. — ... gramatisks jēdziens,
11. — ... dzejas veids,
12. — ... itāliešu tautisks ēdiens,
13. — ... sala Eiropā,
14. — ... pilsēta Francijā,
15. — ... tikumības mācība,
16. — ... pieturas zīme,
17. — ... vijīgs stāds,
18. — ... valsts Eiropā,
19. — ... mūzikas gabals.

Vārdu mīkla.

(M. V.)

Jāatrod vārdi ar apakšā minēto nozīmi; ja no atrastiem vārdiem atvelk dotos burtus, pāri palikušie vārdi un vārdu daļas, kopā lasīti, dod kādas pazīstamas dziesmas sākumu:

Vārdu nozīme:

1. — senromiešu mājas gari — r,
2. — Lietuvas naudas zīme — ts,
3. — latīniski «es» — e,
4. — saaukstēšanās slimība — kus,
5. — ūdens meita — ra,
6. — ārstēt — dēt,
7. — slimība — at,
8. — krievu rakstnieks — urgņes,
9. — vējš — ze,
10. — putns — rna,
11. — naudas vienība — s,
12. — sniega nobrukums — lana,
13. — metriskā pēda — mbs.

VĀCU HUMORS

Mēchaniski.

Kāds prūšu virsnieks iemācījis saviem kareivjiem mēchaniski atbildēt uz trim jautājumiem, kuŗus Fridrichs Lielais pie kareivju apskates mēdzis likt priekšā.

Pirmais jautājums bijis: «Cik tu vecs?» Atbilde: «Divdesmit trīs gadus.» Otrais jautājums: «Cik ilgi kalpo?» Atbilde: «Pusgadu.» Trešais jautājums: «Vai tu algu un apģērbu saņēmi kārtīgi?» Atbilde: «Abus divus, majestāte.»

Bet kādreiz monarchs jautājumu kārtību pārgrozījis. Starp Frīdrichu Lielo un kareivi tad norisinājies šāds dialogs:

— Cik ilgi kalpo?
— Divdesmit trīs gadus.
Ķēniņš pārsteigts:
— Cik tad tu esi vecs?
— Pusgadu.
— Vai tevi lai turu par jukušu, vai sevi?!
— Abus divus, majestāte!

Dejas skolā.

— Šinī dejā skolotājs man ieteica stāties uz pirkstu galiem.
— Uz kuŗiem — jūsu vai manējiem?

Visi grib dzīvot.

— Kādēļ jūs izlējāt zāles, ko ārsts jums parakstīja?

— Es aizgāju pie ārsta tamdēļ, ka ārstam no tā ir jādzīvo... Es pasūtīju aptiekā zāles tamdēļ, ka aptiekaram arī vajaga dzīvot. Tagad es izlēju zāles, jo arī es gribu dzīvot.

Zaudētais ideāls.

— Jā, arī man reiz bija savs ideāls...

— Un kā jūs to pazaudējāt?

— Es viņu apprecēju.

Paziņējs.

— Jūsu vīrs ļoti bieži apmeklē hipodromu, bet vai viņam ir kāda sajēga par zirgiem?

— O, jā! Viņš vienmēr zina iepriekš, kuŗš no zirgiem sasniegs startu pirmais, un pēc sacīkstēm viņš tikpat labi zina, kamdēļ tas nav noticis!

Pie ārsta.

— Jūs esiet nenormāls!

— Tas ir apvainojums!

— Nē, tā ir diagnoze.

Labsirdība.

— Es esmu nolēmusi, nekad neprecēties!

— Saprotu, jūs mīliet cilvēkus.

Nepieklājīgs cilvēks.

— Kāpēc jūs savam apakšīrniekam uzteicāt dzīvokli?

— Es viņu visu laiku ieskatīju par atklātu un godīgu cilvēku, bet kad viņš sāka savu cepuri kārt atslēgas caurumam priekšā, tad manai pacietībai bija beigas.

Viesnīcā.

— Es kādreiz esmu labāku bifšteku ēdis...

— To es ticu, kungs, bet tikai ne pie mums.

Tiesā.

— Vai jūs iepriekš arī kādreiz esiet sodīts?

— Nē, tikai pēc nozieguma izdarīšanas.

Taupīgais tēvs.

— Kamdēļ jūs tikai vienu no dvīnīšiem esiet fotografējuši?

— Viņi viens otram tik līdzīgi, ka nav vērts lieki naudu izdot.

LAŠU TIRGOTAVA

V. Feifs Rīgā, Centrāltirgū, zivju paviljons 146. Tāļr 29434. Priv. 33510.

Minerālūdeņu iestāde P. OZOLS

Rīgā, Stabu ielā 56. Tāļr. 96794.

FABRIKA **O. GEŠELS**

Rīgā, Marijas ielā Nr. 72.
Blīvējums «THERMOS» logiem un durvīm. Putekļu sukas «Kosmo». Metalla adījuma trauku beržamie vīšķi.

TEODORA TOLĒNA Malkas apgāde
Rīgā, Matīsa ielā 103. Tālr. 95965 un Rīgas preču stac., lauk. 128. Tāļr.20244.
Piedāvāju visas šķirnes malku par zemkonkurences cenām, arī ar piesūtīšanu.
ELEKTRISKAIS ZĀĢIS.

Būv- un mēbeļu galdniecība.

K. Pagasts

Dib. 1885. g.
Rīgā, Aizsargu ielā 36. — Tāļr. 94260.

MĒCHANISKA MAŠĪNBŪVES un METALAPSTRĀDĀŠ. DARBNĪCa

J. Bergmans, Rīgā

Maš. būv. techn.
Stabu ielā 87. Tāļr. 96024.

Aukstlīmi «TENCIT» galdniecībai, «TENCIT-SPECIAL» aviācijai, un tapēšu līmi «TENAKS» ražo
ķīm. fabrika
«W. KYMMEL»,
Lāčplēša ielā 83.

RŪPN. ĶĪM.-TECHN. RAŽOJUMIEM

F. Bērziņš

Rīgā, Jumāras ielā 28.
Tālr. 31561.

FRIZIEŖU APARĀTU DARBNĪCA

R. Bērziņš

Rīgā, Elīzabetes ielā 20. Tālr. 33585, 32872.
Izgatavo daž. veida frizieŗu aparātus un to pieder., kā arī izp. attiec. **remontus.**

J. Vikmans

Gaļas izstrādājumu rūpniecība un lieltirgotava.
Rīgā, Blaumaņa ielā 42/44, tālr. 28730.

MAIZNĪCA un KONDITOREJA

Ernst Lüdecke, Rīgā

Galvenais veikals: **Avotu ielā Nr. 32.** Tāļr. 96160, 96293. **Nodaļa:** Marijas ielā Nr. 4. Tālr. 27094.
Katru stundu svaiga maize.

«NIC. GENSZ»
drogu, ķīmikāliju un krāsu tirgotava.
«OKSID» kvēpbeice,
«OKSID» ūdensbeice,
«OKSID» spirta beice,
«OKSID» īstā magoņbeice,
Rīgā, Tērbatas ielā 45. T. 96202, 97071.

Pauls Pilps

AĢENTŪRA.
Rīgā, L. Zirgu ielā Nr. 1.
Tālr. 22832.

MĒBELES, TEPIĶI, NAUDASSKAPJI
Lielā izvēlē.
Ūtrupes-kommisijas nams
« V A K O »
Merķeļa ielā Nr. 21.

DZELŽU un MAISU TIRGOTAVA

F. Fridlands, Rīgā

Dzirnavu ielā 151. Tel. 30751. Dib. 1886. Dzelzs, vaŗš, cinks un dаž. metalu lūz. Maisi, kokvilna un lupatas mašīnu tīr.

Nav vajadzīgs.

— Kāpēc jūs nenostādiet savā dārzā putnu biedēkli?
— Ak, tas nav vajadzīgs, jo es tak vienmēr pati esmu dārzā!

Eksāmenā.

Pēc neskaitāmiem jautājumiem, jau ta nomocītam studentam, vēl tiek jautāts:
— Kādi sviedrēšanas līdzekļi jums ir zināmi?
Eksaminētais noskaita visus, kādus tikai zin.
— Bet ja nu visi šie līdzekļi nelīdzētu, kas vēl būtu darāms?
— Tad, — atbild nomocītais students, — tad nekas cits neatliek, kā atsūtīt pacientu pie jums eksāminēties!

Arī jubilārs.

— Apsveicu jūs, Cimdiņa kungs, sakarā ar 25 gadu jubileju!
— Kas par jubileju?
— Tieši šodien paiet 25 gadi kopš jūs esiet mans principāls!

Labs vīns.

— Vai šis vīns ir labs?
— Pat tāds, ka viņu dzeŗot var mēli norīt!
— Tad, lūdzu, man vienu pudeli, — gribu pacienāt sievu.

DRĒBNIECĪBA

H. Teljatins

Rīgā, Kr. Barona ielā Nr. 14.
Tālrunis 27857.

Elektriskās apgaismošanas armatūras

Perls un Marienfelds

Kaļķu ielā 12. Marijas ielā 28.

KOKRŪPNIECĪBA

G. Fainšteins

Rīgā, Z. Meierovica bulv 4-8.
Tālr. 27856.

D. Gutkins

Siena un auzu tirgotava.
Rīgā, Maskavas ielā, Sarkanos spīķeŗos Nr. 50. Tālr. 30308.

A./S. APĢĒRBU un MANUFAKTŪRAS NAMS

M. I. Šumachers

Rīgā, Marijas ielā 21, tālr. 29157.

Pirmklasīgs kungu un dāmu
APĢĒRBU NAMS
L. Šmuškin
Dib. 1908. g.
Rīgā, Marijas ielā 16 (Avotu ielas st.).
Tālrunis 29557

ZEĶU FABRIKA

„Diana"

Īp. I. DVORKINS, Rīgā.
Vecpilsētā 8. Tāļr. 23862.

KONZERVU FABRIKA

„Dessert"

Rīgā, Avotu ielā Nr. 27.
Tālr. 96125. Īpašn. Z. GARNICS. Tek. rēķ.: Pastā Nr. 10108. Priv. tāļr. 30193.

I. Ceitlins, Rīgā

Lāčplēša ielā Nr. 41.
Tāļr. 28263.
Būvkoki un galdnieku materiāli.
KOKU EKSPORTS.

Katram jāzin, ka visizdevīgāk iegād.
MĒBEĻU NAMĀ **P. ALPERS,**
Kr. Barona ielā 50. Tālr.: 31997, 31801.
Tērbatas ielā 40 (**Ģertrūdes ielas stūrī**).
Tālr. 97455.
Nomaksa līdz 24 m. Nosūta arī provincē.

«Pazīšanas zīme».

Jaunais vīrs raksta savam krusttēvam uz laukiem:

«Mīļais krusttēv, tu solījies braukt uz Rīgu mūs apciemot, bet es nevaru būt pretī stacijā tevi sagaidīt. Būs mana jaunā sieviņa, kuŗa tevi vēl nepazīst, es lūdzu tevi, par pazīšanas zīmi padusē turēt zosi jeb vienu cūkas cisku!»

Tēva rūpes.

— Vīriņ, šoreiz nevajaga Fricīti pērt, sodīt varēs tad, kad viņš atkārtoti kaut ko izdarīs.

— Tas tik vēl trūka! Bet ja nu viņš otrreiz vairs neko neizdara?

Veikalnieki.

— Man ar veikalu pavisam slikti. Ļaudis paliek taupīgi un negrib vairs izdot. Katru mēnesi jāpiemaksā...

— Kamdēļ tad tu savu veikalu nelikvidē?

— Jā, no kā tad es lai dzīvoju?

Pārpratis.

— Taisnību sakot, es no gripas mazāk bīstos, nekā no viņas sekām.

— Es tev piekrītu, jo arī es vēl neesmu samaksājis ārstam.

Pareizi.

— Jaunkareivi Ceplīt, ko dara sargs, redzot tuvojamies maiņu?

— Priecājas, seržanta kungs!

Atsperu fabrika — J. M. KRĀMER, Rīgā

Adalb. G. Berg

Rīgā, Šķūņu ielā 22.

Piedāvā lielā izvēlē:
pulksteņus, briljantus, zelt- un sudrablietas, galda sudrabu, kristallu.

J. Lasmans un Leinasaris

Brīvības ielā 151. Tālr. 92333.

MĒCHANISKA DARBNĪCA speciālistu vadībā.

Visāda veida degmotoru izlabošana, jaunu daļu izgatavošana, ar garantiju par darba pareizību.

R. Sudakovs

Raiņa bulv. 4. Tālr. 23518.

Aģentūra, anilīnkrāsas, ķīmikālijas, sporta piederumi, kosmētika.

R. PURZIEDA
Mēchaniska metālapstrād. darbn., Rīgā, Brīvības ielā Nr. 173. Priv. dzīv. 12. Izlabo daž. veida motorus, tvaika maš. u. t. t. Pagatavo kūlēju, kratītāju un sietu asis ar vienkāršām un daž. lodīšu gultnēm. **Darbs akurāts. Mērenas cenas.**

Š. Bērzs,

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 2
Tālr. 22352.

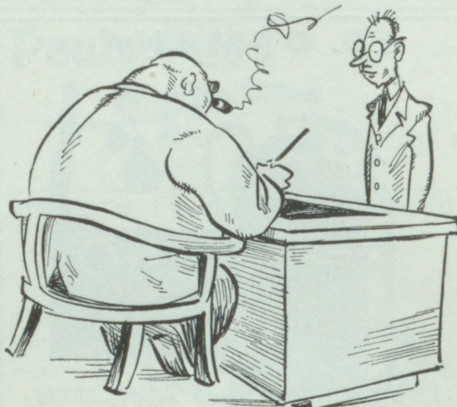
Speciāla špicu, zeķu, cimdu un korsetu piederumu noliktava.

Komanditsabiedrība

„Chimex“

ĶĪMISKA FABRIKA
Rīgā, Ganību dambī Nr 31.
Tālr. 91092.

Slikts rēķinātājs.

— Vālodzes kungs, jūs pēdējās dienās tik bieži kļūdaties rēķināšanā, ka man jūs nopietni jābrīdina.
— Jā, direktora kungs, man mīlestība pavisam sajaukusi galvu. Ja es drīkstētu cerēt, ka jūsu meitas jaunkundze...
— Nu, redziet, jūs jau atkal pārrēķinājāties.

Savs iemesls.

— Jums, jaunais cilvēk, vajadzētu skaidrāk rakstīt.
— Tas jau viss būtu labi, bet ja es skaidrāk rakstu, tad tūlīt var redzēt, kādas kļūdas es pielaižu.

«Sportists».

— Vai visus šos kokus un krūmiņus vētra nolauzusi?
— Nē, mūsu kungs mācās braukt uz motocikleta.

Pēc kāzām.

— Vai jūsu sievai pirmās pusdienas labi izdevās?
— Nerunājiet labāk! Pat pavārgrāmata bija piedegusi pie plīts!

A. L. Kacs

KOKU un FINIERU TIRGOTAVA.

Rīgā, Kungu ielā Nr. 7.
Tālr. 26597.

P. OZOLIŅA apbedīš. birojs un zārku fabr., Rīgā, Brīvības ielā 50, Aizsargu ielas stūrī. Tālr. 91293. Birojā ļoti lielā izvēlē: visādi zārki, ļoti glīti līķu rati. Uzņemas līķu nosūt. uz visām pilsētām un laukiem ar pašu automobili. **Lielākais uzņēmums Latvijā šai nozarē.**

BALT. SKĀRDA LIETU IZGATAVOŠ. FABRIKA

N. Deičs

Rīgā Lejas ielā Nr. 20.

Dažādi hermētiski un auksti skārda iesaiņojumi. Skārda plombes un daž. dziļās un plakanās štancēšanas.

KOLONIĀLPREČU IMPORTS

A. Janums un P. Kundziņš

Rīgā, Mārstaļu ielā 25. Tālr. 20878.

J. Valdenbergs

ĀDMIŅVIELAS un ĀDMIŅEKSTRAKTI.
Rīgā, Strēlnieku ielā Nr. 2.
Tālr. 32842.

METALLRŪPNIECĪBA

K/S. „Baltmetall“

Rīgā, Ganību dambī Nr 31.
Tālrunis 93465.

Cinkošanas darbi. Alvošanas darbi.

A. SLAVINSKA
PAKKASTU un DĒLĪŠU RŪPNIECĪBA
Rīgā, Rēveles ielā 6/10. Tālr. 93045.
Izgatavo dažāda veida pakkastes no dēlīšiem un finieŗiem, kā: **konserviem, ogām, āboliem, pudelēm, naglām, ziepēm, manufaktūrai** u. t. t.

ALUMINIJA un METALLPREČU FABRIKA

P/S. »Alumetals«

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 129/133.
Tālr. 91703.

Koka u. dzelzs apstrādāšanas rūpniecība

Ludvigs Pauls

JELGAVĀ
Dobeles ielā Nr. 68. Tālr. 474.

Izgatavo:
automobiļu virsbūves, būvēm logus un durvis; lauksaimniecības mašīnu un automobiļu remonti.

Pārdodami:
jauni un lietoti automobiļi, automobiļu daļas un riepas Niķelēšana un lakošana.

Izīrē:
autobusus ekskursijām.

Pērk:
oša, priedes un bērza koka materiālus.

M. PINNE,
Jelgavā, Lielā ielā Nr. 7
Dažādi rokdarbu audekli, jute, kongress, kanevā, diegi, dzijas, dzīpari, zīdi lielā krāsu izvēlē. Adāmas dzijas. Uzzīmēti rokdarbi un zīmējumi uz pasūtījuma monogramiem.

ĶEMMES un ZOBU BIRSTES

„Celgreb“

Daugavpilī.

Zvērādu un velosipedu tirgotava

G. Portnojs un A. B. Kodešs

Daugavpilī, Rīgas ielā 38. Tālr. 2634.

MAKSĀ 50 SANT.